

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

*Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису*

КАЛЕНСЬКА ВІТАЛІНА ПЕТРІВНА

УДК 330.322:631.164.23-026.63

**СИСТЕМА ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ
НА РАДІАЦІЙНО ЗАБРУДНЕНИХ ТЕРИТОРІЯХ**

08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.
Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело



Каленська В. П.

Науковий керівник: Ходаківський Євгеній Іванович, заслужений діяч науки і
техніки України, доктор економічних наук, професор

АНОТАЦІЯ

Каленська В. П. Система інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Поліський національний університет Міністерства освіти і науки України, Житомир, 2021.

Дисертацію присвячено обґрунтуванню та удосконаленню теоретико-методичних засад і розробці практичних рекомендацій щодо формування системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях.

У теоретичній частині дослідження визначено сутність та взаємозв'язок понять «інвестиції», «інвестиційне забезпечення», «інвестиційна діяльність», «інвестиційний процес», «інвестиційний розвиток» з акцентуванням на їх використання на мікрорівні (підприємства). Акцентовано увагу на необхідності розмежування «інвестиційного забезпечення» та «інвестиційного розвитку», що дозволило розглядати інвестиційне забезпечення як процес пошуку, залучення та використання інвестицій, а інвестиційний розвиток як тип або спосіб розвитку підприємства, його економічне зростання, що базується на систематичному залученні інвестицій та формує високу вартість бізнесу.

Узагальнено наукові підходи до розгляду інвестиційного забезпечення як інструменту, процесу (дії), підсистеми та системи управління. Доведено ключове значення в межах інвестиційного забезпечення на підприємстві належить системності, що дозволило виокремити та надати визначення поняття системи інвестиційного забезпечення підприємства як сукупності взаємопов'язаних механізмів, процесів, інструментів та дій щодо залучення визначеного обсягу ресурсів, вибору пріоритетних напрямів інвестування,

розробки та упровадження інвестиційної програми на основі оцінювання доцільності її реалізації та визначення інших позитивних ефектів для підприємства або середовища його функціонування.

Зважаючи на змістовне наповнення авторського визначення та з урахування необхідності його екстраполяції у площину досліджень територій зі спеціальним режимом обмеження господарської діяльності, розроблено концептуальний підхід до формування системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях, що ґрунтується на використанні методів стратегічного та інвестиційного аналізу і деталізації алгоритму побудови і корегування системи, де акцент робиться на стратегічному плануванні досягнення цілей інвестиційного забезпечення (з орієнтацією на специфічні принципи інвестування на радіаційно забруднених територіях) та розрахунку показників ефективності діяльності підприємства.

Узагальнено ключові положення і розкрито особливості інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях, на основі чого сформовано перелік напрямів інвестування в їх діяльність з акцентом на практичні вимоги щодо здійснення господарської діяльності сільськогосподарськими підприємствами радіаційно забруднених територій (зменшення рівня радіоактивних речовин у готовій продукції). Окремо наведено варіанти розвитку сільських територій у регіонах радіаційного забруднення, де увага акцентується на максимальній варіативності, збільшенні інвестицій, розвитку соціально-економічної інфраструктури та диверсифікації підприємницької діяльності.

В *аналітичній частині* дослідження проведено оцінку інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях, що дозволило виявити чинники погіршення інвестиційного клімату в сільському господарстві України та чинники, що впливають на інвестиційну привабливість сільськогосподарських підприємств Житомирської області (екологічні, економічні, науково-технічні,

інфраструктурного забезпечення). Для дослідження трендів інвестиційної діяльності та ідентифікації проблем інвестиційного забезпечення, здійснено оцінювання факторів інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях Житомирської області (Овруцький, Олевський, Новоград-Волинський, Народницький, Лугинський, Малинський, Коростенський, Ємільчинський, Хорошівський райони), а саме: структури земельних ресурсів; екологічного забруднення та природоохоронних заходів; експортної діяльності сільгосппідприємств; інституційного середовища; ліквідності; основних фондів; доходів та рентабельності; ефективності інвестицій; інвестиційної привабливості.

Встановлено, що фінансування досліджуваних підприємств відбувається переважно за рахунок внутрішніх джерел – 89,0 %. Найбільш інтенсивно підприємства інвестували у заміну застарілого та зношеного обладнання та розширення виробництва сільськогосподарської продукції. Низька інтенсивність інвестування має місце у покращення екологічного стану продукції.

Для деталізації ключових факторів інвестиційного забезпечення підприємств на радіаційно забруднених територіях Житомирської області проведено кореляційний аналіз на макро- (підприємства галузі регіону – 116 підприємств) і мікрорівнях (5 підприємств, що обрані за обсягами реалізації продукції та представляють як рослинництво, так і тваринництво. Відтак, на процеси інвестування протягом досліджуваного періоду здійснювали прямий вплив такі фактори, як індекс сільськогосподарської продукції; валовий регіональний продукт; загальний обсяг відходів; обсяг роздрібного товарообороту підприємств; інституційне середовище; витрати на інновації; витрати на охорону та раціональне використання природних ресурсів. Акцентовано увагу, що ступінь впливу кожного із факторів відмінний за умов окремого суб'єкта господарювання, що обумовлено його внутрішнім середовищем.

Сучасними трендами інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій Житомирської області слід вважати такі: підприємства мають значну потребу в інвестиційних ресурсах на тлі зниження прибутковості діяльності; акцент на внутрішні джерела фінансування та низька увага залученню інвестицій, у т. ч. за рахунок нових цифрових інструментів, знижує можливості для розвитку і негативно впливає на фінансово-господарську діяльність; більші за масштабами виробничо-господарської діяльності агровиробники залучають більші за обсягами інвестиції, що негативно впливає на малі та мікропідприємства; більшість підприємств здійснюють інвестиційну діяльність, але її розміри переважно не значні або мінімальні, що знижує можливості їх розвитку; у інвестиційній діяльності агровиробники роблять акцент на інвестиції у матеріальні активи та основний капітал, у той час як аутсайдерами за інвестиційними вкладеннями виступають інвестиції у землю та довгострокові біологічні активи тваринництва; інвестиційна діяльність збільшує диспропорції у розвитку сільського господарства області на користь рослинництва, що викликає додаткові труднощі для підприємств з радіаційно забруднених територій; агровиробники не в змозі залучити прямі іноземні інвестиції, що зменшує їх доступ до фінансових ресурсів; пасивність державних та місцевих владних інститутів негативно впливає на інвестиційну діяльність сільгоспвиробників радіаційно забруднених територій.

Ключовими проблемами формування системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій є такі: відсутність виваженої державної підтримки та низькі обсяги державного фінансування; застаріла нормативно-правова база супроводження діяльності суб'єктів господарювання на територіях, що мають спеціальний режим у зв'язку з техногенною катастрофою; несприятливе інвестиційне середовище; застаріла інфраструктура та матеріально-технічна база; низький рівень рентабельності інвестицій; деградація ґрунтів та радіаційна і екологічна забрудненість територій;

повільне упровадження технологічних інновацій малими підприємствами; недоступність кредитних ресурсів з огляду на низьку платоспроможність суб'єктів аграрного бізнесу.

У рекомендаційній частині дослідження для встановлення зв'язку між інвестиційним забезпеченням та економічним розвитком сільськогосподарських підприємств на територіях радіаційного забруднення здійснено моделювання ґештальтів онтологічної системи. Ураховуючи, що ключовими внутрішніми джерелами інвестування досліджуваних підприємств є прибуток та амортизаційний фонд, а зовнішнім – довгострокове кредитування, модель онтологічної системи інвестиційного забезпечення подано у вигляді відповідної функціональної залежності. Результати моделювання, з одного боку, свідчать про необхідність оновлення основних засобів, що є базисом для успішної фінансово-господарської діяльності суб'єктів аграрного бізнесу, а з іншого, позиціонують фінансовий лізинг як найбільш ефективний інвестиційний інструмент, що розширить можливості доступу до фінансових ресурсів малих підприємств та сприятиме створенню мережі обслуговуючих кооперативів.

На основі проведеного кореляційно-регресійного аналізу встановлено залежність обсягу виробництва продукції сільськогосподарських підприємств на територіях радіаційного забруднення від позикових джерел інвестування. Встановлено, що збільшення на 1,0 % вартості фінансового лізингу або обсягу кредитування депозитними корпораціями, обсяг продукції збільшиться на 5,0 та 11,0 %, відповідно. Збільшенням обсягу кредитів кредитних спілок на 1,0 % призведе до збільшення обсягу продукції лише на 3,0 %.

Розроблено пропозиції щодо удосконалення управління інвестиційним забезпеченням сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій, розкрито об'єкти управління, а також механізми формування системи менеджменту. Сформовано концептуальну модель, що виокремлює два блоки управлінських заходів: а) для залучення інвестиційного капіталу (управління фінансовим та економічним станом; організаційне управління;

управління персоналом) та б) для підвищення реальної ринкової вартості підприємства (управління виробництвом; управління маркетингом і логістикою; управління іміджем; інноваційне управління).

Механізми активізації інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств базуються на формулюванні мети, цілей та завдань, визначенні пріоритетних напрямів залучення інвестицій державою та сільгоспвиробниками радіаційно забруднених територій, а також на побудові і функціонуванні регіональних аграрних кластерів, до яких включено суб'єктів аграрного ринку (постачальників, агровиробників, інститути інфраструктури, споживачів, інвесторів, науково-дослідні установи, асоціацію агропромислових підприємств області тощо). Обґрунтовано, що сформована схема взаємозв'язків у інтеграційному кластерному об'єднанні регіону та багатокомпонентна модель кредитної взаємодії фінансово-страхових інституцій, інвесторів та підприємств аграрної галузі, сприятимуть підвищенню ефективності функціонування системи інвестиційного забезпечення на радіаційно забруднених територіях.

Обґрунтовано, що низька інвестиційна активність сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій пов'язана, у т. ч., із недостатнім обсягом інвестицій з боку держави, її підтримки у створенні сприятливого інвестиційного середовища для залучення іноземних та вітчизняних джерел інвестиційних ресурсів, гарантування законодавчої захищеності іноземного капіталу. Першочерговими кроками з боку держави мають стати: формування стабільної нормативно-правової бази у сфері інвестиційної діяльності; упровадження соціально орієнтованої, екологічної, фінансової та податкової політики щодо функціонування підприємств на радіаційно забруднених територіях; формування стратегії розвитку сільського господарства в зоні радіаційного забруднення, в рамках якої проєктування програми розвитку інвестиційного забезпечення суб'єктів аграрного бізнесу з детальним планом її реалізації; створення ефективного механізму стимулювання розвитку ринкової

інфраструктури; законодавче врегулювання земельних відносин, особливо у напрямі пріоритетності права на придбання радіоактивно забруднених земель сільськогосподарського призначення; розвиток страхування інвестиційних ризиків шляхом створення земельних банків та іпотечного кредитування; спрощення системи оподаткування та пільгового кредитування, підтримка лізингу; розвиток інформаційно-консультативного забезпечення.

Наголошено на необхідності розробки та запровадження програми інвестиційно-інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях Житомирської області та наведено її складові. У межах розробки та реалізації програми запропоновано реформування інфраструктури аграрних підприємств на рівні регіону, а також розроблена інноваційна інфраструктура сприяння інвестуванню та розвитку аграрного бізнесу.

Ключові слова: інвестиції, система інвестиційного забезпечення, сільськогосподарське підприємство, радіаційно забруднені території, державне регулювання, інвестиційна привабливість, інвестиційні ризики.

SUMMARY

Kalenska V. P. System of investment support of agricultural enterprises in radioactively contaminated areas. – *Qualification thesis manuscript copyright.*

Thesis for a Ph. D. degree in Economics specializing in 08.00.04 – Economics and Business Management (according to line of business). – Polissia National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Zhytomyr, 2021.

The thesis is devoted to investigation and improvement of theoretical and methodological foundations and development of practical recommendations regarding the formation of the system of investment support of agricultural enterprises in radioactively contaminated areas.

The *theoretical part* of the research provides the definition of the essence and interrelation of the concepts ‘investment’, ‘investment support’, ‘investment activity’, ‘investment process’, ‘investment development, their use at the microlevel (enterprises) being emphasized. The need to distinguish between ‘investment support’ and ‘investment development’ is highlighted. This made it possible to consider investment support as a process of looking for, attracting and using investment, while investment development is interpreted as a type or way of enterprise development, its economic growth based on systematic attraction of investment; and investment development forms a high value of the business.

Scientific approaches to the consideration of investment support as a tool, process (action), subsystem and management system have been generalized. The crucial significance of consistency within the investment support at an enterprise has been proved. This made it possible to single out and define the concept of the investment support system of an enterprise as a set of interconnected mechanisms, processes, tools and actions that are used to attract a certain amount of resources, select priority areas of investment, develop and implement an investment program based on the assessment of the feasibility of its implementation and determination of other positive effects for the enterprise or the environment, in which it operates.

Given the content of the author’s definition and taking into account the need for its extrapolation into the plane of investigation of areas with a special regime of restriction of economic activity, a conceptual approach to the formation of the system of investment support of agricultural enterprises in radioactively contaminated areas has been developed. It is based on the use of methods of strategic and investment analysis and detailing the algorithm for building and adjusting the system. The emphasis is on strategic planning aimed at achievement of investment goals (focused on specific principles of investment in radioactively contaminated areas) and on the calculation of performance indicators of the enterprise.

The key provisions have been summarized and the features of investment support of agricultural enterprises in radioactively contaminated areas have been

highlighted. On this basis, the list of investment areas has been formed with the emphasis on practical requirements for economic activity conducted by agricultural enterprises in radioactively contaminated areas (reduction of the content of radioactive substances in finished products). Additionally, options for the development of rural areas in the radioactively contaminated areas have been described; the emphasis is on maximum variability, increased investment, development of socioeconomic infrastructure, and diversification of business activities.

The *analytical part* of the research deals with the assessment of the investment support of agricultural enterprises in radioactively contaminated areas. The assessment made it possible to reveal factors of deterioration of the investment climate in agriculture of Ukraine and factors that affect the investment attractiveness of agricultural enterprises in Zhytomyr oblast (environmental, economic, scientific and technical, infrastructure support). In order to study the trends in investment activity and identify problems of investment support, the factors of investment support of agricultural enterprises in radioactively contaminated areas of Zhytomyr oblast (Ovruch, Olevsk, Novohrad-Volynskyi, Narodychi, Luhyny, Malyn, Korosten, Yemilchyno and Khoroshiv raions) have been assessed. These factors include land resources profile, environmental pollution and environmental protection measures, export activity of agricultural enterprises, institutional environment, liquidity, fixed assets, income and profitability, investment efficiency, investment attractiveness.

It has been found that the funding of the enterprises under investigation is mainly at the expense of internal sources – 89.0%. The enterprises invested most intensively in the replacement of obsolete and worn-out equipment and the expansion of agricultural production. Low investment intensity was observed in the field of improving the environmental condition of products.

To specify the key factors of investment support of enterprises in radioactively contaminated areas of Zhytomyr oblast, a correlation analysis was conducted at the macro (enterprises of the region operating in the industry – 116

enterprises) and micro levels (5 enterprises that are engaged both in animal husbandry and crop production that have been selected according to the volume of sales). Thus, the investment processes during the period under investigation were directly influenced by a number of factors, namely the index of agricultural products, gross regional product, total amount of waste, retail sales volume, institutional environment, costs of innovation, costs of protection and sustainable use of natural resources. It has been highlighted that the degree of influence of each of the factors is different for each individual business entity due to its internal environment.

The current trends in investment activity of agricultural enterprises in radioactively contaminated areas of Zhytomyr oblast are the following: enterprises have a considerable need for investment resources against the backdrop of declining profitability; emphasis on domestic sources of funding and low attention to attracting investment, including through new digital tools, reduces opportunities for development and has a negative impact on financial and economic activity; agricultural producers that conduct large-scale production and economic activities attract more investments, which negatively affects small and micro enterprises; most enterprises carry out investment activity, but mostly it is not significant or minimal, which reduces the opportunities for their development; in the course of investment activity, agricultural producers focus on investment in tangible assets and fixed capital, while investment in land and long-term biological assets of livestock are outsiders; investment activity increases disparities in the development of agriculture in the region in favour of crop production, which causes additional difficulties for enterprises from radioactively contaminated areas; agricultural producers are unable to attract foreign direct investment, which reduces their access to financial resources; the inactivity of state and local government institutions has a negative impact on the investment activities of farmers in radioactively contaminated areas.

The key problems in the formation of the system of investment support of agricultural enterprises in radioactively contaminated areas are the lack of balanced

state support and low amounts of state funding, outdated regulatory framework for supporting the activities of economic entities in the areas that have a special regime in connection with a man-made disaster, unfavourable investment environment, obsolete infrastructure and facilities, low level of return on investment, soil degradation, radiation and environmental pollution of the territories, slow introduction of technological innovations by small enterprises, unavailability of credit resources due to the low solvency of agricultural business entities.

The *recommendation part* of the research provides modelling of the gestalts of the ontological system in order to establish the relationship between investment support and economic development of agricultural enterprises in radioactively contaminated areas. The model of the ontological system of investment support has been presented in the form of the corresponding functional dependence taking into account that the key internal sources of investment of the enterprises under investigation are profit and depreciation fund, and external source is long-term lending. On the one hand, the results of modelling indicate the need to update fixed assets, which is the basis for successful financial and economic activity of agricultural business. On the other hand, financial leasing is considered to be the most effective investment tool that will expand access of small enterprises to financial resources and will promote the creation of a network of service cooperatives.

The correlation-regression analysis has been conducted. On its basis, the dependence of the output of agricultural enterprises in radioactively contaminated areas on borrowed sources of investment has been established. It has been found that as the value of financial leasing or the volume of lending by depository corporations increases by 1.0%, the output increases by 5.0 and 11.0%, respectively. An increase in the volume of loans from credit unions by 1.0% will increase the output by only 3.0%.

Proposals for improving the management of investment support of agricultural enterprises in radioactively contaminated areas have been developed; management facilities and mechanisms for the formation of a management system

have been outlined. A conceptual model has been formed that distinguishes two blocks of management measures: a) to attract investment capital (financial and economic management; organizational management; personnel management); b) to increase the real market value of the enterprise (image management; production management; marketing and logistics management; innovation management).

Mechanisms for intensification of the investment activities of agricultural enterprises are based on setting the goals, objectives and tasks, determining priority areas for investment by the state and farmers in radioactively contaminated areas, as well as on the construction and operation of regional agricultural clusters, which include agricultural market entities (suppliers, agricultural producers, institutions of infrastructure, consumers, investors, research and development institutions, the association of agro-industrial enterprises of the region, etc.). It has been substantiated that the established scheme of interrelations in the integration cluster association of the region and the multicomponent model of credit interaction of financial and insurance institutions, investors and agricultural enterprises will contribute to the increase in the efficiency of the investment system in radioactively contaminated areas.

It has been substantiated that low investment activity of agricultural enterprises in radioactively contaminated areas is also associated with insufficient volume of investments from the state, its support in creation of a favourable investment environment that would attract foreign and domestic sources of investment resources, guarantee the legislative protection of foreign capital. The priority steps on the part of the state should be the following: the formation of a stable regulatory framework in the field of investment activities; introduction of socially oriented, environmental, financial and tax policy on the functioning of enterprises in radioactively contaminated areas; formation of a strategy for the development of agriculture in radioactively contaminated areas, which should involve the design of a program for the development of investment support of agricultural business with a detailed plan for its implementation; creation of an effective mechanism to stimulate the development of market infrastructure;

legislative regulation of land relations, especially the priority of the right to acquire radioactively contaminated agricultural land; development of insurance of investment risk through the creation of land banks and mortgage lending; simplification of the system of taxation and preferential loans, support of leasing; development of information and consulting support.

The need to develop and implement a program of investment and innovation development of agricultural enterprises in radioactively contaminated areas of Zhytomyr oblast has been emphasized; its components have been specified. Within the framework of the development and implementation of the program, it is proposed to reform the infrastructure of agricultural enterprises at the regional level, as well as to introduce an innovative infrastructure to promote investment and development of agricultural business.

Key words: investment, system of investment support, agricultural enterprise, radioactively contaminated areas, government regulation, investment attractiveness, investment risks.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації:

1.1. Розділи у колективних монографіях:

1. Гештальти соціально-економічних систем: монографія / Мосієнко О. В., Ходаківський Є. І., Вольська В. В. та ін.; Житомир. ПП «Рута». 2016. 226 с. (16,0 д. а.). (*Особистий внесок*: Розділ 2. Гештальт – інвестиції; С. 132–145; 0,71 д. а.).

1.2. Публікації у наукових фахових виданнях України:

2. Каленська В. П. Чинники інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях. *Вісник Одеського національного університету*. Сер.: Економіка. 2015. № 20 (6). С. 153–157. (0,47 д. а.)

3. Каленська В. П. Інвестиційна діяльність сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Економіка і менеджмент 2015. №14. С. 214–217. (0,27 д. а.).

4. Каленська В. П. Механізми стимулювання розвитку агропромислового сектору на радіаційно забруднених територіях. *Вісник ЖНАЕУ*. 2016. Т. 3, 1 (55). С.381–389. (0,32 д. а.).

5. * Каленська В. П. Інвестиційне забезпечення сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій: проблеми та шляхи оптимізації. *Інтелект ХХІ : науковий журнал*. 2017. № 5. С. 78–83. (0,42 д. а.).

6. * Каленська В. П. Шляхи підвищення ефективності державного регулювання інвестиційного забезпечення сільськогосподарських виробників на радіаційно забруднених територіях України. *Науковий вісник Херсонського держ. університету*. Сер.: Економічні науки. 2017. № 26 (1). С.86–89. (0,24 д. а.).

7. * Каленська В. П. Формування системи гештальт інвестицій. *Європейські перспективи : наук.-практ. журнал*. 2015. № 4. С. 177–185. (0,41 д. а.).

8. * Каленська В. П. Використання моделювання у контексті удосконалення інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на територіях радіаційного забруднення. *Економіка і суспільство*. 2020. № 22. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-95>. (0,31 д. а.). (дата звернення: 12.01.2021).

1.3. Публікації у зарубіжних наукових періодичних виданнях:

9. * Kalenska V. Formation of investment ontological provision of agricultural enterprises in the radioactive contamination. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2016. № 2 (4). P. 41–47. (0,31 д. а.).

* Видання одночасно входить до МНБД.

10. * Kalenska V. Modern trends in investment activity of agricultural enterprises in radioactively contaminated areas. *Innovative Solutions in Modern Science*. 2020. № 5 (41). P. 110–126. (0,62 д. а.).

2. Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

11. Каленська В. П. Альтернативні варіанти відродження сільських територій в регіоні радіаційного забруднення. *Формування стратегії розвитку аграрного сектора регіону* : матеріали десятої міжфакульт. наук.-практ. конф. молодих вчених, 14 трав. 2014 р. Житомир: ЖНАЕУ, 2014. С. 15–18. (0,2 д. а.).

12. Каленська В. П. Можливості розвитку сільських територій в зоні радіаційного забруднення на основі покращення інвестиційного забезпечення кооперативного руху. *Кооперативні читання – 2015 рік*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Житомир, 3 квіт. 2015 р. Житомир: ЖНАЕУ, 2015. С. 160–165. (0,24 д. а.).

13. Каленська В. П. Інноваційне інвестування як імператив розвитку сільського господарства на територіях підвищеної екологічної напруги. *Інтелектуальна економіка: глобальні тенденції та національні перспективи*: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з міжн. участю, 15 трав. 2015 р. Київ, 2015. С.175–179. (0,23 д. а.).

14. Каленська В. П. Рейтингова оцінка інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств радіаційно – забруднених територій як складова їх інвестиційної діяльності. *Бізнес та його розвиток в умовах ринкової економіки: проблеми та перспективи*: збірник тез наук. роб. учасників Всеукр. наук.-практ. конф., м. Одеса, 12–13 трав. 2017 р., ГО «Центр економічних досліджень та розвитку». О. : ЦЕДР, 2017. С. 43–45. (0,17 д. а.).

15. Каленська В. П. Основні етапи моделювання гештальтів онтологічної системи інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств на територіях радіаційного забруднення.

Інфраструктура фінансового ринку: формування та перспективи розвитку в умовах інноваційної економіки: збірник матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 12–13 трав. 2017 р., К.: ГО «Київський економічний науковий центр», 2017. С. 31–33. (0,15 д. а.).

16. Каленська В. П. Напрямки удосконалення державного регулювання інвестиційного забезпечення підприємств-виробників сільськогосподарської продукції радіаційно забруднених територій. *Актуальні питання сучасної науки* (частина I): матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 15–16 трав. 2017 р., Київ. : МЦНД, 2017. С. 19–20. (0,11 д. а.).

17. Каленська В. П. Організаційне управління аграрними підприємствами в рамках системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій. *Трансформаційні процеси національної економіки: теоретичні і практичні аспекти*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Львів, 30 січ. 2021 р., Львів, 2021. С. 65–67. (0,1 д. а.).

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	2
ВСТУП	19
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ФОРМУВАННЯ ЗАСАДИ СИСТЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА РАДІАЦІЙНО ЗАБРУДНЕНИХ ТЕРИТОРІЯХ	28
1.1 Архітектоніка системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств	28
1.2 Принципи та алгоритм формування системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств	43
1.3 Особливості інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій	57
Висновки до Розділу 1	74
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН І ТРЕНДИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА РАДІАЦІЙНО ЗАБРУДНЕНИХ ТЕРИТОРІЯХ	77
2.1 Сучасні тренди інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств	77
2.2 Оцінювання впливу факторів інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій	99
2.3 Проблеми формування системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій	125
Висновки до Розділу 2	137
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА РАДІАЦІЙНО ЗАБРУДНЕНИХ ТЕРИТОРІЯХ	142
3.1 Моделювання ґештальтів онтологічної системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств	142
3.2 Удосконалення управління інвестиційним забезпеченням сільськогосподарських підприємств	157
3.3 Механізми активізації інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств	172
Висновки до Розділу 3	186
ВИСНОВКИ	190
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	194
ДОДАТКИ	218

ВСТУП

Актуальність теми. Трансформаційні зрушення у світовій та національній економіках, на тлі загострення глобальних проблем людства, дедалі більше порушують еколого-економічну збалансованість у механізмах господарювання аграрних суб'єктів бізнесу, спричиняючи диспропорційність розвитку територіальних соціально-економічних систем. Негативний вплив на діяльність сільськогосподарських підприємств спричинила пандемія коронавірусу COVID-19 та упровадження у цьому зв'язку карантинних обмежень, що порушили процеси інвестиційної діяльності, бізнесової активності та міжнародної економічної інтеграції. Особливо економічно вразливими є сільськогосподарські підприємства, які функціонують на радіаційно забруднених територіях, що потребують більших капіталовкладень за значно вищих інвестиційних ризиків. Окреслене вимагає розробки механізмів формування їх інвестиційної привабливості та підвищення інвестиційної активності. Ураховуючи зазначене, формування системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях є незаперечною умовою їх переходу до нової якості економічного розвитку, що вказує на необхідність застосування сучасних принципів та упровадження інноваційних методів здійснення цього процесу.

Дослідженням теоретико-методичних засад інвестиційної діяльності підприємств присвячено праці зарубіжних (класики економічної теорії – С. Брю, Дж. Кейнс, К. Макконнелл та ін.) та вітчизняних (І. Бланк, О. Вовчак, М. Денисенко, Р. Костюкевич, Т. Майорова, С. Мочерний, А. Музиченко, А. Пересада, Т. Самойлова та ін.) учених. Питання управління інвестиційними процесами в аграрному секторі національної економіки є предметом наукового пошуку таких відомих економістів-аграрників, як В. Андрійчук, І. Безп'ята, І. Вініченко, В. Вітвіцький, К. Волощук, А. Гайдуцький, О. Гончаренко, Г. Іванов, Ю. Лупенко, В. Месель-Веселяк,

В. Микитюк, Л. Молдаван, Б. Пасхевер, О. Супрун, П. Стецюк, В. Ткачук та ін. Особливості системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств, у т. ч. на радіаційно забруднених територіях, ґрунтовно вивчають І. Абрамова, О. Анісімова, О. Булуй, Г. Вишняк, А. Гайдучський, В. Гераймович, О. Гудзь, Є. Данкевич, В. Дутчак, С. Корчинська, О. Козак, Н. Кравчук, А. Кучер, В. Лаврук, А. Малиновський, М. Орликовський, М. Плотнікова, О. Прокопчук, В. Ходаківський, Є. Ходаківський, А. Череп, Т. Швець та ін.

Відзначаючи теоретичну і практичну цінність існуючих наукових напрацювань, варто зазначити, що сучасні умови ведення бізнесу на територіях, що відносяться до радіаційно забруднених, вимагають безперервного пошуку можливостей формування й розвитку системи інвестиційного забезпечення із залученням інноваційних методів інвестиційного аналізу, деталізації алгоритму її побудови, управління та корегування тощо. Актуальність даної проблеми, недостатність її вивчення, наявність дискусійних моментів зумовили вибір теми дисертаційної роботи, визначили мету, завдання, а також наукову і практичну цінність.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до планів науково-дослідних робіт Поліського національного університету за темами: «Розробити та обґрунтувати стратегічні напрями та пріоритети формування конкурентоспроможного аграрного сектора економіки Південно-Західного регіону України» (номер державної реєстрації 0110U2406, 2010–2014 рр.) та «Інституційні імперативи інтелектуалізації аграрної економіки в Євроінтеграційному вимірі» (номер державної реєстрації 0115U006602, 2015–2020 рр.), у межах яких автором здійснено дослідження інвестиційного забезпечення системного відродження сільських територій у регіоні радіаційного забруднення.

Мета та завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є обґрунтування теоретико-методичних засад і розробка практичних

рекомендацій щодо формування системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях України. Для досягнення мети визначено такі завдання:

- поглибити понятійно-категоріальний апарат інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств;
- розробити концептуальний підхід до формування системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях;
- виявити сучасні тренди та проблеми інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях;
- ідентифікувати фактори і дати оцінку їх впливу на формування системи інвестиційного забезпечення досліджуваних підприємств;
- розробити модель онтологічної системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях;
- внести пропозиції щодо удосконалення процесу управління інвестиційним забезпеченням сільськогосподарських підприємств;
- запропонувати механізми активізації інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях;
- надати рекомендації щодо державного регулювання інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях.

Об'єктом дослідження є процес формування системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних положень щодо формування та підтримки функціонування

системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях України.

Методи дослідження. Теоретичною і методологічною основами дисертаційного дослідження є діалектичний метод наукового пізнання, що дозволяє визначити глибинні сутнісні зв'язки та суперечності між процесами і явищами, які відбуваються в межах формування системи інвестиційного забезпечення та віднайти істину в множині дискусійних положень.

Для постановки проблеми дослідження та наукового пошуку її вирішення використано загальнонаукові і спеціальні наукові методи, основними з яких стали: *наукової абстракції* – для теоретичного узагальнення сутнісних категорій інвестиційного забезпечення, критичного аналізу існуючих наукових підходів, формулювання висновків; *монографічний* – для поглибленого вивчення інвестиційних процесів окремих підприємств на територіях радіаційного забруднення; *статистичний*, зокрема його прийоми: *графічний, вибіркового статистичного спостереження, рядів динаміки, прості та складні статистичні зведення*, що дозволило виокремити ознаки досліджуваної сукупності підприємств; *кореляційно-регресійного аналізу* – для визначення рівня впливу факторів на інвестиційну діяльність сільськогосподарських підприємств та встановлення залежності обсягу виробництва продукції сільськогосподарських підприємств від позикових джерел інвестування; *групування* – з метою групування досліджуваних підприємств для встановлення економічних закономірностей між показниками господарської діяльності та інвестиційними процесами; *модельовання* – для побудови гештальтів онтологічної системи, модельовання зв'язків між інвестиційним забезпеченням та розвитком підприємств.

Інформаційною базою дослідження стали законодавчі та нормативно-правові акти, державні стратегії, регіональні галузеві програми розвитку, плани, проекти з питань інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств, у т. ч. на радіаційно забруднених територіях, офіційні матеріали

Державної служби статистики України та Головних управлінь статистики в регіонах, Міністерства аграрної політики та продовольства України, наукові праці вітчизняних і зарубіжних дослідників з питань інвестиційної діяльності, результати особистих досліджень автора.

Наукова новизна одержаних результатів. У дисертації здійснено теоретичні узагальнення й наведені нові науково-обґрунтовані пропозиції щодо вирішення проблем формування системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях. Основні положення та результати, які виносяться на захист і становлять наукову новизну та особистий внесок автора, полягають у наступному:

вперше:

- розроблено концептуальний підхід до формування системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях, що ґрунтується на використанні інноваційних технологій інвестиційного аналізу і деталізації алгоритму побудови і корегування системи, де акцентується на стратегічному плануванні досягнення цілей інвестиційного забезпечення (з орієнтацією на специфічні принципи інвестування на радіаційно забруднених територіях) та розрахунку показників соціально-економічної ефективності;

удосконалено:

- трактування поняття «система інвестиційного забезпечення сільськогосподарського підприємства», яке, на відміну від існуючих, розглядається як сукупність взаємопов'язаних механізмів, процесів, інструментів та дій щодо залучення визначеного обсягу ресурсів, вибору пріоритетних напрямів інвестування, розробки та впровадження інвестиційної програми на основі оцінювання доцільності її реалізації та визначення інших позитивних ефектів для підприємства або середовища його функціонування;

- методичний підхід до побудови моделі онтологічної системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях, що, на відміну від існуючих, описує трансформацію акумульованих на підприємстві коштів амортизаційного фонду, прибутку, позикових коштів та інших джерел інвестування і дозволяє досліджувати динаміку інвестиційних процесів, аналізувати тип економічного відтворення, прогнозувати обсяг вкладень в основний капітал сільськогосподарських підприємств за визначених умов;
- процес управління інвестиційним забезпеченням сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях з позицій виокремлення управлінських заходів щодо наступного: а) залучення інвестиційного капіталу (управління фінансовим та економічним станом; організаційне управління; управління персоналом); б) підвищення реальної ринкової вартості підприємства (управління іміджем; управління виробництвом; управління маркетингом і логістикою; інноваційне управління);

дістали подальшого розвитку:

- ідентифікація факторів, що впливають на формування системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств, що функціонують на радіаційно забруднених територіях, їх класифікація залежно від походження, ступеня та наслідків впливу з урахуванням економічних, екологічних, інституційних особливостей та інфраструктурного забезпечення територій; до найвагоміших із них віднесено: індекс сільськогосподарської продукції; валовий регіональний продукт; загальний обсяг відходів; обсяг роздрібного товарообороту підприємств; інституційне середовище; витрати на інновації; витрати на охорону та раціональне використання природних ресурсів;

- механізми активізації інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях, які передбачають формування аграрних регіональних кластерів та моделі кредитної взаємодії фінансово-страхових інституцій, інвесторів та підприємств аграрної галузі;
- пропозиції щодо напрямів державного регулювання інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на територіях радіаційного забруднення, що базуються на розробці та реалізації програми їх інвестиційно-інноваційного зростання, формуванні необхідної інфраструктури сприяння інвестуванню та розвитку аграрного бізнесу.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці та впровадженні науково обґрунтованих рекомендацій щодо формування та функціонування системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях України.

Теоретико-методичні і практичні положення дисертаційної роботи використані Департаментом агропромислового розвитку та економічної політики Житомирської обласної державної адміністрації при розробці Програми економічного і соціального розвитку Житомирської області та Програми розвитку агропромислового комплексу Житомирської області (довідка № 08/198/0/2-21/50 від 01.02.2021 р.).

Методику порівняльного аналізу інвестиційної діяльності у галузях рослинництва і тваринництва сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях прийнято до впровадження Департаментом економічного розвитку Житомирської міської ради в рамках Програми розвитку малого і середнього підприємництва у м. Житомирі (довідка 59/0/77-21 від 02.02.2021 р.).

Пропозиції щодо забезпечення розвитку виробничих, соціальних і обслуговуючих структур, формування електронної бази даних та належне інформування стейкхолдерів про інвестиційне забезпечення підприємств,

забезпечення розвитку співпраці виробників, органів влади та науковців, підтримка розвитку пріоритетних галузей сільськогосподарського виробництва у вигляді цільових виплат підприємствам, знайшли практичне застосування на Сільськогосподарському дочірньому підприємстві «Обрій» (довідка № 24 від 19.04.2017 р.).

Пройшли апробацію та використовуються у практичній діяльності Товариства з обмеженою відповідальністю «ТЕРА РА» методичні засади формування механізмів інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій та концептуальна модель управління процесами інвестування (довідка № 5 від 16.12.2017 р.).

Окремі теоретико-методичні і практичні положення дисертації впроваджені у навчальний процес Поліського національного університету при викладанні дисциплін «Економіка підприємства», «Інвестування» та «Стратегія підприємства» (довідка № 189/01-17 від 10.11.2020 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є завершеним науковим дослідженням, результати якого отримані автором особисто. Вони полягають в обґрунтуванні концептуального підходу до формування системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях, що ґрунтується на використанні інноваційних технологій інвестиційного аналізу і деталізації алгоритму побудови і корегування системи, а також розробці моделі онтологічної системи інвестиційного забезпечення тощо. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, у роботі використано лише ті положення, що належать автору.

Апробація результатів дослідження. Основні результати наукових досліджень апробовано на Міжнародних науково-практичних конференціях: «Актуальні питання сучасної науки» (Київ, 15–16 трав. 2017 р.), «Трансформаційні процеси національної економіки: теоретичні і практичні аспекти» (Львів, 30 січ. 2021 р.); Всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Кооперативні читання – 2015» (Житомир, 3 квіт. 2015 р.);

«Інтелектуальна економіка: глобальні тенденції та національні перспективи» (Київ, 15 трав. 2015 р.); «Бізнес та його розвиток в умовах ринкової економіки: проблеми та перспективи» (Одеса, 14 трав. 2014 р.); «Інфраструктура фінансового ринку: формування та перспективи розвитку в умовах інноваційної економіки» (Київ, 12–13 трав. 2017 р.); Міжфакультетській науково-практичній конференції: «Формування стратегії розвитку аграрного сектору регіону» (Житомир, 14 трав. 2014 р.).

Публікації. Основні положення дисертації опубліковано у 17 наукових працях загальним обсягом 20,57 д. а. (автору належить 5,28 д. а.), у т. ч. 7 – у наукових фахових виданнях України, 2 – у зарубіжних наукових періодичних виданнях, з яких 1 включено Web of Science), 1 розділ у колективній монографії, 7 публікацій апробаційного характеру.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається із анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (220 найменувань), додатків. Обсяг основного тексту дисертації становить 175 сторінок. Робота містить 35 таблиць та 22 рисунки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА РАДІАЦІЙНО ЗАБРУДНЕНИХ ТЕРИТОРІЯХ

1.1. Архітектоніка системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств

Підприємницька діяльність потребує значних обсягів фінансових ресурсів для виробництва продукції та надання різноманітних послуг. Керівники суб'єктів господарювання вирішують не лише поточні проблеми, але й знаходять можливості залучення додаткових вкладень за умов відсутності власних обігових ресурсів. У такому випадку залучені кошти можуть бути інвестиціями, призначення яких полягає у забезпеченні належного рівня діяльності підприємства та, як результат, отримання прибутку.

Вивчення наукових джерел у площині досліджуваної проблематики дозволяє стверджувати, що зародження інвестиційних процесів розпочалось в епоху феодалізму, коли з цим явищем пов'язували передачу феодалами своїх земель та іншого майна в управління підлеглим [7; 12; 26]. У руслі розвитку економічної теорії інвестиційні відносини розглядалися значною кількістю вчених. Одними із перших дослідників вважаються представники школи меркантилізму, становлення якої припадає на XV ст. Пізніше інвестиційна теорія була розвинута А. Смітом та Д. Рікардо. Ставлячи на перше місце матеріальні та грошові інтереси серед усіх інших, учені ототожнювали гроші з капіталом та вважали, що гроші виступають єдиним засобом розвитку країни на основі нарощування виробничих потужностей та обсягів торгівлі [7; 68; 72]. Представники цієї теорії вважали, що надлишок зароблених та невитрачених, через заощадження, доходів є основою для подальшого зростання економічних перетворень. На основі результатів

досліджень представників різних економічних шкіл і течій відбувалося становлення інвестиційного забезпечення діяльності підприємств, у т. ч. визначались сутність та характеристика таких ключових складових, як інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестиційний процес, система інвестиційного забезпечення.

Досліджуючи інвестиційне забезпечення діяльності підприємств, передусім, необхідно розкрити сутність поняття «інвестиції», що виступає базисом для розуміння процесів та складових забезпечення інвестиціями суб'єктів господарювання у сучасних економічних системах на різних рівнях їх функціонування (мікро- (підприємства); мезо- (регіони та галузі); макро- (країна, міжнародна та світова економіки)). За сучасних економічних перетворень в Україні термін «інвестиції» вживається як на макро-, так й на мікроекономічному рівнях. Сучасні наукові джерела містять значну кількість трактувань сутності інвестицій, при цьому вони часто характеризуються недостатньою чіткістю чи надмірною обмеженістю, суперечливим змістом. Зважаючи на це, необхідності потребує дослідження змістовного наповнення та компонентів цього поняття, що можна вважати початковою ланкою інвестиційного забезпечення діяльності підприємств.

Термін «інвестиція» у перекладі з латинського слова «*invest*» означає «вкладати» [78]. У Законі України «Про інвестиційну діяльність» подається таке визначення: «інвестиції – всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект» [145]. В економічній енциклопедії відзначається, що «інвестиції – це довгострокові вкладення капіталу у власній країні або за кордоном у підприємства різних галузей, підприємницькі проекти, соціально-економічні програми, інноваційні проекти» [76]. У Новому словнику іншомовних слів інвестиція розглядається як довготрокове вкладення капіталу у підприємство, справу, у т. ч. за кордоном, щоб отримати прибуток [132, с. 260].

Вчені дають різносторонні визначення цього поняття. Для прикладу, К. Макконнелл і С. Брю вважали, що інвестиції – це вкладення у створення нових виробничих потужностей, на верстати і устаткування з тривалим терміном експлуатації; витрати на продукування і накопичення засобів виробництва, нарощування матеріальних запасів; вкладення у покращення освітнього рівня, здоров'я трудових колективів та на підвищення мобільності робочої сили. На думку цих вчених інвестиції слід тлумачити передусім як витрати на розвиток працівників підприємства, а на рівні країни, відповідно у розвиток продуктивних сил національної економіки [124, с. 9]. Зазначимо, що виробничий та інвестиційний процеси потрібно розглядати одночасно, оскільки вони не можуть існувати самостійно, адже, інвестуючи ресурси у діяльність підприємства, існують можливості для створення товарів і послуг, які, в свою чергу, вбачаються основою для подальшого накопичення ресурсів для інвестиційних вкладень. Тому деякі положення досліджень вказаних учених можна визнати суперечними.

Нобелівський лауреат з економіки У. Шарп з групою американських учених вважають, що інвестиції – це «діяльність, пов'язана із вкладенням грошей сьогодні з метою одержання більшої їх суми в майбутньому» [191]. Таке визначення можна вважати правильним, але воно не містить елементів, що дали б змогу відрізнити інвестиції від звичайного вкладення коштів у господарську діяльність підприємств. Подібне пояснення досліджуваного терміна подано в роботі Л. Гітмана і М. Джонка, які розуміють інвестиції як можливість розміщення капіталу, яка повинна забезпечити його збереження або примноження [60]. Наведені визначення вказують на те, що інвестиції виражаються усіма можливими способами забезпечення зростання підприємства з використанням матеріальних, грошових і нематеріальних ресурсів, спрямованих на збільшення вартості вкладеного капіталу.

Дослідження підходів, запропонованих представниками вітчизняної наукової школи, показало, що в цілому науковці дотримуються думки про те, що інвестиції є довгостроково внесеними ресурсами різного характеру, що

мають цільову спрямованість, яка полягає у вирішенні певного кола стратегічних проблем. Разом з тим, існують дослідження, з якими можна погодитись, де вказується, що інвестиції не обов'язково повинні бути капітальними вкладеннями, проте будуть відображені в якості певної статті капіталу підприємства [72; 145]. Основний аргумент полягає в тому, що вкладання ресурсів у вигляді інвестицій відбувається не тільки в необоротні активи підприємств, але й в оборотні, які не є капітальними вкладеннями.

Зокрема, С. Мочерний під інвестиціями розуміє «довготермінові вкладення капіталу в різні сфери та галузі народного господарства всередині країни та за її межами з метою привласнення прибутку» [76, с. 13]. К. Волощук, В. Волощук та А. Кацан стверджують, що «інвестиції представляють собою вкладення капіталу в усіх його формах у різноманітні об'єкти (інструменти) господарської діяльності з метою отримання прибутку, а також досягнення іншого економічного чи позаекономічного ефекту, здійснення якого базується на ринкових принципах і пов'язане з факторами часу, ризику та ліквідності» [48, с. 146].

М. Денисенко трактує це поняття, як «те, що відкладається на завтра, одну частину інвестицій складають споживчі блага, які не використовуються в поточному періоді, вони відкладаються на збільшення запасів, іншу – ресурси, які направляються на розширення виробництва» [68, с. 7]. Т. Дорошенко визначає інвестиції як «всі види грошових, майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в реальні та фінансові активи з метою отримання прибутку (доходу). Під інвестиціями слід розуміти тільки ті вкладення, метою яких є отримання прибутку (доходу)» [72]. Н. Татаренко та А. Поручник вбачають у інвестиціях «довгострокові вкладення капітальних ресурсів в галузі національної економіки, інфраструктурні проекти, програми соціально-економічного розвитку територій та суб'єктів господарювання, охорону навколишнього середовища з метою розвитку виробництва, соціального середовища, підприємницької діяльності та отримання прибутку» [177].

Відзначаємо значну дискусійність визначення терміну «інвестиції» як закордонними, так і вітчизняними науковцями, особливо щодо визначення строків, видів активів, напрямів вкладення та їх власників. Ураховуючи усе вищенаведене, слід зазначити, що специфічними рисами трактування інвестицій, які здійснюються за умов ринкової економіки, є такі:

1) інвестиції здійснюються в результаті існування мотивації інвестора для отримання доходу;

2) інвестиційні вкладення розглядаються на основі двобічного трактування, оскільки вони, з одного боку, виступають як витрати для інвесторів, з іншого – як капітальні цінності для підприємств, що їх отримують;

3) перехід до аналізу інвестицій в динамічному русі, а не у сталому функціонуванні, на основі чого інвестиції об'єднують вкладені кошти, джерела їх вкладення та отриману віддачу, як мотив інвестиційного процесу;

4) до переліку об'єктів інвестицій в умовах ринкової економіки включаються будь-які ресурси, в результаті вкладення яких можна отримати економічний ефект, що значно розширює аналітичні можливості та оцінку доцільності інвестування у розвиток підприємницької діяльності.

Проведений аналіз існуючих підходів до трактування сутності поняття «інвестиції» та звернення до операціонального підходу дозволяються запропонувати наступне визначення: інвестиції – це розмір власного або залученого вільного капіталу, який вкладається фізичною чи юридичною особою у розвиток своєї діяльності або інших, переважно юридичних, осіб для підвищення ефективності підприємництва з метою отримання різних ефектів (економічного, екологічного, соціального та ін.) [94].

Враховуючи прямий зв'язок інвестицій із суб'єктами господарювання, виникає теоретична та практична необхідність розкриття сутності забезпечення інвестиціями підприємств у межах їх фінансово-господарської діяльності. За таких умов постає доцільність розкрити сутність терміну

«інвестиційне забезпечення», насамперед, з позицій функціонування суб'єктів підприємницької діяльності.

Наголошуємо на існуючій проблематиці щодо трактування поняття «інвестиційне забезпечення». Як свідчать результати дослідження, це зумовлено досить частою його підміною термінами «інвестиційна діяльність» та «інвестиційний процес». При цьому, поняття «інвестиційне забезпечення» та «інвестиційна діяльність», на нашу думку, можна вважати тотожними, тоді як «інвестиційний процес» є дещо іншим поняттям. В загальному розумінні інвестиційний процес відображає механізм реалізації інвестиційної діяльності або інвестиційного забезпечення та може відображатись схематично. Для підтвердження цього варто зазначити, що Ю. Капітанець пов'язує інвестиційне забезпечення з інвестиційним процесом [101, с. 142], тоді як О. Підхомний у своїх дослідженнях аналогічно наводить взаємозв'язок інвестиційної діяльності та інвестиційного процесу [138, с. 21]. І. Вініченко доводить, що «управління інвестиційною діяльністю підприємства слід розглядати як складову загальної системи його управління» [43].

Вбачається необхідним розглянути визначення інвестиційної діяльності, які представлені в наукових джерелах та які можна ототожнити із інвестиційним забезпеченням (табл. 1.1). Слід зазначити, що у науковій літературі існують підходи, згідно яких інвестиційна діяльність розглядається: як інструмент; як процес (дія); як підсистема та як система управління.

Підхід, згідно якого інвестиційна діяльність підприємства виражена як інструмент, достатньо поширений. В якості інструмента передбачається набір засобів, необхідних для досягнення певної мети (зміни капіталу, отримання прибутку, досягнення соціального ефекту), проте така умова звужує розуміння терміна. Визначення інвестиційної діяльності, орієнтоване на процес чи дію, концентрує увагу на розвиткові інвестування в часі чи здійсненні певної інвестиційної дії, при цьому інші аспекти даного поняття

не розглядаються. Наголошуємо, що сутність інвестиційної діяльності та інвестиційного забезпечення значно ширша, ніж зведення її до окремого процесу чи дії, які пов'язані із прийняттям інвестиційних рішень на підприємстві.

Таблиця 1.1

Визначення терміна «інвестиційна діяльність»

Автор	Визначення
Г. Іванов [81, с.80]	Діяльність по формуванню, розміщенню, вкладенню, трансформації і відшкодуванню інвестицій, включаючи управління ними і всією системою інвестиційних відносин.
В. Білолипецький [24, с. 19]	Проектна, організаційна, управлінська, контрольна робота, що виконується в інтересах планової реалізації інвестицій.
В. Федоренко [185, с. 13]	Комплекс дій фізичних та юридичних осіб, які вкладають власні кошти з метою отримати прибуток.
С. Панчишин [135, с. 137]	Сукупність рішень та відповідних дій, скерованих на перетворення заощаджень у інвестиції.
Н. Ковтун [103, с. 26]	Сукупність заходів та послідовних практичних дій з боку суб'єктів інвестування, які пов'язані з реалізацією інвестиційних намірів з метою отримання доходу.
А. Череп, І. Рурка [189]	Важлива складова міжнародного руху капіталу, здатна забезпечити міграцію капіталу з однієї країни в іншу, а також прискорювати цю міграцію в одних сферах світового господарства, та уповільнювати в інших.
А. Дука [74, с. 63]	Цілеспрямовано здійснюваний процес пошуку необхідних інвестиційних ресурсів, вибору ефективних об'єктів (інструментів) інвестування, формування збалансованої за обраними параметрами інвестиційної програми або портфеля та забезпечення ефективності їх реалізації.
О. Підхомний [138, с. 16]	Діяльність з вироблення та реалізації інвестиційних рішень, спрямована на відновлення, збереження і приріст вартості капіталу.
Є. Стефанович [171, с. 61]	Комплекс заходів держави, фізичних та юридичних осіб, спрямований на ефективне розміщення ресурсів з метою отримання очікуваного ефекту.

Джерело: узагальнено автором.

Орієнтований на підсистему підхід до трактування сутності інвестиційної діяльності можна вважати традиційним, оскільки спостерігається у визначеннях багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців, хоча наведені трактування сутності інвестиційної діяльності як підсистеми у них є різними. Вважаємо, що більш адекватним є науковий підхід, коли

інвестиційну діяльність (забезпечення) можливо представити як окрему систему, що входить до системи фінансово-господарської діяльності суб'єктів підприємництва. Розкриємо цей підхід детальніше далі у дослідженні.

Натомість, дослідження наукових джерел показує, що інвестиційний процес зводиться до процесу реалізації інвестиційної діяльності, відповідно й до інвестиційного забезпечення. О. Підхомний пропонує під інвестиційним процесом розуміти послідовні зміни стану капіталу в результаті здійснення інвестицій [138, с. 16]. Таке визначення вказує на те, що інвестиційний процес повинен завершуватись змінами в капіталі підприємства з використанням сукупності певних методів управління інвестиціями.

Водночас, варто вказати на наявність різних за змістом наукових підходів щодо визначення терміну «інвестиційне забезпечення». Ю. Капітанець інвестиційне забезпечення трактує як сукупність умов, ресурсів і заходів, які необхідно створити для здійснення інвестиційного процесу [101, с. 141]. Однак, таке визначення, на наше переконання, не повною мірою розкриває досліджувану дефініцію, оскільки сукупність умов для здійснення інвестицій називається інвестиційним кліматом, тоді як сукупність ресурсів являють собою інвестиційні ресурси [26, с. 373; 161, с. 97]. Наведене визначення вказує на те, що підприємство, у процесі формування та реалізації політики інвестиційного забезпечення своєї діяльності, повинне концентрувати зусилля на залученні інвестиційних ресурсів та обґрунтуванні раціональних методів управління ними. З цим визначенням можна погодитись, оскільки воно передбачає як обґрунтування можливостей залучення інвестицій, так і механізми їх використання з подальшою оцінкою ефективності.

Вивчаючи наукові добутки І. Бланка можна дійти до висновку, що під інвестиційним забезпеченням підприємства автором розуміється системно об'єднана сукупність процесів формування та використання інвестиційних ресурсів, на основі прийнятої на підприємстві моделі інвестиційної

поведінки, спрямованої на його соціально-економічний розвиток [26]. Ефективність моделі інвестиційної поведінки, при цьому, повинна досягатися за рахунок системи інвестиційного забезпечення підприємства.

На основі критичної оцінки трактування понять «інвестиції», «інвестиційна діяльність» та «інвестиційне забезпечення» можна слід зауважити, що інвестиційне забезпечення підприємства, у своїй основі, являє собою організовану ініціативу керівних підрозділів суб'єктів господарювання, яка здійснюється за наявних у країні умов підприємницької діяльності та із компетентними фахівцями, або без їх участі, передбачає обґрунтування необхідності залучення та інвестування визначеного обсягу ресурсів, вибір відповідних напрямів та інструментів інвестування, розробку та впровадження інвестиційної програми, на основі оцінки доцільності її реалізації та визначення інших позитивних ефектів для підприємства або середовища його функціонування.

Наголошуємо на значній увазі, в межах дослідження інвестиційного забезпечення підприємства, його розвитку, як окремої системи, що інтегрована до загальної фінансово-господарської системи суб'єкта підприємництва. Тобто ключовим аспектом інвестиційного забезпечення на підприємстві виступає її системність. Так, зокрема М. Денисенко та А. Гречан трактують інвестиційне забезпечення як «систему економічних відносин, спрямованих на пошук та управління інвестиціями» [68, с. 42]. А. Пересада, на відміну від попередніх авторів, в основу визначення покладає методологічний аспект реалізації інвестицій в системі інвестиційного забезпечення та визначає останнє як «систематизовану сукупність принципів і правил, покладених в основу економічних відносин, що виникають в процесі інвестування» [137, с. 38].

У контексті даного дослідження пропонується розмежувати поняття «інвестиційне забезпечення» та «інвестиційний розвиток». Наголошуємо на необхідності розглядати інвестиційне забезпечення як процес пошуку, залучення та використання інвестицій, а інвестиційний розвиток як тип або

спосіб розвитку підприємства, його економічне зростання, що базується на систематичному залученні інвестицій та формує високу вартість бізнесу.

Виходячи з наведеного, вважаємо, що процес інвестиційного забезпечення підприємства повинен бути зорієнтованим на вкладання коштів у матеріальні та нематеріальні активи, трудові ресурси, що дозволить нарощувати масштаби діяльності. Схематично процес інвестиційного забезпечення підприємства можна подати наступним чином (рис. 1.1).



**Рис. 1.1. Процес інвестиційного забезпечення
сільськогосподарського підприємства**

Джерело: власні дослідження.

Послідовність інвестиційного забезпечення визначається такими кроками: 1) формування інвестиційної програми; 2) створення організаційно-економічних передумов інвестиційного процесу; 3) дослідження та перегляд напрямів інвестування; 4) реалізація інвестиційної програми; 5) комплексна оцінка реалізованих інвестиційних планів та системи інвестиційного

забезпечення; корегування інвестиційного плану та усунення недоліків на майбутнє.

Відтак, система інвестиційного забезпечення сільськогосподарського підприємства розглядається у роботі як сукупність взаємопов'язаних механізмів, процесів, інструментів та дій щодо залучення визначеного обсягу ресурсів, вибору пріоритетних напрямів інвестування, розробки та упровадження інвестиційної програми на основі оцінки доцільності її реалізації та визначення інших позитивних ефектів для підприємства або середовища його функціонування. Відзначаємо важливість для системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарського підприємства мотивації та відповідних управлінських впливів, а також наявність чітких взаємозв'язків між її елементами, кожен з яких має критичне значення. При цьому, кругообіг зазначених елементів системи інвестиційного забезпечення повинен супроводжуватись наявністю у підприємства ознак інвестиційної привабливості, що для інвестора є мотивом вкладання коштів і формує моделі інвестиційної поведінки стейкхолдерів.

Принциповим моментом можна вважати необхідність використання усіх можливих джерел фінансування інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств. Найбільш поширеними джерелами фінансування інвестицій є власні та позичкові. Серед власних коштів слід виділити прибуток, амортизаційні відрахування, безповоротну фінансову допомогу, внески засновників у збільшення статутного капіталу підприємств. До позичкових ресурсів належать різні види грошових коштів, які підприємства залучають та у подальшому сплачують відсотки за користування ними або ж несуть певні боргові зобов'язання перед інвесторами. Виходячи з наведеної інформації можна зазначити, що власні ресурси можуть бути як внутрішніми, так і зовнішніми (залученими), тоді як позичкові ресурси можуть бути лише зовнішніми. В цьому аспекті наявне ототожнення у роботах І. Бланка та Г. Іванова про формування власних інвестиційних ресурсів виключно за рахунок внутрішніх джерел

фінансування, а позичкових та залучених – за рахунок зовнішніх, є хибним [26; 81].

За результатами аналізування наукових джерел вітчизняних та зарубіжних авторів з питань інвестиційного забезпечення, узагальнено класифікацію інвестиційних ресурсів, які потрібно активно здійснювати у розвиток підприємства для підвищення ефективності господарювання (рис. 1.2).



Рис. 1.2. Джерела та умови формування інвестиційних ресурсів сільськогосподарських підприємств

Джерело: узагальнено автором на основі [26; 46; 56; 79; 81; 126; 138; 112; 137; 200].

Потрібно відмітити, що кожен вид інвестиційних ресурсів може бути залучений на різних умовах. Так, власні кошти, які можна використати в якості інвестицій, залучаються на умовах самофінансування, тоді як позичкові та залучені можуть залучатись на умовах боргового фінансування, оренди,

акціонування, та цільового фінансування. Кожна з цих умов застосовується відповідно до можливостей залучення того чи іншого інвестиційного ресурсу.

Інвестиційне забезпечення сільськогосподарських підприємств повинно включати екологічну, економічну та соціальну складові (рис. 1.3).

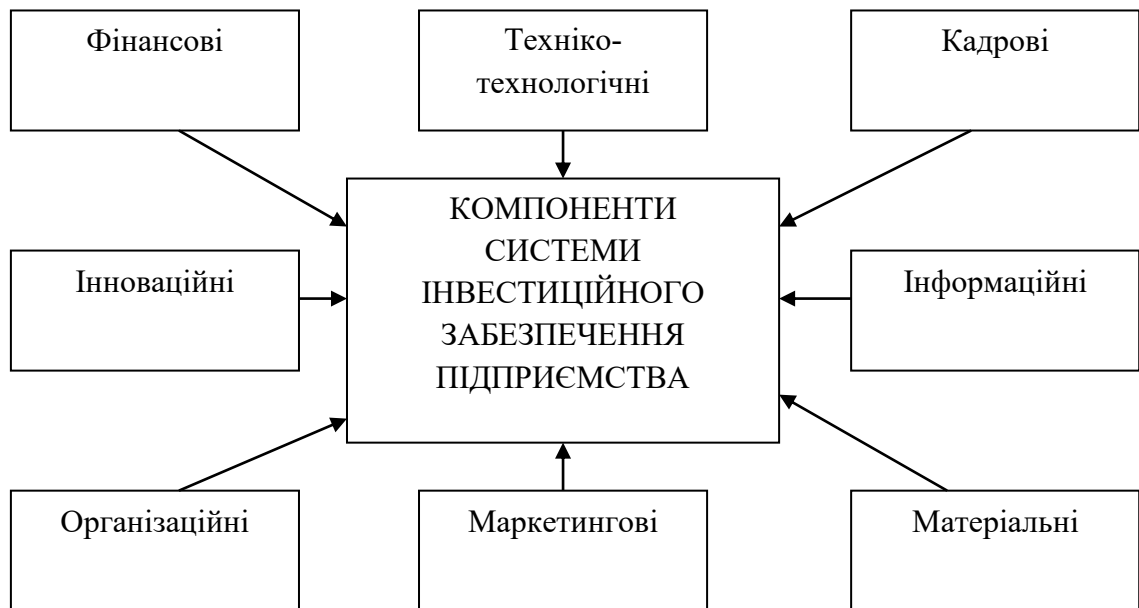


**Рис. 1.3. Джерела інвестиційного забезпечення
сільськогосподарських підприємств**

Джерело: узагальнено автором на основі [8, с. 44; 28; 63, с. 100].

У свою чергу, система інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств конфігурує фінансову, техніко-технологічну, інноваційну, матеріальну, інформаційну, кадрову, організаційну, маркетингову компоненти, динамічне та узгоджене функціонування яких сприятиме ефективному використанню інвестиційних ресурсів та досягненню економічних інтересів учасників інвестиційного

процесу. На рис. 1.4 наведені компоненти системи інвестиційного забезпечення підприємства.



**Рис. 1.4. Компоненти системи інвестиційного забезпечення
сільськогосподарського підприємства**

Джерело: власні дослідження.

Зміст компонент системи інвестиційного забезпечення можна подати наступним чином:

- техніко-технологічна складова – представлена системою елементів виробничо-господарської діяльності підприємств, яка призначена для техніко-технологічного супроводу виробництва товарів і послуг, на основі використання обладнання, виробничих ліній, техніки, транспортних засобів, передавальних пристроїв, інформаційних технологій, цілісних виробничих підрозділів та підприємства в цілому, для яких розробляються плани інвестиційного забезпечення;

- матеріальна складова представлена системою заготівель та постачання сировинних ресурсів, напівфабрикатів, матеріального забезпечення виробництва у встановлених інвестиційними проєктами обсягах, номенклатурою та відповідно до визначених інвестиційним процесом термінів;

– інноваційна складова являє собою систему управління інноваційною політикою підприємства, на основі якої здійснюється інвестиційна діяльність з урахуванням критеріїв забезпечення конкурентоспроможності;

– кадрова складова виражена системою відносин щодо формування, використання, перенавчання та атестації представників трудових колективів підприємств, залучених до виконання певних функцій в інвестиційній діяльності;

– організаційна складова містить взаємопов’язану систему внутрішніх підрозділів, служб та керівного складу підприємств, уповноважених для здійснення підготовки і прийняття рішень в системі інвестиційного забезпечення, відповідальних за формування та реалізацію інвестиційних проектів, досягнення поставлених цілей та завдань інвестиційного менеджменту;

– інформаційна складова інвестиційного забезпечення – це система інформаційних технологій та ресурсів підприємства, серед функцій яких міститься безперервний цілеспрямований підбір проміжних та звітних показників, проведення планових, звітних і аналітичних розрахунків, необхідних для проектування та реалізації рішень інвестиційної діяльності;

– фінансова складова представлена системою заходів по формуванню обсягу фінансових ресурсів, які потрібні для інвестиційного забезпечення підприємства, їх освоєння, оцінка якості та доцільності залучення;

– маркетингова складова інвестиційного забезпечення представлена системою маркетингових прийомів відповідного підрозділу на підприємстві, що стосуються дослідження ринків, вподобань споживачів, дослідження комплексу маркетинг-мікс, зокрема, рекламної діяльності, цінової політики, збутової та сервісної політики для досягнення цілей, поставлених керівництвом підприємства в рамках здійснення інвестиційної діяльності.

Всі компоненти інвестиційної діяльності та інвестиційного процесу мають важливе значення для системи інвестиційного забезпечення підприємства, оскільки за сучасних умов господарювання ускладнюються

умови ефективного ведення бізнесу. Наявність фінансових ресурсів для переведення їх у інвестиції не є достатньою умовою для ефективних вкладень у розвиток бізнесу, потрібно мати належне техніко-технологічне, матеріальне, інноваційне, кадрове, організаційне, інформаційне та маркетингове підґрунтя. Тільки комплексне взаємоузгоджене використання наведених складових елементів дозволить забезпечити ефективність функціонування системи інвестиційного забезпечення.

Таким чином, інвестиційні процеси у діяльності суб'єктів господарювання виникли досить давно і досліджуються представниками різних науових шкіл і течій. Виходячи з проведеного дослідження можна зробити висновки, що систему інвестиційного забезпечення підприємства розкриває широкий категорійний апарат, в якому не існує єдиних визначень щодо трактування сутності термінів, деякі з них можна вважати певною мірою дискусійними та не повними, зважаючи на невідповідність умовам інвестування і ринковій економіці. Водночас, розкриваючи особливості функціонування системи інвестиційного забезпечення підприємства, важливим є обґрунтування відповідних принципів її формування, особливо відносно сільського господарства, що є одним з ключових секторів національної економіки.

1.2. Принципи та алгоритм формування системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств

Сільське господарство є галуззю національної економіки, яка вимагає відповідних знань у працівників, що займаються виробництвом продукції. Нинішня ситуація в аграрному секторі супроводжується недостатністю власних ресурсів для фінансування розвитку діяльності, зважаючи на що підприємства вимушені залучати кошти та інвестувати їх у різні плани модернізації виробничо-господарських процесів. Більшість проєктів із залучення інвестицій сільськогосподарськими підприємствами готується та

реалізується системно і продумано, але, водночас, потрібно дотримуватись певних принципів, що дозволять підвищити віддачу інвестиційних ресурсів та ефективність діяльності.

Наявність значної кількості досліджень у теорії та практиці інвестиційного забезпечення підприємств характеризується тим, що з-поміж інших положень, мають місце напрацювання стосовно класифікації принципів інвестиційного забезпечення, які можна адаптувати до специфіки сільськогосподарського виробництва. Серед принципів системи інвестиційного забезпечення виділяються ті, яких потрібно дотримуватись під час розробки стратегічної інвестиційної політики підприємства, а саме: погодженість перспективних, поточних і оперативних планів управління інвестиційним розвитком; адаптивність інвестиційного забезпечення до змін чинників інвестиційного середовища; альтернативність інвестиційного забезпечення у стратегічній перспективі; постійне використання досягнень науки, техніки та технологій під час виробництва сільськогосподарської продукції; врахування інвестиційних ризиків та розробка заходи протидії ним в процесі прийняття інвестиційних рішень [26, с. 189–191]. Оцінюючи вказані принципи, можна відмітити їх загальний характер та слабку адаптованість саме до сільського господарства, що не дозволяє повною мірою використовувати їх у межах формування системи інвестиційного забезпечення агровиробників.

Аналізуючи праці Н. Непогодіної, варто відмітити її думку, згідно якої під час інвестиційного забезпечення підприємства необхідно дотримуватись принципів збалансованості інвестиційних процесів, економічності та раціональності витрачання ресурсів, узгодженості інтересів учасників, оскільки інвестиційний розвиток спрямований на довгострокову перспективу та зростання ринкової вартості підприємства [131, с. 16]. Вважаємо, що такий підхід забезпечення довгострокової діяльності сільськогосподарського підприємства та зростання його ринкової вартості є досить справедливим. Проте, у сучасному ринковому середовищі інвестиційна діяльність

здійснюється для збереження та зростання добробуту інвесторів, відповідно до чого потрібно організовувати виробничо-господарську діяльність. Ця діяльність не завжди матиме на меті довгостроковий характер або зростання ринкової вартості аграрного підприємства, тому сформульовані принципи не повною мірою можуть бути застосовані під час управління інвестиційним розвитком підприємств сфери АПК.

Пов'язаність системи інвестиційного забезпечення аграрних підприємств із довгостроковим та стратегічним плануванням інвестиційної діяльності, потребує розгляду характерних для цих процесів принципів. Проаналізуємо принципи, які пропонуються в дослідженнях А. Богатирьова, А. Бутенко та І. Кузнецової, обґрунтуємо їх, виходячи з практики діяльності сільськогосподарських підприємств [37, с. 23–26].

Одним із принципів є принцип системності, що передбачає комплексну розробку системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств та їх підрозділів на основі поточного, оперативного та стратегічного планування інвестиційної діяльності. Крім того, кожне підприємство є складною економічною системою, залучаючи інвестиції у розвиток окремих елементів якої, керівники та власники створюють передумови для зростання загальної економічної ефективності.

Наступний принцип передбачає оптимальність комбінування ресурсів під час виконання заходів з розвитку діяльності за рахунок інвестицій. Обмеженість земельних, трудових, матеріальних, фінансових, інформаційних та інших ресурсів сільськогосподарських підприємств вимагає оптимального та раціонального їх використання, що надає цьому принципу особливої значущості у інвестиційній діяльності. Кожне інвестиційне рішення має альтернативні варіанти реалізації та використання коштів, тобто певний обсяг інвестиційного ресурсу потрібно вкладати не у будь-який проєкт, а лише в той, що забезпечить вищу віддачу. Це можуть бути як галузі рослинництва, так і галузі тваринництва, особливо якщо врахувати привабливість перших та важливість інших.

Специфіка принципу ситуативності полягає у забезпеченні такого ходу виконання інвестиційних планів, за якого їх дії та положення можна буде швидко адаптувати до змін факторів зовнішнього інвестиційного середовища. Тобто, майбутня інвестиційна діяльність підприємства за напрямками, формами, методами розробки і контролю, організацією управління, повинна бути прогнозованою і оперативно реагувати на зміни факторів зовнішнього інвестиційного середовища. Також, відповідно до цього принципу, одним із чинників, який обов'язково потрібно враховувати в процесі формування системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств, є рівень інвестиційного ризику, який потрібно мінімізувати. Для сільськогосподарських підприємств цей принцип в інвестиційному забезпеченні є важливим, оскільки використання в якості основного засобу праці земельні ресурси та залежність від біологічних і кліматичних умов виробництва продукції, функціонування підприємництва в аграрному секторі є надзвичайно ризикованим.

Принцип участі передбачає обов'язок керівників всіх підрозділів сільськогосподарського підприємства приймати участь в інвестиційному процесі. Реалізувати план розвитку галузі рослинництва, тваринництва чи промислової переробки продукції на сільськогосподарському підприємстві неможливо без відповідних фахівців. Оскільки власники та керівники підприємств не завжди обізнані у специфіці сільськогосподарського виробництва, то важливо, щоб напрями інвестування пропонували компетентні спеціалісти, а розробкою та реалізацією інвестиційних проєктів – відповідні фахівці з інвестиційного менеджменту.

Згідно з принципом безперервності, формування системи інвестиційного забезпечення повинне здійснюватися безперервно, але з певною циклічністю. Наприклад, досягнувши поставлені цілі та шляхи підвищення продуктивності однієї з галузей рослинництва, потрібно розробляти нові цілі та шляхи підвищення ефективності інвестиційного

забезпечення галузей тваринництва, по завершенню яких ставляться нові завдання.

Останнім принципом варто виділити забезпечення зворотного зв'язку між учасниками системи інвестиційного забезпечення, згідно якого завершення реалізації інвестиційного проєкту не повинне бути підставою для припинення їх участі у підтримці процесів виробництва продукції. Фактично, у будь-який момент повинна бути можливість отримати консультаційні послуги у відповідних фахівців щодо вирішення проблемних питань реалізації та функціонування плану інвестиційного забезпечення.

Продовжуючи розгляд питання принципів формування системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств потрібно навести інші їх класифікації та надати критичні зауваження. Так, варто звернути увагу на твердження А. Батрутдінова, І. Борецького, В. Васильєва, Г. Гринишина А. Зубарева, А. Шамари [23; 28, с. 70; 57; 79, с. 10]. Принципи, які виділяються у роботах зазначених учених не стосуються сільськогосподарського виробництва, але описуючи їх буде запропоновано авторське застосування принципів під час формування системи інвестиційного розвитку саме сільськогосподарських підприємств.

Першим принципом є гранична ефективність інвестування у розвиток сільськогосподарських підприємств. Аграрні підприємства завжди прагнуть отримати прибуток від виробництва продукції рослинництва і тваринництва, яке потрібно організовувати за критерієм оптимальності витрат на одиницю виробленої продукції. Ефективна діяльність підприємства матиме місце за умови перевищення суми доходу від реалізації товарів, робіт чи послуг над розміром витрат виробництва. У іншому випадку виробництво буде неефективним. При цьому, залишається відкритим питання доцільності розширення виробничих потужностей та обсягів виробництва продукції, у т. ч. з використанням інвестицій. Може бути декілька варіантів відповідей, згідно першої з яких варто нарощувати обсяги виробництва продукції, якщо дохід від додатково отриманої одиниці продукції перевищує виробничі

витрати. Сутність другої відповіді полягає в тому, що доцільність розширення виробництва відсутня у випадку рівності між отриманим доходом від продажу останньої одиниці продукції та виробничими витратами. Якщо приймається рішення про інвестування коштів у виробництво на таких умовах, то потрібно контролювати розмір граничного доходу та витрат, які повинні бути рівними, інакше знижуватиметься ефективність використання інвестиційних ресурсів. Взаємозв'язок між процесом інвестування і відповідними показниками ефективності (прибутковості) інвестування наведено на рис. 1.5.

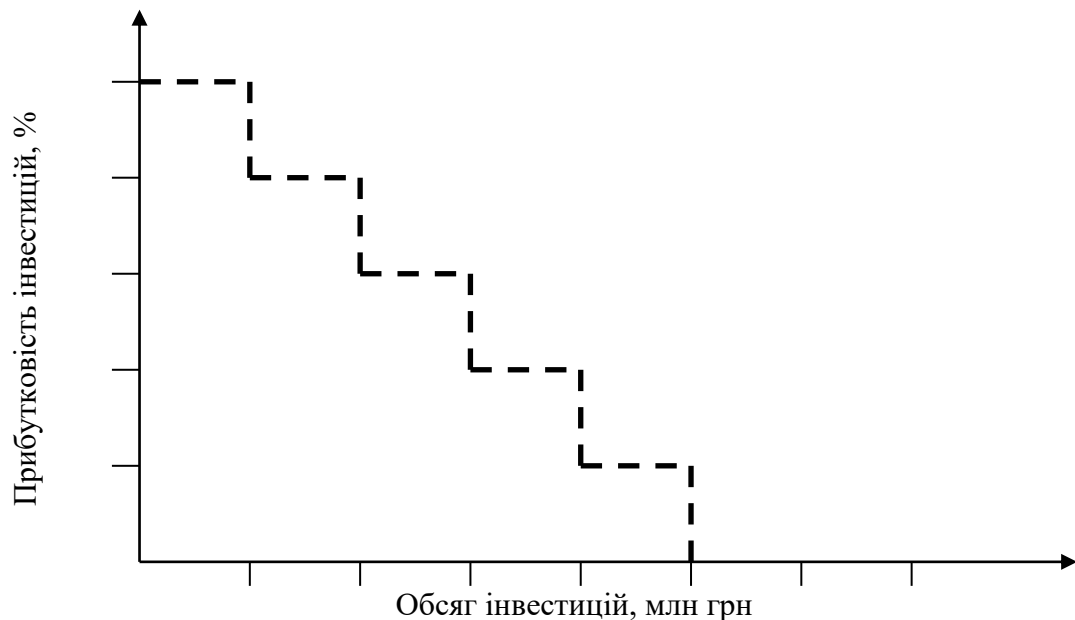


Рис. 1.5. Визначення оптимального обсягу інвестицій у розвиток сільськогосподарського підприємства

Джерело: адаптовано [23, с. 12–22].

Отже, прибутковість кожної наступної одиниці інвестицій знижується. Практичне значення зображення полягає в тому, що на підприємстві на його основі можна встановити граничний розмір інвестування. На основі цього вирішується оптимізаційна задача, за умови встановлення меж та співвідношення між прибутковістю інвестицій та їх розміром. «Крутизна» графіка граничної ефективності інвестування залежить від темпів зростання витрат виробництва продукції рослинництва чи тваринництва та інших

параметрів, серед яких зміна якості продукції, частка підприємства на ринку, розташування відносно ринків збуту, тощо.

Цей принцип є цінним для практики діяльності сільськогосподарських підприємств, хоча може бути репрезентативним у випадку сталості розвитку економічного середовища в країні та незмінності умов залучення інвестицій. Інакше виникатиме необхідність постійного перегляду співвідношень між прибутковістю інвестицій та обсягами інвестування, що нівелюватиме практичну значущість цього принципу.

Наступним є принцип «мастики». Цей принцип формування системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарського підприємства полягає в тому, що свобода прийняття інвестиційних рішень до початку залучення інвестицій та їх освоєння є найбільшою, і починає знижуватись по мірі досягнення інвестиційних рішень. Для сільськогосподарських підприємств, які мають специфічні об'єкти інвестування – техніку, технології, особливе обладнання, тварини, виробничі приміщення – досить важливо дотримуватись цього принципу, результатом чого повинне бути раціональне та обґрунтоване прийняття рішення інвестиційного забезпечення ще до початку пошуку інвесторів та пропонування ним відповідного проєкту.

Сільськогосподарське підприємство, яке залучило інвестиційні ресурси, повинне працювати доти, поки не окупляться вкладені кошти, інакше буде загроза його ліквідації. Тобто, відбувається затягування інвестиційного процесу в «мастику», оскільки можливості вільного прийняття рішень суттєво скорочуються. Для сучасних сільськогосподарських підприємств, особливо тих, які мають невеликі розміри, площу сільськогосподарських угідь 2–4 тис. га, цей принцип є особливо актуальним і у переважній більшості випадків постійно має місце.

У теорії інвестиційного менеджменту поширений також принцип поєднання матеріальних і грошових оцінок ефективності капіталовкладень, відповідно до якого існує три варіанти оцінки ефективності: 1) через порівняння відносних вартостей витрат і обсягів виробництва, тобто

виключно вартісний, грошовий аналіз. Як показує світовий досвід інвестування, спиратися тільки на грошову оцінку ефективності інвестицій недостатньо, оскільки через непередбачувану інфляцію, яка спостерігається в Україні, такий підхід є помилковим; 2) через поєднання грошових і технічних критеріїв ефективності. Залежність ефективності інвестиційних вкладень від технологій виробництва продукції вимагає врахування її специфіки за умов формування системи інвестиційного забезпечення. Технологія створює специфічні умови використання виробничих потужностей і, отже, впливає на порядок досягнення інвестиційних цілей сільськогосподарських підприємств; 3) технічний підхід оцінки ефективності, який не враховує ринкової оцінки бізнесу у вартісному вираженні буде все менш репрезентативним для умов української економіки, в якій за рахунок об'єднання дрібного аграрного бізнесу та виходу великих агропромислових формувань підвищується їх ринкова вартість, а технічна ефективність не має визначального значення [32].

Зважаючи на викладені положення, цей принцип для умов української економіки потрібно доповнити пунктом, який передбачатиме можливість врахування не лише вартісних і технологічних показників ефективності інвестиційних вкладень, а й критеріїв якості, конкурентоспроможності продукції на ринку, відповідності запитам споживачів. Тоді цей принцип буде можливим для застосування в практиці діяльності вітчизняних сільськогосподарських підприємств.

В рамках формування системи інвестиційного забезпечення можна також розглянути принцип адаптаційних витрат, згідно якого до таких витрат належить розмір грошових коштів, витрачених на пристосування підприємства до нового інвестиційного середовища. Зокрема, якщо підприємство бажає кардинально змінити свою галузеву структуру, то адаптаційні витрати являють собою втрачену виручку від реалізації продукції, яку воно не отримало через реорганізацію виробничо-господарської діяльності. Під час реорганізації відбувається встановлення та

випробування нового обладнання і технологій, проводиться перепідготовка кадрів. На перший погляд, для сільськогосподарських підприємств даний принцип не дуже важливий під час формування системи їх інвестиційного забезпечення, оскільки більшість з них обробляє землю і не може займатись іншими видами діяльності, які б виключали таку необхідність. Така ситуація нівелює вплив кардинальних змін на результативність господарської діяльності. Виняток можуть становити окремі галузі тваринництва, зокрема деякі підгалузі птахівництва, кролівництво, страусівництво, вівчарство та інші, які не вважаються в Україні традиційними і потребують суттєвих вкладень інвестиційних ресурсів та досвіду виконавців. Проте, зміна споживчих вподобань та зростання попиту на екологічно чисту продукцію в Україні в найближчій перспективі може змінити ситуацію і принцип адаптаційних витрат буде типовим під час організації інвестиційних процесів на сільськогосподарських підприємствах.

Адаптаційні витрати, згідно із даним принципом, включаються в ціну на нові товари підприємства, яка повинна перевищувати вартість виробництва одиниці продукції. Чим більший рівень попиту на нові продукти, тим більший розмір адаптаційних витрат може допускатись на підприємстві. На практиці даний принцип є дієвим, коли спостерігається тривале перевищення ціни попиту над ціною пропозиції. За таких умов вкладені інвестиції приносять високі доходи, навіть за високого рівня адаптаційних витрат. В Україні до галузі, в яку ефективно інвестувати ресурси за принципом адаптаційних витрат, можна віднести страусівництво. Висока ризикованість цієї галузі в Україні та складність технології отримання продукції, спричиняють неповне забезпечення попиту як на внутрішньому, так й зовнішньому ринку, відповідно до чого формується висока ціна. Тому за умови раціональної організації виробничих процесів з вирощування страусів, ефективність інвестицій буде забезпечуватись ще протягом багатьох років.

Принцип мультиплікатора (множника) також можна враховувати під час формування системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств. Даний принцип передбачає взаємозв'язок галузей, тобто ріст привабливості молочного скотарства призводить до необхідності розвивати вирощування нетелей та корів, відповідне матеріальне забезпечення для утримання, годівлі та доїння поголів'я. Знання технологічних особливостей виробництва молока та зв'язок цієї виробничої системи з іншими галузями, дає змогу обчислити коефіцієнт кореляції і можна прорахувати майбутній мультиплікаційний ефект цих зв'язків. В такому випадку мультиплікатор відображає реально існуючу залежність між всіма сферами АПК України та дозволяє кількісно оцінити ці зв'язки.

Розрахунок мультиплікатора дозволяє визначити доцільність інвестування ще на початку прийняття такого рішення, на основі чого у випадку отримання негативного ефекту можна змінити напрям вкладання інвестицій. Після перегляду каналів інвестування виконуються аналогічні дії щодо виявлення кореляційних зв'язків та оцінюється необхідність формування системи інвестиційного забезпечення. Можна побачити, що даний принцип є цілком застосовним для сільськогосподарських підприємств, оскільки широка структура агропромислового комплексу України, яка включає не лише сільськогосподарське виробництво, а й забезпечуючи галузі та галузі переробної промисловості, може мати значну кількість взаємозв'язків. Отриманий мультиплікатор дозволить знизити ймовірність прийняття хибного рішення стосовно інвестиційного забезпечення підприємства, а отже підвищити ефективність використання інвестиційних ресурсів.

Останній принцип – Q-принцип, що передбачає визначення залежності між вартістю активу на фондовій біржі і його реальною інвестиційною вартістю. Показник цієї залежності – Q-відношення визначається за формулою:

$$Q = \frac{Q_f}{Q_m} \quad (1.1)$$

де Q_f – вартість активу на фондовій біржі (ринкова);
 Q_m – інвестиційна вартість активу.

За умови, якщо відношення є більшим одиниці, то інвестування є вигідним. Причому, чим більша різниця, тим ефективність є вищою. Так, зростання вартості аграрного бізнесу на ринку по відношенню до витрат на його створення, стимулюватиме вкладення інвестицій у розвиток галузей сільськогосподарського виробництва оскільки ринкова ціна вища, ніж поточні інвестиційні витрати. В умовах наявності доступу українських агрокомпаній до міжнародних ринків капіталів, його інвестиційна привабливість буде зростати, а отже застосування Q-принципу під час формування системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств є доцільним.

Узагальнюючи вищезазначені праці та критичну оцінку запропонованих у них принципів, можемо виокремити сукупність принципів формування системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств (рис. 1.6).

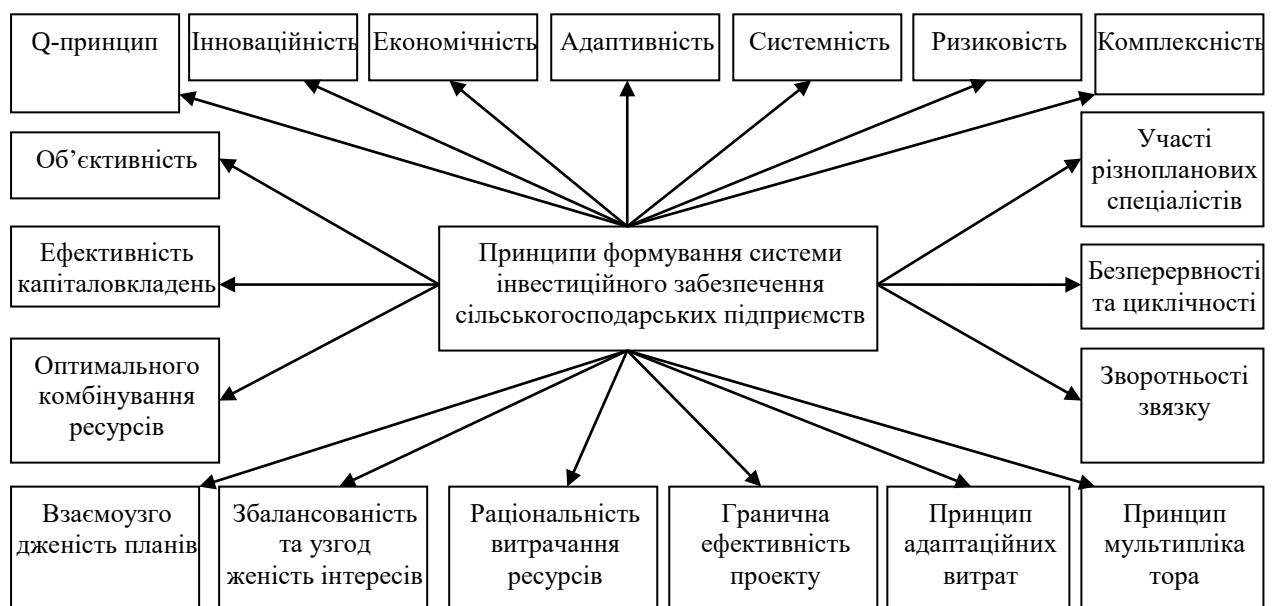


Рис. 1.6. Принципи формування системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств

Джерело: узагальнено автором за результатами аналізування наукових джерел.

Зважаючи на змістовне наповнення авторського визначення (див. п.1.1) та з урахування необхідності його екстраполяції у площину досліджень територій зі спеціальним режимом обмеження господарської діяльності, розроблено теоретико-методичні положення щодо формування системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарського підприємств на радіаційно забруднених територіях, що ґрунтуються на використанні методів стратегічного та інвестиційного аналізу і деталізації алгоритму побудови і корегування системи, де акцент робиться на стратегічному плануванні досягнення цілей інвестиційного забезпечення (з орієнтацією на специфічні принципи інвестування на радіаційно забруднених територіях) та розрахунку показників ефективності діяльності підприємства (рис. 1.7).

На першому етапі формування системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарського підприємства потрібно визначати цілі і завдання. Визначення цілей і завдань необхідно будувати на основі генеральної мети або місії підприємства, в результаті чого будувати «дерево цілей». На цьому та на всіх наступних етапах потрібно залучати відповідних спеціалістів, які виконують основну роботу та оцінять можливості досягнення цілей за рахунок наявного інвестиційного потенціалу.

Наступним етапом алгоритму формування системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарського підприємства є аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища з використанням методів стратегічного аналізу. Для здійснення такого аналізу можна застосовувати інструменти *PEST*, *SWOT*-аналізу, *SPASE*-аналізу, побудову матриць *BCG* та МакКінзі. Також на цьому етапі доцільно проаналізувати конкурентоспроможність сільськогосподарського підприємства з використанням відповідних показників, або з побудовою карти стратегічних груп конкурентів чи матриці конкурентного профілю. На основі цього будуть визначені фактори конкурентоспроможності, які варто розвивати і підтримувати.



Рис. 1.7. Експлікація системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарського підприємства

Джерело: власні дослідження.

Аналіз внутрішнього і зовнішнього середовищ дасть можливість обрати стратегію інвестиційного забезпечення підприємства, сформулювати шляхи досягнення інвестиційних цілей, які заносяться в інвестиційну програму, де конкретизуються заходи по досягненню інвестиційних цілей, визначаються строки їх реалізації та обсяг потрібних інвестицій. Потреба в інвестиціях створює проблему знаходження джерел їх надходження, що є

наступним етапом системи формування інвестиційного забезпечення сільськогосподарського підприємства.

Відповідно до принципів формування досліджуваної системи, потрібно обґрунтовувати не один, а декілька альтернативних способів інвестиційного забезпечення, які мають бути відмінними. Етап передбачає використання методів аналізу сценаріїв. Також, за допомогою методів ризик-менеджменту потрібно оцінювати можливі ризики реалізації альтернативних варіантів інвестиційного проекту та пропонувати способи їх мінімізації.

Наступним етапом інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств є розрахунок ефективності альтернативних проєктів, що дає можливість обрати доцільний для залучення інвестиційних ресурсів. У випадку неефективності проєктів потрібно повернутися до визначення шляхів досягнення цілей інвестиційного процесу і переглянути інвестиційну програму, знайти інші шляхи та виконати дії в рамках описаних раніше етапів. Далі оцінюється результативність розробленого плану інвестиційного забезпечення, результати співставляються з розробленими раніше цілями. У випадку недосяжності поставлених цілей, їх потрібно корегувати й повторювати знову всі етапи сформованої системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарського підприємства.

Завершальним етапом алгоритму формування системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств є реалізація, контроль і корегування інвестиційного плану. На цьому етапі виробляється продукція або розвивається невиробнича сфера підприємства. За результатами проміжних періодів інвестиційного проєкту відбувається контроль за його виконанням та вирішуються поточні проблеми. Відповідно до принципу безперервності виконання етапів системи інвестиційного забезпечення підприємства повинно повторюватись під час досягнення інших цілей відповідно до місії.

Варто зазначити, що одним із ключових принципів формування системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств

слідвважати принцип адаптивності, тобто система повинна враховувати особливості та відмінності у фінансово-господарській діяльності аграрних товаровиробників, куди відносимо і здійснення такої діяльності на радіаційно забруднених територіях. Окреслене вимагає характеристики особливостей системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій, що дозволить розробити пропозиції щодо напрямів її удосконалення.

1.3. Особливості інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій

Економічне зростання сільськогосподарських підприємств України, у т. ч. й на радіаційно забруднених територіях, значною мірою залежить від раціональної інвестиційної політики, яка здійснюється із використанням різних форм інвестиційного забезпечення. Успішне вирішення проблем інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях залежить від інвестиційного потенціалу й доступності різноманітних джерел фінансових ресурсів. Підвищення значення сільськогосподарської продукції у ВВП України, певна частина якої вирощена на радіаційно забруднених територіях, вимагає пошуку раціональних напрямів розвитку її виробництва на умовах інвестування.

Завдяки залученню інвестиційних ресурсів аграрними підприємствами збільшуються обсяги виробництва сільськогосподарської продукції, зростає продуктивність праці, відбувається оптимізація галузевої структури, що сприяє розширеному відтворенню виробничих сил та підвищує запаси національного багатства. Зростання обсягів виробництва продукції сприяє покращенню фінансово-господарських показників роботи аграрного сектора економіки, підвищенню якості та рівня життя населення. Реальні інвестиційні ресурси мають визначальне значення для забезпечення розширеного

відтворення основних засобів і постановки виробничих процесів у напрямі високотехнологічного розвитку з використанням інтенсивних технологій.

Специфіка функціонування сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях пов'язана із надмірним вмістом радіонуклідів, що мають здатність накопичуватись у рослинах і тваринах та у подальшому – у людському організмі, чим згубно впливати на здоров'я населення [105, с. 85–86]. Крім серйозних демографічних наслідків, радіаційно забруднені продукти харчування знижують якість трудового потенціалу, чисельність працездатного населення, а відтак – ефективність роботи сільськогосподарських підприємств та всієї національної економіки. За таких умов очевидно, що інвестиційне забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях повинно спрямовуватись на розвиток тих галузей, продукція яких не буде приносити значної шкоди здоров'ю людей [105, с. 87–90].

За розрахунками українських спеціалістів, сумарні економічні збитки для України за роки ліквідації наслідків становить не менше 180 млрд дол. США, включаючи розміри непрямих збитків унаслідок невикористання забруднених сільгоспугідь, водних і лісових ресурсів, а також скорочення виробництва електроенергії, зменшення виробництва товарів, надання послуг тощо [123].

Розгляд даного питання потребує конкретизації певних термінів та визначень, оскільки не зрозумілими залишаються низка проблемних положень, серед яких можна виділити наступні:

1) визначення та перелік територій України, що відносяться до радіаційно забруднених;

2) перелік видів продукції, які можна вирощувати на забруднених радіоактивними елементами територіях;

3) відсутність належного державного регулювання інвестиційних процесів на територіях, які були віднесені до радіаційно забруднених та практична недосконалість питання щодо контролю обігу на ринку продукції,

вирощеної сільськогосподарськими підприємствами з понаднормовим вмістом радіонуклідів;

4) характер радіоактивного забруднення територій, на основі якого можна робити висновки про недоцільність виробництва певних видів продукції з причини здатності вбирати той чи інший елемент із землі;

5) відсутність постійного науково-технічного моніторингу та обґрунтування можливостей вести інтенсивне сільськогосподарське виробництво, в т. ч. з використанням інвестиційних ресурсів, на територіях, які вважались радіаційно забрудненими або ж навпаки – такими не були;

6) застарілість норм та положень, що регулюють питання шкідливого вмісту радіонуклідів у сільськогосподарській продукції та майже повна відсутність рекомендацій з приводу безпечного споживання харчових продуктів, вироблених сільськогосподарськими підприємствами на радіаційно забруднених територіях;

7) недосконале податкове законодавство, яке не стимулює аграрних виробників ефективніше функціонувати на радіаційно забруднених територіях та залучати інвестиційні ресурси;

8) відсутність досліджень щодо можливостей населення, яке проживає на радіаційно забруднених територіях, продуктивно виконувати виробничі завдання на підприємствах, які залучатимуть інвестиції для свого розвитку.

Дія та прояви цих проблемних аспектів радіаційно забруднених територій будуть визначати можливості і особливості інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств, що функціонують на них. Отже, для того, щоб визначитись із вихідною базою для подальшого аналізування тенденцій інвестиційної діяльності досліджуваних підприємств потрібно сформулювати перелік радіаційно забруднених територій в Україні.

Згідно із ст. 1. Закону України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» [147], до «територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, в межах України належать території, на яких

виникло стійке забруднення навколишнього середовища радіоактивними речовинами понад доаварійний рівень, що з урахуванням природно-кліматичної та комплексної екологічної характеристики конкретних територій може призвести до опромінення населення понад 1,0 мЗв (0,1 бер) за рік, і яке потребує вжиття заходів щодо радіаційного захисту населення та інших спеціальних втручань, спрямованих на необхідність обмеження додаткового опромінення населення, зумовленого Чорнобильською катастрофою, та забезпечення його нормальної господарської діяльності» [147].

Відповідно до українського законодавства, територія радіоактивного забруднення поділяється на такі зони: 1) зона відчуження; 2) зона безумовного обов'язкового відселення; 3) зона гарантованого добровільного відселення; 4) зона посиленого радіоекологічного контролю [154]. Крім того, існує ще два фактори, за якими окремі території можуть відноситися до зон забруднення: соціально-економічний та ефективна еквівалентна доза опромінення людини більше 50 мБер/рік [147].

Перелік населених пунктів, віднесених до зон радіоактивного забруднення внаслідок чорнобильської катастрофи, наведено у Додатку № 1 Постанови Кабінету Міністрів УРСР від 23 липня 1991 р. № 106 [146]. Він переглядається відповідно до висновків експертів і офіційно видається Кабінетом Міністрів України 1 раз на три роки. Відтак, до радіоактивно забруднених земель на території України належать частково або повністю території Житомирської, Київської, Волинської, Вінницької, Рівненської, Сумської, Черкаської, Чернівецької, Чернігівської, Івано-Франківська, Тернопільської, Хмельницької областей, тобто уражено близько 12,0 % сільськогосподарських угідь.

У Житомирській області до радіоактивно забруднених належать території Народицького, Овруцького, Коростенського, Лугинського, Малинського, Олевського, Ємільчинського, Новоград-Волинського та Володарсько-Волинського (Хорошівського) районів (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

**Перелік населених пунктів Житомирської області,
віднесених до зон радіоактивного забруднення**

№ зони	Статус	Район	Кількість населених пунктів
1	Зона вітчуження*	Народицький	4
		Овруцький	3
2	Зона безумовного (обов'язкового) відселення**	Коростенський	1
		Лугинський	4
		Малинський	1
		Народицький	36
		Овруцький	10
		Олевський	2
3	Зона гарантованого добровільного відселення***	Ємільчинський	44
		Коростенський	26
		Лугинський	35
		Народицький	36
		Новоград-Волинський	8
		Овруцький	107
		Олевський	44
4	Зона посиленого радіоекологічного контролю****	Володарсько-Волинський	8
		Ємільчинський	75
		Коростенський	90
		Лугинський	11
		Малинський	103
		Народицький	9
		Новоград-Волинський	26
		Овруцький	43
		Олевський	15
Всього		9	741

Примітка: * – це територія, з якої проведено евакуацію населення в 1986 р.; ** – це територія, що зазнала інтенсивного забруднення довгоживучими радіонуклідами, з щільністю забруднення ґрунту понад доаварійний рівень ізотопами цезію від 15,0 Кі/км² та вище, або стронцію від 3,0 Кі/км² та вище, або плутонію від 0,1 Кі/км² та вище, де розрахункова ефективна еквівалентна доза опромінення людини з урахуванням коефіцієнтів міграції радіонуклідів у рослини та інших факторів може перевищити 5,0 мЗв (0,5 бер) за рік понад дозу, яку вона одержувала у доаварійний період; зона гарантованого добровільного відселення - це територія з щільністю забруднення ґрунту понад доаварійний рівень ізотопами цезію від 5,0 до 15,0 Кі/км², або стронцію від 0,15 до 3,0 Кі/км², або плутонію від 0,01 до 0,1 Кі/км², де розрахункова ефективна еквівалентна доза опромінення людини з урахуванням коефіцієнтів міграції радіонуклідів у рослини та інших факторів може перевищити 1,0 мЗв (0,1 бер) за рік понад дозу, яку вона одержувала у доаварійний період [147].

Джерело: побудовано за даними [146; 147].

Для того, щоб визначитись із особливостями інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях, потрібно розглянути, які перешкоди виникають для типової

діяльності суб'єктів господарювання. Після Чорнобильської катастрофи на значній території, особливо зони вітчуження і безумовного відселення Житомирської, Київської і Чернігівської областей, обмежено або припинено господарську діяльність, оскільки вироблена аграрна продукція на цих територіях була надзвичайно шкідливою для людини. У зв'язку з цим, на державному рівні було прийнято низку законодавчих норм [52; 72; 79].

Проте, забруднена площа упродовж останніх 30 років зменшилася удвічі, радіологічна ситуація істотно поліпшилася унаслідок застосування захисних заходів, фізичного розпаду радіонуклідів [148; 149], поліпшилися соціально-економічні умови, які дозволяють повернути частину територій до господарського використання, що призводить до підвищення інтересу з боку інвесторів (як вітчизняних, так й іноземних). Певні дієві кроки у цьому напрямі робить і держава, хоча обмеженість фінансових ресурсів на різних рівнях національної економіки не дозволяє налагодити ефективне використання земельного фонду сільськогосподарськими підприємствами, які б виробляли продукцію та створювали робочі місця, формуючи передумови до розвитку сільських територій та зростання добробуту населення [102].

У Стратегії подолання наслідків Чорнобильської катастрофи та відродження територій протягом 2021–2025 рр. планується подальше комплексне радіологічне обстеження сільськогосподарських угідь, лісів, з метою визначення придатності до використання та повернення до господарського обігу. Крім того, планується створити сучасну інфраструктуру для проведення міжнародних досліджень [173]. На більш віддалену перспективу (2026–2042 рр.) урядом планується забезпечити фінансування заходів радіаційного захисту населення у тих населених пунктах, де паспортна річна ефективна доза опромінення населення може перевищувати 1 мЗв.

В умовах останніх світових тенденцій переходу економіки до стійкого розвитку, що передбачає екологічнобезпечне виробництво, органічне

виробництво, застосування біотехнологій, особливо негативно впливає на позитивні рішення інвесторів наявність у сільськогосподарських угіддях забруднених територій радіоактивних речовин, що мають довгий період розпаду та виведення.

Основним радіоактивним елементом, яким забруднено сільськогосподарські угіддя України, є ізотоп цезію (^{137}Cs). Допускається забрудненість організму людини внаслідок дії опромінюючих елементів не більше 7 бер протягом життя або 0,1 бер за рік. Разом з тим, розміри забрудненості радіацією в Україні досить значні. Радіоактивним цезієм щільністю понад 7 кБк/м² (1 Кі/км²) вражено близько 3,1 млн га орних земель (9,3 % від загальної кількості в Україні) та 1,5 млн га інших угідь. На радіоактивно забруднених територіях в Україні проживає 2,4 млн осіб, зокрема, в таких областях як: Волинська, Вінницька, Житомирська, Київська, Рівненська, Сумська, Черкаська, Чернівецька та Чернігівська [135, с. 247].

Зважаючи на такі обставини, інвестиційна діяльність сільськогосподарських підприємств повинна враховувати імовірність надмірного накопичення радіонуклідів у продукції та її неможливість реалізації на ринку. Тому перед прийняттям рішення щодо інвестування коштів потрібно провести ретельне обстеження угідь. У випадку їх безпечності для сільськогосподарських культур та працівників аграрного підприємства, можна вкладати інвестиції у розвиток виробничих потужностей та виробляти відповідні види продукції, тим самим забезпечуючи умови належного функціонування сільських територій.

Стимулюючим фактором розвитку та спрощення залучення інвестицій сільськогосподарськими підприємствами на радіаційно забруднених територіях є також тісний взаємозв'язок між опроміненням людини та споживанням продуктів харчування, одержаних з таких територій [107, с. 74]. Йдеться про те, що багато мешканців України більше половини загальної дози опромінення одержують через дію радіоактивних речовин, що містяться у спожитих харчових продуктах. Єдиним можливим заходом зниження рівня

опромінення організму є контроль за рівнем радіонуклідів у харчових продуктах. Підприємства-виробники сільськогосподарської продукції, які несуть повну відповідальність за радіаційну безпечність харчових продуктів, функціонують за умов підвищення інтересу до здорового харчування, чим стримуються інвестиційні процеси у діяльності аграрних підприємств у зоні радіаційного ураження. З одного боку, харчові продукти не матимуть попиту через надмірний вміст радіонуклідів, з іншого, інвестори (як вітчизняні, так й іноземні) не матимуть доцільності інвестування коштів у ризикову діяльність, подолати перепони в якій вони неспроможні згідно постулатів ризик-орієнтованого підходу.

Зважаючи на такі обставини виробництво сільськогосподарської продукції за сучасних умов потрібно вести за технологіями, що сприятимуть максимальному зменшенню переміщення радіонуклідів з ґрунту до рослин, від рослин до тварин, а від тварин до готової продукції та безпосередніх споживачів. Існуючі дослідження доводять можливість зниження забрудненості продукції радіонуклідами за рахунок агротехнічних заходів, внесення вапна та інших елементів, висівання культур, які не будуть йти на споживання людиною та інші заходи [135; 139].

Різний ступінь радіаційного забруднення сільськогосподарських угідь, внаслідок потрапляння у них відповідних речовин, зумовив виділення в аграрному виробництві декількох зон, що мають різну щільність забруднення [147]. Але, орієнтуватись на незмінний рівень радіонуклідів при виробництві сільськогосподарської продукції на таких територіях протягом тривалого періоду неправильно, тому рішення про проведення дезактиваційних робіт потрібно підкріплювати іншими даними. У цьому випадку досить точні характеристики території можна отримати, оцінивши величину поглинутої споживачами ефективної еквівалентної дози опромінення, яка дає змогу зробити висновки стосовно ступеня прояву радіобіологічних ефектів. В даному випадку прийняття рішення про вибір культур в сівозміні залежить від рівня забрудненості територій, який не є сталим і змінюється, залежно від

призначення цих культур, доцільності вирощування у контексті подальшого використання та забезпечення необхідного рівня ефективності.

Наукові дослідження вказують, що на радіаційно забруднених територіях можна безпечно вирощувати культури, не призначені для споживання населенням, а також окремі зернові культури, серед яких ячмінь, просо, кукурудза. Встановлено, що зазначені зернові культури у декілька разів накопичують менше радіонуклідів, порівняно з гречкою, соєю та горохом, а отже їх можна розглядати як потенційні сфери інвестування ресурсів [129, с. 364]. Із зернових культур можна виробляти спирт, який не буде використовуватися у харчових цілях. Щодо харчового використання, то потрібно проводити дослідження, щоб дотримувалась умова безпечного для життя людини накопичення радіонуклідів у продукції, після чого можливо розвивати агробізнес на таких територіях з використанням інвестицій.

Окрема увага дослідниками акцентується на можливість вирощування технічних культур, зокрема ріпаку та соняшнику. Ріпак можна використовувати для виробництва біологічних видів палива [125, с. 3–9]. Зокрема, групою вчених Поліського національного університету за результатами вивчення радіонуклідного забруднення ріпаку, вирощеного на сільськогосподарських угіддях Народицького району Житомирської області упродовж 2007–2010 рр. встановлено, що основна маса радіоактивного цезію в період дозрівання культури переходила в насіння (44–60 %) і становила в середньому 400–700 Бк/кг. Щодо радіоактивного стронцію (^{90}Sr), то він розподіляється у стеблах та стручках у кількості 15–17 Бк/кг, що становить 34–39 %. Позитивним у даному випадку є те, що в результаті переробки насіння ріпаку на олію близько 98 % радіонуклідів залишається в макусі. Це забезпечує незначний вміст радіонуклідів у ріпаковій олії внаслідок холодного пресування насіння – менше 7 Бк/кг, що робить можливим подальше використання цієї олії без будь-яких обмежень [125, с. 7].

Важливо також не допускати подальшого розширення площ сільськогосподарських угідь, забруднених радіонуклідами, за можливості

гарантувати безпеку працівникам підприємств та населенню територій, що проживають у несприятливих регіонах. В такому випадку, крім інвестиційного забезпечення виробництва сільськогосподарської продукції для отримання інвестиційного доходу, потрібно привертати кошти у будівництво соціальної інфраструктури села, підвищення якості медичного обслуговування працівників та інших мешканців територій, допомагати у щорічному оздоровленні працівників та членів їх родин.

Зважаючи на зазначене, організація виробництва сільськогосподарської продукції на радіаційно забруднених територіях, в т. ч. за рахунок інвестиційного забезпечення, повинна здійснюватися відповідно до положень нормативної документації, які регулюють проживання і зайнятість населення, з додержанням основоположних засад радіаційної безпеки і забезпечувати виробництво харчових продуктів, вміст радіоактивних речовин в яких не перевищує допустимих рівнів (ДР-97) [148].

Визначившись із передумовами інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях варто відмітити, що діяльність сільськогосподарських виробників, які залучили інвестиційні ресурси на вказаних територіях, повинна передбачати вирішення наступних завдань:

по-перше, організовувати виробництво такої сільськогосподарської продукції, внаслідок необмеженого споживання якої людина не отримає середньорічну ефективну еквівалентну дозу опромінення рівною 1 мЗв [147];

по-друге, вкладати інвестиційні ресурси у заходи, які дозволять щороку знижувати вміст радіонуклідів в сільськогосподарській продукції, за умови збереження вимог щодо нормативного вмісту радіонуклідів та обґрунтування економічної доцільності проведення таких заходів;

по-третє, розробляти та реалізовувати масштабні проекти чи невеликі рішення, спрямовані на утримання радіонуклідів на територіях їх постійного розташування і не дозволять не забруднювати відносно сприятливі сільськогосподарські землі чи території населених пунктів;

по-четверте, виявляти напрями та знаходити інвестиційні можливості щодо збереження якості робочої сили, відновлення працездатності населення та сприяння демографічному розвитку на радіаційно забруднених територіях;

по-п'яте, відповідально вкладати інвестиційні ресурси у виробництво сільськогосподарської продукції, подальше законне або незаконне використання якої не буде завдавати життю та здоров'ю населення [100].

Дослідивши можливості ведення товарного виробництва сільськогосподарської продукції сільськогосподарськими підприємствами на радіаційно забруднених територіях наведемо можливі напрями інвестування, які сприятимуть зниженню вмісту радіонуклідів та їх накопиченню у рослинах (рис. 1.8).

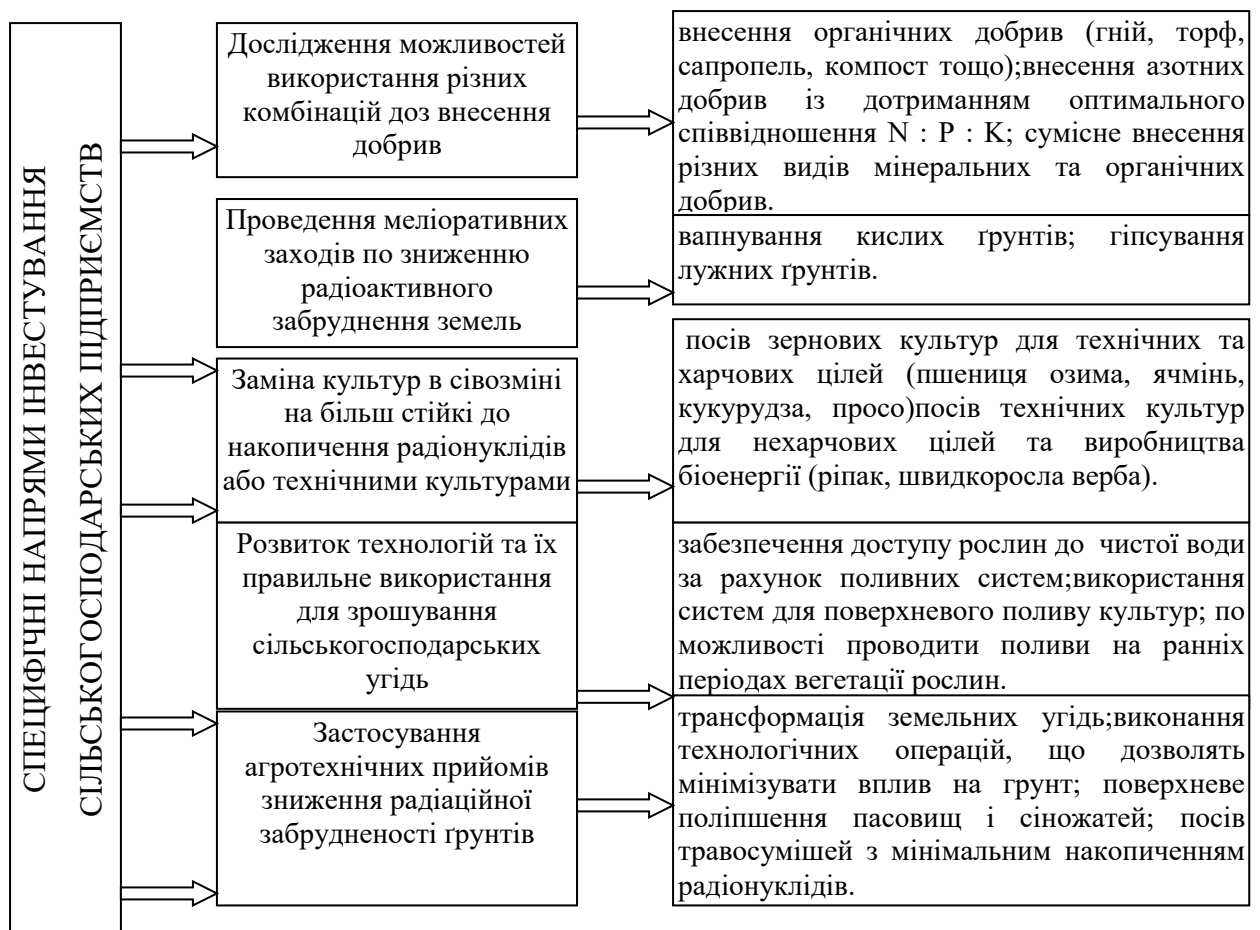


Рис. 1.8. Специфічні напрями інвестування в діяльність сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях

Джерело: власні дослідження.

Важливим напрямом інвестування в діяльність сільськогосподарських підприємств, що знаходяться на радіаційно забруднених територіях, вбачається налагодження потужностей з переробки виробленої продукції. Як показують дослідження вчених, якісна переробка продукції рослинництва здатна знизити концентрацію радіонуклідів у кінцевому продукті, що уможливлуватиме її подальше використання у технічних цілях чи для споживання населенням [117]. Зокрема, можна будувати потужності з переробки насіння та соломи ріпаку, стебла швидкорослої верби на біологічні види палива, розміщувати вітрові і сонячні електростанції для виробництва електроенергії і реалізації її по «зеленому тарифу» або ж використання для потреб підприємства. Можна передбачити, що іноземні представники бізнесу у пошуках каналів прибуткового вкладення свого капіталу можуть зацікавитись подібними пропозиціями [99, с. 214–217].

Актуальним питанням інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях є визначення джерел залучення інвестицій, як ключового елементу досліджуваної системи. Звичайно, що для залучення інвестицій підприємствами, основна виробнича діяльність яких здійснюється на територіях з підвищеними рівнями радіоактивних елементів, потрібно використовувати усі можливі ресурси – власні, залучені чи позичкові.

Існує також практика використання міжнародних благодійних внесків, грантів, безповоротної фінансової та матеріально-технічної допомоги. У роки після Чорнобильської катастрофи значна кількість міжнародних організацій взяла участь у відновленні забруднених територій та населення, яке проживає на них. Частина проєктів стосувалась і сільськогосподарського виробництва, зокрема: регіональний проєкт міжнародної організації МАГАТЕ, що передбачає розробку стратегії довгострокових заходів щодо реабілітації радіоактивно забруднених територій та протирадіаційного захисту населення, яке проживає на радіоактивно забруднених територіях; проєкт представництва ПРООН в Україні, основними спонсорами якого виступили

Фонд довіри заради людської безпеки ООН, спеціальний фонд волонтерства ООН, швейцарське агентство з співпраці та розвитку, відділ з координації гуманітарних питань ООН [141]. Важлива підтримка цих організацій для аграрного бізнесу в Україні полягає не лише у фінансовому забезпеченні, але й у дослідженнях стану ґрунтів та виявленні небезпеки від їх використання, консультування та проєктна підтримка з позицій можливостей та доцільності виробництва сільськогосподарської продукції.

У рамках дослідження особливостей інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях, варто звернути увагу на організаційну складову, тобто на необхідність раціональної організації використання земельних ресурсів. В такий спосіб забезпечуватиметься належна основа для оптимізації інвестицій, оскільки виключатиметься імовірність виробництва забрудненої продукції та неможливості їх ефективної реалізації. Обробіток радіоактивно забруднених сільськогосподарських угідь потрібно здійснювати згідно із планами землеустрою, в основі яких знаходяться агроекологічні умови територій та господарська діяльність аграрних підприємств. Вкладати інвестиційні ресурси можна лише в ті угіддя, на яких, за результатами складання картограми гамма-фону території з допомогою аерогаммаспектрометричної зйомки певної території, радіоактивне забруднення ізотопом цезію 137 не перевищує критичного рівня в 5 Ки/км^2 [129]. Вирішення даного питання може бути прискорене або забезпечене за допомогою різних міжнародних організацій, які дозволять надати об'єктивну оцінку територій та точно визначити рівень їх радіаційного забруднення. На цій основі можна буде залучити інвестиційні ресурси не лише українських інвесторів, але й закордонних, які більше довіряють висновкам міжнародних експертів.

Оцінку чистоти сільськогосподарських угідь доцільно проводити з використанням сукупності показників, ключовими з яких є: експозиційна доза гамма-випромінювання на ґрунті; щільність забруднення ґрунтів радіоактивними елементами; вміст біологічно значимих радіонуклідів, що

містяться у сільськогосподарській продукції [107; 135]. Існують певні специфічні чинники, які спричиняють підвищене надходження радіонуклідів у сільськогосподарську продукцію, зокрема: легкий гранулометричний склад ґрунтів з низьким вмістом гумусу; кисла реакція ґрунтового середовища; недостатній рівень обмінного калію; низька протидефляційна стійкість, яка призводить до міграції радіонуклідів у рослини [129; 134; 187].

Очевидно, що інституціональні передумови інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств повинні розвиватись через врахування специфіки спрямування на вирішення цих проблемних питань, зокрема шляхом підвищення вмісту гумусу в забруднених ґрунтах, вапнування сільськогосподарських угідь, насичення обмінним калієм.

Варто відмітити, що значна площа сільськогосподарських угідь, уражена радіоактивними елементами внаслідок Чорнобильської катастрофи, нині інтенсивно експлуатується різними галузями народного господарства, що сповільнює темп зменшення радіаційного забруднення земельних ресурсів, в т. ч. й сільських територій. Відсутність короткотермінового впливу та достатніх фінансових ресурсів держави залишають без належної уваги цю проблему з боку відповідних органів та населення, оскільки існують нагальні поточні питання, які хвилюють переважну його більшість. Тому, під час ведення інвестиційної діяльності на радіаційно забруднених територіях сільськогосподарським підприємствам важливо, крім розвитку виробництва екологічно чистої продукції, виконувати соціальну функцію та підтримувати сільських жителів, щонайменше власних працівників.

Інвестиційні процеси на радіаційно забруднених територіях неможливі без вирішення значних проблем, які турбують сільських мешканців та інших представників місцевих територіальних громад. До таких традиційних проблем розвитку сільських територій, які знаходяться в зоні радіаційного забруднення, можна віднести наступні: необхідність забезпечення робочими місцями сільських жителів для подолання бідності та малозабезпеченості; спрямування інвестицій у розвиток сільської інфраструктури та соціального

забезпечення, зокрема, ремонт доріг, відновлення медичних закладів, дитячих садочків, навчальних закладів, закладів дозвілля та торговельних мереж; розвиток агропромислового виробництва за рахунок сільськогосподарських культур, на продукцію яких суттєво не впливає радіаційне забруднення та вони не будуть використовуватись у подальшому вживанні на шкоду здоров'ю людині або довкіллю [98, с. 86–89].

За рахунок реалізації відповідних інвестиційних рішень, що дозволять вирішити цю сукупність питань, можна забезпечити зростання ефективності виробництва сільськогосподарської продукції та надати проживаючому на забруднених територіях населенню умови для повноцінної життєдіяльності. При цьому, як на рівні держави, так і з боку працездатних жителів потрібно знаходити можливості для переселення на відносно незабруднені радіацією території. Якщо не вирішити цих проблем, то переважна більшість інвестиційних ініціатив підприємств агропромислового комплексу, спрямованих на розвиток радіаційно забруднених територій не матиме успіху, оскільки їх не буде кому реалізовувати на місцях [94, с. 153–157].

Зважаючи на окреслені проблемні аспекти, можна запропонувати такі напрями розвитку сільськогосподарських підприємств у зонах радіаційного забруднення з використанням інвестиційного забезпечення (рис. 1.9).



Рис. 1.9. Можливі варіанти розвитку сільських територій в регіонах радіаційного забруднення

Джерело: власні дослідження.

Відродження радіаційно забруднених сільських територій підприємствами-виробниками сільськогосподарської продукції на основі залучення інвестицій повинно супроводжуватись підвищенням якості життя населення, для чого як на макро-, так і на мікрорівні необхідно забезпечувати можливості його самозайнятості, що дозволить вирішити питання доходів працездатної частини сільських мешканців.

Окремим питанням щодо формування сприятливого інвестиційного клімату для сільськогосподарських підприємств є введення спеціальних режимів оподаткування. Варто відмітити, що сільськогосподарські підприємства сплачують фіксований сільськогосподарський податок, розмір якого значно менший від податків і зборів, які сплачуються по загальній системі оподаткування. Частина радіаційно забруднених земель, що обробляються сільськогосподарськими підприємствами, згідно з нормами пп. 283.1.1 Податкового кодексу України, звільняються від оподаткування платою за землю [140]. До сільськогосподарських угідь зон радіоактивно забруднених територій належать такі, статус яких визначено законодавством, що передбачає обмеження по виробництву сільськогосподарської продукції, тобто її вирощування, споживання в сирому або переробленому вигляді і можливого використання в нехарчових цілях. Фактично, вкладаючи інвестиції на радіаційно забруднених землях сільськогосподарські підприємства звільняються від плати за землю, яка сплачується у вигляді фіксованого сільськогосподарського податку. Дане положення є позитивним і може стимулювати інвестиційні вкладення, але ризик виробництва шкідливої продукції на таких землях сповільнює ці процеси. Крім того, ті земельні ділянки, які вражені радіоактивними елементами, але не обмежені у використанні для сільськогосподарського виробництва, не звільняються від земельного податку, що спричиняє суперечливий характер даної норми та не створює пільгових умов для діяльності сільськогосподарських підприємств на забруднених територіях.

Інвестиційне забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях має ряд особливостей, які пов'язані із пошуком можливостей нейтралізації шкідливого впливу радіоактивних елементів на вироблену продукцію та споживачів. Обмеженість земель для виробництва продукції, а також постійне, хоча і повільне, зниження рівня їх радіоактивної забрудненості спонукатиме потенційних інвесторів для вкладання коштів у розвиток цих територій. Відтак, можна зробити висновок, що найбільш можливими напрямками вкладання інвестиційних ресурсів на радіаційно забруднених територіях можуть бути: виробництво біологічних видів палива та будівництво потужностей для їх переробки, обмежене виробництво продукції рослинництва для харчових або технічних цілей, відновлення родючості ґрунтів, розвиток сільських територій. Останній напрям є особливо актуальним, оскільки умови проживання та життєдіяльності у зоні радіаційного забруднення знаходяться у досить поганому стані. Для вирішення наявних проблем потрібно застосовувати системний підхід, який передбачатиме реалізацію різних варіантів відродження сільських територій та забезпечення соціальної відповідальності аграрного бізнесу.

Отже, на основі узагальнення ключових положень (особливостей) формування системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях, зроблено такі висновки:

1) процес інвестиційного забезпечення повинен бути системним, тобто спиратись на системний аналіз теорії і практики інвестиційного менеджменту та враховувати усі фактори внутрішнього і зовнішнього середовищ з урахуванням обмежень щодо діяльності на цих територіях, що впливають на результативність інвестування;

2) інвестиційний розвиток повинен бути комплексним, що зумовлює необхідність врахування в інвестиційному процесі окремих розділів реалізації проекту;

3) система інвестиційного забезпечення повинна бути об'єктивною, передбачати використання в інвестиційному менеджменті достовірної та релевантної інформації (передусім щодо дотримання вимог екологічного законодавства в частині ведення бізнесу на таких територіях), яка враховує умови розвитку сільськогосподарського виробництва та особливості і тенденції зміни різних факторів інвестиційного середовища;

4) система інвестиційного забезпечення підприємства повинна враховувати динамічність та мінливість факторів впливу на затвердження інвестиційних програм та передбачати можливість їх коригування за необхідності;

5) формування системи інвестиційного забезпечення аграрного бізнесу повинно передбачати досяжність та реальність цілей, завдань та заходів і джерел їх фінансування;

6) результати інвестування повинні задовольняти інтереси усіх учасників інвестиційного процесу.

Висновки до Розділу 1

1. На основі критичної оцінки наукових досліджень вітчизняних та закордонних вчених визначено сутність та взаємозв'язок термінів «інвестиції», «інвестиційне забезпечення», «інвестиційна діяльність», «інвестиційний процес», «інвестиційний розвиток» з акцентом на використанні цих термінів на мікрорівні (підприємства). Акцентовано увагу на необхідності розмежування категорій «інвестиційне забезпечення» та «інвестиційний розвиток», що дозволило розглядати інвестиційне забезпечення як процес пошуку, залучення та використання інвестицій, а інвестиційний розвиток як тип або спосіб розвитку підприємства, його економічне зростання, що базується на систематичному залученні інвестицій та формує високу вартість бізнесу.

2. За результатами дослідження ієрархії та онтології системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств узагальнено наукові підходи до розгляду інвестиційного забезпечення як інструменту, процесу (дії), підсистеми та системи управління. Доведено, що ключове значення у межах інвестиційного забезпечення на підприємстві належить системності, що дозволило виокремити та надати визначення поняття системи інвестиційного забезпечення підприємства як сукупності взаємопов'язаних механізмів, процесів, інструментів та дій щодо залучення визначеного обсягу ресурсів, вибору пріоритетних напрямів інвестування, розробки та впровадження інвестиційної програми на основі оцінювання доцільності її реалізації та визначення інших позитивних ефектів для підприємства або середовища його функціонування.

3. Систематизовано принципи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств, ключовими з яких слід вважати такі: взаємоузгодженість та збалансованість інтересів стейкхолдерів інвестиційного процесу; адаптивність до змін зовнішнього середовища; альтернативність та ситуативність інвестиційної стратегії; інноваційність підприємницьких ініціатив; Q-принцип; раціональність та оптимізація ресурсного потенціалу; системність оперативного та стратегічного планування інвестиційного забезпечення; передбачення та ризикостійкість інвестиційних бізнес-проектів; безперервність та циклічність капіталовкладень у галузі рослинництва і тваринництва; мультиплікативність з огляду на взаємозалежність природних процесів у галузі сільського господарства; фідбек в отриманні консультативних послуг.

4. Зважаючи на змістовне наповнення авторського визначення та з урахування необхідності його екстраполяції у площину досліджень територій зі спеціальним режимом обмеження господарської діяльності, розроблено концептуальний підхід до формування системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарського підприємств на радіаційно забруднених територіях, що ґрунтуються на використанні методів стратегічного та інвестиційного

аналізу і деталізації алгоритму побудови і корегування системи, де акцент робиться на стратегічному плануванні досягнення цілей інвестиційного забезпечення (з орієнтацією на специфічні принципи інвестування на радіаційно забруднених територіях) та розрахунку показників ефективності діяльності підприємства.

5. Доведено важливість розвитку сільського господарства на радіаційно забруднених територіях України, у т. ч. в Житомирській області. Узагальнено ключові положення і розкрито особливості інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях, на основі чого сформовано перелік напрямів інвестування в їх діяльність з акцентом на практичні вимоги щодо здійснення господарської діяльності сільськогосподарськими підприємствами радіаційно забруднених територій (зменшення рівня радіоактивних речовин у готовій продукції). Окремо наведено варіанти розвитку сільських територій в регіонах радіаційного забруднення, де акцент робиться на максимальній варіативності, збільшенні інвестицій, розвитку соціально-економічної інфраструктури та диверсифікації підприємницької діяльності.

Результати дослідження, представлені у Розділі 1, опубліковано у працях автора: [87; 88; 94; 95; 97; 99].

В Розділі 1 використано матеріали з відповідним посиланням на такі наукові праці зі списку використаних джерел: [1; 2; 4–31; 33–38; 40–54; 56–68; 70–85; 101–108; 110; 111; 113–118; 120–125; 127–131; 134–157; 159–165; 169–173; 175–185; 187–194; 197–203; 206–220].

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН І ТРЕНДИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА РАДІАЦІЙНО ЗАБРУДНЕНИХ ТЕРИТОРІЯХ

2.1. Сучасні тренди інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств

Сільське господарство є однією з ключових галузей економіки України, що має суттєвий вплив на формування ВВП, обсягів експорту, податкових надходжень у бюджети різних рівнів, рівень зайнятості та доходів населення країни. У 2002 р. частка сільського господарства у ВВП країни склала 12,28 % (друга за розміром частки галузь після переробної промисловості), а у 2019 р. – 9,7 % (третя за розміром частки галузь після переробної промисловості та торгівлі) [166]. Частка ж сільського господарства у експорті України за упродовж 2002–2019 рр. зросла на 37,74 % до рівня 44,3 %, що зробило сільськогосподарську галузь ключовим експортером країни станом на кінець 2019 р. [166].

Підтримуємо точку зору науковців [126; 158; 174], що вітчизняне сільське господарство має значний нереалізований потенціал розвитку, де до ключових дестимулюючих факторів впливу належать проблеми інвестиційної діяльності. Особливо важливим це вбачається для виробників сільськогосподарської продукції, що здійснюють виробничу діяльність на радіаційно забруднених територіях, які потребують додаткових фінансових вкладень враховуючи особливості здійснення власної фінансово-господарської діяльності. При цьому, проблематика залучення і використання інвестицій має негативний вплив не лише на мікрорівні (підприємства), але й на макрорівні (регіони), куди можемо віднести і Житомирську область. Наведене вимагає ідентифікації трендів інвестиційної

діяльності сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій Житомирської області.

До територій, які потерпіли від наслідків аварії на Чорнобильській АЕС у Житомирській області, входять дев'ять районів: Овруцький, Олевський, Новоград-Волинський, Народницький, Лугинський, Малинський, Коростенський, Ємільчинський, Хорошівський (Володарсько-Волинський) [126; 154; 158]. Найвищий рівень забруднення ^{137}Cs у межах 5,0–15,0 КУ/км² мають сільськогосподарські угіддя в господарствах таких районів: Народицькому – 35,3 %, Коростенському – 14,6, Луганському – 13,0 та Овруцькому – 7,6 %. З рівнем забруднення понад 15 КУ/км² виявлено 10 тис. угідь. Найбільші площі сільськогосподарських угідь, що мають рівень забруднення ^{90}Sr у межах 0,15–3,0 КУ/км², на території Народицького району становлять 43,3 тис. га. Дещо менше – в Овруцькому й Лугинському районах, де вони займають площу відповідно 29,7 та 14,5 тис. га. Сільськогосподарські угіддя з рівнем забруднення ^{90}Sr понад 3,0 КУ/км² становлять 5,0 % у Овруцькому та Луганському районах [126; 154; 158], що позначилось на загальному рівні інвестування у сільськогосподарське виробництво у цих районах області.

Вважаємо доречним на початку дослідження розкрити місце Житомирської області у розвитку економічної системи та сільського господарства країни. При цьому, за період дослідження обрано 2002–2019 рр., що обумовлено, з одного боку, доступом до статистичної інформації (до 2002 р. відсутня певна статистична інформація, особливо на регіональному рівні), з іншого – необхідністю провести дослідження щодо значного часового горизонту розвитку економічної системи та сільського господарства країни, у т. ч. на радіаційно забруднених територіях.

Оцінка динаміки частки Житомирської області у ВВП, обсягах експорту, обсягах експорту агропродукції, сільському господарстві країни (додаток А, рис. А.1, А.2, А.3, А.4) дозволяє зробити висновки:

– Житомирська область відноситься до областей країни, що мають відносно низький вплив на формування ВВП. Однак слід відмітити позитивний тренд збільшення частки області у ВВП країни, що розпочався у 2009 р. (+0,7 % за одинадцять років до 2,3 % ВВП у 2019 р.). Наведене свідчить про значний потенціал зростання економіки області, що потребує активізації зусиль щодо його реалізації;

– відносно експорту можливо відмітити досить схожу ситуацію з часткою у ВВП країни. Починаючи з 2012 р. спостерігається позитивний тренд (+0,6 % за вісім років до 1,4 % у 2019 р.), що також вказує на значні можливості області у збільшенні експортних показників;

– частка експорту сільськогосподарської продукції Житомирської області у загальному обсязі експорту країни також продемонструвала позитивний тренд упродовж 2012–2019 рр. (+0,4 % до 0,9 % загального експорту у 2019 р.). У той же час відмічаємо, що така частка була меншою, ніж загальна частка області у експорті країни та зростання її було меншим, ніж частки Житомирщини у загальному експорті країни, що вказує на наявність низки проблем;

– частка Житомирської області у національному виробництві сільськогосподарської продукції у 2002–2019 рр. демонструвала різнонаправлені тренди. Однак з 2015 р. має місце суттєве зростання частки області у сільському господарстві країни з 3,4 % у 2015 р. до 4,3 % у 2019 р. Наведена ситуація вказує на достатній вплив виробників сільськогосподарської продукції області на національне сільське господарство.

Таким чином, можна відзначити піднесення ролі Житомирської області у економічній системі країни, де ключове місце займає сільське господарство. Водночас, ця галузь має певні проблеми, які дестимулюють впливають на розвиток області в цілому, що знаходить особливе відображення у показниках експорту агропродукції.

Дослідження частки Житомирської області у експорті та експорті агропродукції проводилось упродовж 2012–2019 рр. через відсутність статистичної інформації за інші роки (2002–2011 рр.). У подальших дослідженнях у розділі, за умови відсутності достовірної статистичної інформації, будуть братись статистичні дані за ті роки, що надаються офіційними державними та регіональними інститутами.

Враховуючи наведене, вважаємо необхідним оцінити динаміку частки Житомирської області у капітальних інвестиціях країни, капітальних інвестиціях у сільське господарство на національному рівні, у залученні прямих іноземних інвестицій (ПІІ) та залученні ПІІ в українське сільське господарство (додаток Б, рис. Б.1, Б.2, Б.3, Б.4). Наведена оцінка покликана вказати на роль інвестицій в розвитку Житомирської області та її сільського господарства. З позицій окресленого зроблено наступні висновки:

- частка Житомирщини у капітальних інвестиціях країни упродовж досліджуваного періоду була незначною. При цьому, відмічається збільшення цієї частки протягом 2010–2019 рр. на 0,3 % до рівня 1,4 % від загального обсягу капітальних інвестицій в Україні у 2019 р. Акцентуємо увагу на негативний тренд у 2017–2019 рр., що свідчить про проблеми з інвестиційними вкладеннями в області;

- частка Житомирської області у капітальних інвестиціях у сільське господарство країни була помітною, продемонструвавши зростання за 2010–2019 рр. з 1,8 % у 2010 р. до 3,0 % – у 2019 р. Однак, викликає занепокоєння негативний тренд у 2017–2019 рр. (зниження частки з 4,1 % у 2017 р.);

- Житомирська область критично мало залучала ПІІ упродовж 2010–2019 рр., оскільки її частка весь період дослідження була менше 1,0 % від ПІІ залучених в Україну. Акцентуємо увагу на негативний тренд у 2018–2019 рр.;

- відносно залучення ПІІ в сільське господарство Житомирської області, то слід відмітити значно більшу частку області у загальному розмірі ПІІ в сільське господарство країни. Відмічається різке зменшення частки ПІІ

в сільське господарство протягом 2015–2019 рр. (зменшення з 2,8 до 1,3 % від загального обсягу ПП у вітчизняне сільське господарство).

Таким чином, Житомирська область недостатньо залучає як капітальних інвестицій, так і ПП, де ключовим об'єктом інвестування виступає сільське господарство, яке протягом 2017–2019 рр. різко зменшило обсяги залучення інвестиційних ресурсів. Наведене вимагає виокремлення сучасних трендів інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств Житомирської області з акцентом на аграрних товаровиробників з радіаційно забруднених територій.

Дослідження інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств повинно враховувати їх структуру за розмірами (додаток В, табл. В.1). Відмічаємо зміну негативного тренду відносно кількості агровиробників області, що спостерігався упродовж 2005–2010 та 2015–2016 рр., на позитивний – у 2017–2019 рр. При цьому, у 2019 р. кількість сільськогосподарських підприємств становила 1339 од. (другий результат за 2002–2019 р. після 2005 р. (1348 од.)). Акцентуємо увагу на значних змінах структури виробників сільськогосподарської продукції, де відбувалось два взаємопов'язані процеси: по-перше, збільшення частки малих підприємств за рахунок середніх підприємств (негативний тренд); по-друге, збільшення частки малих підприємств за рахунок мікропідприємств (позитивний тренд). Таким чином, можемо вказати, що переважну більшість агровиробників Житомирської області складають малі підприємства. Однак, необхідно виділити появу у 2019 р. одного великого підприємства, а також активізацію роботи в області агрохолдингів.

Агрохолдинги, зважаючи на масштаби діяльності, мають змогу залучити більше інвестиційних ресурсів, зокрема на основі використання таких інструментів, як кредитні ресурси та фінансування коштами іноземних інвесторів. Тоді, як малі фермерські господарства можуть характеризуватися основною конкурентною перевагою – виробництвом органічної продукції. Водночас, вони не можуть мати змоги залучити банківське кредитування

через відсутність постійного позитивного грошового потоку та наявності касових розривів, особливо в осінньо-зимовий періоди. Саме агрохолдинги можуть сформувати позитивний імідж України в цілому та Житомирського регіону як бази для інвестицій, зокрема для залучення міжнародних інвесторів за умови сприятливої макроекономічної ситуації. Для порівняння: сільськогосподарські підприємства Житомирської області володіють 500 тис. га земель, а в сукупності агрохолдинги України контролюють 4,1 млн га земельного банку на основі довгострокової оренди землі [119].

На території Житомирської області діють такі агрохолдинги: Корпорації «Сварог Вест Груп» (представлений підприємствами ТОВ «Євразія-Сервіс», ТОВ «Агрофірма Оршівська», ТОВ «Сварог Дністер») [186], вертикально інтегрований агропромисловий холдинг Астарта-Київ [195], агрокомпанія «*AgroGeneration*» (12,0 тис. га Житомирської області [109; 196]), диверсифікований вертикально-інтегрований сільськогосподарський виробник компанія «Агротон» (21 тис. га на території Житомирської області [119]), агрокомпанія «Авангард» (інкубатор «Славяне» та птахофабрика «Макарівське» на території Житомирської області [3]), агрохолдинг «Укрпромінвест-Агро» (Продовольча компанія «Зоря Поділля», яка функціонує на території Ружинського району Житомирської області) [119].

Агрохолдинг Астарта-Київ у 2011 р. експортував 12 % від усього обсягу виробленої продукції, тоді як у 2018 р. – 61 %, доходи становили 448 млн євро у 2019 р., а чистий прибуток у цьому році склав 1,7 млн євро. У 2017 р. компанією Астрата придбано основних засобів, нематеріальних активів на суму 593,8 млн грн, у 2018 р. – на суму 1 543,4 млн грн, у 2019 р. – на суму 2 019,1 млн грн [195].

Агрокомпанія «*AgroGeneration*» у 2017 р. здійснила придбання основних засобів на суму 2,1 млн євро, у 2018 р. – на суму 7,1 млн євро, у 2019 р. – на суму 8,2 млн євро, придбання нематеріальних активів на суму

195 тис. євро у 2017 р., на 57 тис. євро – у 2018 р. та на 122 тис. євро – у 2019 р. [196].

ТОВ «Агрофірма Оршівська» здійснила у 2017 р. 1969 тис. грн капітальних інвестицій в основні засоби, у 2018 р. – 2,2 млн грн, у 2019 р. – 2416 тис. грн. Компанія «Агротон» у 2017 р. здійснила придбання основних засобів та нематеріальних активів на суму 1,7 млн дол., у 2018 р. – на суму 4,1 млн дол., у 2019 р. – на суму 4,3 млн дол. Агрокомпанія «Авангард» у 2017 р. здійснила придбання активів на суму 13,0 млн дол., у 2018 р. – 1,6 млн дол., у 2019 р. – 2,0 млн дол. [3; 109].

Саме агрохолдинги можуть забезпечити використання нових підходів до обробітку ґрунту та впровадження нових інноваційних технологій на основі проєктів, а тому залучити інвесторів вкладати кошти у розвиток сільського господарства. Таким чином, зважаючи на те, що в Житомирській області представлено виробничі потужності агрохолдингів, що орендують землі, регіон є сприятливим для ведення сільського господарства. Зазвичай агрохолдинги формують власний земельний банк у вигляді кластерів, що знаходяться на території областей, близьких одна до одної за розташуванням. Така особливість дає змогу збільшувати операційну ефективність діяльності та постійно мінімізувати витрати за рахунок оптимізації використання технічних та людських ресурсів, сприяє ефективному менеджменту, як операційному, так й інвестиційному. Аналіз фінансової звітності також дав змогу виявити основні особливості впровадження інноваційних технологій та залучення інвесторів для цих цілей.

Агрохолдинги сформували інвестиційні комітети, що дає змогу використовувати світову управлінську практику та постійно інвестувати в купівлі сільськогосподарської техніки й обладнання від провідних міжнародних брендів. Компанії використовують новітні технологічні прийоми для обробітку ґрунту, випробовують та впроваджують у виробництво безліч елементів точного землеробства: методи дистанційного

зондування землі, автопілотування, системи GPS-моніторингу техніки та моніторингу врожайності, диференційоване внесення добрив.

Щодо інших підприємств, крім агрохолдингів, що займають сільськогосподарською діяльністю у Житомирській області, то відмічаємо таку їх структуру на кінець 2019 р.: 624 фермерських господарства, 411 господарських товариств, 269 приватних підприємств, 31 виробничий кооператив, 4 державні підприємства. Площа сільськогосподарських угідь підприємств області становила на кінець 2019 р. 528 тис. га, зокрема 821 підприємство володіє площею 6,2 тис. га на 1 підприємство, 309 – площею 53,6 тис. га, 86 – 60,6 тис. га, 84 – 122,9 тис. га, 39 – 93,8 тис. га. на 1 підприємство [167; 168].

Для дослідження інвестиційної діяльності та оцінювання її якості у додатку В (табл. В.2) відображено динаміку забезпеченості сільськогосподарських підприємств Житомирської області основними видами техніки упродовж 2012–2019 р., де окремо виділено частку сільгоспвиробників із радіаційно забруднених територій. Отримані дані свідчать про скорочення практично усіх видів техніки, де особливо проблема має місце на підприємствах з радіаційно забруднених територій. Наведене свідчить, що виробники сільськогосподарської продукції потребують оновлення основних засобів та вказує на проблеми фінансування розвитку діяльності, у т. ч. залучення інвестицій.

Другою складовою оцінки інвестиційної діяльності виробників сільськогосподарської продукції, на нашу думку, є оцінка динаміки кількості сільськогосподарських тварин за категоріями господарств Житомирської області у 2012–2019 р. (Додаток В, табл. В.3). При цьому, як і у випадку з сільгосптехнікою, вважаємо доречним оцінити окремо агровиробників з радіаційно забруднених територій. Відмічаємо переважно негативні тренди щодо поголів'я сільськогосподарських тварин у агровиробників досліджуваного регіону, де позитивним аспектом є діяльність фермерських господарств та птахівництво. Відтак, суттєво скоротилися обсяги

виробництва м'яса (крім свинини), молока та яєць. На особливу увагу заслуговує вирощування сільськогосподарських тварин, де спостерігаються більш негативні тренди.

В межах оцінки діяльності сільськогосподарських підприємств у Житомирській області та виявлення ключових трендів у їх інвестиційного забезпечення вважаємо доречним проаналізувати динаміку основних показників таких підприємств у табл. 2.1. Враховуючи складність висвітлення значної кількості років у графічному матеріалі, візьмемо тільки ключові, на нашу думку, роки, а саме: 2002 р. (рік початку дослідження з урахуванням наявності статистичних даних), 2005 р. (рік, що дозволяє оцінити розвиток сільського господарства у межах значного підйому економіки країни), 2010 р. (перший рік після кризового відновлення національної економіки), 2015–2019 рр. (найближчі роки дослідження).

Таблиця 2.1

Динаміка основних показників діяльності сільськогосподарських підприємств Житомирської області, 2002–2019 рр.

Показник	Рік								Відхилення, +/-	
									2019/2002	2019/2015
	2002	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019		
Рівень рентабельності операційної діяльності, %	7,5	3,9	8,6	33,5	25,4	17,9	17,3	6,2	-1,3	-27,3
Прибуток до оподаткування, млн грн	86	144	224	1986	2480	1907	2408	778	692	-1208
Кількість найманих працівників, тис. осіб	30,6	33,7	30,2	25,2	24,7	23,9	23,4	23,8	-6,8	-1,4
<i>Підприємства, які одержали прибуток до оподаткування</i>										
Відсотків до заг. кількості	56,7	62,7	65,0	74,4	76,2	76,8	78,2	73,7	17,0	-0,7
Прибуток, млн грн	338	302	374	2653	2723	2702	2928	2061	1723	-592
<i>Підприємства, які одержали збиток до оподаткування</i>										
% до загальної кількості	43,3	37,3	35,0	25,6	23,8	23,2	21,8	26,3	-17,0	0,7
Збиток, млн грн	252	158	150	667	243	796	520	1283	1031	616

Джерело: розраховано за даними [166; 167].

Оцінка діяльності сільгоспвиробників Житомирської області дозволяє вказати на зменшення операційної рентабельності та її низькі значення у 2019 р., що супроводжується зменшенням розмірів прибутку до оподаткування у 2019 р. та кількості найманих працівників упродовж періоду дослідження. З іншого боку, спостерігається збільшення частки прибуткових підприємств та обсягу прибутку, що ними генерується упродовж 2002–2019 рр. Натомість, у 2015–2019 рр. тренд негативний.

Враховуючи проведені раніше дослідження відносно сільгосптехніки та сільськогосподарських тварин, можемо вказати, що, навіть за зростання прибутку, підприємствам сільського господарства Житомирської області не вистачало власних фінансових ресурсів для інвестування у виробничу діяльність. Ситуація значно погіршилась зі зменшенням розмірів прибутків у 2019 р. Агровиробники Житомирської області критично потребують залучення інвестицій для подолання негативних тенденцій у власній виробничій діяльності.

На додачу до проблем щодо формування розмірів внутрішніх фінансових ресурсів, сільськогосподарські підприємства Житомирської області, особливо з радіаційно забруднених територій, мають складності із залученням зовнішніх фінансових ресурсів (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

**Динаміка основних структурних показників джерел фінансування
сільськогосподарських підприємств Житомирської області,
2002–2019 рр.**

Показник	Рік								Відхилення, +/-	
									2019/ 2002	2019/ 2015
	2002	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Частка внутрішніх джерел фінансування, %	82	64	78	81	83	79	83	85	3	4
Частка внутрішніх джерел фінансування у підприємств з РЗТ, %	89	71	79	84	87	88	88	89	0	5

Продовження табл. 2.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Частка зовнішніх джерел фінансування, %	18	36	22	19	17	21	17	15	-3	-4
у т. ч. кредити, %	18	35	19	15	12	15	11	9	-9	-6
у т. ч. банківські кредити, %	10	21	9	6	5	5	4	3	-7	-3
у т. ч. лізинг, %	1	3	3	4	5	6	4	4	3	0
у т. ч. інвестиційні вкладення, %	0	1	3	4	4	5	5	5	5	1
у т. ч. інші джерела, %	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1
Частка зовнішніх джерел фінансування у підприємств з РЗТ, %	11	29	21	16	13	12	12	11	0	-5
у т. ч. кредити, %	11	29	20	15	11	10	9	8	-3	-7
у т.ч. банківські кредити, %	9	22	14	7	3	3	2	1	-8	-6
у т. ч. лізинг, %	0	1	3	4	5	5	6	5	5	1
у т. ч. інвестиційні вкладення, %	0	0	1	1	2	2	3	3	3	2

Джерело: розраховано на основі [166; 167]; власні дослідження на основі фінансової звітності сільськогосподарських підприємств.

Сільськогосподарські підприємства Житомирської області упродовж 2002–2019 рр. акцент у фінансуванні власної господарської діяльності робили на внутрішні джерела фінансування, що можливо відзначити і щодо підприємств радіаційно забруднених територій. Щодо зовнішніх джерел фінансування, то чітко видно наступні тренди:

- переважний акцент на залучення кредитів і недостатні розміри інвестицій та інших джерел, до яких віднесено як заточення на фондовому ринку, так і використання грантів та FINTEX (наприклад, краудфайдинг);
- зміщення акцентів у кредитуванні з банківських до лізингових кредитів, що є більш доступними для агровиробників за умов посилення вимог до залучення банківських кредитів;
- критично низька активність сільськогосподарських підприємств з радіаційно забруднених територій відносно залучення зовнішнього

фінансування, особливо інвестицій та інших джерел (весь період дослідження інші джерела фінансування не використовувались);

– агровиробники з радіаційно забруднених територій також зміщують акценти у залученні кредитів з банківських до лізингових, що викликано умовами їх надання та обслуговування.

Наведена ситуація підтверджується динамікою кредитів, що видані депозитними корпораціями (банками, крім Національного банку України) нефінансовим корпораціям, за видами економічної діяльності Житомирської області протягом 2015–2019 рр. (додаток Г, табл. Г.1), де чітко видно, що сільське господарство зменшило обсяги запозичень у 2019 р. та значно програвало в якості позичальника переробній промисловості, підприємствам торгівлі, а також підприємствам з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря.

Для ідентифікації сучасних трендів інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств важливо оцінити динаміку їх інвестиційних вкладень упродовж 2002–2019 рр. (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

**Динаміка інвестиційних вкладень у сільськогосподарські підприємства
Житомирської області, 2002–2019 рр., млн грн**

Показник	Рік								Темпи росту, %	
	2002	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2019 /2002	2019 /2015
Капітальні інвестиції, з них у:	210	218	231	940	1391	2725	2386	1797	855,71	191,17
матеріальні активи	16	19	21	29	43	215	206	147	918,75	506,90
основний капітал	25	25	26	29	43	167	148	104	416,00	358,62
капітальне будівництво	32	33	33	39	57	197	167	122	381,25	312,82
машини, обладнання та транспортні засоби	24	24	26	32	48	181	202	177	737,50	553,13
землю	15	14	15	20	29	150	78	80	533,33	400,00
існуючі будівлі та споруди	27	27	28	36	53	189	102	91	337,04	252,78
довгострокові біологічні активи рослинництва	23	26	30	42	63	106	322	298	1295,65	709,52
довгострокові біологічні активи тваринництва	20	21	23	35	52	188	107	77	385,00	220,00
інші необоротні матеріальні активи	28	29	29	678	1003	1332	1054	701	2503,57	103,39

Джерело: розраховано за даними [166; 167].

Оцінка динаміки інвестиційних вкладень у сільськогосподарські підприємства Житомирської області дозволяє виокремити наступні тренди:

- загальний обсяг капітальних інвестицій за період дослідження зріс, у той же час спостерігається сповільнення темпів росту протягом 2015–2019 рр. через наявність негативного тренду у 2018–2019 рр. Таким чином, можемо констатувати проблеми з вкладенням капітальних інвестицій у останні два роки дослідження, що, враховуючи темпи інфляції та девальвації національної валюти упродовж 2014–2019 рр., вказує на критичні проблеми щодо капітальних інвестицій у сільськогосподарських підприємствах;

- найбільші вкладення за період дослідження сільськогосподарські виробники області зробили в рослинництво, матеріальні активи та інші види необоротних матеріальних активів, у той час, як аутсайдерами виступали вкладення у капітальне будівництво, існуючі будівлі і споруди, тваринництво, що вказує на дисбаланси у розвитку сільського господарства у бік рослинництва, що має значні обмеження на радіаційно забруднених територіях;

- протягом 2015–2019 рр. сільгоспвиробники дещо змінили напрями капітальних вкладень, де пріоритети були надані матеріальним активам, транспортним засобам та рослинництву, а аутсайдерами виступали інші види необоротних матеріальних активів, тваринництво та вкладення в існуючі будівлі і споруди, що вказує на незмінні проблеми агровиробників області з дисбалансами у розвитку на користь рослинництва, яке має значні обмеження на радіаційно забруднених територіях.

Таким чином, можна стверджувати, що сільгоспвиробники Житомирської області, у т. ч. з радіаційно забруднених територій, відчувають дефіцит інвестиційних ресурсів, що призвело до послаблення матеріально-виробничої бази цих суб'єктів господарювання, зменшення прибутковості і рентабельності їх діяльності, низького рівня концентрації і спеціалізації виробництва, слабого розвитку інфраструктури сільськогосподарського

ринку. Наведена ситуація зумовлена, передусім, їх недостатньою інвестиційною активністю (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

**Динаміка інвестиційної активності сільськогосподарських підприємств
Житомирської області, 2002–2019 рр.**

Показник	Рік								Відхилення, +/-	
	2002	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2019 /2002	2019 /2015
Інвестиції в основний капітал, тис. грн	25	25	26	29	43	167	148	104	79	75
Співвідношення інвестицій до виручки	0,06	0,08	0,05	0,11	0,11	0,19	0,15	0,09	0,03	-0,02
Динаміка інвестицій в основний капітал, %	0	0,92	1,36	2,47	48,24	69,31	98,34	33,15	33,15	30,68
Частка інвестицій в с.-г. галузь до загального обсягу інвестицій в основний капітал, %	11,8	11,5	11,0	3,1	3,1	2,7	6,1	2,4	-9,4	-0,7
Освоєно інвестицій в основний капітал, тис. грн	23	24	25	28	42	73	143	102	79	74
Частка освоєних інвестицій в основний капітал до загальної суми інвестицій в основний капітал	92,0	96,0	96,2	96,6	97,7	43,7	96,6	98,1	6,1	1,5

Джерело: розраховано за даними [166; 167].

Відмічаємо, що на тлі збільшення інвестицій у основний капітал сільськогосподарських підприємств Житомирської області упродовж 2002–2019 рр. (+79 млн грн), про проблеми з інвестиційною активністю свідчить негативний тренд 2017–2019 рр. відносно вкладень сільгосппідприємств області у основний капітал (-63 млн грн). Відмічаємо різке зменшення співвідношення інвестицій до виручки виробників сільськогосподарської продукції протягом 2017–2019 рр. майже до рівня 2005 р., що також підтверджує зниження інвестиційної активності.

Також мають місце низькі значення у 2019 р. показників динаміки інвестицій в основний капітал сільськогосподарських підприємств та частки інвестицій в сільськогосподарську галузь до загального обсягу інвестицій в основний капітал, що підтверджує висновки про зниження інвестиційної

активності сільськогосподарських підприємств Житомирської області. Водночас, частка освоєних інвестицій в основний капітал до загальної суми інвестицій в основний капітал була у 2019 р. найвищою за період дослідження.

Однією з головних складових інвестиційної діяльності, у т. ч. для сільськогосподарських підприємств, є залучення прямих іноземних інвестицій, що вимагає дослідження ситуації з ПІІ для агровиробників Житомирської області у 2010–2019 рр. (табл. 2.5). Відмічаємо, що вибір років дослідження для ПІІ обумовлений наявністю статистичної інформації. Щодо залучення ПІІ в економіку, то відміено їх збільшення упродовж 2010–2014 рр., потім різнонаправлені тенденції у 2015–2019 рр., де у 2017–2019 рр. відбулось збільшення залучення прямих іноземних інвестицій у область і в 2019 р. їх розмір був найбільшим за період дослідження, що вказує на зацікавленість іноземних інвесторів у інвестуванні в підприємства Житомирщини.

Таблиця 2.5

**Динаміка прямих іноземних інвестицій у діяльність
сільськогосподарських підприємств Житомирської області, 2010-2019 рр.**

Показник	Рік										Відхилення, +/-	
											2019/ 2010	2019/ 2015
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019		
Прямі іноземні інвестиції в економіку області загалом, млн дол. США	207	227	306	337	363	260	299	285	341	402	195	142
Іноземні інвестиції у підприємства сільського господарства, млн дол. США	8	9	11	17	20	17	19	20	21	10	2	-7
Частка іноземних інвестицій у підприємства сільського господарства до загальної кількості іноземних інвестицій, %	3,9	4,0	3,6	5,0	5,5	6,5	6,4	7,0	6,2	2,5	-1,4	-4,1

Джерело: розраховано за даними [86; 166; 167].

Встановлено зміну географічного вектору надходження прямих іноземних інвестицій на підприємства Житомирщини з 2016 р. Країни-члени Європейського Союзу упродовж 2016–2019 рр. були основними інвесторами та профінансували 82,0 % від усіх надходжень ПІІ в область, зокрема це Швейцарія, Німеччина, Польща, Кіпр, Нідерланди, Віргінські острови, Італія, Велика Британія. Приблизно 80,0 % надійшло до підприємств промисловості, решта у сільське господарство та сферу послуг [86].

Оцінка динаміки ПІІ у сільське господарство Житомирської області та їх частки у загальному обсязі прямих іноземних інвестицій в область, вказує, з одного боку, що агропідприємства не в змозі залучити значні обсяги таких інвестицій, а з іншого, що позитивний тренд, який спостерігався протягом 2010–2017 рр., змінився негативним у 2018–2019 рр., особливо це стосується 2019 р.

Головними інвесторами у сільське господарство області виступали Кіпр та Німеччина, при цьому обсяг інвестицій з цих країн підвищувався весь період дослідження. Відмічаємо, що відносно ПІІ з Кіпру то йдеться про реінвестування коштів вітчизняних власників сільських підприємств. Таким чином, не зважаючи на загальну позитивну динаміку, пряме іноземне інвестування у агровиробництво Житомирської області перебуває на досить низькому рівні, що вказує на низьку зацікавленість інвесторів та критичні недоопрацювання у цьому напрямі державних і місцевих владних інститутів, а також власників і керівників сільськогосподарських підприємств.

Для більш детального дослідження трендів інвестиційної діяльності, а також ідентифікації факторів та проблем інвестиційного забезпечення на сільськогосподарських підприємствах Житомирської області, що здійснюють операційну діяльність на радіаційно забруднених територіях, проведено відповідне вибіркове обстеження таких підприємств. Це підприємства Овруцького, Олевського, Новоград-Волинського, Народницький, Лугинський, Малинський, Коростенський, Ємільчинський, Володарськ-Волинський (Хорошівського) районів. Інформаційною базою стали офіційні

дані інтернет-порталу «Агрокомпанії Житомирської області» [5] та фінансова звітність цих підприємств.

Загальна кількість підприємств вибірки – 140. З цієї сукупності для подальшого дослідження обрано 116 або 82,8 % загальної кількості (додаток Д, табл. Д.1). Обмеженням вибору підприємств слугувала відсутність відповідного інформаційного забезпечення у вільному доступі для проведення дослідження. Звідси, основними критеріями відбору та обмеження для оцінки інвестиційної діяльності підприємств слугували: галузь діяльності – сільське господарство; суб'єкти – підприємства різних організаційно-правових форм і власності; територія – радіаційно забруднені території Житомирської області; публічна фінансова звітність досліджуваних підприємств.

Для оцінки впливу масштабів діяльності обраних для дослідження підприємств (116 господарюючих одиниць) на обсяги інвестування у 2019 р. використано критерій розподілу суб'єктів господарювання за площею сільськогосподарських угідь (наприклад, під пасовища): група I – до 500 га, група II – від 500 до 800 га, група III – понад 800 га сільськогосподарських угідь. Встановлено, що у підприємствах III групи з обсягом валової продукції у середньому 3749,5 тис. грн, порівняно з підприємствами I-ої групи з обсягом валової продукції у середньому 676,8 тис. грн, площа сільськогосподарських угідь більша у 3 рази, рівень інтенсивності виробництва – на 76,5 %, середньорічний рівень продуктивності праці – у 2,6 рази, рівень використання землі – на 75 %, в наслідок чого коефіцієнт окупності витрат – на 0,24 п. вищий. Групування дозволяє вивести наступну закономірність: більші за масштабністю діяльності підприємства мають більших обсяг інвестицій, про що свідчить показник суми інвестицій з розрахунку на 1 підприємство, який на 46,1 % більший у підприємств III групи і становить 2354,4 тис. грн [5].

У підприємствах III групи з площею сільськогосподарських угідь у середньому 1176 га, порівняно з підприємствами I-ої групи з площею

сільськогосподарських угідь у середньому 294 га, масштаби діяльності більші у 4,2 раза, рівень інтенсивності виробництва – на 42,9 %, середньорічний рівень продуктивності праці – у 2,1 раза, рівень використання землі – на 33,3 %, в наслідок чого коефіцієнт окупності витрат – на 0,23 (23 пункти) (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

**Вплив масштабів діяльності сільськогосподарських підприємств
радіаційно забруднених районів на обсяг інвестування, 2019 р.**

Показник	Група підприємств за площею с.-г. угідь, га			III група до I групи, %	У середньому
	I	II	III		
	до 500	500–800	понад 800		
Кількість підприємств	46	56	14	-	116
Середня площа с.-г. угідь підприємств в групі, га	294	582	1176	4,0 р.	618
Середня валова продукція підприємств в групі, тис. грн	882,3	1115,0	3749,5	4,2 р.	1622,9
Середній обсяг виробничих витрат з розрахунку на 1 га с.-г. угідь в групі, тис. грн	2,1	2,2	3,0	142,9	2,3
Середньорічний рівень продуктивності праці в групі, тис. грн	30,9	61,3	66,1	2,1 р.	52,2
Коефіцієнт окупності витрат	0,86	0,97	1,09	0,23	0,97
Сума інвестицій з розрахунку на 1 підприємство, тис. грн	1755,2	1946,7	2354,4	134,1	1862,3

Джерело: розраховано за даними [166; 167]; власні дослідження на основі фінансової звітності підприємств.

У межах визначення сучасних трендів інвестиційної діяльності на сільгосппідприємствах з радіаційно забруднених територій важливим є дослідити капітальні інвестиції обраних для дослідження суб'єктів господарювання у 2019 р. (Додаток Д, табл. Д.2). При цьому, вважаємо за доцільне провести групування підприємств за обсягами капітальних інвестицій: перша група – до 10 тис. грн; друга група – у межах 10–100 тис. грн; третя група – понад 100 тис. грн (табл. 2.7) та окремо розкрити найбільш важливі напрями капітальних інвестицій у 2019 р. (табл. 2.8).

Таблиця 2.7

**Групування сільськогосподарських підприємств
радіаційно забруднених територій Житомирської області
за обсягами капітальних інвестицій, 2019 р.**

Група підприємств	Кількість підприємств	У % до підсумку	У середньому, тис. грн
до 10,0 тис. грн	27	23,28	6,79
у межах 10,0–100,0 тис. грн	55	47,41	48,42
понад 100 тис. грн	34	29,31	168,60
Разом	116	100,00	73,96

Джерело: розраховано на основі даних з табл. Д.2 (Додаток Д).

Наголошуємо, що переважна більшість з обраних для дослідження підприємств здійснювала інвестиції у 2019 р. у розмірі до 100 тис. грн, у той час, як підприємств, які інвестували у власні активи до 10 тис. грн було найменше і не було підприємств, що не здійснювали інвестиційні вкладення упродовж року. Таким чином, можемо відзначити, що сільськогосподарські підприємства радіаційно забруднених територій Житомирської області здійснюють інвестиційну діяльність, але її розміри переважно не значні або мінімальні, адже тільки 29,31 % обраних підприємств за рік інвестували у власні активи понад 100 тис. грн.

Враховуючи дані табл. 2.8 можна відзначити такі ключові тренди в інвестиційній діяльності сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій Житомирської області: 1) найбільш активно за обсягами та кількістю випадків інвестування сільгоспвиробники інвестували в матеріальні активи, на другому місці за обсягами інвестицій – основний капітал, а за кількістю випадків інші необоротні матеріальні активи; 2) аутсайдерами серед інвестиційних напрямів виступали земля та довгострокові біологічні активи тваринництва. Незначна кількість випадків інвестування у капітальне будівництво була викликана розмірами таких інвестицій.

Таблиця 2.8

Ключові напрями капітальних інвестицій для сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій Житомирської області, 2019 р.

Напрямок інвестування	Кількість випадків інвестування	Обсяги інвестицій, тис. грн	Питома вага від загальної суми капітальних інвестицій, %	У середньому, тис. грн
Інвестиції у матеріальні активи	38	2418,6	28,1	63,65
Інвестиції в основний капітал	31	1832,6	21,3	59,12
Капітальне будівництво	10	1572,7	18,3	157,27
Машини, обладнання та транспортні засоби	24	979,8	11,4	40,83
Земля	12	226,3	2,6	18,86
Існуючі будівлі та споруди	22	621,4	7,2	28,25
Довгострокові біологічні активи тваринництва	8	340,5	4,0	42,56
Інші необоротні матеріальні активи	37	613,6	7,1	16,58

Джерело: розраховано на основі даних з табл. Д.2 (Додаток Д).

Порівнюючи дані Державної служби статистики України та середній розмір капіталовкладень у підприємства сільськогосподарського спрямування, слід відмітити, що даний показник для підприємств, що працюють на радіаційно забруднених територіях, є суттєво нижчим. На нашу думку, такі негативні тенденції спричиняє саме стан радіаційного забруднення вказаної області. Саме тому важко залучати інвестиції в сільськогосподарські підприємства, оскільки це питання стосується продовольчої безпеки країни та конкурентоспроможності бізнесу інвесторів [100].

Вважаємо доцільним також оцінити вкладення прямих іноземних інвестицій у сільськогосподарські підприємства Житомирської області з радіаційно забруднених територій (додаток Д, табл. Д.3). При цьому, вважаємо за доцільне провести групування підприємств за обсягами ПІІ: перша група – відсутні інвестиції; друга група – до 50 тис. дол. США; третя група – у межах 50–100 тис. дол. США; четверта група – понад 100 тис. дол. США (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Групування сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій Житомирської області за обсягами прямих іноземних інвестицій, 2019 р.

Група підприємств	Кількість підприємств	У % до підсумку	У середньому, тис. дол. США
відсутні інвестиції	102	87,93	0,00
до 50 тис. дол. США	2	1,72	30,00
у межах 50–100 тис. дол. США	10	8,63	68,50
понад 100 тис. дол. США	2	1,72	135,00
Разом	116	100,00	8,75

Джерело: розраховано на основі даних з табл. Д.2

Відтак, більшість виробників сільськогосподарської продукції на радіаційно забруднених територіях Житомирської області не залучали ПІІ у 2019 р. (87,93 % від загальної кількості підприємств вибірки). Це вказує на значні проблеми в інвестиційній діяльності таких підприємств, а також на значні недоопрацювання державних та місцевих інститутів влади. Серед тих підприємств, що отримували ПІІ, переважна більшість інвестицій за географічною ознакою надходила з офшорів (Кіпр, Віргінські острови), що вказує на реінвестування коштів власників таких підприємств.

Спираючись на проведене дослідження можливо виокремити такі сучасні тренди інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій Житомирської області:

- підприємства мають значну потребу в інвестиційних ресурсах на тлі зниження прибутковості діяльності та зростання потреб у грошових коштах для відновлення та введення в дію нових активів;
- акцент на внутрішні джерела фінансування та низька увага залученню інвестицій, у т. ч. за рахунок нових цифрових інструментів, знижує можливості для розвитку і негативно впливає на фінансово-господарську діяльність;
- більші за масштабами виробничо-господарської діяльності агровиробники залучають більші за обсягами інвестиції, що має негативний вплив на малі та мікропідприємства;

- більшість підприємств здійснюють інвестиційну діяльність, але її розміри переважно не значні або мінімальні, що знижує можливості їх розвитку;

- у інвестиційній діяльності агровиробники роблять акцент на інвестиції у матеріальні активи та основний капітал, у той час як аутсайдерами за інвестиційними вкладеннями виступають інвестиції у землю та довгострокові біологічні активи тваринництва;

- інвестиційна діяльність сільгосппідприємств збільшує диспропорції у розвитку сільського господарства області на користь рослинництва, що викликає додаткові труднощі для підприємств з радіаційно забруднених територій;

- агровиробники не в змозі залучити прямі іноземні інвестиції, що зменшує їх доступ до фінансових ресурсів;

- пасивність державних та місцевих владних інститутів негативно впливає на інвестиційну діяльність сільгоспвиробників радіаційно забруднених територій.

Враховуючи виокремленні тренди інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій Житомирської області вважаємо, що, насамперед, повинно забезпечуватися дієве державне сприяння, оскільки такі території підпадають під вплив особливих чинників. Найбільш вагомими з них є екологічні чинники, які впливають не тільки на якість продукції, яку виробляє сільськогосподарська галузь, але і на поведінку інвесторів, оскільки мало хто з них буде вкладати фінанси у галузь з нестабільними умовами функціонування [100].

Узагальнюючи вище зазначене, можна сформулювати висновок, що у системі заходів щодо поліпшення рівня інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених районів Житомирської області необхідно враховувати такі чинники, як розмір підприємств, масштаби їх діяльності, рівень інтенсивності та ефективності

виробництва. Зростання числового виразу впливу даних чинників сприяє збільшенню сум інвестиційних надходжень до підприємств.

У контексті зазначеного є необхідність надання особливого інвестиційного статусу радіаційно забрудненим територіям, де буде змінена фіскальна політика, впроваджена стратегія системного відродження сільських територій. Для реалізації цих пропозицій необхідним є розроблення комплексної державної програми, що буде передбачати збалансований організаційно-економічний механізм зменшення податкового тиску на підприємницькі структури, які інвестують у виробничу сферу радіаційно забруднених районів Житомирської області. Серед основних перешкод для залучення в країну інвестицій слід виокремити такі чинники макроекономічного характеру, як високий рівень корупції, недовіру до судової системи та тіньову економіку. Сюди також доцільно включити обмеженість й високу вартість фінансових (кредитних) ресурсів, надмірний податковий тиск й обтяжливе податкове адміністрування, а також монополізацію окремих галузей економіки. Відтак, наступними аспектами дослідження є проведення аналізу факторів впливу на рівень інвестиційного забезпечення діяльності підприємств радіаційно забруднених територій Житомирської області.

2.2. Оцінювання впливу факторів інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях

Проблема інвестиційного забезпечення на радіаційно забруднених територіях є найбільш гострою серед малих і середніх сільськогосподарських підприємств та особистих селянських господарств. Досягнення позитивних зрушень у цьому напрямі найбільшою мірою залежить від використання місцевих можливостей інвестиційного забезпечення. Однак такі можливості в більшості регіонів і територій обмежені [9, с. 13]. Необхідна консолідація

зусиль усіх ланок і сфер виробництва, соціуму, органів державної влади та управління економікою.

Важливо у межах дослідження оцінити сукупність чинників, що впливають на інвестиційну привабливість сільськогосподарських підприємств Житомирської області, у т. ч. з радіаційно забруднених територій. До основних таких чинників слід віднести: викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря; витрати на охорону та раціональне використання природних ресурсів; загальний обсяг відходів; кількість населених пунктів, віднесених до зон радіоактивного забруднення; індекси обсягу виконаних будівельних робіт; індекси промислової продукції; витрати на інновації; ВРП; кількість підприємств; обсяг роздрібного товарообороту підприємств; витрати на розвиток інфраструктури; індекс інфляції; капітальні інвестиції в сільське господарство [98, с. 86–89] (табл. 2.10). При цьому, вважаємо доречним ці чинники розділити на такі групи: екологічні; економічні; науково-технічні; чинники інфраструктурного забезпечення території.

Таблиця 2.10

Чинники, що впливають на інвестиційну привабливість сільськогосподарських підприємств Житомирської області, 2002–2019 рр.

Показник	Рік								Відхилення, +/-	
	2002	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2019/2002	2019/2015
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
<i>Екологічні чинники</i>										
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, тис. т	61,8	72,4	87,5	77,4	75,1	9,3	10,3	12,7	-49,1	-64,7
Витрати на охорону та раціональне використання природних ресурсів, млн грн	92	98	100	102	102	120	132	188	96	86
Загальний обсяг відходів, тис. т	0,9	20,4	6296,6	5999,7	6005,3	5049,7	5154	5427,8	5426,9	-571,9

Закінчення табл. 2.10

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Кількість населених пунктів, віднесених до зон радіоактивного забруднення	734	734	734	734	734	734	734	734	0	0
<i>Економічні чинники</i>										
Індекс інфляції, %	99,4	110,3	109,1	143,3	112,4	113,7	109,8	103,6	4,2	-39,7
Капітальні інвестиції в сільське господарство, млн грн	210	218	231	940	1391	2725	2386	1797	1587	857
Індекси обсягу виконаних будівельних робіт, % до попереднього року	90	104,1	80,8	77,9	71,2	117,4	126,3	127,6	37,6	49,7
Індекси промислової продукції, % до попереднього року	122	113,1	108,2	107,1	105,1	105,7	109,5	94,3	-27,7	-12,8
ВРП, у фактичних цінах, млн грн	5947	7430	18743	38425	47919	61470	77110	77650	71703	39225
<i>Науково-технічні чинники</i>										
Витрати на інновації, млн грн	51	47	28	61	58	21	28	26	-25	-35
Кількість с.-г. підприємств	375	409	311	1192	1052	1117	1267	1339	964	147
<i>Чинники інфраструктурного забезпечення території</i>										
Обсяг роздрібного товарообороту підприємств, млн грн	846,4	1775,5	5028	9362,7	10162,8	11886,7	12381,5	11819,4	10973	2456,7
Витрати на розвиток інфраструктури, млн грн	295	285	276	296	298	299	301	305	10	9

Джерело: розраховано на основі досліджень [112; 166; 167].

Отже, протягом 2002–2019 рр. відбулися як негативні зміни, такі як зростання викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, загального обсягу відходів, індексу інфляції, так і пов'язаних з ними позитивні зрушення: зростання витрат на охорону та раціональне використання природних ресурсів, на інновації, обсягу роздрібного товарообороту підприємств, витрат на розвиток інфраструктури, а також капітальних інвестицій у сільське господарство.

Відмічаємо, що за всіма групами чинників оцінки інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств Житомирської області можемо відмітити негативні зміни упродовж 2018–2019 рр. Так, за екологічними чинниками проблеми у 2018–2019 рр. спостерігались за викидами забруднюючих речовин в атмосферне повітря та за загальним обсягом відходів. Щодо економічних чинників, то має місце зменшення обсягів капітальних інвестицій та індексу виробництва промислової продукції. У науково-технічних чинниках проблемним аспектом є низькі витрати на інновації. Для чинників інфраструктурного забезпечення території ключовою проблемою є зменшення обсягу роздрібного товарообороту підприємств. Таким чином, відмічаємо зниження інвестиційної привабливості сільгосппідприємств, у т. ч. радіаційно забруднених територій.

Враховуючи наведене, вважаємо доцільним сконцентруватись на оцінюванні факторів інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях, куди слід віднести наступні фактори: структура земельних ресурсів; екологічне забруднення та природоохоронні заходи; експортна діяльність сільгосппідприємств; інституційне середовище; ліквідність; основні фонди; доходи та рентабельність; ефективність інвестицій; інвестиційна привабливість. Дослідимо наведені фактори детальніше.

Для сільськогосподарських підприємств земельні ресурси є ключовим фактором економічного розвитку та залучення інвестицій, особливо це є важливим для підприємств радіаційно забруднених територій, де є об'єктивні проблеми використання частини земельних ресурсів.

У додатку Е (табл. Е.1) наведено структуру земельних ресурсів Житомирської області на 1 січня 2020 р. Ці дані вказують, що 54 % земель становлять землі сільськогосподарського призначення, що дає змогу зробити висновок про високий потенціал розвитку сільськогосподарського підприємництва та залучення інвестицій. Якщо співставити посівні площі

сільськогосподарських культур у Житомирській області у 2019 р. (додаток Е, рис. Е.1) та інвестиції в розрізі міст та районів області (додаток Е, табл. Е.2), то очевидно, що майже всі райони Житомирської області, які відносяться до радіаційно забруднених, мають значні проблеми із залученням інвестицій, у т. ч. в сільське господарство, виключенням є тільки Новоград-Волинський район. Однак, необхідно відмітити, що інвестиції у цей район залучаються переважно у промисловість та сферу послуг.

Ключовим фактором для інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств є екологічне забруднення та природоохоронні заходи, що набуває особливого значення для радіаційно-забруднених територій. У додатку Ж (табл. Ж.1) міститься інформація щодо обсягів та структури викидів забруднюючих речовин та діоксиду вуглецю в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення за видами економічної діяльності у 2019 році, яка свідчить про те, що діяльність підприємств сільського господарства суттєво впливає на рівень забруднення територій області. За викидами забруднюючих речовин сільськогосподарські підприємства в області займали друге місце після переробної промисловості, а за викидами діоксину вуглецю четверте. Таким чином для зростання обсягів залучення інвестицій сільськогосподарські підприємства, особливо з радіаційно забруднених територій, повинні прагнути до максимально екологічних та низько енергозатратних технологій виробництва продукції, зокрема потрібно стимулювати розвиток органічного виробництва.

Також, про те, що сільське господарство є одним з основних забруднювачів довкілля свідчать дані табл. Ж.2 (дод. Ж) щодо динаміки утворення відходів за видами економічної діяльності підприємств і в домогосподарствах в Житомирській області упродовж 2017–2019 рр. Так, у 2019 р. сільське господарство згенерувало 13 % від загального обсягу відходів I–IV класів небезпеки та 11 % – від загального обсягу відходів I–III класів небезпеки у області. Наведена ситуація підтверджує важливість

урахування екологічного забруднення та природоохоронних заходів в якості одного з головних факторів впливу інвестиційного забезпечення.

Отже, зважаючи на вище наведену інформацію, не лише факт того, що регіони Житомирської області є радіаційно забрудненими негативно впливає на можливості залучення інвестиційних ресурсів, а й відсутність природоохоронних заходів, нових проєктів щодо поводження та утилізації відходів на основі нових технологічних рішень, суттєвий ріст викидів забруднюючих речовин, порівняно з ростом витрат на екологічний розвиток області негативно позначатиметься в найближчі роки на можливості залучення інвесторів, які наразі зосереджені на вкладення капіталу в експортно-орієнтовані підприємства, які виготовляють органічну сільськогосподарську продукцію. Негативна екологічна ситуація регіону не сприяє розвитку інвестиційного потенціалу та зростанню виробництва органічної продукції. Таким чином, можемо відмітити, що екологічне забруднення та природоохоронні заходи виступають дестимулюючим фактором щодо інвестиційного забезпечення сільгоспвиробників Житомирської області, у т. ч. з радіаційно забруднених територій.

Експортна діяльність, особливо з урахуванням загальної спрямованості сільгоспвиробників в Україні (див. підрозділ 2.1), є одним з ключових факторів впливу на інвестиційне забезпечення підприємств сільського господарства. Однак, як вже було наголошено раніше, експорт продукції сільського господарства не відіграє значної ролі для Житомирської області та її виробників (див. рис. А.3, додаток А). Спираючись на інформацію Головного управління статистики в Житомирській області, відмічаємо незначну частку у загальному експорті області та експорті сільськогосподарської продукції Житомирщини сільгоспвиробників з радіаційно забруднених територій. Так, у 2019 р. райони радіаційного забруднення області забезпечили лише 8,0 % експорті сільськогосподарської продукції області [166]. Відмічаємо наявність значного експортного потенціалу сільгоспвиробників з радіаційно забруднених територій

Житомирської області та сучасний дестимулюючий вплив експорту на інвестиційне забезпечення підприємств, які здійснюють господарську діяльність на радіаційно забруднених територіях.

Важливого значення при формуванні інвестиційної привабливості має інституційне середовище, зокрема законодавча база. З 1 січня 2015 р. було трансформовано податок сільськогосподарських підприємств в єдиний податок 4 групи та з одночасним веденням індексації бази оподаткування, що передбачало нормативно-грошову оцінку землі. Як наслідок, ставки податку зросли в 21 раз, а це, відповідно, негативно відобразилося на прибутковості, а тому на можливості підприємств Житомирської області залучати інвестиційні ресурси.

Крім того, скасування спеціального режиму оподаткування аграрних підприємств вплинуло на збільшення податкового тиску на виробників продукції. Це негативно відобразилося на інвестиційних програмах та проєктах сільськогосподарських виробників, викликало потребу в економії коштів, коригування стратегічних планів розвитку. Таким чином, аграрний сектор суттєво скоротив обсяги виробництва та відповідно відбулося скорочення основного виробничого активу – земельного банку.

Суттєво на інвестиції в аграрному секторі Житомирської області впливає також політика уряду. Відтак, урядові ініціативи щодо фінансової підтримки сільського господарства зросли в 16 разів протягом 2017–2018 рр. У 2016 р. з державного бюджету було виділено 0,4 млрд грн на розвиток цього сектору, тоді як у 2018 р. – 6,3 млрд грн. При цьому, ефективним інструментом розвитку сільського господарства Житомирщини стала можливість кожного господарства отримати фінансову підтримку. Малі та середні фермерські господарства мають змогу бути профінансованими за окремими програмами фінансування. Така підтримка не залежить від обсягів виробництва. Наприклад, приватні підприємства мають змогу отримати фінансову допомогу на утримання ВРХ у розмірі 2,5 тис. грн за кожну вирощену голову ВРХ. При цьому, у 2018 р. впроваджено державні програми

підтримки на придбання сільськогосподарської техніки, реконструкції комплексів, виплати кредитів, які спрямовані на залучення для розвитку виробництва [86].

Важливе значення має такий інструмент, як інформування на основі Інвестиційного порталу Житомирської області, де міститься інформація про експортний потенціал, позитивний досвід реалізації інвестиційних проєктів, ключові інвестиційні переваги області. Дослідження офіційних веб-сайтів областей із радіаційно забрудненими територіями (серед досліджуваних в роботі областей) показало, що не всі області мають загальний інвестиційний портал (Рівненська, Сумська, Чернігівська області не мають відповідного інвестиційного порталу). Питання розвитку сільськогосподарського виробництва на зазначених територіях та їх інвестиційного забезпечення не виокремлюється на досліджених веб-порталах [86].

Таким чином, сучасний стан інституційного середовища переважно негативно впливає на інвестиційне забезпечення виробників сільськогосподарської продукції з радіаційно забруднених територій Житомирської області та потребує значного реформування, особливо відносно діяльності інститутів державної влади та місцевого самоврядування.

Інвестиційна діяльність та інвестиційне забезпечення підприємств значною мірою залежить від показників фінансового стану, де одним з головних аспектів є ліквідність. Вважаємо доречним оцінити ліквідність сільгоспвиробників з радіаційно забруднених територій Житомирської області, взявши в якості бази дослідження обрані 116 підприємств вибірки (додаток Д, табл. Д.1). Вважаємо доречним для оцінки ліквідності скористатися одним з показників ліквідності, а саме показником абсолютної ліквідності (додаток И, табл. И.1) що вказує на забезпечення найбільш термінових зобов'язань підприємства найбільш ліквідними активами є одним з ключових індикаторів показника технічного банкрутства суб'єктів господарювання. При цьому, за часовий проміжок дослідження візьмемо 2002–2019 рр.

Вважаємо доречним для оцінки показника абсолютної ліквідності згрупувати обрані для дослідження підприємства у такі групи: підприємства, у яких в 2019 р. показник дорівнював нулю; підприємства, у яких в 2019 р. показник був менше нормативу (норматив 0,2–0,35); підприємства, у яких показник у 2019 р. був у межах нормативу; підприємства, у яких в 2019 р. показник був більше нормативу (табл. 2.11).

Таблиця 2.11

Групування сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій Житомирської області за значеннями показника абсолютної ліквідності, 2019 р.

Група підприємств	Кількість підприємств	У % до підсумку
Показник дорівнював нулю	28	24,14
Показник був менше нормативу	75	64,66
Показник був у межах нормативу	10	8,62
Показник був більше нормативу	3	2,58
Разом	116	100,00

Джерело: розраховано на основі даних з табл. II.1.

Оцінка даних у табл. 2.11 дозволяє вказати на критичний стан більшості підприємств, обраних для дослідження, згідно показника абсолютної ліквідності. Тільки 8,62 % підприємств мали показник у межах нормативу, тоді як 24,14 % знаходились на межі технічного банкрутства, а 64,66 % вибірки мали проблеми з абсолютною ліквідністю та змушені були нести додаткові витрати при виконанні власних найбільш термінових зобов'язань. Наведена ситуація свідчить про проблеми з розрахунками за умов ускладнення фінансового середовища, а тому характеризує неплатоспроможність більшості обраних підприємств та відсутність можливостей залучення кредитних ресурсів для фінансування.

Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності є прямим доказом того, що значна кількість з обраних для дослідження підприємств понесе високі витрати за сплату штрафів через несвоєчасність розрахунків за поточними платежами. Це свідчить про проблемний стан платоспроможності, оскільки існуючих оборотних активів є недостатньо для покриття поточних

зобов'язань. Це прямий шлях до втрати довіри контрагентів та зростання фінансових витрат.

Для вирішення виявлених проблем підприємства потребують: аналізу дебіторської заборгованості та підтримки її оборотності на достатньому рівні; проведення поточного аналізу платоспроможності та ліквідності діяльності підприємства та його активів; введення системи планування розрахунків та встановлення щомісячного мінімально необхідного обсягу грошових коштів, який би забезпечив належний рівень ведення поточної фінансово-господарської діяльності; розгляду можливості звернення до інструментів довгострокового кредитування. Можна стверджувати, що сучасний стан ліквідності більшості досліджуваних підприємств негативно впливає на їх інвестиційне забезпечення.

Важливою складовою інвестиційного забезпечення суб'єктів господарювання є основні фонди, де найбільш інтерес, з позицій інвестиційної діяльності, викликають: ефективність використання, знос та відновлення. Цей фактор дозволяє: з одного боку, показати вплив основних фондів на виробничу діяльність, що важливо для інвесторів з точки зору оцінки прибутковості, як підприємства, так і інвестицій; з іншого – необхідність інвестиційних вкладень у основний капітал, що вказує на розміри інвестиційних вкладень, а також опосередковано, через зростання зносу основних фондів, вказує на негативні тенденції зростання витрат, відходів та браку на виробництві.

Для узагальнюючої характеристики ефективності використання основних фондів використовується показник фондівіддачі. Спираючись на дані оцінювання сільськогосподарських підприємств Житомирської області за показником фондівіддачі упродовж 2002–2019 рр. (додаток И, табл. И.2) проведемо групування обраних для дослідження 116 підприємств з радіаційно забруднених територій за такими критеріями: зростання фондівіддачі протягом 2002–2019 рр.; зменшення фондівіддачі протягом

2002–2019 рр.; зростання фондівддачі протягом 2015–2019 рр.; зменшення фондівддачі протягом 2015–2019 рр. (табл. 2.12).

Таблиця 2.12

Групування сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій Житомирської області за значеннями показника фондівддачі, 2019 р.

Група підприємств	Кількість підприємств	У % до підсумку
Зростання фондівддачі протягом 2002–2019 рр.	37	31,90
Зменшення фондівддачі протягом 2002–2019 рр.	79	68,10
Разом	116	100,00
Зростання фондівддачі протягом 2015–2019 рр.	72	62,07
Зменшення фондівддачі протягом 2015–2019 рр.	44	37,93
Разом	116	100,00

Джерело: розраховано на основі даних з табл. II.2.

Відмічаємо наявність переважно негативного тренду відносно фондівддачі на досліджуваних підприємствах протягом 2002–2019 рр. (68,10 % від загальної кількості). Натомість, протягом 2015–2019 рр. у 62,07 % підприємств відмічалось зростання фондівддачі. Можемо стверджувати, що криза 2014–2016 рр. спонукала інвесторів, власників та керівників виробників агровиробників інтенсифікувати використання основних фондів. Водночас, загальний негативний тренд така ситуація не в змозі змінити, що, швидше за все, викликано значним їх зносом.

Останнє твердження потребує доведення на основі оцінки сільськогосподарських підприємств Житомирської області за показником рівня зношеності основних засобів (додаток II, табл. II.3). Для формування адекватних висновків згрупуємо підприємства за такими критеріями: знос основних засобів на кінець 2019 р. більше нормативу (0,5); знос основних засобів на кінець 2019 р. менше нормативу; зростання зносу основних засобів за період дослідження; зменшення зносу основних засобів за період дослідження (табл. 2.13).

Таблиця 2.13

Групування сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій Житомирської області за значеннями показника зношеності основних засобів, 2002–2019 рр.

Група підприємств	Кількість підприємств	У % до підсумку
Знос основних засобів на кінець 2019 р. більше нормативу	48	41,38
Знос основних засобів на кінець 2019 р. менше нормативу	68	58,62
Разом	116	100,00
Зростання зносу основних засобів за період дослідження	116	100,00
Зменшення зносу основних засобів за період дослідження	0	0,00
Разом	116	100,00

Джерело: розраховано на основі даних з табл. И.3.

Групування підприємств за показниками зносу основних засобів дозволяє виявити критичні тенденції у їх діяльності, а саме: 41,38 % підприємств мають знос обладнання понад 50 %; у всіх підприємствах знос основних засобів у період дослідження зростав. Таким чином, можемо стверджувати наявність проблем досліджуваних підприємств, а також необхідність збільшення інвестицій у основні засоби. Наявність таких проблем знижує інвестиційну привабливість обраних для дослідження підприємств.

Наведена ситуація зі зносом основних засобів може бути викликана недостатніми розмірами їх відновлення через дефіцит інвестиційних коштів та неефективну фінансову діяльність. Вважаємо доречним провести оцінку сільськогосподарських підприємств Житомирської області за коефіцієнтом оновлення основних засобів у 2002–2019 рр. (додаток И, табл. И.4). Для представлення результатів оцінки проведемо групування підприємств за такими критеріями: наявність оновлення більше 10 % основних засобів на рік за період дослідження; відсутність оновлення більше 10 % основних засобів на рік за період дослідження; наявність оновлення більше 10 % основних засобів на рік за період дослідження більше ніж один рік; відсутність

оновлення більше 10 % основних засобів на рік за період дослідження більше ніж один рік (табл. 2.14).

Таблиця 2.14

Групування сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій Житомирської області за значеннями показника оновлення основних засобів, 2002–2019 рр.

Група підприємств	Кількість підприємств	У % до підсумку
Наявність оновлення більше 10 % основних засобів на рік за період дослідження	54	46,55
Відсутність оновлення більше 10 % основних засобів на рік за період дослідження	62	53,45
Разом	116	100,00
Наявність оновлення більше 10 % основних засобів на рік за період дослідження більше ніж один рік	20	17,24
Відсутність оновлення більше 10 % основних засобів на рік за період дослідження більше ніж один рік	96	82,76
Разом	116	100,00

Джерело: розраховано на основі даних з табл. II.4.

Оцінювання динаміки оновлення основних засобів досліджуваними підприємствами дозволяє виявити такі особливості: тільки 46,55 % підприємств оновлювали їх швидше, ніж 10 % на рік хоча б один рік за період дослідження; при цьому систематично високі темпи оновлення основних засобів забезпечували лише 17,24 %. Така ситуація призвела до зростання зносу основних засобів та враховуючи підвищення фондівіддачі (див. табл. 2.12) потребує збільшення інвестицій у основний капітал досліджуваних підприємств. Можемо стверджувати, що основні фонди є ключовим фактором інвестиційного забезпечення для житомирських сільгосппідприємств з радіаційно забруднених територій.

Доходи та рентабельність є ще одним фактором, що визначає інвестиційну привабливість підприємств. Вважаємо необхідним провести оцінку цих показників для досліджуваних підприємств. При цьому, оберемо чотири показники: рівень доходів від реалізації на одного працівника (важливим є саме через різні розміри підприємств та різну кількість працівників); рентабельність за чистим прибутком (дозволяє оцінити кінцеві

результати діяльності); ROA та ROE є важливими з точки зору іноземної практики інвестування та дозволяють оцінити прибутковість за чистим прибутком, як активів взагалі, так і капіталу, що вкладений власниками.

Відносно оцінки сільськогосподарських підприємств Житомирської області за рівнем доходів від реалізації на одного працівника упродовж 2002–2019 рр. (додаток И, табл. И.5) вважаємо доречним провести групування обраних підприємств за такими критеріями: зростання показника упродовж 2002–2019 рр.; зменшення показника упродовж 2002–2019 рр.; зростання показника упродовж 2015–2019 рр.; зменшення показника упродовж 2015–2019 рр. (табл. 2.15).

Таблиця 2.15

Групування сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій Житомирської області за рівнем доходів від реалізації на одного працівника, 2002–2019 рр.

Група підприємств	Кількість підприємств	У % до підсумку
Зростання показника упродовж 2002–2019 рр.	106	91,38
Зменшення показника упродовж 2002–2019 рр.	10	8,62
Разом	116	100,00
Зростання показника упродовж 2015–2019 рр.	110	94,83
Зменшення показника упродовж 2015–2019 рр.	6	5,17
Разом	116	100,00

Джерело: розраховано на основі даних з табл. И.5.

Отримані результати вказують на зростання доходності сільськогосподарських підприємств з радіаційно забруднених територій Житомирської області, оскільки тільки 8,62 % з них упродовж 2002–2019 рр. мали зниження доходності, а упродовж 2002–2019 рр. ця цифра склала лише 5,17 %. Також наведені дані підтверджують раніше зроблені висновки відносно фондівддачі, тобто зростання доходів від реалізації є однією з ключових складових її зростання.

Однак інвесторів, власників та керівників підприємств більше цікавлять показники рентабельності, особливо за показником чистого прибутку, що вимагає проведення такої оцінки за обраними для дослідження

підприємствами (додаток И, табл. И.6). Враховуючи, що частина обраних для дослідження підприємств працювала збитково, штучно розраховано для них показники збитковості для отримання більш достовірних даних. Для формування адекватних висновків проведено групування отриманих даних за такими критеріями: кількість прибуткових підприємств у 2019 р.; кількість збиткових підприємств у 2019 р.; збільшення показника рентабельності упродовж 2002–2019 рр.; зменшення показника рентабельності упродовж 2002–2019 рр.; зростання показника збитковості упродовж 2002–2019 рр.; зменшення показника збитковості упродовж 2002–2019 рр. (табл. 2.16).

Таблиця 2.16

Групування сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій Житомирської області за рівнем рентабельності підприємств за чистим прибутком, 2002–2019 рр.

Група підприємств	Кількість підприємств	У % до підсумку
Прибуткові підприємства у 2019 р.	85	63,53
Збиткові підприємства у 2019 р.	31	36,47
Разом	116	100,00
Збільшення показника рентабельності упродовж 2002–2019 рр.	61	52,59
Зменшення показника рентабельності упродовж 2002–2019 рр.	24	20,69
Зростання показника збитковості упродовж 2002–2019 рр.	16	13,79
Зменшення показника збитковості упродовж 2002–2019 рр.	15	12,93
Разом	116	100,00

Джерело: розраховано на основі даних з табл. И.6.

Наголошуємо, що 36,47 % обраних для дослідження підприємств були збитковими, що значно вище, ніж частка збиткових підприємств у сільському господарстві Житомирщини (26,30 % [166]). Також проблемою є зростання збитковості діяльності для більше ніж 51,62 % з підприємств, що працюють збитково. Окремо відзначаємо, що тільки 52,59 % підприємств мали позитивний тренд зростання рентабельності за чистим прибутком, що вказує на низьку ефективність фінансово-господарської діяльності підприємств. Таким чином, високий рівень зносу основних засобів, у т. ч. породжує зростання витрат, що призводить до зменшення чистого прибутку або

отримання збитку при зростанні виручки від реалізації продукції. Наголошуємо, що знос є тільки одним із факторів, що впливають на формування чистого прибутку (збитку) у обраних для дослідження підприємств, однак він відноситься до головних.

Важливим для інвесторів та самих суб'єктів господарювання є оцінка власної фінансово-господарської діяльності за показником ROA (рентабельність активів за чистим прибутком). Оцінка сільськогосподарських підприємств за рівнем коефіцієнта ROA упродовж 2002–2019 рр. наведена у табл. II.7 (додаток II). Вважаємо доречним провести групування обраних для дослідження підприємств за критеріями, що були наведені для рентабельності підприємств за чистим прибутком (див. табл. 2.16). Отримані дані наведемо у табл. 2.17. Відмічаємо, що, як і з попереднім коефіцієнтом рентабельності, розрахуємо показники збитковості для підприємств, що отримали чистий збиток, а не прибуток у період дослідження.

Таблиця 2.17

**Групування сільськогосподарських підприємств радіаційно
забруднених територій Житомирської області за рівнем
коефіцієнта ROA, 2002–2019 рр.**

Група підприємств	Кількість підприємств	У % до підсумку
Прибуткові підприємства у 2019 р.	85	63,53
Збиткові підприємства у 2019 р.	31	36,47
Разом	116	100,00
Збільшення показника рентабельності упродовж 2002–2019 рр.	55	47,41
Зменшення показника рентабельності упродовж 2002–2019 рр.	30	25,86
Зростання показника збитковості упродовж 2002–2019 рр.	19	16,38
Зменшення показника збитковості упродовж 2002–2019 рр.	12	10,35
Разом	116	100,00

Джерело: розраховано на основі даних з таблиці II.7.

Наголошуємо на доволі схожій ситуації відносно ROA та коефіцієнту рентабельності підприємств за чистим прибутком. Такий же відсоток збиткових підприємств, що зрозуміло, виходячи з того, що в обох розрахунках брався один показник (чистий збиток). У той же час відмічаємо

більше проблем щодо частки підприємств, у яких зростала збитковість (знижувалась рентабельність) у період дослідження. Таким чином, можемо констатувати, що для дослідження впливу рентабельності на достатньо буде використовувати один показник рентабельності, яким, враховуючи міжнародну практику, повинен бути показник ROA.

Інвестори та власники бажають розуміти рівень чистого прибутку, який буде припадати на їх вкладення у статутний капітал підприємств, для чого у міжнародній практиці використовують коефіцієнт ROE. Оцінка сільськогосподарських підприємств Житомирської області за рівнем коефіцієнта ROE упродовж 2002–2019 рр. наведена у табл. II.8 (додаток II). Вважаємо необхідним дослідити значення цього коефіцієнту у обраних для дослідження підприємствах, провівши групування як і для коефіцієнту ROA, також врахувавши збитковість діяльності певної кількості обраних агровиробників (табл. 2.18).

Таблиця 2.18

**Групування сільськогосподарських підприємств радіаційно
забруднених територій Житомирської області
за рівнем коефіцієнта ROE, 2002–2019 рр.**

Група підприємств	Кількість підприємств	У % до підсумку
Прибуткові підприємства у 2019 р.	85	63,53
Збиткові підприємства у 2019 р.	31	36,47
Разом	116	100,00
Збільшення показника рентабельності упродовж 2002–2019 рр.	56	48,27
Зменшення показника рентабельності упродовж 2002–2019 рр.	29	25,00
Зростання показника збитковості упродовж 2002–2019 рр.	19	16,38
Зменшення показника збитковості упродовж 2002–2019 рр.	12	10,35
Разом	116	100,00

Джерело: розраховано на основі даних з таблиці II.8.

Відмічаємо значну схожість трендів з коефіцієнтом ROA (див. табл. 2.17). У той же час необхідно зазначити, що досліджувані підприємства мають значні проблеми з формуванням чистого прибутку та забезпеченням його стійкого зростання у довгостроковій перспективі. Вважаємо, що коефіцієнт ROE також є важливим для дослідження впливу

рентабельності на сільгосппідприємства з радіаційно забруднених територій Житомирської області. Таким чином, його необхідно додати до коефіцієнту ROA в межах дослідження факторів інвестиційного забезпечення.

Для інвесторів та власників підприємств важливим є оцінити ефективність їх інвестицій, що потребує дослідження рентабельності інвестицій та коефіцієнта реінвестування прибутку. Оцінка сільськогосподарських підприємств за рівнем показника рентабельності інвестицій упродовж 2002–2019 рр. проведена у табл. И.9 (додаток И). Для представлення результатів оцінювання проведемо групування підприємств за такими критеріями: зростання показника за період дослідження; зменшення показника за період дослідження; значення показника рентабельності більше 10 % у 2019 р.; значення показника рентабельності менше 10 % у 2019 р. (табл. 2.19).

Таблиця 2.19

**Групування сільськогосподарських підприємств радіаційно
забруднених територій Житомирської області за рівнем
показника рентабельності інвестицій, 2002–2019 рр.**

Група підприємств	Кількість підприємств	У % до підсумку
Зростання показника упродовж 2002–2019 рр.	50	43,10
Зменшення показника упродовж 2002–2019 рр.	66	56,90
Разом	116	100,00
Значення показника рентабельності > 10 % у 2019 р.	21	18,10
Значення показника рентабельності < 10 % у 2019 р.	95	81,90
Разом	116	100,00

Джерело: розраховано на основі даних з таблиці И.9.

Відмічаємо проблеми досліджуваних підприємств з рентабельністю інвестицій, оскільки тільки 43,1 % з них мали позитивний тренд у період дослідження, а у 18,10 % – коефіцієнт рентабельності інвестицій був більше 10 % у 2019 р. Більшість підприємств не можуть забезпечити належний рівень рентабельності інвестицій.

Важливим також вбачалася оцінювання реінвестування прибутку, що свідчитиме про інвестиційну активність підприємств. Оцінка підприємств за

рівнем коефіцієнта реінвестування прибутку упродовж 2002–2019 рр. наведена у табл. И.10 (додаток И). Для представлення результатів оцінювання проведено групування підприємств за такими ж критеріями, як і у випадку з рентабельністю інвестицій (табл. 2.20).

Таблиця 2.20

Групування сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій Житомирської області за рівнем коефіцієнта реінвестування прибутку, 2002–2019 рр.

Група підприємств	Кількість підприємств вибірки	У % до підсумку
Зростання показника у 2002–2019 рр.	55	47,41
Зменшення показника у 2002–2019 рр.	61	52,59
Разом	116	100,00
Значення показника реінвестування прибутку > 10 % у 2019 р.	28	24,14
Значення показника реінвестування прибутку < 10 % у 2019 р.	88	75,86
Разом	116	100,00

Джерело: розраховано на основі даних таблиці И.10.

Слід відзначити схожі тенденції з показником рентабельності інвестицій, а саме – переважання підприємств, що зменшили вкладення прибутку у інвестиції, а також переважно незначні розміри реінвестування прибутку (до 10 %) у більшості агровиробників, обраних для дослідження. Наведена ситуація є однією з причин, що породжує необхідність активізації залучення інвестицій сільгосппідприємствами Житомирської області. Водночас, ефективність інвестування, у нашому випадку, є другорядним фактором інвестиційного забезпечення обраних для дослідження суб'єктів господарювання.

Важливим фактором оцінки інвестиційного забезпечення підприємств є дослідження показників інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання. Вважаємо доречним розкрити цей фактор, оцінивши два показники, а саме: рейтингову оцінку ринкової привабливості діяльності сільськогосподарських підприємств, що розраховується за часткою ринку, яку займає суб'єкт господарювання; рівень інвестиційної

привабливості. Рейтингова оцінка ринкової привабливості діяльності сільськогосподарських підприємств за показником частки ринку у 2002–2019 рр. наведена у табл. И.11 (додаток И). Вважаємо доречним провести групування за такими критеріями: зростання показника за період дослідження; зменшення показника за період дослідження; значення показника більше 0,1 % у 2019 р.; значення показника менше 0,1 % у 2019 р. (табл. 2.21).

Таблиця 2.21

Групування сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій Житомирської області за рейтинговою оцінкою ринкової привабливості діяльності, 2002–2019 рр.

Групи підприємств	Кількість підприємств	У % до підсумку
Зростання показника у 2002–2019 рр.	77	66,38
Зменшення показника у 2002–2019 рр.	39	33,62
Разом	116	100,00
Значення показника > 0,1 % у 2019 р.	17	14,66
Значення показника < 0,1 % у 2019 р.	99	85,34
Разом	116	100,00

Джерело: розраховано на основі даних таблиці И.11.

Відмічаємо переважання підприємств з позитивним трендом збільшення ринкової привабливості. У той же час, тільки 14,66 % з обраних для дослідження підприємств займають частку ринку більше 0,1 %, що вказує, з однієї сторони на відсутність ринкової влади, а з іншої - на великий потенціал для зростання.

Оцінка сільськогосподарських підприємств за рівнем інвестиційної привабливості наведена у табл. И.12 (додаток И). Для представлення результатів оцінки проведемо групування підприємств за такими критеріями: зростання показника за період дослідження; зменшення показника за період дослідження; зростання показника упродовж 2015–2019 рр.; зменшення показника упродовж 2015–2019 рр. (табл. 2.22).

Таблиця 2.22

**Групування сільськогосподарських підприємств радіаційно
забруднених територій Житомирської області
за рівнем інвестиційної привабливості, 2002–2019 рр.**

Група підприємств	Кількість підприємств	У % до підсумку
Зростання показника у 2002–2019 рр.	40	34,48
Зменшення показника у 2002–2019 рр.	76	65,52
Разом	116	100,00
Зростання показника у 2015–2019 рр.	93	80,17
Зменшення показника у 2015–2019 рр.	23	19,83
Разом	116	100,00

Джерело: розраховано на основі даних таблиці И.12.

Відмічаємо зростання інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій у 2015–2019 рр. на тлі переважно негативного тренду для більшості таких суб'єктів господарювання у 2002–2019 рр. Однак, для виокремлення головних факторів інвестиційного забезпечення підприємств на радіаційно забруднених територіях Житомирської області важливим є проведення кореляційного аналізу на макро- (підприємства галузі регіону – 116 підприємств радіаційно забруднених територій) і мікрорівнях (окремі представники радіаційно забруднених територій, що обрані за обсягами реалізації продукції та представляють, як рослинництво, так і тваринництво (п'ять підприємств)).

Кореляція здійснюється за допомогою програми STATISTICA, за форм. 2.1, що відображає зв'язки між показниками:

$$r_{xy} = \frac{\sum d_x + d_y}{\sqrt{\sum d_x^2 + d_y^2}} \quad (2.1)$$

При інтерпретації результатів кореляційного аналізу розмір похибки повинен становити $p > 0,05$.

До чинників, включених у рівняння, які впливають на загальний рівень інвестування (іноземного та вітчизняного) в сільське господарство Житомирської області віднесено: викиди забруднюючих речовин в

атмосферне повітря; витрати на охорону та раціональне використання природних ресурсів; загальний обсяг відходів; індекси обсягу виконаних будівельних робіт; індекси промислової продукції; індекси сільськогосподарської продукції; витрати на інновації; ВРП; обсяг роздрібного товарообороту підприємств; витрати на розвиток інфраструктури; індекс інфляції; інституційне середовище.

Отже, для здійснення дослідження впливу факторів на інвестування в сільське господарство Житомирщини протягом досліджуваного періоду відтворимо описову матрицю та матрицю кореляцій, що наведені в додатку К (табл. К.1 – К.4). Спираючись на дані, наведені у табл. К.4 (додаток К) можемо зазначити, що на інвестування в сільське господарство Житомирщини протягом досліджуваного періоду чинили прямий вплив такі фактори, як інституційне середовище ($r=0,90$), обсяг роздрібного товарообороту підприємств ($r=0,91$), індекс сільськогосподарської продукції ($r=0,99$), ВРП ($r=0,98$), витрати на інновації ($r=0,78$), загальний обсяг відходів ($r=0,92$) та витрати на охорону та раціональне використання природних ресурсів ($r=0,69$), індекси промислової продукції ($r=0,43$). Щільність зв'язку між залученням капітальних інвестицій та іншими чинниками, що на них впливають в Житомирській області можна визначити за допомогою «Таблиці Чеддока» (додаток К, табл. К.5). Відповідно, на загальні обсяги інвестування найбільше впливали: загальний обсяг відходів; індекси сільськогосподарської продукції; ВРП; обсяг роздрібного товарообороту підприємств; інституційне середовище.

До чинників, які впливають на рівень інвестування в сільськогосподарські підприємства Житомирської області, відносимо: викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря; витрати на охорону та раціональне використання природних ресурсів загальний обсяг відходів; індекси обсягу виконаних будівельних робіт; індекси промислової продукції; індекси сільськогосподарської продукції; витрати на інновації; ВРП; обсяг роздрібного товарообороту підприємств; витрати на розвиток

інфраструктури; індекс інфляції; структура інвестиційних вкладень; коефіцієнт абсолютної ліквідності; фондовіддача; рівень зносу основних засобів; оновлення основних засобів; дохід від реалізації на одного працівника підприємства; рентабельність підприємства за чистим прибутком; ROA; ROE; рентабельність інвестицій; реінвестування прибутку; частка ринку підприємства; інвестиційна привабливість. Для проведення дослідження обрано: СГ ПП «Бігунь»; ТОВ «Великофоснянське»; СФГ «Афіна-2007»; ПОСП «Дружба»; ПП «Берегиня».

Матрицю вибору найбільш значимих кореляційних факторів впливу на інвестування в СГ ПП «Бігунь» протягом досліджуваного періоду подано в додатку Л (табл. Л.1). На інвестування протягом досліджуваного періоду чинили прямий зв'язок такі фактори, як частка ринку підприємства ($r=0,76$), індекси промислової продукції ($r=0,64$), інвестиції в матеріальні активи ($r=0,96$), коефіцієнт реінвестування ($r=0,57$), рентабельність активів (ROA) ($r=0,49$), загальний обсяг відходів ($r=-0,93$), ВРП ($r=-0,99$). На залучення капітальних інвестицій в СГ ПП «Бігунь» дуже сильно впливають інвестиції в матеріальні активи, сильно – частка ринку підприємства, а значно індекси промислової продукції та коефіцієнт реінвестування. Щодо чинників, які від'ємно впливають (за зростання цих чинників відбувається спадання інвестування), то до них віднесено рентабельність власного капіталу, загальний обсяг відходів, ВРП, викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, обсяг роздрібного товарообороту підприємств. Таким чином, керівництву СГ ПП «Бігунь» для посилення залучення інвестицій необхідно звернути більшу увагу на посилення залучення інвестицій в матеріальні активи, збільшення частки ринку підприємства та коефіцієнта реінвестування.

Матрицю вибору найбільш значимих кореляційних факторів впливу на інвестування в ТОВ «Великофоснянське» протягом досліджуваного періоду подано в додатку Л (табл. Л.2). На інвестування протягом досліджуваного періоду чинили прямий зв'язок такі фактори, як індекси промислової

продукції ($r=0,88$), коефіцієнт абсолютної ліквідності ($r=0,95$), а обернений – викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря ($r=-0,85$), витрати на охорону та раціональне використання природних ресурсів ($r=-0,98$), ВРП ($r=-0,81$), обсяг роздрібного товарообороту підприємств ($r=-0,81$), рентабельність власного капіталу (ROE) ($r=-0,80$). Отже, дуже сильний зв'язок у інвестуванні в дане підприємство прослідковується з абсолютною ліквідністю, сильний – з індексом промислової продукції. Проте, при збільшенні викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, витрат на охорону та раціональне використання природних ресурсів в області, ВРП, обсягу роздрібного товарообороту підприємств регіону та рентабельності власного капіталу підприємства інвестування буде зменшуватися, на що слід звернути увагу керівництву підприємства при плануванні заходів щодо підвищення інвестиційної привабливості.

Матриця вибору найбільш значимих кореляційних факторів впливу на інвестування в СФГ «Афіна-2007» протягом досліджуваного періоду подана в додатку Л (табл. Л.3). Отже, на інвестування здійснювали прямий вплив такі чинники, як викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря ($r=0,76$), загальний обсяг відходів ($r=0,75$), витрати на інновації ($r=0,64$), ВРП ($r=0,77$), кількість с/г підприємств ($r=0,76$), обсяг роздрібного товарообороту підприємств ($r=0,73$), фондівдача ($r=0,79$), рентабельність підприємства ($r=0,95$), інвестиції в статутний капітал ($r=0,72$), коефіцієнт стійкості економічного зростання ($r=0,90$), рентабельність активів (ROA) ($r=0,92$) та рентабельність власного капіталу (ROE) ($r=0,90$). Таким чином, у СФГ «Афіна-2007» прослідковується дуже сильний зв'язок з рентабельністю активів рентабельністю власного капіталу, коефіцієнтом стійкості економічного зростання та рентабельністю, сильний – з викидами забруднюючих речовин в атмосферне повітря, загальним обсягом відходів, ВРП, кількістю сільськогосподарських підприємств регіону, обсягом роздрібного товарообороту підприємств регіону, фондівдачею, та

інвестиціями в статутний капітал, а значний зв'язок – з витратами на інновації.

Матриця вибору найбільш значимих кореляційних факторів впливу на інвестування в ПОСП «Дружба» протягом досліджуваного періоду подана в додатку Л (табл. Л.4). На інвестування протягом всього досліджуваного періоду здійснювали прямий вплив такі чинники, як рентабельність підприємства ($r=0,88$), коефіцієнт стійкості економічного зростання ($r=0,88$), рентабельність активів (ROA) ($r=0,95$), рентабельність власного капіталу (ROE) ($r=0, 0,94$), а зворотній – коефіцієнт абсолютної ліквідності ($r=-0,77$), коефіцієнт фінансової стійкості ($r=-0,83$), витрати на розвиток інфраструктури ($r=-0,85$), кількість підприємств ($r=-0,77$) та витрати на інновації ($r=-0,87$). Отже, керівництву підприємства слід звернути більшу увагу на посилення таких показників, як рентабельність підприємства, коефіцієнт стійкості економічного зростання, рентабельність активів та рентабельність власного капіталу.

Матриця вибору найбільш значимих кореляційних факторів впливу на інвестування в ПП «Берегиня» протягом досліджуваного періоду подана у додатку Л (табл. Л.5). На інвестування протягом всього досліджуваного періоду здійснювали зворотній вплив такі чинники, як фондвіддача ($r=-0,58$), витрати на інновації ($r=-0,73$), кількість підприємств в регіоні ($r=-0,67$), витрати на розвиток інфраструктури ($r=-0,63$) та коефіцієнт фінансової стійкості ($r=-0,78$). Значущих прямих зв'язків з іншими чинниками не прослідковується, а отже. Підприємству слід вжити негайних заходів щодо покращення стану всіх фінансових показників для збільшення своєї інвестиційної привабливості.

Відповідно, здійснивши кореляційний впливу різних факторів на активізацію інвестиційної діяльності можемо проілюструвати головні фактори мікровпливу (підприємств) та макровпливу (регіональні) на інвестиційне забезпечення підприємств сільського господарства

Житомирської області, що працюють на радіаційно забруднених територіях (рис. 2.1).

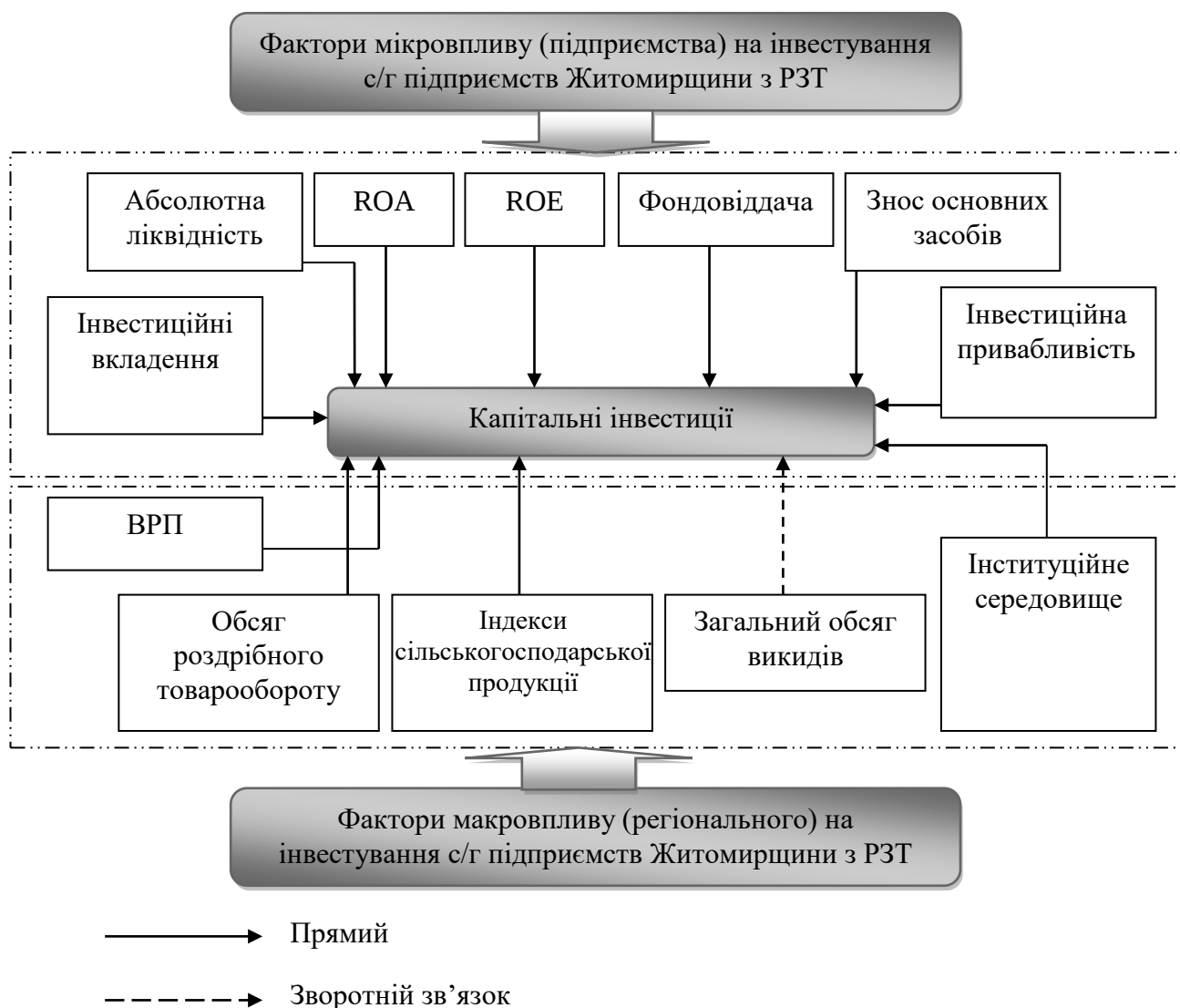


Рис. 2.1. Фактори мікр впливу (підприємств) та макр впливу (регіональні) на інвестиційне забезпечення підприємств сільського господарства Житомирської області, що працюють на радіаційно забруднених територіях

Джерело: власні дослідження.

Можна стверджувати про значну ступінь впливу на обсяги капітальних інвестицій ключових фінансових показників діяльності підприємств, розвитку галузі сільського господарства в регіоні та наявності несприятливої радіологічної та екологічної ситуації. Таким чином, до факторів мікр впливу

на інвестиційне забезпечення підприємств сільського господарства Житомирської області, що працюють на радіаційно забруднених територіях відносно інвестиційні вкладення, рентабельність активів (ROA), рентабельність власного капіталу (ROE), фондовіддачу, знос основних засобів, абсолютну ліквідність та інвестиційну привабливість, а до факторів макровпливу (регіонального) відносно: ВРП, обсяг роздрібного товарообороту, індекси сільськогосподарської продукції, загальні обсяги викидів, інституційне середовище. До регіонального фактора, який негативно впливає на інвестування, відноситься загальний обсяг викидів забруднюючих речовин.

Дослідження інвестиційного забезпечення сільгоспвиробників Житомирської області з радіаційно забруднених територій показало наявність достатньої кількості проблем та дестимулюючих факторів, що потребує поглибленого вивчення піднятої проблеми.

2.3. Проблеми формування системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій

Ефективний розвиток аграрного сектора економіки України та підвищення конкурентоспроможності вітчизняних сільськогосподарських підприємств неможливі без їх фінансової підтримки за рахунок інвестиційних ресурсів. Кризові явища у світовій і вітчизняній економіках обумовили скорочення інвестиційних програм національних та зарубіжних інвесторів в аграрну галузь України. Особливо це стосується регіонів України з проблемним еколого-радіаційним станом. Вищенаведене обумовило постановку наукової гіпотези, на доведення якої спрямовано даний параграф, а саме: інвестиції досліджуваних сільськогосподарських підприємств, що працюють на радіаційно забруднених територіях,

здебільшого, спрямовані на оновлення основних виробничих фондів, а рівень інвестицій в інноваційний розвиток є низьким.

Інвестиційне забезпечення знаходить своє відображення у фінансовій звітності сільськогосподарських підприємств. До основних показників інвестиційного забезпечення відносимо: інвестиції в матеріальні активи; основні засоби; фінансові вкладення; інвестиції запаси; інвестиції в статутний капітал; сума загальних інвестицій майна підприємства. У табл. М.1 (додаток М) наведемо структуру інвестицій підприємств-респондентів (116 підприємств) у 2019 р. Для діагностики проблем розвитку інвестиційного забезпечення згрупуємо обрані для дослідження підприємства за обсягами інвестицій: перша група – менше 100 тис. грн; друга група – від 100 тис. грн. до 1 млн грн; третя група – понад 1 млн грн (табл. 2.23).

Таблиця 2.23

**Групування сільськогосподарських підприємств радіаційно
забруднених територій Житомирської області
за обсягами інвестицій, 2019 р.**

Групи підприємств	Кількість підприємств	У % до підсумку	У середньому, тис. грн
100 тис. грн. <	44	37,93	64,90
Від 100 тис. грн до 1 млн грн	55	47,41	221,72
> 1 млн грн	17	14,66	4519,98
Разом	116	100,00	792,16

Джерело: розраховано на основі даних з таблиці М.1.

Відзначаємо, що більшість підприємств вибірки (47,41 % від загальної кількості) здійснювало інвестиції у 2019 р. у розмірі від 100 тис. грн до 1 млн грн. Акцентуємо увагу на невеликій кількості підприємств, що інвестували у власні підприємства більше 1 млн грн (14,66 % від загальної кількості). Особливе занепокоєння викликає суттєва кількість сільгосппідприємств, що інвестували за рік менше 100 тис. грн, що вказує на проблеми з інвестиційним забезпеченням агровиробників на обраних для дослідження територіях.

Важливим є дослідити обсяги та структуру інвестиційних вкладень сільськогосподарських підприємств Житомирської області з радіаційно забруднених територій (табл. 2.24). Найбільше інвестицій вкладено у майно та статутний капітал, натомість інші напрями інвестування за обсягами інвестиційних вкладень значно відставали від майна та статутного капіталу; натомість за кількістю випадків інвестиційних вкладень лідерами виступали майно та фінансові інвестиції. Наголошуємо на значних диспропорціях у інвестиціях сільгосппідприємств Житомирської області за радіаційно забруднених територій, що є значною проблемою системи їх інвестиційного забезпечення.

Таблиця 2.24

Обсяги та структура інвестиційних вкладень сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій Житомирської області, 2019 р.

Вид інвестицій	Кількість випадків інвестування	Обсяг інвестицій, тис. грн	Питома вага від загальної суми капітальних інвестицій, %	У середньому, тис. грн
Інвестиції в матеріальні активи	38	2418,6	2,63	63,65
Фінансові вкладення	62	2192,7	2,39	35,37
Інвестиції в запаси	51	4520,9	4,92	88,65
Інвестиції у статутний капітал	40	17911,1	19,49	447,78
Сума загальних інвестицій майна підприємства	63	63014,5	68,58	1000,23
Основні засоби	31	1832,6	1,99	59,12

Джерело: розраховано на основі даних табл. М.1.

Наведене свідчить доказом не ефективності інвестиційної політики як на рівні досліджуваних підприємств, так і на рівні держави, оскільки існуючі урядові програми не реалізуються повною мірою в частині забезпечення матеріальними та фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств як представників найбільшої статті експорту України.

Важливим, в межах діагностики проблем розвитку інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях Житомирської області, є розкрити інтенсивність спрямування

інвестицій за головними напрямками інвестиційної діяльності (додаток М, табл. М.2). Використовуючи дані з табл. М.2 (додаток М) згрупуємо підприємства, що обрані для проведення дослідження за трьома категоріями: ті, які забезпечують високу інтенсивність спрямування інвестицій у власну виробничо-господарську діяльність; ті, які забезпечують середню інтенсивність спрямування інвестицій у власну виробничо-господарську діяльність; ті, які забезпечують низьку інтенсивність спрямування інвестицій у власну виробничо-господарську діяльність. При цьому, групування підприємств зробимо за кожним з головних напрямів інвестування (табл. 2.25).

Таблиця 2.25

**Спрямування інвестицій у сільськогосподарські підприємства-
респонденти дослідження, 2002–2019 рр.**

Напрямок спрямування інвестицій	Заміна застарілого та зношеного обладнання	Впровадження нової технології і застосування сучасної техніки та обладнання	Розширення виробництва сільськогосподарської продукції	Розвиток нових видів виробництва	Покращення екологічного стану продукції, що виробляється
Висока інтенсивність спрямування інвестицій в сільськогосподарське підприємство	72	29	57	8	0
Середня інтенсивність спрямування інвестицій в сільськогосподарське підприємство	27	66	41	85	10
Низька інтенсивність спрямування інвестицій в сільськогосподарське підприємство	7	21	18	23	106

Джерело: розроблено на основі даних табл. М.1

За період дослідження найбільш інтенсивно підприємства вкладали інвестиції у заміну застарілого та зношеного обладнання (62,0 %) та розширення виробництва сільськогосподарської продукції (49,1%). Відмічаємо наявність проблем в інвестуванні у впровадження нової технології і застосування сучасної техніки та обладнання, а також в розвиток нових видів виробництва. Найменш застосовуваним у сільськогосподарських підприємствах Житомирської області є інвестування у покращення екологічного стану продукції, що виробляється. У більшості досліджуваних підприємств цей вид інвестицій характеризується низькою інтенсивністю. Це свідчить, що конкурентоздатність такої продукції є доволі низькою, а експортна спроможність – недостатня, оскільки в умовах євроінтеграційних процесів, вимоги до якості та технічних властивостей продукції сільськогосподарського характеру, суттєво підвищились, а тому інвестиції у поліпшення якості, а насамперед екологічності та органічності продукції, повинні зростати в першу чергу. Отже, досліджуваним підприємствам слід залучати інвестиції у екологізацію продукції, що, на нашу думку в майбутньому призведе до більшого залучення інвестицій і зростання обсягів реалізації.

Аналіз динаміки загальних обсягів інвестицій доцільно проводити з позицій визначення типу відтворювальних процесів, що дасть можливість оцінити достатність загального обсягу здійснених інвестицій та порівняти з економічно необхідними [100]. Для цього, на нашу думку, можна використати коефіцієнт відтворення (K_v), який пропонуємо розраховувати як відношення загального обсягу інвестицій (I) в основні засоби та суми нарахованої за відповідний період амортизації (A_m):

(2.2)

$$K_v = I / A_m$$

Оскільки розрізняють три типи відтворення, розрахований коефіцієнт може мати наступні значення, які відповідатимуть: 1) звуженому типу відтворення – $K_v < 1$ (здійснені інвестиції не забезпечують відшкодування

нарахованої амортизації); 2) простому типу відтворення – $K_v=1$ (здійснені інвестиції дорівнюють сумі амортизації); 3) розширеному відтворенню – $K_v>1$ (інвестиції забезпечили не лише відшкодування амортизації за спрацювання обладнання, а й свідчать про розширення масштабів виробництва) [133]. Оцінимо типи відтворення, що притаманні обраним для дослідження підприємствам, розподіливши їх на середні та малі (табл. 2.26). Відзначаємо, що у дослідженні, як було зазначено, раніше не розглядаються мікро- та великі підприємства. Оскільки великі агровиробники не зареєстровані на територіях радіаційного забруднення, а мікропідприємства не мають необхідної звітності, що використовувалась у дослідженні.

Таблиця 2.26

Типи відтворення, що використовуються сільськогосподарськими підприємствами Житомирської області з радіаційно забруднених територій, 2019 р.

Підприємство	$K_v<1$	$K_v=1$	$K_v>1$	Всього
Середні підприємства	3	12	18	33
% до підсумку	2,59	10,35	15,52	28,46
Малі підприємства	22	40	21	83
% до підсумку	18,97	34,48	18,09	71,54
Разом	25	52	39	116

Джерело: власні дослідження на основі фінансової звітності підприємств.

Відтак, середні агропідприємства використовують переважно простий та розширений типи відтворення з переважанням останнього, натомість малі суб'єкти господарювання більше використовують простий тип відтворення. Занепокоєння викликає ситуація коли 21,56 % від загальної кількості обраних для дослідження підприємств мають проблеми з інвестиційною діяльністю та використовують звужений тип відтворення. Особливо негативною ситуація є у малих підприємств, оскільки вони спираються на власні кошти при фінансуванні капітальних інвестицій, але розміри власних коштів не достатні для забезпечення необхідного рівня інвестиційної діяльності.

Важливим з точки зору діагностики проблем розвитку інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених

територіях є дослідження їх інвестиційної привабливості. Інвестиційна привабливість підприємства є багатогранним явищем, а відтак повинна досліджуватись на основі системи показників, які комплексно характеризують діяльність підприємства в цілому. Зосередження уваги виключно на тому чи іншому аспекті не забезпечить якісного результату в частині визначення змісту інвестиційної стратегії.

У процесі розрахунку показників, що характеризують рівень інвестиційної привабливості, застосуємо процедуру нормалізації критеріїв, тобто приведення їх до безрозмірних величин. Використаємо наступні формули:

$$x = \frac{\sqrt{x_{iko} - \sqrt{\text{MIN}(\forall x_{ik})}}}{\sqrt{\text{MAX}(\forall x_{ik}) - \sqrt{\text{MIN}(\forall x_{ik})}}} \quad (2.3)$$

де x_{iko} – значення i -того показника інвестиційної привабливості досліджуваного підприємства; $\text{MAX}(\forall x_{ik})$, $\text{MIN}(\forall x_{ik})$ – мінімальне та максимальне значення i -того показника інвестиційної привабливості k -того підприємства; k – кількість підприємств (k^0 – досліджуване підприємство) [133].

Динаміку рівня інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств Житомирської області упродовж 2002–2019 рр. подано у додатку И (табл. И.12). Висновки відносно отриманих даних наведено у попередньому розділі (див. табл. 2.22). Однак найбільш важливим для діагностування проблем розвитку інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях Житомирщини є проведення аналізу інвестиційних коефіцієнтів та коефіцієнтів рентабельності.

Здійснимо аналіз інвестиційних коефіцієнтів сільськогосподарських підприємств Житомирської області упродовж 2002–2019 рр. у табл. 2.27. При цьому візьмемо тільки підприємства з обраних для дослідження, що мають найвищі значення показника доходу від реалізації. В якості бази даних використаємо табл. И.9 та И.10 (додаток И). Також, враховуючи, що частина

підприємств, обраних для дослідження, у 2002–2019 рр. працювали збитково, штучно розрахуємо для них коефіцієнти збитковості.

Таблиця 2.27

**Аналіз інвестиційних коефіцієнтів сільськогосподарських підприємств-
респондентів із найвищим значенням показника доходу від реалізації,
2002–2019 рр., %**

Підприємство	Рік								Відхилення, +/-	
	2002	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2019/2002	2019/2015
1. Коефіцієнт рентабельності інвестицій										
<i>Підприємства, що спеціалізуються на вирощуванні продукції рослинництва</i>										
СГ ПП «Бігунь»	0,11	0,20	0,15	0,10	0,10	0,09	0,09	0,14	0,03	0,04
ТОВ «Великофоснянське»	1,00	-1,05	1,20	1,00	1,00	1,01	1,03	4,21	3,21	3,21
СФГ «Афіна-2007»	-4,23	-0,71	-1,83	11,29	15,30	15,45	15,62	11,67	15,9	0,38
ТОВ «Нива»	0	0	0	3,57	3,57	3,59	3,61	6,04	6,04	2,47
ТОВ «Степанівське»	3,41	2,88	2,11	0,11	0,76	0,32	0,12	0,29	-3,12	0,18
ТОВ «Олімп-Агро»	0,02	0,02	0,01	0,01	0,01	0,01	-0,01	0,01	-0,01	0
ПрАТ «Єрчики»	10,60	9,80	7,00	4,45	3,77	3,27	-7,34	5,44	-5,16	0,99
ПСП «Саверці»	6,81	6,29	4,49	2,86	2,42	2,10	-4,71	3,49	-3,32	0,63
ПСП «Сокільча»	1,64	1,51	1,08	0,69	0,58	0,50	-1,13	0,84	-0,8	0,15
ТОВ «СігнетЦентр»	2,24	2,07	1,48	0,94	0,80	0,69	-1,55	1,15	-1,09	0,21
СТОВ «Урожай»	0,97	0,90	6,42	0,41	0,35	0,30	-0,67	0,50	-0,47	0,09
ТОВ «Укр-Агро-РТ»	5,48	5,07	3,62	2,30	1,95	1,69	-3,80	2,82	-2,66	0,52
<i>Підприємства, що спеціалізуються на вирощуванні продукції тваринництва</i>										
ПОСП «Дружба»	5,74	5,72	5,03	4,72	4,72	4,73	4,75	4,88	-0,86	-9,6
СТОВ «Гладковицьке»	0,97	0,84	0,89	-0,10	-0,10	-0,09	-0,09	-0,15	-1,12	0,25
СГ ПП «Іскра»	0,27	0,35	0,60	0,19	0,19	0,18	0,16	0,34	0,07	-0,53
ПП «Берегиня»	0,25	0,33	0,58	0,45	0,45	0,46	0,46	0,49	0,24	-0,94
ФГ «Азалія»	-0,10	0,22	0,55	-0,05	-0,05	-0,03	-0,01	0,18	0,28	-0,13
ПСП «Батьківщина»	3,10	2,87	2,05	1,30	1,10	0,96	-2,15	1,59	-1,51	-2,89
ДП «Еней»	0,02	0,02	0,01	0,01	0,01	0,01	-0,01	0,01	-0,01	-0,02
2. Коефіцієнт реінвестування прибутку										
<i>Підприємства, що спеціалізуються на вирощуванні продукції рослинництва</i>										
СГ ПП «Бігунь»	1,4	0,98	3,82	-1,02	-1,02	-1,01	-1,00	1,54	0,14	2,56
ТОВ «Великофоснянське»	1,00	-0,95	8,51	1,00	2,02	1,01	1,03	3,74	2,74	2,74
СФГ «Афіна-2007»	1,00	0,93	4,79	1,73	2,00	2,01	2,05	1,39	0,39	-0,34
ТОВ «Нива»	1,63	3,14	0	1,02	1,02	1,04	1,07	3,01	1,38	1,99
ТОВ «Степанівське»	1,02	0,87	-5,84	0	0	0	0	0	-1,02	0
ТОВ «Олімп-Агро»	1,64	1,51	1,08	0,69	0,58	0,50	-1,13	0,84	-0,8	0,15
ПрАТ «Єрчики»	2,24	2,07	1,48	0,94	0,80	0,69	-1,55	1,15	-1,09	0,21
ПСП «Саверці»	0,97	0,90	6,42	0,41	0,35	0,30	-0,67	0,50	-0,47	0,09
ПСП «Сокільча»	3,10	2,87	2,05	1,30	1,10	0,96	-2,15	1,59	-1,51	0,29
ТОВ «СігнетЦентр»	0,02	0,02	0,01	0,01	0,01	0,01	-0,01	0,01	-0,01	0
СТОВ «Урожай»	1,74	1,60	1,15	0,73	0,62	0,53	-1,20	0,89	-0,85	0,16
ТОВ «Укр-Агро-РТ»	0,96	0,88	0,63	0,40	0,34	0,29	-0,66	0,49	-0,47	0,09
<i>Підприємства, що спеціалізуються на вирощуванні продукції тваринництва</i>										
ПОСП «Дружба»	2,21	2,20	3,90	3,30	3,80	3,87	3,89	3,50	1,29	0,2
СТОВ «Гладковицьке»	1,33	1,22	1,31	-0,55	-0,55	-0,54	0,51	-0,64	-1,97	-0,09
СГ ПП «Іскра»	-1,22	-0,93	1,02	-1,52	-1,52	-1,53	-1,55	-1,44	-0,22	0,08
ПП «Берегиня»	1,20	1,90	2,50	1,80	1,80	1,88	1,91	2,00	0,8	0,2
ФГ «Азалія»	-1,02	0,87	5,84	-1,30	-1,30	-1,33	-1,32	0,98	2	2,28
ПСП «Батьківщина»	1,06	0,98	0,70	0,45	0,38	0,33	-0,73	0,54	-0,52	0,09
ДП «Еней»	1,15	1,06	0,76	0,48	0,41	0,35	-0,80	0,59	-0,56	0,11

Джерело: розраховано на основі даних таблиць И.9 та И.10.

Встановлено, що рентабельність інвестицій зростає у таких підприємствах галузі рослинництва: СГ ПП «Бігунь» (+0,03 %), ТОВ «Великофоснянське» (+ 3,21 %), СФГ «Афіна-2007» (+15,9 %), у ТОВ «Нива» (+6,04 %). Щодо підприємств галузі тваринництва, то рентабельність інвестицій зростає у СГ ПП «Іскра» (+0,07 %), ПП «Берегиня» (+0,24 %) та ФГ «Азалія» (+0,28 %). При чому, відмітимо, що зростання рентабельності пов'язане, насамперед, із зменшенням рівня собівартості продукції, спричинене оновленням основних виробничих фондів та зниженням трудомісткості виробничих процесів.

Аналіз коефіцієнта реінвестування прибутку демонструє зростання у СГ ПП «Бігунь» (+0,14 %), ТОВ «Великофоснянське» (+2,74 %), СФГ «Афіна-2007» (+0,39 %), ТОВ «Нива» (+1,38 %), тобто підприємствах, що мають рослинницьку спеціалізацію, а також у ПОСП «Дружба» (+1,29 %), ПП «Берегиня» (+0,8 %), та у ФГ «Азалія» (+ 2,0 %), які належать до галузі тваринництва.

Здійснюючи діагностування проблем розвитку інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств, доцільно також проаналізувати показники рентабельності, а саме: ROA (розраховується як співвідношення ЕВІАТ до середньорічної суми активів підприємства); ROE (розраховується як співвідношення чистого прибутку до середньорічної суми власного капіталу). Результати представлено у табл. 2.28, використовуючи за інформаційну базу дані з таблиць И.7 та И.8 (додаток И). Вибір підприємств буде таким же, як і для табл. 2.27 (тільки підприємства з найбільшим доходом від реалізації), те ж стосується штучного розрахунку збитковості.

Таблиця 2.28

**Аналіз рентабельності активів (ROA) та власного капіталу (ROE)
сільськогосподарських підприємств-респондентів із найвищим
значенням показника доходу від реалізації, 2002–2019 рр., %**

Підприємство	Рік								Відхилення, +/-	
	2002	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2018/2002	2018/2014
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. ROA										
<i>Підприємства, що спеціалізуються на вирощуванні продукції рослинництва</i>										
СГ ПП «Бігунь»	0,04	4,22	6,14	26,55	15,12	14,11	13,06	14,18	14,14	-12,37

Закінчення табл. 2.28

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ТОВ «Великофоснянське»	-4,34	-4,46	1,65	2,33	2,51	2,54	2,57	2,01	6,35	-0,32
СФГ «Афіна-2007»	-3,49	-0,33	-1,83	11,29	18,70	17,63	16,29	21,00	24,49	9,71
ТОВ «Нива»	-12,81	-21,23	0	-7,29	0	0	0	-10,97	1,84	-3,68
ТОВ «Степанівське»	2,33	2,04	1,63	0	0	0	0	0	-2,33	0
ТОВ «Олімп-Агро»	3,27	4,45	10,60	5,44	9,80	3,77	0,50	7,00	3,73	1,56
ПрАТ «Єрчики»	2,10	2,86	6,81	3,49	6,29	2,42	0,32	4,49	2,39	1
ПСП «Саверці»	0,01	0,01	0,02	0,01	0,02	0,01	0,00	0,01	0	0
ПСП «Сокільча»	0,29	0,40	0,95	0,49	0,88	0,34	0,05	0,63	0,34	0,14
ТОВ «СігнетЦентр»	0,50	0,69	1,64	0,84	1,51	0,58	0,08	1,08	0,58	0,24
СТОВ «Урожай»	0,01	0,01	0,02	0,01	0,02	0,01	0,00	0,01	0	0
ТОВ «Укр-Агро-РТ»	0,30	0,41	0,97	0,50	0,90	0,35	0,05	6,42	6,12	5,92
<i>Підприємства, що спеціалізуються на вирощуванні продукції тваринництва</i>										
ПОСП «Дружба»	18,70	19,40	22,20	15,20	18,70	18,55	18,21	18,30	-0,4	3,1
СТОВ «Гладковицьке»	3,65	2,60	4,58	-8,29	0	0,56	0,99	-5,32	-8,97	2,97
СГ ПП «Іскра»	-3,49	-2,33	1,81	-4,29	-5,22	-5,14	-5,02	-2,11	1,38	2,18
ПП «Берегиня»	0,94	5,64	6,99	2,55	3,50	3,59	3,63	4,18	3,24	1,63
ФГ «Азалія»	-2,33	2,04	5,63	-2,33	-2,33	-2,12	-2,01	1,77	4,1	4,1
ПСП «Батьківщина»	1,69	2,30	5,48	2,82	5,07	1,95	0,26	3,62	1,93	0,8
ДП «Еней»	0,20	0,27	0,65	0,34	0,60	0,23	0,03	0,43	0,23	0,09
2. ROE										
<i>Підприємства, що спеціалізуються на вирощуванні продукції рослинництва</i>										
СГ ПП «Бігунь»	0,56	2,69	3,64	36,01	39,10	39,22	38,88	29,06	28,5	-6,95
ТОВ «Великофоснянське»	-210,53	-201,75	21,92	32,31	32,31	33,44	33,84	27,69	238,22	-4,62
СФГ «Афіна-2007»	-11,5	-1,25	-3,17	28,00	10,04	37,53	35,14	36,92	48,42	8,92
ТОВ «Нива»	-77,06	-116,82	0	-17,43	-14,58	-11,87	-10,94	-28,44	48,62	-11,01
ТОВ «Степанівське»	12,72	11,94	9,65	0	0	0	0	0	-12,72	0
ТОВ «Олімп-Агро»	0,31	0,42	1,01	0,52	0,93	0,36	0,05	0,67	0,36	0,15
ПрАТ «Єрчики»	0,33	0,45	1,06	0,54	0,98	0,38	0,05	0,70	0,37	0,16
ПСП «Саверці»	0,35	0,48	1,15	0,59	1,06	0,41	0,05	0,76	0,41	0,17
ПСП «Сокільча»	0,31	0,43	1,01	0,52	0,94	0,36	0,05	0,67	0,36	0,15
ТОВ «СігнетЦентр»	2,75	3,75	8,93	4,58	8,25	3,17	0,42	5,89	3,14	1,31
СТОВ «Урожай»	0,96	1,30	3,10	1,59	2,87	1,10	0,15	2,05	1,09	0,46
ТОВ «Укр-Агро-РТ»	0,53	0,73	1,74	0,89	1,60	0,62	0,08	1,15	0,62	0,26
<i>Підприємства, що спеціалізуються на вирощуванні продукції тваринництва</i>										
ПОСП «Дружба»	29,30	27,90	33,00	21,00	24,00	23,70	23,26	24,50	-4,8	3,5
СТОВ «Гладковицьке»	9,33	10,89	12,02	-19,72	-19,72	-18,67	-17,98	-15,04	-24,37	4,68
СГ ПП «Іскра»	-11,5	-1,25	3,17	-3,88	-4,0	-3,82	-3,41	-2,94	8,56	0,94
ПП «Берегиня»	1,56	12,69	53,64	36,01	35,60	35,97	36,15	43,06	41,5	7,05
ФГ «Азалія»	-9,72	11,94	29,65	-5,79	-5,79	-5,43	-5,11	12,11	21,83	17,9
ПСП «Батьківщина»	1,08	3,49	2,31	1,79	3,23	1,24	0,17	1,47	0,39	-0,32
ДП «Еней»	1,69	5,48	3,62	2,82	5,07	1,95	0,26	2,30	0,61	-0,52

Джерело: розраховано на основі даних таблиць И.7 та И.8.

Відносно рентабельності активів (ROA) підприємств, що спеціалізуються на вирощуванні продукції рослинництва, можемо відмітити такі ключові аспекти:

1) переважна більшість підприємств у 2019 р. працювала прибутково, окрім ТОВ «Нива», що мало проблеми саме з рентабельністю активів весь період дослідження;

2) майже всі підприємства продемонстрували за період дослідження позитивний тренд збільшення показника, окрім ТОВ «Степанівське», яке мало нульове значення ROA у 2015–2019 рр.;

3) упродовж 2015–2019 рр. негативний тренд зміни показника продемонстрували три з дванадцяти підприємств і тільки 50 % суб'єктів господарювання мала позитивні зміни у показнику ROA у цей період;

4) підприємства рослинництва з радіаційно забруднених територій Житомирської області мали проблеми відносно формування та забезпечення стабільного зростання рентабельності активів, особливо у період з 2015 р. до 2019 р., що є негативним аспектом для їх інвестиційної діяльності та потребує залучення інвестицій для виправлення ситуації, а також оптимізації фінансово-господарської діяльності.

Підприємства, що спеціалізуються на вирощуванні продукції тваринництва мали більше проблем з рентабельністю активів, а саме: у двох підприємств (СТОВ «Гладковицьке» та СГ ПП «Іскра») у 2019 р. показник був від'ємним; два підприємства (ПОСП «Дружба», СТОВ «Гладковицьке») мали у 2002–2019 рр. негативний тренд показника. Натомість, відмічаємо позитивні зміни у показнику ROA для підприємств тваринництва упродовж 2015–2019 рр. Наведене вказує, що криза 2014–2016 рр. на такі підприємства мала менший вплив і вони отримали додаткові переваги, які потребують закріплення у межах активізації інвестиційної діяльності.

Відносно рентабельності власного капіталу відзначаємо, що у підприємств рослинництва тільки ТОВ «Нива» мала від'ємне значення показника, а ТОВ «Степанівське» негативний тренд у 2002–2019 рр., натомість у 2015–2019 рр. вже у трьох підприємств були проблеми з ROE. Загалом, можемо відмітити максимальну схожість проблематики агровиробників, що займаються рослинництвом за показниками ROA та ROE, окрім того, що більш великі значення ROE вказують на низькі розміри власного капіталу у таких підприємств, що є ще однією проблемою, якою необхідно вирішувати в рамках підвищення якості їх інвестиційного

забезпечення. Наведене у повній мірі можливо сказати і по підприємствах, що спеціалізуються на вирощуванні продукції тваринництва на радіаційно забруднених територіях Житомирської області.

Підсумовуючи проведене дослідження можемо зазначити, що діагностика проблем формування системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях дозволила виявити незадовільний стан інвестиційної діяльності більшості таких підприємств та виявити такі ключові проблеми: відсутність виваженої державної підтримки та низькі обсяги державного фінансування; застаріла нормативно-правова база супроводження діяльності суб'єктів господарювання на територіях, що мають спеціальний режим у зв'язку з техногенною катастрофою; несприятливе інвестиційне середовище; застаріла інфраструктура та матеріально-технічна база; низький рівень рентабельності інвестицій; деградація ґрунтів та радіаційна і екологічна забрудненість територій; повільне упровадження технологічних інновацій малими підприємствами; недоступність кредитних ресурсів з огляду на низьку платоспроможність суб'єктів аграрного бізнесу.

Таким чином, сільське господарство Житомирської області, що перебуває в жорстоких умовах, спричинених радіаційним забрудненням території, що виникло в результаті аварії на Чорнобильській АЕС, має значний потенціал, проте проблеми, які на даний час має сільське господарство в Україні загалом і особливо на таких територіях вимагають негайного вирішення із застосуванням конкретних та послідовних заходів. Окрім ліквідації загальнодержавних проблем сільського господарства, перед керівництвом області постає необхідність вирішення екологічних, які, на нашу думку, чинять «вагомий» негативний вплив на залучення інвестицій, в основному іноземних, оскільки іноземні інвестори дотримуються певних міжнародних стандартів якості і екологічності продукції. При ліквідації саме екологічної складової проблем сільського господарства Житомирщина зможе впевнено конкурувати з будь-якими підприємствами як українського, так і

зарубіжних ринків [205, с. 115]. За цих умов існуюча система інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях потребує реформування та вдосконалення з акцентом на: удосконалення державного регулювання; формування комплексу пропозицій щодо вирішення виявлених ключових проблем.

Висновки до Розділу 2

1. Аргументовано, що сільськогосподарські підприємства радіаційно забруднених територій функціонують за умов спеціального режиму обмеження господарської діяльності. Урахування рівнів радіаційного навантаження здійснено відповідно до законодавчо визначеного зонування територій зі спеціальним правовим статусом, що зазнали найвищого рівня забруднення (Рівненська, Волинська, Житомирська, Київська, Чернігівська області). Дослідження виробничо-господарської діяльності за умов радіаційного навантаження проведено у розрізі сільськогосподарських підприємств Житомирської області (Овруцький, Олевський, Новоград-Волинський, Народицький, Лугинський, Малинський, Коростенський, Ємільчинський, Хорошівський райони). Найвищий рівень забруднення ^{137}Cs (5–15 КУ/км²) мають сільськогосподарські угіддя Народицького – 35,3 %, Коростенського – 14,6 %, Лугинського – 13,0 % та Овруцького – 7,6 % районів. Загальна площа угідь з рівнем забруднення понад 15 КУ/км² становить 10,0 тис. га. Найвищу концентрацію ^{90}Sr (0,15–3,0 КУ/км²) зафіксовано у Народицькому (43,3 тис. га), Овруцькому (29,7 тис. га) і Лугинському (14,5 тис. га) районах. Окреслене, як підтвердили результати дослідження, позначилося на загальному рівні інвестування у сільськогосподарське виробництво цих територій.

2. Встановлено, що упродовж 2015–2019 рр. інвестиції в основний капітал сільськогосподарських підприємств Житомирської області збільшилися у 3,6 раза до рівня 104,0 тис. грн; показник співвідношення

обсягу інвестицій та виручки від реалізації знизився на 0,02 в.п.; темп приросту інвестицій в основний капітал зріс у 13,4 раза (98,3 %); частка інвестицій в сільське господарство до загального обсягу інвестицій в основний капітал скоротилася на 0,7 в.п. до рівня 6,1 %; освоєно інвестицій в основний капітал у 3,6 раза більше до рівня 102,0 тис. грн. Обсяг прямих іноземних інвестицій упродовж досліджуваного періоду збільшився до рівня 402,0 млн дол (на 54,6 %). Їх географічних профіль свідчить, що з 2016 р. країни-члени ЄС є основними інвесторами, які профінансували 82,0 % усіх надходжень.

3. Для дослідження трендів інвестиційної діяльності, а також ідентифікації факторів і проблем інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств Житомирської області, що функціонують на радіаційно забруднених територіях, проведено вибіркове обстеження. Загальна кількість підприємств вибірки становила 140. З цієї сукупності для поглибленого дослідження обрано 116 (82,8 %). Виявлено, що 36,5 % підприємств були збитковими, що значно вище, ніж частка збиткових підприємств у сільському господарстві Житомирської області (26,3 %). Лише 52,6 % підприємств мали позитивний тренд зростання рентабельності за чистим прибутком, що вказує на низьку ефективність їх фінансово-господарської діяльності. Крім того, протягом досліджуваного періоду 43,1 % підприємств мали позитивний тренд рентабельності інвестицій упродовж 2002–2019 рр., а у 18,1 % – коефіцієнт рентабельності інвестицій був понад 10 % у 2019 р.

4. Встановлено, що фінансування досліджуваних підприємств відбувається переважно за рахунок внутрішніх джерел – 89,0 % у 2019 р. Найбільш інтенсивно підприємства інвестували у заміну застарілого та зношеного обладнання (62,0 % підприємств) та розширення виробництва сільськогосподарської продукції (49,1%). Низька інтенсивність інвестування має місце у покращення екологічного стану продукції (91,4 % підприємств).

5. Для оцінки впливу масштабів діяльності підприємств на обсяги інвестування використано критерій розподілу суб'єктів господарювання за площею сільськогосподарських угідь. Результати свідчать, що у підприємствах III групи з площею сільськогосподарських угідь у середньому 1176 га, порівняно з підприємствами I групи, площа яких 294 га, показники економічної ефективності значно вищі. Обсяг валової продукції у розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь на 6,25 % вищий, рівень інтенсивності виробництва – на 76,5 %, середньорічний рівень продуктивності праці – у 2,6 рази, рівень використання землі – на 75,0 %. Групування дозволило встановити таку закономірність: більші за масштабом діяльності підприємства мають вищу інвестиційну активність, про що свідчить показник обсягу інвестицій з розрахунку на 1 підприємство в розмірі 2354,4 тис. грн, що на 34,1 % більше, ніж у підприємств III групи.

6. Акцентовано увагу на активізації упродовж досліджуваного періоду діяльності агрохолдингів («Сварог Вест Груп», «Астарта-Київ», «AgroGeneration», «Агротон», «Авангард», «Укрпромінвест-Агро»). Результати досліджень доводять, що об'єднання підприємств мають значні обсяги власних фінансових ресурсів для оновлення основних засобів та інвестування в інноваційні технології виробництва, що забезпечує інвестиційну привабливість та активність.

7. Для деталізації ключових факторів інвестиційного забезпечення підприємств радіаційно забруднених територій Житомирської області проведено кореляційний аналіз на макро- (підприємства галузі регіону – 116 підприємств) і мікрорівнях (5 підприємств, що обрані за обсягами реалізації продукції та представляють як рослинництво, так і тваринництво (СГ ПП «Бігунь»; ТОВ «Великофоснянське»; СФГ «Афіна-2007»; ПОСП «Дружба»; ПП «Берегиня»). Відтак, на процеси інвестування протягом досліджуваного періоду здійснювали прямий вплив такі фактори, як індекс сільськогосподарської продукції ($r=0,99$); валовий регіональний продукт ($r=0,98$); загальний обсяг відходів ($r=0,92$); обсяг роздрібного

товарообороту підприємств ($r=0,91$); інституційне середовище ($r=0,90$); витрати на інновації ($r=0,78$); витрати на охорону та раціональне використання природних ресурсів ($r=0,69$). Акцентовано увагу, що ступінь впливу кожного із факторів відмінний за умов окремого суб'єкта господарювання, що обумовлено його внутрішнім середовищем.

8. Сучасними трендами інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій Житомирської області слід вважати такі: 1) підприємства мають значну потребу в інвестиційних ресурсах на тлі зниження прибутковості діяльності; 2) акцент на внутрішні джерела фінансування та низька увага залученню інвестицій, у т. ч. за рахунок нових цифрових інструментів, знижує можливості для розвитку і негативно впливає на фінансово-господарську діяльність; 3) більші за масштабами виробничо-господарської діяльності агровиробники залучають більші за обсягами інвестиції, що негативно впливає на малі та мікропідприємства; 4) більшість підприємств здійснюють інвестиційну діяльність, але її розміри переважно не значні або мінімальні, що знижує можливості їх розвитку; 5) у інвестиційній діяльності агровиробники роблять акцент на інвестиції у матеріальні активи та основний капітал, у той час як аутсайдерами за інвестиційними вкладеннями виступають інвестиції у землю та довгострокові біологічні активи тваринництва; 6) інвестиційна діяльність збільшує диспропорції у розвитку сільського господарства області на користь рослинництва, що викликає додаткові труднощі для підприємств з радіаційно забруднених територій; 7) агровиробники не в змозі залучити прямі іноземні інвестиції, що зменшує їх доступ до фінансових ресурсів; 8) пасивність державних та місцевих владних інститутів негативно впливає на інвестиційну діяльність сільгоспвиробників радіаційно забруднених територій.

9. Результатом аналітичної частини дослідження стало обґрунтування таких ключових проблем формування системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій: відсутність виваженої державної підтримки та низькі обсяги державного

фінансування; застаріла нормативно-правова база супроводження діяльності суб'єктів господарювання на територіях, що мають спеціальний режим у зв'язку з техногенною катастрофою; несприятливе інвестиційне середовище; застаріла інфраструктура та матеріально-технічна база; низький рівень рентабельності інвестицій; деградація ґрунтів та радіаційна і екологічна забрудненість територій; повільне упровадження технологічних інновацій малими підприємствами; недоступність кредитних ресурсів з огляду на низьку платоспроможність суб'єктів аграрного бізнесу.

Результати дослідження, представлені у Розділі 2, опубліковано у працях автора: [90; 92; 96; 205].

В Розділі 2 використано матеріали з відповідним посиланням на такі наукові праці зі списку використаних джерел: [3; 4; 8; 18; 36; 38; 40; 69; 77; 84–86; 109; 112; 119; 126; 133; 141–144; 147; 148; 149; 151; 152; 158; 166; 167; 168; 174; 184; 186; 195; 196].

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА РАДІАЦІЙНО ЗАБРУДНЕНИХ ТЕРИТОРІЯХ

3.1. Моделювання гештальтів онтологічної системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств

Для встановлення зв'язку між інвестиційним забезпеченням та розвитком сільськогосподарських підприємств на територіях радіаційного забруднення вбачається за необхідне здійснити моделювання гештальтів онтологічної системи, зважаючи на те, що цей метод є одним із найбільш ефективних для визначення впливу значущих факторів на результативну ознаку та побудови адекватної моделі. Ураховуючи результати дослідження, проведеного в розділах 1–2, виділено такі основні етапи моделювання гештальтів онтологічної системи інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств на територіях радіаційного забруднення (рис. 3.1). Процес моделювання гештальтів онтологічної системи інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств на територіях радіаційного забруднення може циклічно повторюватися з першого етапу до отримання очікуваного результату.

Практика господарювання свідчить, що моделювання гештальтів онтологічної системи інвестиційного забезпечення може розглядатися як послідовність взаємопов'язаних процесів, які формують структуру діяльності сільськогосподарських підприємств. До них доцільно віднести такі:

- 1) вивчення ринку сільськогосподарської продукції на територіях радіаційного забруднення шляхом проведення маркетингових досліджень. На наш погляд, у цьому процесі здійснюється прогнозування можливих цін продажу сільськогосподарської продукції на територіях радіаційного

забруднення та визначаються обсяги реалізації виробленої сільськогосподарської продукції за прогнозованими цінами або такими, що забезпечують розширене відтворення;

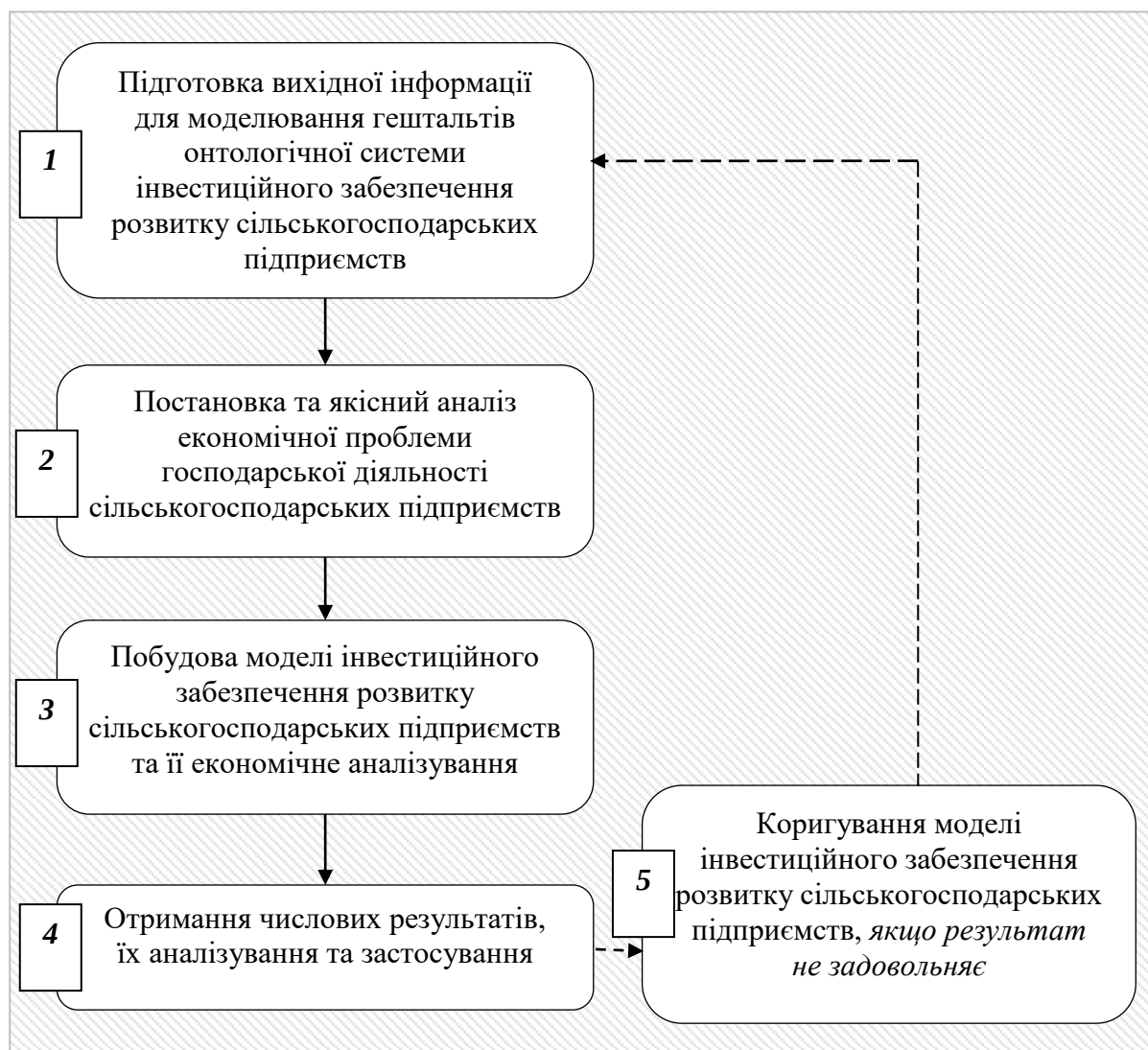


Рис. 3.1. Етапи моделювання гештальтів онтологічної системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційного забруднених територіях

Джерело: власні дослідження.

2) оцінювання власних інвестиційних ресурсів (можливостей) розвитку сільськогосподарських підприємств на територіях радіаційного забруднення. У цьому процесі визначається потенційна спроможність виробництва сільськогосподарської продукції з використанням наявних інвестиційних

ресурсів, з урахуванням залучення до виробничо-господарської діяльності невикористаних резервів та упровадження досягнень НТП;

3) розрахунок додаткових інвестиційних ресурсів розвитку сільськогосподарських підприємств на територіях радіаційного забруднення. Цей процес спрямований на збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції на територіях радіаційного забруднення за рахунок залучення додаткових інвестиційних ресурсів, з урахуванням окупності витрат та можливостей забезпечення розширеного відтворення;

4) організація та управління виробництвом сільськогосподарської продукції на територіях радіаційного забруднення. Цей процес орієнтований на такі дії: вибір технології виробництва продукції; управління технологічними змінами та процесом розширеного відтворення для підвищення ефективності діяльності та розвитку підприємств;

5) переробка та реалізація сільськогосподарської продукції на територіях радіаційного забруднення. В цьому процесі відбувається відпрацювання каналів оптово-роздрібної торгівлі та вибір ринків збуту виробленої сільськогосподарської продукції;

6) управління доходами та витратами сільськогосподарських підприємств на територіях радіаційного забруднення, зокрема: забезпечення самоокупності поточної виробничо-господарської діяльності; виконання фінансових зобов'язань перед державою та кредиторами; забезпечення самофінансування;

7) управління ризиками сільськогосподарських підприємств на територіях радіаційного забруднення. Основними компонентами цього процесу є: внутрішнє середовище; постановка мети; визначення подій, що здійснюють вплив на досягнення мети; оцінка ризиків з урахуванням ймовірності їх виникнення і впливу; реагування на ризик; засоби контролю, які дозволяють ефективно і своєчасно реагувати на ризики, що виникають; інформація і комунікації; моніторинг.

Для з'ясування практичної цінності та значущості запропонованого підходу до моделювання гештальтів онтологічної системи інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств на територіях радіаційного забруднення доцільно використати статистичні методи, зокрема його прийоми кореляційного та регресійного аналізу. Вони дозволяють виконати аналіз стохастичних даних про інвестиційне забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств; розробити математичну модель та перевірити її на адекватність, що свідчитиме про достовірність отриманих результатів. Цінними для дослідження інвестиційних характеристик є й динамічні економіко-математичні моделі. Такі моделі дозволяють досліджувати швидкість здійснення інвестиційних процесів на певних етапах розвитку підприємства та визначати граничні параметри модельованого процесу.

Зазначимо, що упродовж тривалого періоду інвестиційна активність спадала, що пов'язано з інфляцією та зниженням стійкості національної валюти, дефіцитом бюджету, а здебільшого – прорахунками та недосконалістю законодавства [98, с. 86–89]. Незначне фінансування сільськогосподарських підприємств на територіях радіаційного забруднення зумовило катастрофічну спрацьованість обладнання та устаткування, збільшення навантаження на застарілу техніку. Це істотно знижує ефективність функціонування сільськогосподарських підприємств на територіях радіаційного забруднення; соціальний занепад сіл та селищ; зменшення капітального будівництва, посилення безробіття у сільській місцевості. Подальший стан розвитку сільського господарства залежатиме від політики держави у розробленні комплексу правових, організаційних та економічних заходів, спрямованих на підвищення ефективності та стимулювання інвестиційної активності [91, с. 31–33].

Побудову гештальтів інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях пропонується здійснювати, орієнтуючись на сформовані теоретичні

концепції та схеми поведінки суб'єктів господарювання у частині реалізації інвестиційної діяльності. При побудові економіко-математичної моделі слід виходити із авторського трактування сутності системи інвестиційного забезпечення, виділення її складових частин, визначення основних методів реалізації інвестиційного забезпечення, а також теоретичних конструкцій підтримки інвестиційної діяльності.

На інвестиційне забезпечення впливають фактори внутрішнього і зовнішнього середовища. Факторами внутрішнього середовища є прибуток, амортизаційний фонд, реалізація зношених та невикористовуваних активів чи мобілізація зайвих оборотних активів. Разом з тим, основними та постійними внутрішніми джерелами інвестиційних коштів на сільськогосподарському підприємстві є прибуток та амортизаційний фонд. Серед зовнішніх інвестиційних ресурсів слід виділити довгострокове кредитування. В силу нерозвиненої ринкової інфраструктури та фінансових інститутів інші види фінансових ресурсів, на жаль, в Україні наразі не отримали поширення.

Отже, стан інвестиційної діяльності серед усіх факторів значною мірою визначається наявністю на підприємстві фондів відшкодування вартості капіталу, тобто амортизаційного фонду та фонду розвитку або прибутку. Вагомим джерелом інвестиційних коштів на підприємстві залишаються позичкові кошти. З урахуванням вищезазначеного, модель онтологічної системи інвестиційного забезпечення можна подати у вигляді наступної функціональної залежності:

$$I = f(A, R, C, D, t) \quad (3.1)$$

де, A – амортизаційний фонд;

R – прибуток;

C – позиковий ресурс;

D – можливість використання інших додаткових інвестиційних джерел.

Як свідчать статистичні дані аналітичного розділу дослідження, 85,0 % інвестицій сільськогосподарських підприємств формується за рахунок внутрішніх (власних) джерел, а на територіях радіаційного забруднення цей показник становить 89,0 %. Пріоритетність внутрішніх джерел підприємства обумовлюється низкою переваг, зокрема:

- простотою залучення (здійснюється на підставі рішень адміністрації підприємства);
- вищою нормою прибутковості (відсутня плата за користування капіталом);
- нижчий рівень ризику неплатоспроможності та банкрутства підприємства (відсутність систематичних виплат та необхідності підтримання платоспроможності на достатньому рівні);
- автономність (відсутність зовнішнього впливу на процес прийняття рішень щодо інвестування);
- необмежене управління внутрішніми ресурсами (визначення пріоритетів вкладання коштів керівництвом підприємства).

Крім того, наявність достатнього обсягу внутрішніх ресурсів для інвестування свідчить про позитивну динаміку розвитку сільськогосподарського підприємства. З іншого боку, відсутність залучених коштів свідчить про неспроможність сільськогосподарських підприємств створити привабливі умови припливу зовнішніх інвестицій у свій розвиток.

Ураховуючи те, що не кожний період означені фонди перетворюються в інвестиції, та не завжди вся сума нагромаджених коштів може бути перетворена в інвестиції, у модель доцільно ввести коефіцієнти (коефіцієнти трансформації нагромаджених та акумульованих фінансових ресурсів у інвестиції). Дійсно, тільки частина чистого прибутку спрямовується у розвиток підприємства. Значна частина прибутку використовується на виплату дивідендів власникам підприємства, покриття збитків попередніх періодів, споживання тощо. Також варто враховувати, що можливе поєднання фінансування інвестиційних проєктів за рахунок різних

інвестиційних джерел. Тобто, доцільно говорити про адитивну модель інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях. Таким чином, модель 3.1, без урахування фактору часу, можна представити у наступному вигляді:

$$I = \alpha A + \beta R + \gamma C + \nu D \quad (3.2)$$

де, α , β , γ , ν – коефіцієнти, що відображають спрямування коштів в інвестиції відповідно амортизаційного фонду, прибутку, позикових коштів та інших інвестиційних джерел підприємства. Коефіцієнти α , β , γ , ν належать інтервалу $[0..1]$.

Економіко-математична модель інвестиційного забезпечення – це модель, що відображає процеси здійснення інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва та описує залежність показників фінансово господарської діяльності від факторів, що визначають ці показники. Побудована модель дозволяє дослідити стан інвестиційних процесів у сільськогосподарських підприємствах, визначити основні джерела інвестиційних ресурсів на підприємствах, проаналізувати тип економічного відтворення на досліджуваних підприємствах. Модель також можна використовувати для прогнозування обсягів вкладень в основних капітал сільськогосподарських підприємств, оцінки масштабів інвестиційної діяльності. Застосування означеної економетричної моделі щодо планування інвестиційних ресурсів дозволяє розробляти кращі управлінські рішення та ефективно планувати й використовувати обмежені ресурси підприємства.

Динаміку інвестиційного процесу функціонування сільськогосподарських підприємств з урахуванням періоду насичення, коли поставлені цілі досягнуті на певному етапі розвитку виробництва, можна описати нелінійним диференціальним рівнянням виду [32, с. 39]:

$$\frac{dI(t)}{dt} = k[I(t)] I(t) \quad (3.3)$$

де,

$$k[I(t)] = k_0 \frac{I_{\max} - I(t)}{I_{\max}} \quad (3.4)$$

Коефіцієнт $k[I(t)]$ враховує стан насичення інвестиціями за передбачуваних умов (досягнення мети чи поставлених завдань). Тоді модель динаміки інвестиційного забезпечення можна представити залежністю інвестиційних джерел від фактору часу:

$$I(t) = \alpha A(t) + \beta R(t) + \gamma C(t) + \nu D(t) \quad (3.5)$$

Таким чином, динамічну модель інвестиційного забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях можна подати у вигляді:

$$\frac{dI(t)}{dt} = k_0 I(t) \frac{I_{\max} - I(t)}{I_{\max}} \quad (3.6)$$

Практичне використання динамічної моделі потребує оцінки коефіцієнтів трансформації у рівняннях. Для оцінки параметрів моделі можуть використовуватися математичні та статистичні методи, братись до уваги практика діяльності сільськогосподарських підприємств тощо.

Так, дані рис. 3.2 підтверджують, що основним джерелом інвестиційних коштів на підприємстві є прибуток. В ринковій економіці прибуток відіграє вирішальну роль в розширенні виробництва. Значна його частина інвестується в сучасне обладнання, розробку та впровадження нової продукції чи технологій, навчання працівників, наукові дослідження тощо. У той час, як амортизаційний фонд є фондом відшкодування вартості спожитих основних засобів та використовується для їх відновлення.

Значним джерелом інвестиційних ресурсів є кредитні кошти. Слід зазначити, що зі зростанням виробництва сільськогосподарської продукції та

підвищенням прибутковості галузі спостерігається нарощування вартості залучених кредитів. Варто також враховувати, що між інвестиціями та формуванням внутрішніх інвестиційних фондів, а особливо прибутком спостерігається часовий лаг приблизно в один рік. Тобто накопичені кошти в амортизаційному фонді та прибуток, отриманий у поточному періоді, буде інвестований у наступних періодах.



Рис. 3.2. Динаміка та залежність капітальних інвестицій у сільськогосподарські підприємства від прибутку, амортизаційного фонду, кредитів

Джерело: побудовано автором за даними [39; 170].

Емпіричні дослідження сільськогосподарських підприємств свідчать, що кошти амортизаційного фонду вкладаються у виробництво, позикові кошти є цільовими та можуть використовуватися підприємствами тільки на потреби, під які вони залучались. Практично завжди це інвестиції в придбання основних засобів або поповнення обігових коштів. Коефіцієнти використання цих ресурсів в інвестиції наближається до 1. Частка прибутку, яка інвестується у виробничі потреби коливається залежно від обсягу отриманого прибутку. Так, прибуток у кілька сотень мільйонів гривень

інвестується сільськогосподарськими підприємствами у виробництво. Проте, за подальшого зростання прибутку, тільки частина його спрямовується у інвестиції.

Таким чином, враховуючи економічне призначення внутрішніх фінансових фондів підприємства та позикових коштів, їх роль, а також практику діяльності підприємств та виходячи з достовірності на рівні 95,0 %, вибираємо коефіцієнти $k = 1$, $b = 0,5$, $g = 1$.

Використовуючи залежність 3.6 можна дослідити зміну інвестицій на підприємствах у часі (рис. 3.3).

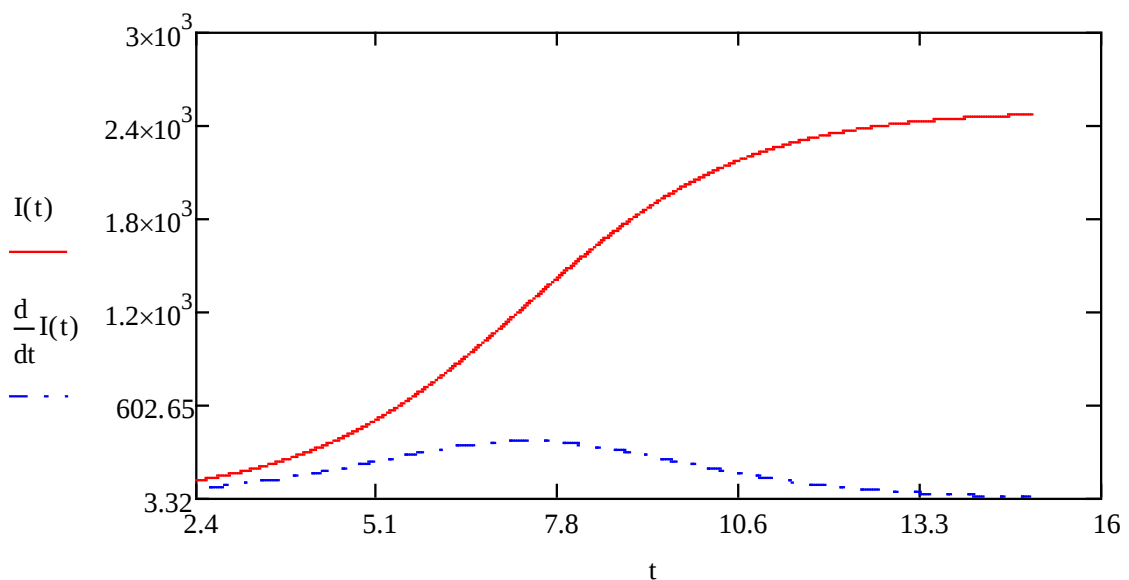


Рис. 3.3. Динаміка зміни капітальних інвестицій у сільськогосподарських підприємствах радіаційно забруднених територій

Джерело: власні дослідження.

Інвестиційний процес описується нелінійною системою, яка показує трансформацію акумульованих на підприємстві коштів у інвестиції. Дослідження свідчать, що динаміка цього процесу визначається, передусім, зміною прибутку. Так, за незначного обсягу прибутку коефіцієнт β наближається до 1. Практично весь прибуток інвестується у виробництво. Зі зростанням обсягу прибутку все менша частина спрямовується у капітальні

вкладення. Це пояснюється тим, що підприємства, які динамічно розвиваються та генерують необхідну суму прибутку, частину його використовують на виплату дивідендів власникам підприємства. Інший аспект інвестування пов'язаний з тим, що не у кожному періоді усі кошти можуть бути ефективно інвестовані. Крім того, слід враховувати досягнення поставлених інвестиційних цілей на певному етапі розвитку за визначених початкових умов. Саме цим зумовлена спадаюча тенденція зростання інвестицій.

Формування інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на територіях радіаційного забруднення є не самоціллю, а інструментом їх соціально-економічний розвитку, зростання зайнятості, підвищення доходів та рівня добробуту населення. Саме тому доцільно дослідити вплив інвестиційного забезпечення на динаміку розвитку підприємницьких структур в сільському господарстві. Мірою ефективного функціонування системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств може бути оцінка зовнішніх фінансових інституцій. Незалежні установи, вкладаючи власні фінансові ресурси, орієнтовані на принципи платності та поверненні коштів та проводять достатньо глибокий економічний аналіз та оцінку виробничої системи. Можливість ефективного використання вкладених коштів є основним стимулом нарощування обсягів інвестування.

З урахуванням вищевикладеного, в якості результативної ознаки (Y) пропонується обрати обсяг продукції сільськогосподарських підприємств на територіях радіаційного забруднення. Факторними ознаками будуть вартість фінансового лізингу сільськогосподарських підприємств (x_1), вартість кредитів, наданих кредитними спілками на сільськогосподарську діяльність (x_2), вартість кредитування підприємств депозитними корпораціями, крім Національного банку України (x_3). Узагальнені дані за обраними факторами представлені в таблиці (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

**Вихідні дані для моделювання інвестиційного забезпечення
розвитку сільськогосподарських підприємств
на територіях радіаційного забруднення**

Рік	Продукція с.-г. підприємств, млн грн (Y)	Вартість фінансового лізингу с.-г. підприємств, млн грн (x_1)	Кредити, надані кредитними співками, на н.-г. діяльність, млн грн (x_2)	Кредитування с.-г. підприємств депозитними корпораціями, крім НБУ, млн грн (x_3)
2012	179605,8	811,4	40,8	8192
2013	184095,8	951,1	67,4	11874
2014	172129,7	1517,54	191,3	16508
2015	201564,0	2712,59	209,9	28812
2016	197935,9	3153,8	72,5	26026
2017	194886,5	3966,2	80,0	26545
2018	233696,3	17232,6	139,1	34143

Джерело: розроблено на основі досліджень [69].

На основі вищевикладеного, рівняння лінійної багатофакторної регресії для встановлення залежності зміни обсягу продукції сільськогосподарських підприємств на територіях радіаційного забруднення від позикових джерел фінансування матиме такий вигляд:

$$y = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 + a_3x_3 \quad (3.6)$$

На основі проведеного кореляційно-регресійного аналізу діяльності сільськогосподарських підприємств на територіях радіаційного забруднення ($n = 116$) визначено таку залежність обсягу сільськогосподарської продукції від позикових джерел інвестування:

$$y = 16925,86 + 2,0x_1 + 4,81x_2 + 1,24x_3 \quad (3.7)$$

При цьому, коефіцієнт детермінації становить $R^2 = 0,93$. Це забезпечує максимальну наближеність розрахункових $\hat{Y}$ до фактичних значень Y .

Стандартні помилки оцінок параметрів моделі інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств на територіях радіаційного забруднення є такими:

$$\delta_{a0}=18864,57;$$

$$\delta_{a1}=1,69;$$

$$\delta_{a2}=116,75;$$

$$\delta_{a3}=1,12.$$

Фактичне значення F -критерію дорівнює 13,003; а табличне – при ступенях свободи $V_1=m=3$ і $V_2=n-m-1=3$ та рівня значущості $\alpha = 0,05$, становить $F_{\text{табл}} = 9,28$. Оскільки $F_{\text{факт}} > F_{\text{табл}}$, то побудована економіко-математична модель інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств на територіях радіаційного забруднення є достовірною та підтверджує гіпотезу про наявність взаємозв'язку між залежною і незалежними змінними моделі.

Значимість коефіцієнтів регресії перевіряється за допомогою t -критерію: $t_0 = 19,54$; $t_1 = 2,67$; $t_2 = 1,90$; $t_3 = 1,98$. Табличне значення t -критерію за рівня значущості $\alpha=0,05$ та $V=n-m-1=3$ ступенів вільності становить $t_{\text{табл}} = 1,638$. Зважаючи на те, що фактичні значення t -критерію є більшими за табличні, то коефіцієнти оцінки параметрів a_1 , a_2 , a_3 характеризують істотний зв'язок між факторними ознаками та результативною. Тобто, усі параметри моделі інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств на територіях радіаційного забруднення є статистично значимими із ймовірністю 0,8.

З урахуванням вищевикладеного, в табл. 3.2 представлено оцінки впливу факторних ознак на результативну при моделюванні інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств на територіях радіаційного забруднення.

Таблиця 3.2

**Коефіцієнти оцінки впливу факторних ознак на результативну
при моделюванні інвестиційного забезпечення розвитку
сільськогосподарських підприємств радіаційного забруднених територій**

Показник	Вартість фінансового лізингу с.-г. підприємств, млн грн (x_1);	Кредити, надані кредитними співками, на с.-г. діяльність, млн грн (x_2)	Кредитування с.-г. підприємств депозитними корпораціями, крім НБУ, млн грн (x_3)
E – коефіцієнт	0,05	0,03	0,11
β – коефіцієнт	0,60	0,16	0,49
Δ – коефіцієнт	0,59	0,03	0,44

Джерело: власні дослідження.

Як видно з табл. 3.2, при збільшенні на 1,0 % вартості фінансового лізингу або обсягу кредитування депозитними корпораціями, крім НБУ, сільськогосподарських підприємств на територіях радіаційного забруднення, обсяг продукції збільшиться на 5,0 та 11,0 %, відповідно. В свою чергу, збільшення обсягу кредитних ресурсів, наданих кредитними спілками, на ведення сільськогосподарської діяльності на територіях радіаційного забруднення, має найменший вплив на обсяг продукції. Так, збільшенням обсягу кредитів кредитних спілок на ведення сільськогосподарської діяльності на територіях радіаційного забруднення на 1,0 % призведе до збільшення обсягу продукції лише на 3,0 %.

Таким чином, моделювання гештальтів онтологічної системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на територіях радіаційного забруднення Житомирської області дозволило виявити, з одного боку, ключову необхідність оновлення основних засобів, що є базисом для успішної фінансово-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств, які функціонують на територіях радіаційного забруднення, а з іншого – встановити, що найбільш ефективним зовнішнім інструментом інвестування сільськогосподарських підприємств є фінансовий лізинг.

У табл. 3.3 представлено динаміку використання фінансового лізингу в діяльності сільськогосподарських підприємств на територіях радіаційного забруднення.

Таблиця 3.3

**Динаміка використання фінансового лізингу в діяльності
сільськогосподарських підприємств на територіях
радіаційного забруднення, 2012–2018 рр.**

Рік	Частка фінансового лізингу		Вартість укладених договорів, млрд грн	Кількість укладених договорів, шт	Середня вартість лізингової угоди, млн грн
	галузі сільськогосподарства у загальній вартості угод, %	техніки, машин та устаткування для сільськогосподарства у загальній вартості угод, %			
2012	7,50	6,92	16,88	9275	1,819
2013	9,50	8,06	9,98	9766	1,022
2014	11,59	10,42	2,47	3007	0,821
2015	12,99	12,85	4,97	5095	0,975
2016	14,23	15,34	11,33	10906	1,039
2017	19,04	15,60	14,71	10826	1,359
2018	18,56	11,40	31,54	11051	2,854

Джерело: розроблено на основі [31; 33; 73; 130].

Частка фінансового лізингу у загальній вартості угод упродовж досліджуваного періоду збільшилася з 7,5 до 18,6 %, а питома вага сільськогосподарської техніки та обладнання, відповідно, збільшилася з 6,9 до 11,4 %. Це пов'язано із нарощуванням обсягів та інтенсифікацією виробництва сільськогосподарської продукції на територіях радіаційного забруднення і, як наслідок, значним зростанням попиту на сільськогосподарську техніку та обладнання. Вартість укладених договорів фінансового лізингу з сільськогосподарськими підприємствами на територіях радіаційного забруднення збільшилася з 16,88 до 31,54 млн грн, тобто на 86,85 %. При цьому, кількість укладених договорів збільшилася з 9275 до 11051 шт, що становить 19,15 %.

Відзначаємо необхідність комплексного підходу щодо використання фінансового лізингу в інвестиційному забезпеченні сільськогосподарських

підприємств на територіях радіаційного забруднення, що сприятиме: прискоренню їх матеріально-технічного переозброєння; розширенню доступу малих підприємств до фінансових ресурсів; створенню мережі сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Однак, крім розвитку фінансового лізингу, як однієї з головних складових інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на територіях радіаційного забруднення Житомирської області, важливим є удосконалення управління інвестиційним забезпеченням та державного регулювання у цій сфері.

3.2. Удосконалення управління інвестиційним забезпеченням сільськогосподарських підприємств

Сучасний стан вітчизняної економіки характеризується біфуркаційними коливаннями практично в усіх соціально-економічних системах (локальних, регіональних, національних, міжнародних), що зумовлено низкою глобалізаційних трансформацій, нестабільністю політичної ситуації, тимчасовою відчуженістю окремих територій, постійним дефіцитом власних коштів тощо. У цьому ключі діяльність сільськогосподарських підприємств супроводжується постійними екзогенними та ендогенними змінами, передусім у сфері інвестування. Інвестиції розглядаються для них як джерело, що дає змогу забезпечити життєздатність і можливість розвитку. Варто зазначити, що на результат від інвестування очікують усі стейкхолдери цього процесу. При цьому, успішна реалізація інвестиційного проєкту детермінується ефективною системою управління як інструменту раціонального використання інвестицій з позицій визначення їх обсягів, структури, пріоритетних напрямів інвестування та підвищення ефективності їх використання.

Проте, нині сільськогосподарські підприємства, зокрема ті з них, що функціонують на радіаційно забруднених територіях, не приділяють достатньо уваги системі менеджменту інвестиційного забезпечення. Водночас, це питання

потребує пильної уваги, з огляду на існування низки переваг щодо упровадження ефективної моделі управління цим процесом. Насамперед, якісний менеджмент інвестиційних процесів у межах підприємства дозволяє:

- чітко окреслити мету поточного інвестування та змодельовати потенційний ефект;
- розробити інструментарій поступового досягнення інвестиційних цілей;
- визначити резерви, що найбільше сприятимуть залученню інвестицій;
- забезпечити обов'язковість виконання окреслених завдань підвищення інвестиційної привабливості;
- здійснювати контролінг кінцевих результатів діяльності;
- сформувати політику реалізації розроблених заходів поліпшення інвестиційної привабливості.

Формування моделі управління інвестиційним забезпеченням сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій та її імплементація, враховуючи низьку інвестиційну активність досліджуваних підприємств (за результатами, отриманими в аналітичній частині дослідження), є складним завданням. Це пов'язано із тим, що формування моделі управління передбачає створення дієвого та вигідного для інвестора механізму залучення вільних коштів з орієнтацією на забезпечення інтересів безпосередньо підприємства як ключового стейкхолдера інвестиційного процесу. Її вибір пов'язаний із пошуком оптимального варіанта інвестиційних рішень, які б відповідали меті підприємства і перспективам його зростання за обмежених умов ведення бізнесу.

Відтак, ключовою метою управління інвестиційним забезпеченням сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій слід вважати планування та корекцію їх інвестиційної привабливості з метою ідентифікації інвестиційних переваг для визначення напряму вигідного вкладення інвестицій у сферу аграрного бізнесу на територіях радіаційного навантаження для отримання економічного, екологічного й соціального ефектів за допустимих фінансово виправданих рівнів ризику (рис. 3.4).

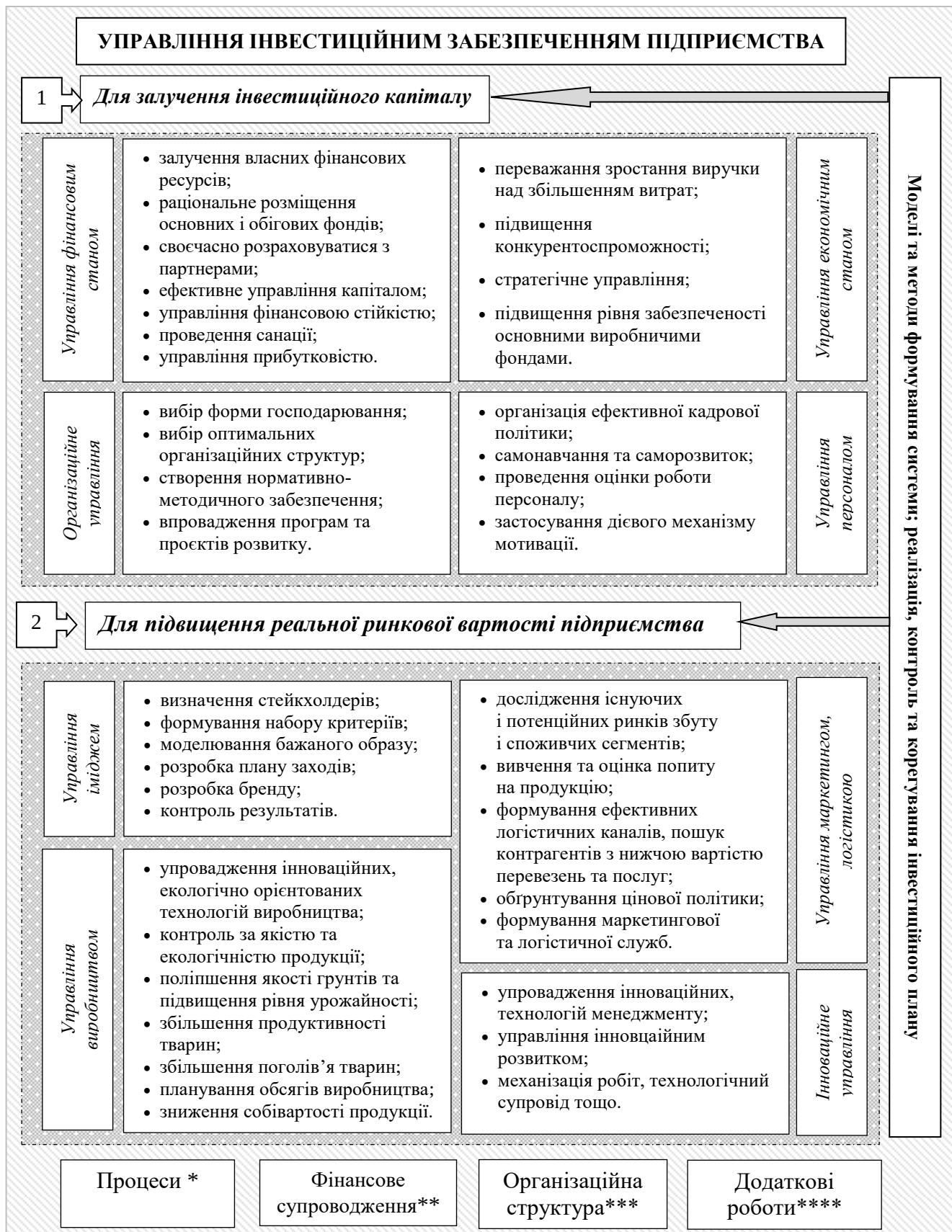


Рис. 3.4. Компоненти моделі управління інвестиційним забезпеченням сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій

Примітка: * – стадії управління; ** – маркетинг, економіка, організація управління, збут, виробництво, фінансовий стан; *** – проєктні структури, людські ресурси; **** – інновації, іміджеве забезпечення.

Джерело: власні дослідження.

Компонентами такої моделі слід вважати: 1) для залучення інвестиційного капіталу – управління фінансовим станом, управління економічним станом, організаційне управління, управління персоналом; 2) для підвищення реальної ринкової вартості підприємства – управління іміджем, управління виробництвом, управління маркетингом і логістикою, інноваційне управління. При побудові системи управління варто дотримуватися принципів системності, цілеспрямованості, адекватності, варіантності, ієрархічності, динамічного розвитку. Процес управління інвестиційним забезпеченням здійснюється за стадіями, які перебувають у взаємній залежності із завданнями (рис. 3.5).

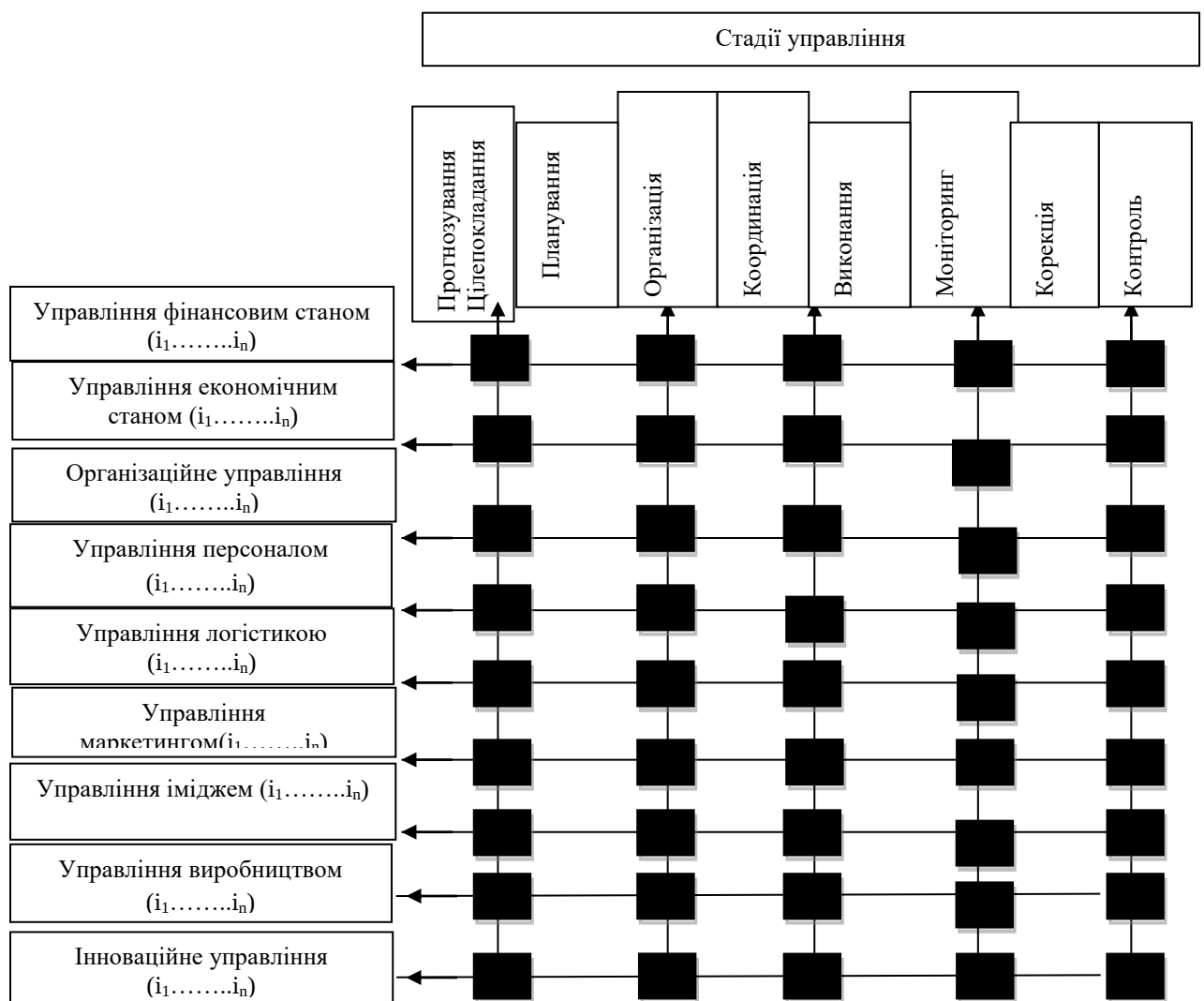


Рис. 3.5. Взаємозв'язок стадій управління інвестиційним забезпеченням у межах сільськогосподарського підприємства

Джерело: власні дослідження.

Управління фінансовим станом може включати низку заходів :

- залучення власних фінансових ресурсів, які потрібні не лише для мінімального рівня для організації виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції, а й здійснення додаткових капіталовкладень у статутний фонд підприємства, створення резервного фонду, додаткової емісії та випуску акцій;

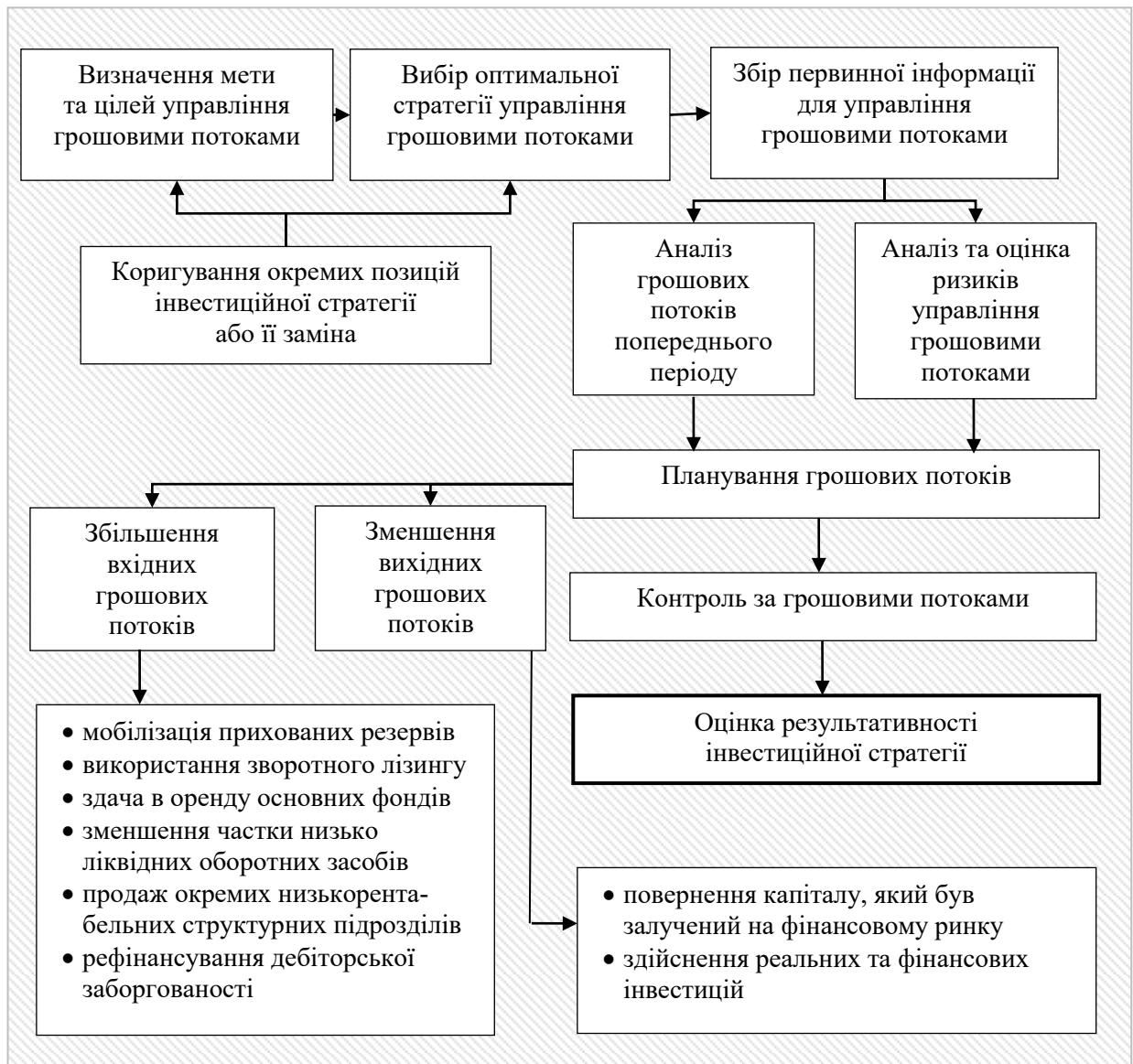
- раціональне розміщення основних і обігових фондів шляхом складання планів експлуатації машинно-тракторного парку, автомобілів, виробничих приміщень та їх обладнання, пально-мастильних матеріалів, кормів, мінеральних добрив та інших засобів виробництва;

- своєчасний розрахунок з партнерами, контрагентами, формуючи рахунки в банках, знижуючи кредиторську та дебіторську заборгованість шляхом переоформлення боргових зобов'язань (розстрочка, списання виплат), її ранжування, створення резерву сумнівних боргів, проведення відбору потенційних покупців і визначення умов оплати товару за допомогою складання платіжного календаря сільськогосподарського підприємства (додаток Н, табл. Н.1);

- ефективне управління капіталом підприємства, його структурою та напрямками використання, що повинно здійснюватися контролем грошових потоків, зокрема його оборотом шляхом складання на певний період часу графіку або плану одержання і витрат коштів, вилученням готівки з розрахункового рахунку, створення резерву вільних грошових коштів, своєчасної трансформації вільних грошових коштів у високоліквідні фінансові інструменти;

- проведення санації підприємства шляхом конверсії власності у борг за допомогою кредитування, збільшення реалізації продукції за зменшення потреби у капіталі для покращення коефіцієнтів абсолютної ліквідності, оборотності оборотних засобів, оборотності майна за напрямками збільшення вхідних грошових потоків (мобілізації прихованих резервів, використання зворотного лізингу, здача в оренду основних фондів, зменшення частки

низьколіквідних оборотних засобів, продаж низькорентабельних структурних підрозділів (за рахунок цієї операції підприємство може отримати інвестиційні ресурси для погашення заборгованості або розширення виробництва), рефінансування дебіторської заборгованості) та зменшення вихідних грошових потоків (повернення капіталу, який був залучений на фінансовому ринку), здійснення реальних та фінансових інвестицій (рис. 3.6).

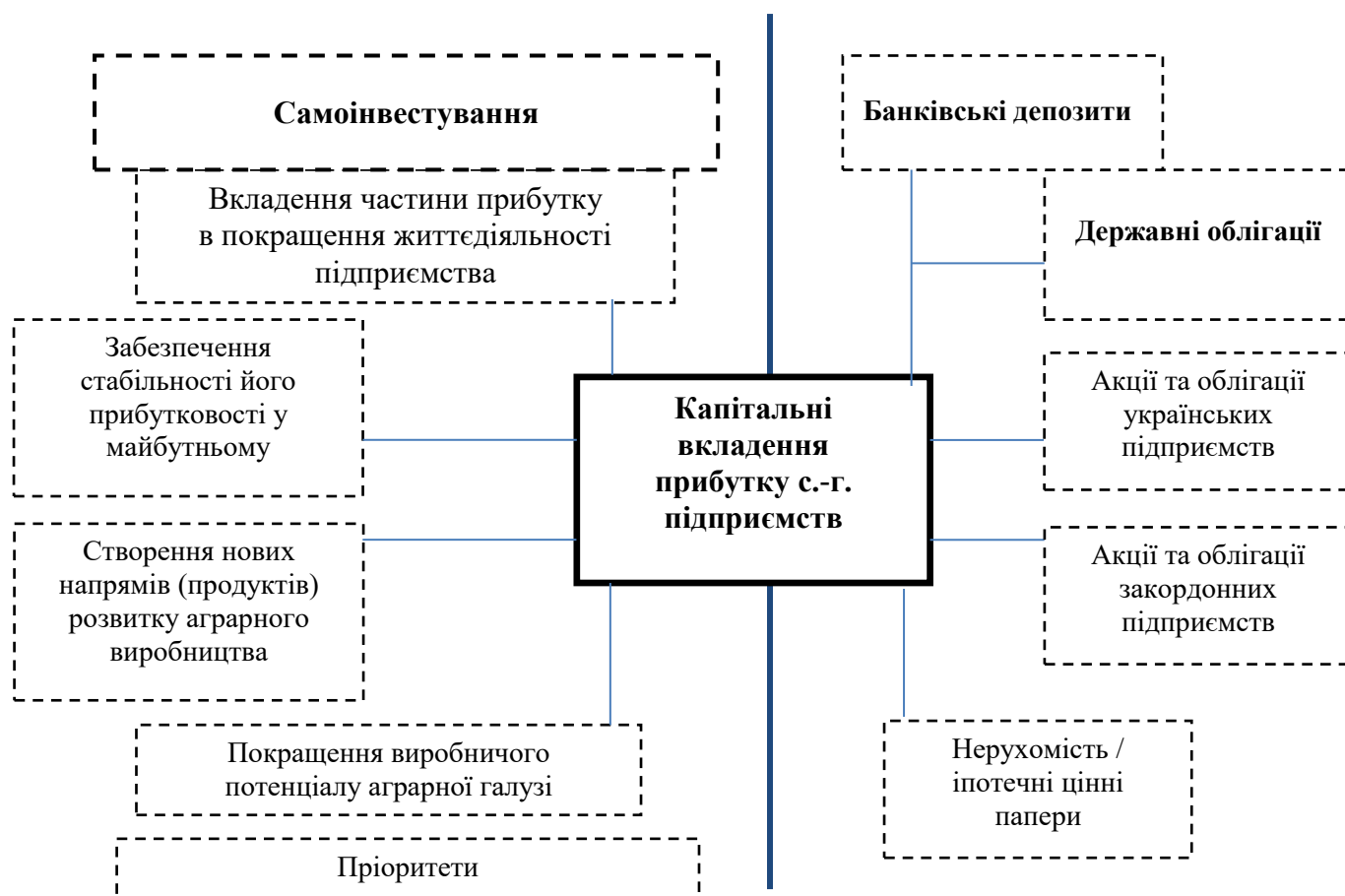


**Рис. 3.6. Схема управління інвестиційними ресурсами
у межах сільськогосподарського підприємства**

Джерело: власні дослідження.

Як відзначалося у п. 3.1 дисертаційної роботи, управління прибутком та його оптимальний розподіл є важливим елементом системи інвестиційного

забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях. Перспективними напрямками використання прибутку досліджуваних підприємств є: по-перше, самоінвестування – вкладення частини прибутку в покращення життєдіяльності підприємства; по-друге, забезпечення стабільності його прибутковості у стратегічній перспективі; по-третє, диверсифікація бізнесу з урахуванням особливостей виробничо-господарської діяльності (горизонтальна, вертикальна, конгломерантна); по-четверте, покращення виробничого потенціалу; по-п'яте, здійснення інших інвестиційних вкладень із застосуванням диференціації вкладень коштів (рис. 3.7).



**Рис. 3.7. Пріоритети капітальних вкладень прибутку
сільськогосподарських підприємств на радіаційно
забруднених територіях**

Джерело: власні дослідження.

Управління економічним станом сільськогосподарського підприємства необхідно здійснювати за такими напрямками:

1) переважання зростання виручки над збільшенням витрат, що можна досягти за рахунок: збільшення кількості і якості продукції шляхом поглибленої переробки аграрної продукції; зменшення витрат, зокрема зменшення витрат сировини і матеріалів за рахунок зниження норм їх використання, повторне використання матеріалів, упровадження безвідходних технологій (відходи переробки технічних і олійних культур, дефекат можна використовувати для меліорації кислих ґрунтів, мелясу використовувати для виробництва кормового концентрату, лізину, відходи переробки плодовоовочевих культур і винограду залежно від хімічного складу можна використовувати для одержання харчових, кормових і технічних продуктів, а з мезги картоплі – одержувати концентровані сухі корми). Якщо ж аграрне підприємство не має можливості застосовувати такі технології, то слід звернутися до фахових організацій, підприємств і бірж, що займаються збиранням, заготівлею, переробкою, знешкодженням і розміщенням відходів;

2) підвищення конкурентоспроможності шляхом реалізації товару за цінами, близькими до цін конкурентів і нижчих, вдосконалення асортименту продукції методами інтродукції, селекції, клонового і фітосанітарного відбору, підвищення якості продукції;

3) стратегічне управління, забезпечення економічного планування та контролю, шляхом формування стратегій (довгострокових та короткострокових), планів розвитку підприємства та контролю за їх здійсненням і реалізацією, аналіз ефективності та результатів застосування;

4) підвищення рівня забезпеченості основними виробничими фондами здійснюється за умови їх раціонального використання, вчасного ремонту засобів виробництва.

Що стосується організаційного управління, то воно включатиме:

1) вибір організаційно-правової форми та створення нових форм господарювання (індивідуальне, партнерське, сімейне, акціонерне, орендне

підприємства, фермерське господарство, державне підприємство та ін.). Серед нових, прогресивних форм – торговельна мережа, франчайзинг. Практикою доведено ефективність застосування реінжинірингу, аутсорсингу та консалтингу;

2) вибір оптимальних організаційних структур, які повинні бути максимально орієнтованими на ринкове середовище, відповідати стратегіям та цілям діяльності підприємства. Вважаємо, що для сільськогосподарських підприємств це повинна бути гнучка функціональна або матрична з огляду на необхідність легкої перебудови організаційної структури при змінах, які є притаманні підприємствам, що функціонують на радіаційно забруднених територіях;

3) створення нормативно-методичного забезпечення діяльності підприємства (статуту, рекомендації, посадові інструкції тощо), де були б чітко визначені функції та відповідальність виробничих підрозділів. Це сприятиме своєчасності та надійності виконання таких функцій, підвищенню колективної відповідальності;

4) розробка сучасної кадрової політики та системи мотивації і розвитку персоналу: організація ефективної кадрової політики, що включає ротацію кадрів, філософію підприємства, тобто розробку та затвердження правил внутрішнього розпорядку, вибір стилю керівництва (серед авторитарного, демократичного, ліберального); самонавчання та саморозвиток – участь у професійних форумах, конференціях, виставках, обмін досвідом з колегами; проведення оцінювання персоналу шляхом анкетного опитування, атестації, тестування, проведення інтерв'ю, розроблення ділових ігор, обліку результатів праці; застосування дієвого механізму мотивації (матеріальної і нематеріальної) – премії, надбавки, винагороди, подарунки, тренінги, грамоти; використання сучасних систем оплати праці (гнучка, безтарифна та контрактна).

Досить пов'язаними є управління маркетингом та логістикою, з позицій підвищення рівня інвестиційної привабливості, основними завданнями яких є наступні:

- 1) дослідження існуючих і потенційних ринків збуту і споживчих сегментів;
- 2) формування ефективних логістичних каналів, пошук контрагентів з нижчою вартістю перевезень та логістичних послуг;
- 3) вивчення та оцінка попиту на продукцію, що виробляється підприємством, шляхом анкетування, соціологічного опитування, ведення та аналізу журналу обліку попиту на продукцію;
- 4) вибір економічно вигідних каналів реалізації продукції, що здійснюється після оцінки вивчення наявних ринків реалізації та нових, серед яких обираються ті, що пропонують найбільш вигідні умови;
- 5) обґрунтування цінової політики, що здійснюється комплексом таких заходів, як вивчення попиту на продукцію, оцінка витрат на виробництво, встановлення початкової ціни, аналіз товарів конкурентів, встановлення кінцевої ціни;
- 6) пошук контрагентів з нижчою вартістю перевезень та послуг зі зберігання;
- 7) створення маркетингових служб для просування сільськогосподарської продукції за допомогою досліджень ринків, прогнозувань попиту, організації реклами продукції, здійснення збутових операцій, обслуговувань запитів конкретних споживачів та післяпродажного сервісу.

Слід підкреслити необхідність пошуку і освоєння нових ринків збуту виробленої продукції за допомогою залучення до співпраці посередників, які мають широке коло контактів, зв'язків та досвіду роботи, представлення свого товару на ярмарках, виставках, демонстраційних залах, участь у аукціонах, торгах, біржах, розсилання пропозицій сільськогосподарської продукції потенційним покупцям через мережу *Internet* (рис. 3.8).

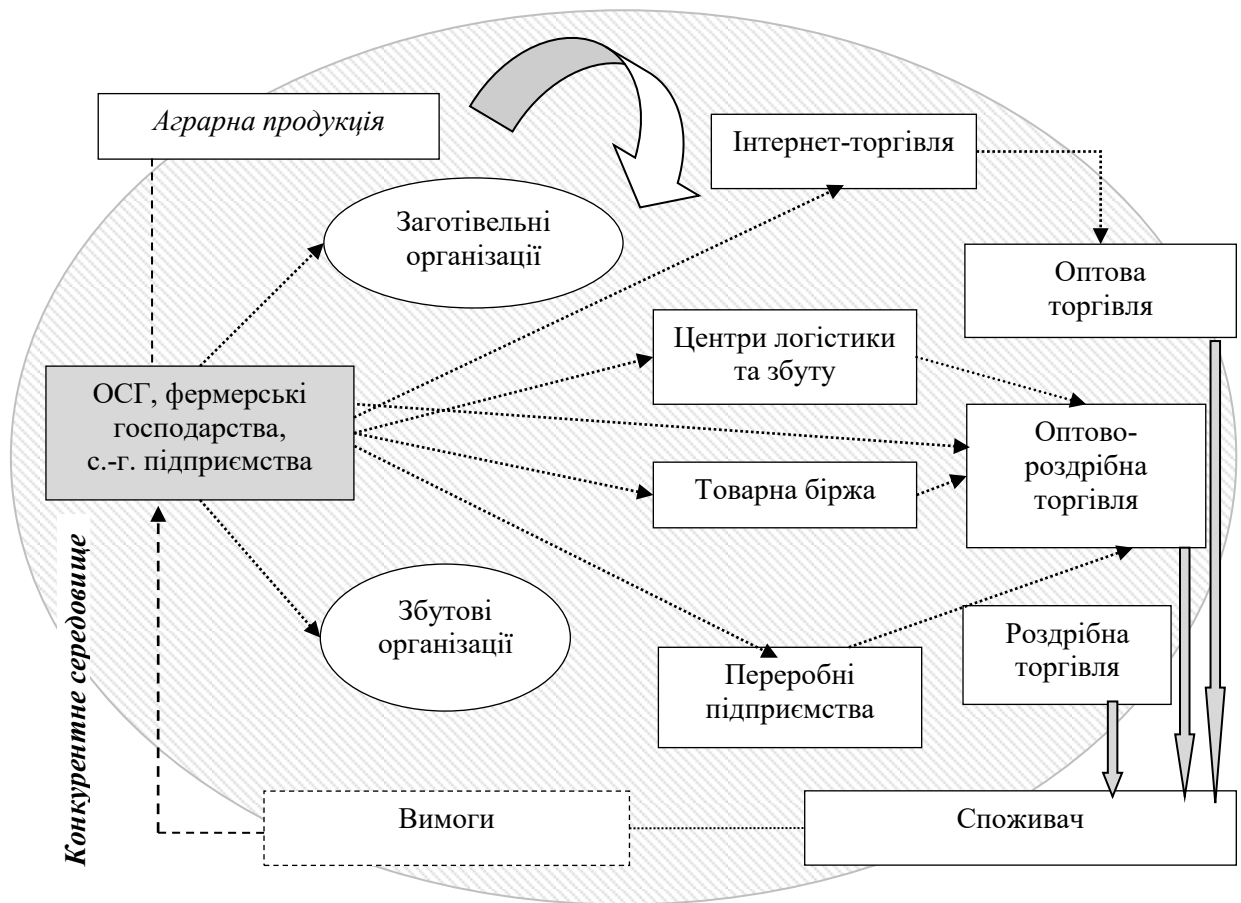


Рис. 3.8. Ланцюг маркетингово-логістичного управління на підприємстві, що функціонує на радіаційно забруднених територіях

Джерело: власні дослідження.

Управління іміджем виступає важливим напрямом підвищення інвестиційної привабливості підприємств аграрного сектора економіки. Цей процес передбачає урахування вимог потенційних інвесторів, створення фірмового стилю та бренду, просування підприємства у середовищі дійсних і потенційних інвесторів. Процес створення іміджу – це результат клопіткої роботи професійних фахівців у сферах маркетингу, дизайну, лінгвістики, піару. Критеріями, що свідчать про позитивний імідж суб'єкта господарювання, можуть бути: збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, підвищення її якості та екологічності; застосування інноваційних технологій; висококваліфікований персонал; низька плинність кадрів; зниження частки позикового капіталу у структурі капіталу підприємства. Проте, кожен інвестор приділяє увагу окремим

показникам, які важливі безпосередньо для нього. Тому створення позитивного іміджу підприємства є складним, однак украй необхідним процесом. Його формування може бути представлене декількома кроками, а саме: аналіз маркетингового середовища; визначення стейкхолдерів і вагомості їх участі; формування набору іміджевих критеріїв; моделювання бажаного образу; розробка плану заходів щодо формування позитивного іміджу і його реалізація; розробка бренду; контроль результатів і, за необхідності, їх корегування. Невід’ємним заходом управління іміджем є екологічна свідомість, соціальна відповідальність та громадська діяльність.

Основними завданнями, що необхідно досягти в управлінні виробництвом, є зменшення собівартості сільськогосподарської продукції, підвищення її якості й екологічності, збільшення обсягів виробництва та реалізації. Для цього слід здійснити такі заходи:

у рослинництві:

1) планування обсягів виробництва за допомогою розробки виробничих програм рослинництва; 2) підвищення ґрунтової родючості та урожайності за рахунок обробки полів згідно із зональними особливостями, визначення оптимальних норм внесення добрив і хімікатів та здійснення основного й додаткового обробітку ґрунту; 3) зниження собівартості продукції, що можливо досягти за рахунок використання нової техніки, технологій, більш раціонального використання матеріальних і трудових ресурсів, зменшення питомої ваги постійних витрат у собівартості продукції; 4) збільшення обсягу виробництва продукції за рахунок повнішого використання виробничих потужностей підприємства, скорочення витрат на її виробництво за рахунок підвищення рівня продуктивності праці, ощадливого використання сировини, матеріалів, електроенергії, пального, обладнання, запобігання невиробничим витратам тощо; 5) розробка нових сортів, зокрема високопродуктивних, високобілкових та високоенергетичних культур, гібридів, застосування оригінальної селекції – конкретні види сорти для різних видів продукції рослинництва (кукурудза – кліфтон, Діана 180, ПР39К13, ДКс 2949, озима

пшениця – сорти Смуглянка, Подолянка, Добірна, Вінничанка, Новокиївська, Сонечко, Богдана, ячмінь – Південний, Селеніт, Вакула, Донецький 15, Толар, Бпрке, Аннабель тощо); 6) упровадження нових технологій, гідротехніки, зрошення, осушення земель, застосування нових розробок конструкцій меліоративних систем, автоматизованих систем управління, технологій, технічних засобів механізації поливу; 7) підвищення та контроль за якістю продукції, зокрема здійснення організації якісних передпосівних та посівних робіт, догляду за посівами, збирання врожаю, а також агрохімічні, екотоксикологічні, радіологічні, мікробіологічні, вірусологічні обстеження продукції рослинництва і ґрунту тощо [93, с. 177–185; 157, с. 42–45];

у тваринництві:

1) збільшення продуктивності тварин при застосуванні методів підвищення відтворювальної здатності тварин, виведення високопродуктивних ліній, кросів і популяцій сільськогосподарської птиці; 2) збільшення поголів'я тварин шляхом здійснення контролю за поголів'ям худоби, збереження наявного поголів'я, купівля високопродуктивного молодняку, розроблення та виконання плану парування худоби; 3) упровадження нових технологій, зокрема машинного доїння корів і первинної обробки молока, трансплантації, кріоконсервації, клонування їх ембріонів, автоматизовані системи управління селекційним процесом у тваринництві; 4) підвищення якості продукції при застосуванні екологічно чистих продуктів харчування, ранньої діагностики, профілактики та боротьби з хворобами тварин, розробці систем годівлі, екологічно чистих безвідходних технологій виробництва яєць, м'яса птиці, прибирання тваринницьких ферм тощо.

Слід відзначити, що особливо важливе місце у процесі інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій відводиться якості та екологічності продукції. Якість продукції з позицій поліпшення інвестиційного забезпечення: *впливає на* підвищення продуктивності, темпи НТП, структуру виробництва, ефективність

використання основних фондів тощо; *забезпечує* економію сировини, пального, матеріалів, залучення та підвищення ефективності інвестицій, задоволення попиту споживачів тощо; *сприяє* зміцненню конкурентоспроможності, підвищенню іміджу, виходу підприємства на міжнародний ринок, посиленню довіри з боку партнерів та інвесторів тощо.

Особливого значення, у контексті управління інвестиційним забезпеченням сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій, займає інноваційне управління. Інноваційне управління полягає у розробці інноваційної політики підприємства; моніторингу ситуації, що сформувалася на ринку; здійсненні всеохоплюючого контролю; створенні механізмів реалізації інноваційної політики; аналізуванні ефективності реалізації інноваційної політики.

В умовах підприємств, що функціонують на радіаційно забруднених територіях, заходами щодо упровадження мають стати: 1) стратегічне управління інноваційними процесами за допомогою міжнародного досвіду (стратегія послідовника або лідера) та сучасних концепцій стратегічного управління інноваційною діяльністю, зокрема це *FutureStep*, концепція ресурсної теорії, концепція організації, що розвивається, концепція «блакитного океану»; 2) упровадження продуктових інновацій; 3) управління наукового-технічним прогресом підприємства і, відповідно, здійснення технічного переоснащення у відповідності до вимог новітніх технологій; сучасні методи управління; системи контролю якості, сертифікації продукції; системи логістики (процесні інновації), впровадження ресурсозберігаючих технологій, таких, як технологія *No-Till* та переходу на органічне землеробство шляхом застосування безвідвальної технології, технології розрихлення, технології посівної шини; 4) забезпечення якісного технологічного супроводу шляхом участі персоналу у лекціях, семінарах та тренінгах, що убезпечують підприємство від помилок при впровадженні новітньої технології тих підприємств, в яких придбано такі технології; 5) виробництво продукції, що відповідає стандартам якості і екологічності (за

допомогою вище зазначених нових технологій виробництва, заходів по виробництву якісної продукції) та здійснення сертифікації.

Отже, основними напрямками управління інвестиційним забезпеченням сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій визначено:

1) управління фінансовим станом через залучення власних фінансових ресурсів, раціональне розміщення основних і обігових фондів, ефективне управління капіталом, управління фінансовою стійкістю через проведення санації, управління прибутковістю;

2) управління економічним станом через переважання зростання виручки над зростанням витрат, підвищення конкурентоспроможності, стратегічне управління, підвищення рівня забезпеченості основними виробничими фондами;

3) організаційне управління через вибір форми господарювання, оптимальних організаційних структур, створення нормативно-методичного забезпечення, впровадження програм та проєктів розвитку;

4) управління персоналом через організацію ефективної кадрової політики, самонавчання та саморозвиток, проведення оцінки персоналу, застосування дієвого механізму мотивації;

5) управління іміджем через визначення стейкхолдерів, формування набору критеріїв, розробка бажаного образу, бренду, контроль результатів;

6) маркетингове та логістичне управління через моніторинг наявних ринків збуту, пошук і освоєння нових ринків збуту виробленої продукції, вивчення та оцінка попиту на продукцію, вибір вигідних каналів реалізації, обґрунтування цінової політики, пошук контрагентів з нижчою вартістю перевезень та послуг, створення маркетингових служб для просування сільськогосподарської продукції тощо.

3.3. **Механізми активізації інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств**

Сучасний стан системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях вимагає активізації дій щодо її удосконалення. Дослідженнями встановлено, що у більшості суб'єктів господарювання відсутня ефективна й чітка система менеджменту, застосовується лише точкова орієнтація на обмежені цілі, що унеможлиблює вироблення орієнтирів інвестування розвитку як окремого підприємства, так й радіаційно забруднених території в цілому. Метою активізації інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств є підвищення рівня їх інвестиційної активності, чого можливо досягти за допомогою розроблення і реалізації низки дієвих заходів (табл. 3.4).

Окреслені завдання гармонійно визначають пріоритетні напрями інвестиційної діяльності на радіаційно забруднених територіях, що включають:

на рівні держави – створення сприятливого інвестиційного клімату країни/регіону; посилення інвестиційної спрямованості банківської системи, обґрунтування доцільності надання кредитів під гарантії Уряду; активізацію фондового ринку як фактора інвестування; розроблення детальної поетапної стратегії реформування аграрного сектора; розбудову ринку сільськогосподарської продукції;

на рівні підприємства – ідентифікацію джерел фінансування; активізацію інвестиційної активності населення; об'єднання сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях у кластери, кооперативні організації; покращення фінансового стану; технічне оновлення підприємств; упровадження інноваційних, екологічно орієнтованих технологій тощо.

Таблиця 3.4

Цілі, мета і завдання системи інвестиційного забезпечення з позицій активізації інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств

Мета ➡	Підвищення рівня інвестиційної активності сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій
Цілі ➡	• створення платформи для діяльності інвесторів; • притік іноземних та вітчизняних інвестицій, які спрямовуватимуться на вирішення пріоритетних завдань; • формування позитивного іміджу регіону та сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях цього регіону; • удосконалення нормативно-правової бази; • вдосконалення інфраструктури ринку сільськогосподарської продукції; • забезпечення прозорості інвестиційного ринку; • інвестиційний супровід та пост-інвестиційна підтримка.
Завдання ➡	• підготовка та перепідготовка кваліфікованих кадрів для співпраці з інвесторами; • налагодження зв'язків та поліпшення співпраці з іноземними та вітчизняними інвесторами; • оновлення системи обслуговування інвесторів; • створення методів і формування нових джерел залучення інвестицій; • забезпечення маркетингового, рекламного супроводження; • підготовка та розроблення пропозицій для органів державної влади щодо оновлення нормативно-правової бази; • укладання угод з міжнародними компаніями щодо співпраці; • упровадження інноваційних технологій у виробничий процес; • технічне переоснащення підприємств; • об'єднання сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій у кластери, кооперативи.

Джерело: власні дослідження.

Одним із важливих напрямів слід вважати об'єднання сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій в кластерні та інші форми координації співпраці на регіональному рівні. Економічний кластер (англ. *cluster*) – сконцентрована на окремій території група взаємопов'язаних організацій (суб'єктів, підприємств, установ, організацій, компаній, корпорацій, університетів, банків тощо) [132, с. 300]. Формування регіонального кластера розширить можливість сільськогосподарських підприємств щодо участі і доступу до сконцентрованого фінансового капіталу та діяти у значно більших масштабах. Координатором кластерного об'єднання може бути Асоціація агропромислових виробників області (рис. 3.9).



Рис. 3.9. Обґрунтування структури інтеграційного кластерного об'єднання на регіональному рівні

Джерело: власні дослідження.

Сільськогосподарські підприємства на радіаційно забруднених територіях, об'єднані в кластери, також матимуть більші можливості для проведення технічного переоснащення та використання інноваційних технологій. На ці аспекти інвестори першочергово звертають увагу, адже вони свідчать про існуючий потенціал підприємства стратегічно розвиватися та про переваги інвестування у такий бізнес.

Важливою компонентою вибудовування механізмів інвестиційно-кредитної взаємодії між учасниками інвестиційної системи, в рамках розширення співпраці усіх стейкхолдерів інвестиційного процесу на радіаційно забруднених територіях, є залучення банківських кредитів та

посилення інвестиційної спрямованості банківської системи. Відтак, можна стверджувати, що банки концентрують потужний інвестиційний потенціал, що уможлиблює формування такого потенціалу безпосередньо у сільськогосподарських підприємствах, що функціонують за умов правової обмеженості здійснення бізнес-процесів через їх розміщення на територіях радіаційного забруднення.

При цьому, формування ефективної фінансової взаємодії банків і сільськогосподарських підприємств безпосередньо залежить від мобілізації внутрішніх резервів самих банків: залучення коштів клієнтів на тривалі терміни; використання ефективних комплексних фінансових інструментів, спрямованих на зниження рівня кредитної ставки для позичальника; удосконалення методів оцінки ефективності інвестицій та аналізу кредитоспроможності підприємств, інвестування економічно привабливих проєктів для отримання максимального мультиплікативного (синергетичного) ефекту від обмежених за обсягами кредитних вкладень тощо (рис. 3.10).

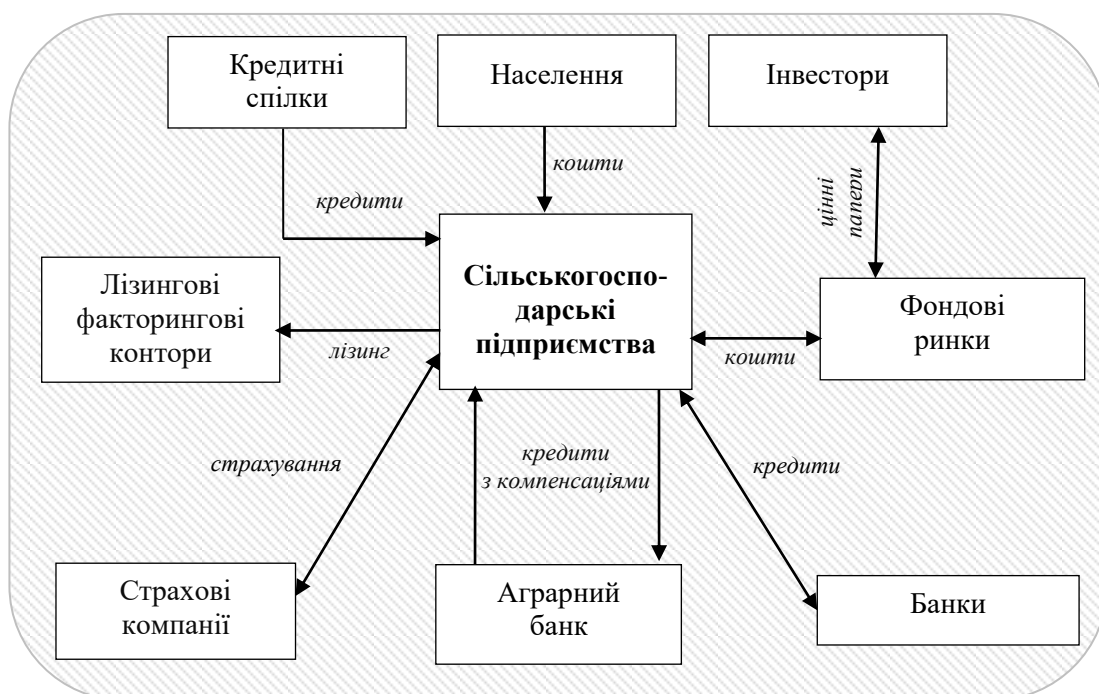


Рис. 3.10. Компоненти інвестиційно-кредитної взаємодії фінансово-страхових інституцій, інвесторів та сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях

Джерело: власні дослідження.

Для пошуку джерел фінансування слід позиціонувати підприємство у найкращому фінансовому світлі. Для цього необхідно, насамперед, провести моніторинг кількісних і якісних показників діяльності. Об'єктивно необхідним є порівняння індикаторів інвестиційної привабливості. Інвестори повинні мати доступ до повноцінної і релевантної інформації про існуючі потужності підприємства, що дозволяє оцінити його стратегічні можливості та дозволяє прийняти виважене рішення щодо інвестування у бізнес на територіях радіаційного забруднення.

Щодо активізації інвестиційної активності населення, то їх особисті заощадження можуть стати для сільськогосподарських підприємств вагомим інвестиційним потенціалом та ефективним інструментом підтримки їх інвестиційної діяльності. Вкладення капіталу населення в сільськогосподарські підприємства, беззаперечно, сприятиме їх ефективному розвитку, у т. ч. у площині соціально орієнтованого бачення співпраці на засадах стейкхолдер-орієнтованого підходу.

Окреслене вимагає від сільськогосподарських підприємств проведення якісної інформаційно-комунікаційної політики щодо зацікавлення населення щодо участі у цьому процесі й доведення переваг такої співпраці. Такий підхід доцільний з огляду на те, що окремі громадяни, як правило, недостатньо обізнані (або взагалі необізнані) в питаннях можливостей і економічних переваг індивідуального інвестування. Це актуалізує потребу у розвитку інвестиційних фондів, які, з позицій централізованого акумулювання і розподілу фінансових ресурсів (фінансової логістики), можуть розглядатися надійними посередниками між населенням та сільськогосподарськими підприємствами на радіаційно забруднених територіях. Такий формат співпраці особливо актуальний за сучасних умов децентралізації, делегування владних повноважень на місця і формування об'єднаних територіальних громад в Україні.

Згідно з отриманими в аналітичній частині дослідження результатами, проблема низького рівня інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій значною мірою зумовлена недостатніми, порівняно з потребою, обсягами інвестицій з боку держави, її підтримкою щодо залучення іноземних та вітчизняних джерел інвестиційних ресурсів. Незважаючи на низку прийнятих органами державної та регіональної влади нормативних документів, розвиток аграрного підприємництва в Україні знаходиться на стадії становлення, а його поступовий розвиток супроводжується переважно неефективною системою інвестиційного забезпечення.

Активізація інвестиційних процесів у аграрному секторі національної економіки в цілому та, зокрема, у частині інвестиційного забезпечення суб'єктів господарювання радіаційно забруднених територій, детермінується низкою виважених і необхідних кроків з боку держави, імплементацію яких необхідно здійснювати на загальнодержавному, регіональному й локальному рівнях. До таких заходів пропонується віднести:

Першочергові заходи у законодавчій сфері:

- формування стабільної нормативно-правової бази для залучення інвестицій та гарантування захисту прав інвесторів і кредиторів;
- посилення страхування ризиків сільськогосподарської діяльності на забруднених територіях та забезпечення захисту інвестицій за рахунок розширення страхових видів послуг через концепцію розвитку страхування сільськогосподарських ризиків в Україні та дієву і ефективну програму державної фінансової підтримки страхування аграрних ризиків. Важливим заходом є збільшення кількості страхових компаній, які надають послуги зі страхування сільськогосподарських виробників, а також збільшення посівних площ, що є застрахованими;
- запровадження та упорядкування процедур банкрутства суб'єктів інвестиційного процесу.

Першочергові заходи у сфері економіки:

– розроблення та імплементація стратегії розвитку економіки в цілому і стосовно сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях зокрема, інноваційного розвитку аграрної галузі, створення державних резервів для забезпечення продовольчої безпеки країни тощо;

– спрощення системи оподаткування в аграрному секторі економіки та локальне спрямування податків, шляхом запровадження та вибору серед двох альтернативних варіантів: I-й – єдине пряме оподаткування сільськогосподарських товаровиробників, де об'єктом оподаткування виступає земля і складається із плати за землекористування та вилучення рентних доходів та надходитиме до місцевих бюджетів; II-й – пільгове оподаткування суб'єктів сільськогосподарської діяльності в залежності від участі їх у розвитку територій, де вони фізично розташовані;

– забезпечення державної закупівлі продукції аграріїв за цінами вищими, ніж її собівартість. Спрощення процедур отримання дотацій, зокрема, зменшення кількості документації та цільове отримання коштів за різноманітними програмами державної підтримки (для прикладу: «Державна підтримка галузі тваринництва»);

– сприяння утворенню ринкової системи, що забезпечуватиме ефективність розвитку економіки, зокрема: підтримка фондового ринку; запуск ринку землі; розроблення реєстраційної системи; створення іпотечного ринку; пільгове кредитування тощо. Варто активізувати діяльність універсальних, спеціалізованих аграрних, агропромислових, регіональних аграрних бірж через стимулювання участі сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій у біржовій торгівлі; здійснення компенсаційних угод лише через біржову торгівлю;

– реорганізація збиткових сільськогосподарських підприємств та підприємств харчової промисловості;

- покращення та підтримка лізингу, з окремим акцентуванням на підприємства досліджуваної сфери;
- лібералізація системи амортизації, в результаті чого відбудеться її трансформація за допомогою підтримки інвестицій. Це засоби та механізми прискорення процесу амортизації і створення процедур фінансових відрахувань, що становлять інвестиції;
- дотримання правил фінансування щодо витрат на інвестиції у зв'язку із виконанням зобов'язань державного порядку;
- спрощення процедури відшкодування за рахунок державного бюджету ставок за банківськими кредитами; створення спеціалізованої установи для кредитування підприємств, що здійснюють сільськогосподарську діяльність – аграрний банк, через який Уряд проводитиме державну політику в аграрному секторі економіки та який стане фінансовим центром галузі; запровадження Державного реєстру майна позичальників, який би мав на меті поліпшення економічного середовища та інвестиційного клімату в Україні, що сприятиме стимулюванню процесу надання позик суб'єктам господарювання, прийматиме програми механізму здешевлення кредитів завдяки залученню місцевих коштів тощо.

Першочергові заходи в інформаційній сфері:

- активізація інформаційного забезпечення залучення інвестицій – шляхом створення та упровадження в діяльність плану стратегії промоції інвестування, в якому реалізувалися б такі заходи, як: поліпшення бізнес-середовища для іноземних інвестицій; брендингування територій; запровадження заходів з розробки інноваційних продуктів; розвиток людського капіталу, інфраструктури, розв'язання майнових питань; запровадження ефективних маркетингових інструментів та засобів просування інвестицій; систематизація інформації, налагодження зв'язків і управління рахунками. Також варто провадити ефективну PR-кампанію для поліпшення інвестиційного іміджу завдяки реалізації інвестиційних місій з «продажем» презентацій за ключовими секторами, міжнародних

інвестиційних виставок, конференцій з питань інвестування; рекламування проєктів регіонального розвитку, що потребують залучення додаткових інвестицій (внутрішніх, зовнішніх);

- покращення системи інформаційного та маркетингового забезпечення для створення регіональних можливостей інвестицій;

- дотримання установлених правил щодо удосконалення системи надання інформації, що стосується теперішнього стану екології України відповідно до положень Орхуської Конвенції;

- діджиталізація контенту підприємства для подальшого спрощеного використання майбутнім інвесторам, у т. ч. відміна обмежень доступу до інформації;

- створення інформаційної системи та бази даних, за допомогою якої можна інформувати інвесторів, проводити презентації тощо.

До галузево-специфічних заходів з боку держави належить: розроблення та реалізація оптимізаційних заходів на сільськогосподарських підприємствах, що дасть стимул для інвесторів; виокремлення й позиціонування макросистеми сільських територій у соціальній, транспортній та комунікаційній сферах національної економіки. Організаційні заходи передбачають: налагодження взаємозв'язку між владою, підприємствами та інвесторами; дотримання стандартів щодо управління сільськогосподарськими підприємствами, у т. ч. проведення аграрних, економічних реформ; системний підхід до регіональних інвестиційних проєктів, для чого слід забезпечити необхідні умови, а в подальшому – професійне супроводження суб'єктів господарювання з позицій підтримки й упровадження цих проєктів.

Конкретизовані напрями щодо інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій у площині їх розмежування на загальнодержавний та регіональний рівні, представлено у табл. 3.5. Варто зазначити, що їх упровадження необхідно здійснювати за умов узгодженості механізмів імплементації стратегій, планів

і програм розвитку аграрного сектора економіки та територій як локацій розташування суб'єктів господарської діяльності та одночасно об'єкта інвестиційної політики держави.

Таблиця 3.5

**Напрями підвищення інвестиційного забезпечення
сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій**

Рівні	
<i>державний</i>	<i>регіональний</i>
Удосконалення існуючої фінансової та податкової політики	Забезпечення розвитку виробничих, соціальних і обслуговуючих структур
Формування та фінансування державних програм, стратегій розвитку окремих галузей сільського господарства	Забезпечення розвитку співпраці виробників, органів влади та науковців
Надання адресних субсидій та дотацій підприємствам	Формування електронної бази даних (ЕБД) та належне інформування стейкхолдерів про інвестиційне забезпечення сільськогосподарських підприємств
Розробка детальної стратегії реформування аграрного сектора з виокремленням проблематики радіаційно забруднених територій	та інших суб'єктів аграрного бізнесу

Джерело: власні дослідження.

У «Стратегії розвитку Житомирської області до 2027 року» зазначається, що вона «сприятиме консолідації регіональної спільноти щодо вжиття спільних дій, спрямованих на забезпечення динамічних змін у розвитку області на основі науково-технологічного потенціалу та концентрації ресурсів на пріоритетних напрямках, що в цілому забезпечить підвищення конкурентоздатності регіону та кращої якості життя у ньому» [175]. Проте, у ній не виокремлено аспекти щодо діяльності суб'єктів господарювання на радіаційно забруднених територіях, попри їх вагомий роль у формуванні ВВП регіону. Ураховуючи зазначене, органам державної влади Житомирської області пропонується посилити інвестиційну політику у рамках реалізації загальної стратегії економічного розвитку, з урахуванням інвестиційної привабливості, конкурентних позицій регіону та інноваційної спрямованості підприємництва.

Для підсилення Стратегії розвитку Житомирської області [175], у контексті покращення інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях, варто напрацювати

окремий стратегічний документ (програму), у якому слід сформулювати: чіткі та реалістичні завдання; цілі інвестиційно-інноваційного розвитку; спрогнозувати можливі результати та показники виконання; встановити часові рамки досягнення визначених цілей; структурувати план заходів даного розвитку (рис. 3.11).

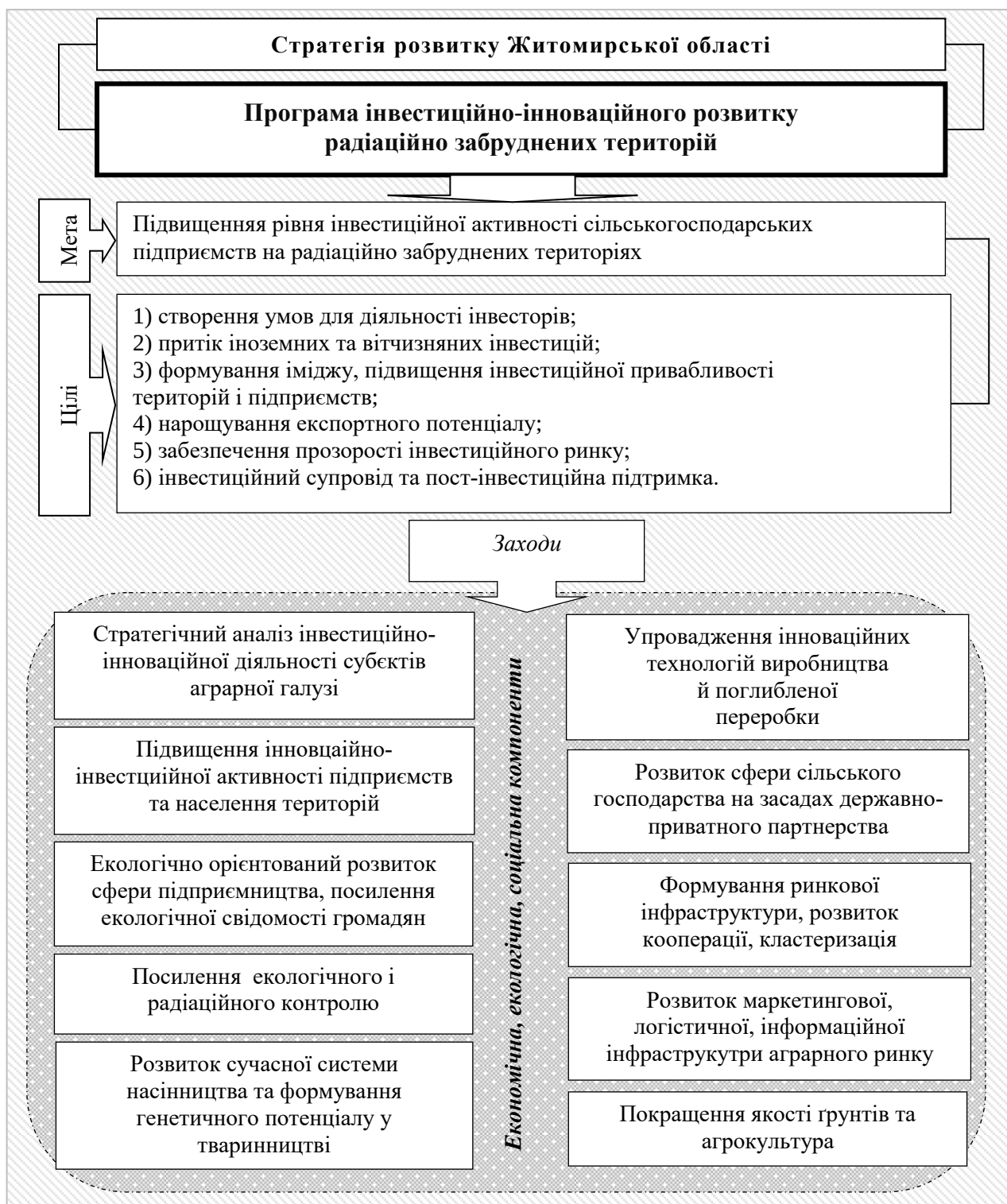


Рис. 3.11. Заходи щодо імплікації Програми інвестиційно-інноваційного розвитку радіаційно забруднених територій в процесі реалізації

Стратегії розвитку Житомирської області

Джерело: власні дослідження.

Мета Програми полягає у підвищенні рівня інвестиційної активності сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях. Цілями є: по-перше, створення умов для діяльності інвесторів; по-друге, притік іноземних та вітчизняних інвестицій, які б спрямовувалися на вирішення пріоритетних завдань; по-третє, формування позитивного іміджу регіону та сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях регіону; по-четверте, удосконалення нормативно-правової бази; по-п'яте, удосконалення інфраструктури ринку сільськогосподарської продукції; по-шосте, забезпечення прозорості інвестиційного ринку; по-сьоме, інвестиційний супровід та пост-інвестиційна підтримка.

Важливого значення набуває формування ринкової інфраструктури аграрного бізнесу у регіоні, що повинна складатись із значної кількості організацій та бізнес-структур (рис. 3.12). Особливу увагу місцевим органам влади доцільно приділити інформаційно-консультативним інвестиційним центрам аграрної галузі та бізнес-інкубаторам.

Крім заходів та дій щодо створення передумов підвищення інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на забруднених територіях на рівні регіону та держави, які тією чи іншою мірою застосовують органи влади, слід використовувати нові, які, на нашу думку, доповнюватимуть та сприятимуть більш ефективному зростанню інвестиційної привабливості. Інноваційно орієнтованими слід вважати «Аграрні форуми», які можна розглядати дієвими інструментами поширення інформації про стан та перспективи західних сільськогосподарських земель для зацікавлення зарубіжних інвесторів. Це також створює можливості для ділового спілкування між виробником та інвесторами, від чого залежить розвиток сільськогосподарської сфери. Такий підхід, з позицій необхідності підвищення інвестиційної привабливості забруднених територій, повинен стати нормою та активно практикуватися.

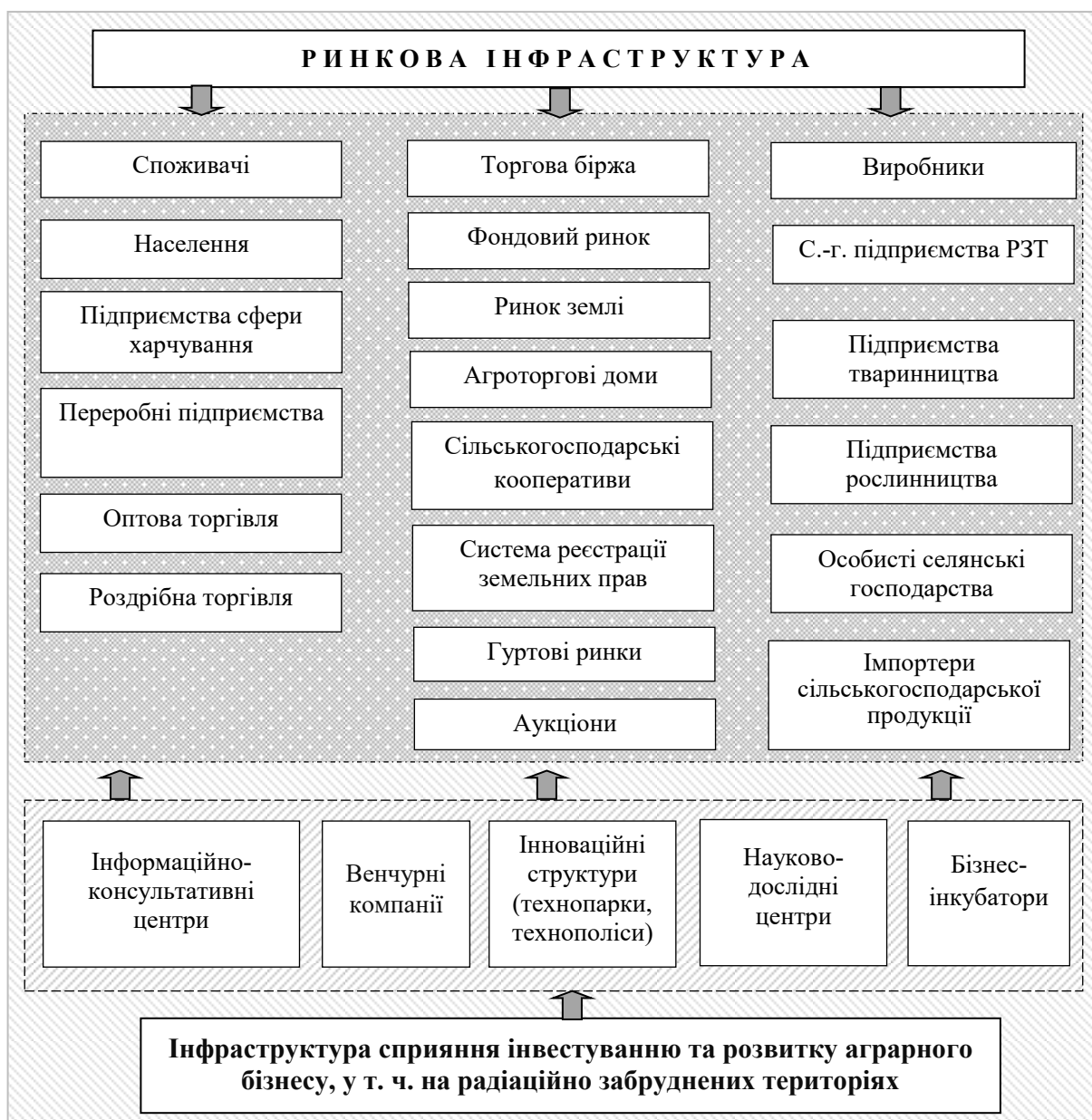


Рис. 3.12. Ринкова інфраструктура сприяння розвитку сільськогосподарських підприємств на регіональному рівні

Джерело: власні дослідження.

Ярмарки, як і форуми, підтримуватимуть привабливість регіональних інвестиційних проєктів для потенційних та дійсних інвесторів. Необхідними є безпосередні ділові зустрічі з інвесторами, презентації, маркетингові кампанії, досвід для запровадження яких доцільно запозичити у іноземних аграрних підприємств [75, с. 214]. Однією з переваг фермерських ринків, ярмарків є презентація продукції аграрної сфери, що допоможе розширити споживчий сегмент.

Вибудовування зв'язків між кордонами регіонів допоможе вплинути на розвиток та розширення виробництва й торгівлі, навіть у міжнародному середовищі. Такі транскордонні регіони можуть активізувати інноваційний потенціал, спричинять суттєве підприємницьке зростання, а відтак – підвищення інвестиційної привабливості. Варто зазначити, що створення нових робочих місць та залучення представників наукової та бізнес-сфери зменшить конкурентні прояви та стимулюватиме надходження інвестицій у сільськогосподарську сферу.

Вважаємо, що для формування ефективної системи інвестиційного забезпечення необхідним є створення «інвесторських карт» – інструментів забезпечення інформації про перспективи, проекти, вимоги і проблеми та інші показники сільськогосподарських підприємств. Вони складаються з теоретичної та практичної частини: інформація про створення та діяльність; виробничі розрахунки щодо попередніх інвестицій та витрат. Одним із окремих розділів є бізнес-плани, кошториси. У додатках підприємство може надати повні фінансові звіти, у яких вказати результати своєї виробничої діяльності, прибутковість – перспективи та сфери, у яких інвестиційне забезпечення необхідне на даний момент. Якщо це не приватний підприємець, то подати варто 5 форм фінансової звітності, серед яких «Баланс» та «Звіт про фінансові результати». У висновках та додатках рекомендовано, крім підсумків діяльності, надати відгуки минулих інвесторів та результати проведення інвестиційних проектів.

Для сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях гостро необхідною є імплементація цих проектів. На жаль, у ході дослідження виявлено, що нині в адміністративних областях України запроваджено менше інвестиційних проектів, ніж необхідно. Крім того, варто вказати на неналежний рівень їх якості.

Отже, головними засобами та чинниками, що сприяють інвестиційному забезпеченню сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях у площині державного регулювання є наступні: формування

належної нормативно-правової бази в галузі інвестиційної діяльності; розробка стратегії розвитку сільського господарства у зоні радіаційно забруднення, в рамках якої проєктування програми розвитку інвестиційного забезпечення суб'єктів аграрного бізнесу та розроблення детального плану її реалізації; створення ефективного механізму стимулювання розвитку ринкової інфраструктури, зокрема оптових продовольчих ринків, сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів; законодавчо врегулювати земельні відносини, особливо у напрямі пріоритетності державного права на придбання радіоактивно забруднених земель сільськогосподарського призначення; розвиток страхування ризиків сільськогосподарської діяльності; спрощення системи оподаткування та пільгового кредитування, підтримка лізингу; розвиток інформаційно-консультативного забезпечення, у т.ч. дорадництва на постраждалих територіях.

Висновки до Розділу 3

1. Для встановлення зв'язку між інвестиційним забезпеченням та економічним розвитком сільськогосподарських підприємств на територіях радіаційного забруднення здійснено моделювання ґештальтів онтологічної системи. Ураховуючи, що ключовими внутрішніми джерелами інвестування (89,0 %) досліджуваних підприємств є прибуток та амортизаційний фонд, а зовнішнім – довгострокове кредитування, модель онтологічної системи інвестиційного забезпечення подано у вигляді відповідної функціональної залежності. Результати моделювання, з одного боку, свідчать про необхідність оновлення основних засобів, що є базисом для успішної фінансово-господарської діяльності суб'єктів аграрного бізнесу, а з іншого, позиціонують фінансовий лізинг як найбільш ефективний інвестиційний інструмент, що розширить можливості доступу до фінансових ресурсів малих підприємств та сприятиме створенню мережі обслуговуючих кооперативів.

2. На основі проведеного кореляційно-регресійного аналізу ($R^2 = 0,93$) встановлено залежність обсягу виробництва продукції сільськогосподарських підприємств на територіях радіаційного забруднення від позикових джерел інвестування. Встановлено, що збільшення на 1,0 % вартості фінансового лізингу або обсягу кредитування депозитними корпораціями, обсяг продукції збільшиться на 5,0 та 11,0 %, відповідно. Збільшенням обсягу кредитів кредитних спілок на 1,0 % призведе до збільшення обсягу продукції лише на 3,0 %.

3. Розроблено пропозиції щодо удосконалення управління інвестиційним забезпеченням сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій, розкрито об'єкти управління, а також механізми формування системи менеджменту. Сформовано концептуальну модель, що виокремлює два блоки управлінських заходів: а) для залучення інвестиційного капіталу (управління фінансовим та економічним станом; організаційне управління; управління персоналом); б) для підвищення реальної ринкової вартості підприємства (управління виробництвом; управління маркетингом і логістикою; управління іміджем; інноваційне управління).

4. Механізми активізації інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств базуються на формулюванні мети, цілей та завдань, визначенні пріоритетних напрямів залучення інвестицій державою та сільгоспвиробниками з радіаційно забруднених територій, а також на побудові і функціонуванні регіональних аграрних кластерів, до яких включено суб'єктів аграрного ринку (постачальників, агровиробників, інститути інфраструктури, споживачів, інвесторів, науково-дослідні установи, асоціацію агропромислових підприємств області тощо). Обґрунтовано, що сформована схема взаємозв'язків у інтеграційному кластерному об'єднанні регіону та багатокомпонентна модель кредитної взаємодії фінансово-страхових інституцій, інвесторів та підприємств аграрної

галузі, сприятимуть підвищенню ефективності функціонування системи інвестиційного забезпечення на радіаційно забруднених територіях.

5. Обґрунтовано, що низька інвестиційна активність сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій пов'язана, у т. ч., із недостатнім обсягом інвестицій з боку держави, її підтримки у створенні сприятливого інвестиційного середовища для залучення іноземних та вітчизняних джерел інвестиційних ресурсів, гарантування законодавчої захищеності іноземного капіталу. Першочерговими кроками з боку держави мають стати: формування стабільної нормативно-правової бази у сфері інвестиційної діяльності; упровадження соціально орієнтованої, екологічної, фінансової та податкової політики щодо функціонування підприємств на радіаційно забруднених територіях; формування стратегії розвитку сільського господарства в зоні радіаційного забруднення, в рамках якої проєктування програми розвитку інвестиційного забезпечення суб'єктів аграрного бізнесу з детальним планом її реалізації; створення ефективного механізму стимулювання розвитку ринкової інфраструктури; законодавче врегулювання земельних відносин, особливо у напрямі пріоритетності права на придбання радіоактивно забруднених земель сільськогосподарського призначення; розвиток страхування інвестиційних ризиків шляхом створення земельних банків та іпотечного кредитування; спрощення системи оподаткування та пільгового кредитування, підтримка лізингу; розвиток інформаційно-консультативного забезпечення.

6. Наголошено на необхідності розробки та запровадження Програми інвестиційно-інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях Житомирської області та наведено її складові. У межах її розробки та реалізації запропоновано реформування інфраструктури аграрних підприємств на рівні регіону, а також розроблена інноваційна інфраструктура сприяння інвестуванню та розвитку аграрного бізнесу.

Результати дослідження, представлені у Розділі 3, опубліковано у працях автора: [55; 89; 91; 93; 98; 100; 204].

В Розділі 3 використано матеріали з відповідним посиланням на такі наукові праці зі списку використаних джерел: [6; 21; 31–33; 39; 69; 73; 75; 130; 132; 157; 170; 176].

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі викладено теоретико-методичні положення й розроблено практичні рекомендації щодо формування й розвитку системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях України. Результати дослідження дозволяють сформулювати такі висновки:

1. Визначальною умовою економічного розвитку сільськогосподарського підприємства є формування системи інвестиційного забезпечення, під якою, згідно з авторським трактуванням, пропонується розуміти сукупність взаємопов'язаних механізмів, процесів, інструментів та дій щодо залучення визначеного обсягу ресурсів, вибору пріоритетних напрямів інвестування, розробки та упровадження інвестиційної програми на основі оцінювання доцільності її реалізації та визначення інших позитивних ефектів для підприємства або середовища його функціонування. Інвестиційним забезпеченням слід вважати процес пошуку, залучення та використання інвестицій, а інвестиційним розвитком – тип або спосіб розвитку підприємства, його економічного зростання, що базується на систематичному залученні інвестицій та формує високу вартість бізнесу.

2. Теоретично обґрунтовано, що формування ефективної системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій слід здійснювати з урахуванням розроблених теоретико-методичних положень, що ґрунтуються на використанні інноваційних технологій інвестиційного аналізу і деталізації алгоритму побудови і корегування системи, де акцент робиться на стратегічному плануванні досягнення цілей інвестиційного забезпечення (з орієнтацією на специфічні принципи інвестування на радіаційно забруднених територіях) та розрахунку показників соціально-економічної ефективності.

3. Емпіричне обстеження стану і трендів інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях

Житомирської області дозволило виокремити фактори мікро- та макровпливу, залежно від походження, ступеня та наслідків їх дії з урахуванням економічних, екологічних, інституційних особливостей та інфраструктурного забезпечення територій. Найбільш значущими є такі: індекс сільськогосподарської продукції ($r=0,99$); валовий регіональний продукт ($r=0,98$); загальний обсяг відходів ($r=0,92$); обсяг роздрібного товарообороту підприємств ($r=0,91$); інституційне середовище ($r=0,90$); витрати на інновації ($r=0,78$); витрати на охорону та раціональне використання природних ресурсів ($r=0,69$).

4. Основними проблемами формування системи інвестиційного забезпечення досліджуваних підприємств є такі: відсутність належної державної підтримки та низькі обсяги державного фінансування; застаріла нормативно-правова база щодо супроводження діяльності суб'єктів господарювання на територіях, що мають спеціальний режим у зв'язку з техногенною катастрофою; несприятливе інвестиційне середовище; застаріла інфраструктура та матеріально-технічна база; низький рівень рентабельності інвестицій; деградація ґрунтів та радіаційна і екологічна забрудненість територій; повільне упровадження інновацій технологій малими підприємствами; недоступність кредитних ресурсів з огляду на низьку платоспроможність суб'єктів бізнесу.

5. Ураховуючи, що основними внутрішніми джерелами інвестування сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях є прибуток (89,0 %) та амортизаційний фонд, а зовнішнім – довгострокове кредитування, розроблено модель онтологічної системи інвестиційного забезпечення, яка відображає трансформацію акумульованих на підприємстві коштів амортизаційного фонду, прибутку, позикових коштів та інших джерел інвестування і дозволяє досліджувати динаміку інвестиційних процесів, аналізувати тип економічного відтворення, прогнозувати обсяг вкладень в основний капітал сільськогосподарських підприємств за визначених умов. Отримані результати, з одного боку, вказують на нагальну потребу в

оновленні основних засобів; з іншого – позиціонують фінансовий лізинг як найбільш ефективний інвестиційний інструмент, що дозволить вирішити проблему доступу до фінансових ресурсів малих підприємств та створити мережу обслуговуючих кооперативів для удосконалення ринкової інфраструктури.

6. Більшість підприємств радіаційно забруднених територій не приділяють належної уваги управлінню інвестиційним забезпеченням, метою якого є планування та корегування інвестиційної привабливості, стимулювання інвестиційної активності, виявлення інвестиційних переваг і визначення доцільного напрямку інвестування, що дозволяє отримати економічний, екологічний та соціальний ефект, а також нейтралізувати інвестиційні ризики. Оптимальне управління інвестиційним забезпеченням необхідно здійснювати з позицій виокремлення заходів щодо наступного:

- а) залучення інвестиційного капіталу (управління фінансовим та економічним станом; організаційне управління; управління персоналом);
- б) підвищення реальної ринкової вартості підприємства (управління іміджем; управління виробництвом; управління маркетингом і логістикою; інноваційне управління).

7. Розроблення і залучення механізмів активізації інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях дозволить визначити пріоритетні напрями залучення інвестицій державою та сільськогосподарськими товаровиробниками, ефективність дії яких забезпечується за умов формування регіонального аграрного кластеру, учасниками якого мають стати суб'єкти аграрного ринку – стейкхолдери інвестиційного процесу (постачальники, агровиробники, інститути інфраструктури, споживачі, інвестори, науково-дослідні установи, асоціація агропромислових підприємств області тощо). Сформована схема взаємозв'язків у інтеграційному кластерному об'єднанні регіону та багатокомпонентна модель кредитної взаємодії фінансово-страхових інституцій, інвесторів та підприємств аграрної галузі сприятимуть

підвищенню ефективності функціонування системи інвестиційного забезпечення на радіаційно забруднених територіях.

8. Сільськогосподарські підприємства на радіаційно забруднених територіях потребують належного державного регулювання і підтримки, зважаючи на обмежувальні умови їх функціонування і розвитку. Першочергово слід зосередити увагу на законодавчій, економічній та інформаційній сферах, а також галузево-специфічних методах та організаційних заходах на загальнонаціональному, регіональному і локальному рівнях. Інструментарій державного регулювання на регіональному рівні слід розширити за рахунок розроблення та упровадження (у межах реалізації Стратегії розвитку Житомирської області) програми інвестиційно-інноваційного зростання, формування необхідної інфраструктури інвестування та сприяння розвитку аграрного бізнесу у напрямі екологічно орієнтованого виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамова І. В. Аграрні розписки як інструмент фінансово-кредитного забезпечення дрібних та середніх сільгоспвиробників. *Бізнес Інформ*. №2. 2018. С. 253–258.
2. Абрамова І. В. Стан та перспективи фінансового забезпечення сільського розвитку. *Наукові горизонти*. 2018. № 5. С.44–51.
3. Авангард в Україні. URL: <https://avangardco.ua/ru/nasha-deyatelnost/zona-okhvata/nasha-kompanija-v-ukraine/>. (дата звернення: 25.10.2019).
4. Агеенко А.А. Методологические подходы к оценке инвестиционной привлекательности отраслей экономики региона и отдельных хозяйствующих субъектов. *Вопросы статистики*. 2003. № 6. С. 48.
5. Агрокомпанії Житомирської області. URL: https://tripoli.land/baza/agrokompanii/zhitomirskaya?page=12&q%5Bdistrict_region_id_eq%5D=6. (дата звернення: 12.10.2020).
6. Адаменко А.П. Державне регулювання інвестиційної діяльності в аграрній сфері. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Chem_Biol/Vsnau/FiK/2009_2/Zmist.htm. (дата звернення: 12.10.2020).
7. Активізація і підвищення ефективності інвестиційних процесів на підприємствах: монографія / В. М. Хобта, О. Ю. Попова, А. В. Мешков; Ін-т економіки пром-сті НАН України, Донец. нац. техн. ун-т. Донецьк, 2005. 343 с.
8. Алексеенко Л.М. Фінансові аспекти оцінки інвестиційної привабливості підприємства. *Роль фінансово-кредитної системи у стимулюванні економічного зростання в Україні*. Луцьк, 1999. С. 44–45.
9. Андрійчук І. В., Витвицька У. Я., Степанюк О. Р. Оцінювання інвестиційної привабливості нафтогазових підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 20(1). С. 13– 18.

10. Андрійчук В. Г., Бауер Л. Менеджмент: прийняття рішень і ризик. К.:КНЕУ, 1998. 314 с.
11. Андрійчук В. Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз: Монографія. К.: КНЕУ, 2005. 290 с.
12. Анісімова О. М. Управління інвестиційною діяльністю підприємства в умовах спеціальних економічних зон і територій пріоритетного розвитку: дис... канд. екон. наук: 08.06.01 / НАН України, Інститут економіки промисловості. Донецьк, 2004. 181 с.
13. Ансофф И. Стратегическое управление / сокр. пер. с англ. М. : Экономика, 1989. 519 с.
14. Арэф'єва О. В., Мельник І. Є. Реінжиніринг бізнес-процесів: принципи та технологія. К. : ГРОТ, 2004. 64 с.
15. Артим І. І. Факторно-критеріальний підхід до оцінки ефективності державного управління. *Актуальні проблеми державного управління*: зб. наук. пр. Української Академії державного управління при Президентові України. Вип. 4 / за заг. ред. А. О. Чемериса. Львів : ЛФ УАДУ, 2003. С. 68–75.
16. Асоціація «Український клуб аграрного бізнесу» (УКАБ). URL: <http://ucab.ua/>. (дата звернення: 12.10.2020).
17. Аскеров Р. А. Финансирование сельского хозяйства и роль коммерческих банков в привлечении инвестиций в аграрный сектор Азербайджана. *Агросвіт*. 2012. № 13. С. 39–42.
18. Астрата холдинг : консолідована фінансова звітність станом на 31 грудня 2017 року. URL: https://astartaholding.com/modules/pages/files/astarta_holding_nv_report_for_2017.pdf. (дата звернення: 25.10.2019).
19. Бабак О.А. Реінжиніринг як сучасний інструмент інноваційної діяльності підприємств. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Evu/2011_17_1/Babak.pdf. (дата звернення: 12.10.2020).

20. Бакуменко В. Д. Формування державно-управлінських рішень: проблеми теорії, методології, практики: монографія. К. : Вид-во УАДУ, 2000. 328 с.
21. Балапанова Э., Нургабылов М. Влияние инновационных процессов на повышение инвестиционной привлекательности сельского хозяйства Казахстана. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 12. С. 293–300.
22. Балян А.В. Регіональні особливості інвестиційної діяльності в сільському господарстві. *Збірник наукових праць Уманського нац. ун-ту садівництва*. 2014. №84(2). С. 207–213.
23. Батрутдинов А. С., Шамара А. А. О некоторых аспектах разработки инвестиционной стратегии крупного промышленного предприятия. Вестник ИНЖЭКОНа, серия Экономика. СПб.: СПбГИЭУ, 2006. № 4(13). С. 12–22.
24. Белолипецкий В. Инвестиционная деятельность фирмы. *Консультация директора*. 1997. № 14. С. 18–21.
25. Більський І. Д., Дудяк Р. П. Особливості процесу розроблення інвестиційної стратегії аграрного виробництва. *Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: Зб. наук. праць*. Львів. НЛТУУ. 2008, вип. 18.3. С. 192–197.
26. Бланк И. А. Основы инвестиционного менеджмента. Т.1. К.: Эльга-Н, Ника-Центр, 2001. 536 с.
27. Богатирьев А. М., Бутенко А.І., Кузнецова І.О. Планування діяльності підприємств харчової промисловості в умовах ринку : монографія. Одеса: Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України. Одеська національна академія харчових технологій, 2002.
28. Борейко І.П. Оцінка інвестиційної діяльності підприємств аграрного сектору економіки. *Економіка АПК*. 2009. №12. С.68–74.
29. Борисова В. А. Інвестування природного ресурсного потенціалу АПК. *Економіка АПК*. 2002. № 9. С. 81–87.
30. Борщ Л.М. Інвестиції в Україні : стан, проблеми і перспективи. К. : Т-во «Знання», КОО, 2002. 318 с.

31. Бродський Ю. Б., Молодецька К. В. Моделювання економічної динаміки : підручник. Житомир : ЖНАЕУ, 2016. 132 с.
32. Бурковець О.С. Підвищення інвестиційної привабливості промислових підприємств: Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.01 / О.С. Бурковець; Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. Луганськ, 2006. 18 с.
33. Бусленко Б. В. Потреба в залученні інвестицій в агропромисловий комплекс України. URL: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=71179>. (дата звернення: 12.10.2020).
34. Бутенко А. І., Павлова О. С. Інвестиційна привабливість підприємницького середовища як джерело ринкової трансформації економіки. *Прометей : зб. наук. праць*. 2010. № 3 (33). С. 63–68
35. Бутко М., Зеленський С., Акименко О. Сучасна проблематика оцінки інвестиційної привабливості регіону. *Економіка України*. 2005. № 11. С. 30–35.
36. Васильчак С. В., Жидяк О. Р. Формування інвестиційного клімату в аграрних підприємствах. *Науковий вісник ЛНУВМБТ ім. С.З. Гжицького*. 2014. №1(58), Ч. 2. С. 327–331.
37. Варченко О. М. Формування системи управління маркетинговою діяльністю сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2011_2_/224.pdf. (дата звернення: 12.10.2020).
38. Викиди забруднюючих речовин та діоксиду вуглецю у атмосферне повітря (1990–2018 роки). URL: <http://www.zt.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення: 25.10.2019).
39. Витрати підприємств на виробництво продукції сільського господарства. *Державна служба статистики України* : веб-сайт. URL : http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/sg/vytr_na%20ver_sg_prod/arch_vytr_na%20ver_sg_prod_u.htm. (дата звернення: 20.10.2018).

40. Витрати на охорону навколишнього природного середовища за видами природоохоронних заходів. URL: <http://www.zt.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 25.10.2019).

41. Вишняк Г. О. Інвестиційне забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств. *Збірник наук. праць Черкаського державного технологічного університету*. Сер.: Економічні науки. 2013. Вип. 33(1). С. 132–136.

42. Вініченко І. І. Інвестиційна діяльність аграрних підприємств: монографія / І. І. Вініченко. Донецьк: Юго-Восток, 2010. 444 с.

43. Вініченко І. І. Формування системи управління інвестиційною діяльністю аграрного підприємства. *Ефективна економіка*. 2019. №. 4. URL: <https://dspace.dsau.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/3000/1/8.pdf>. (дата звернення: 12.11.2020).

44. Вінник О. М. Інвестиційне право. К.: Правова єдність, 2009. 616 с.

45. Власюк Ю. О. Державне регулювання інвестиційної діяльності. *Вісник ХНАУ ім. В. В. Докучаєва*. Сер.: Економіка АПК і природокористування. 2007. № 8. С. 79–83.

46. Вовчак О. Д. Інвестування: навч. посіб. Львів: Новий Світ. 2000, 2007. 544 с.

47. Волкодав В. В. Залучення західноєвропейських інвестицій в Україну за досвідом країн з перехідною економікою: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.03 / Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» УААН. К., 2007. 20 с.

48. Волощук К. Б., Волощук В. Р., Кацан А. М. Інвестиційна привабливість та можливості розвитку агропромислових підприємств. *Інноваційна економіка*. 2020. № 1–2. С. 145–150.

49. Волощук К. Б., Волощук В. Р., Кацан А. М. Тенденції іноземного інвестування підприємств аграрного сектора економіки. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. № 2 (113). 2020. С. 95–101.

50. Волощук К.Б., Лісевич Н.А. Особливості інноваційно-інвестиційного розвитку виробництва продукції тваринництва агропромисловими підприємствами. *Інноваційна економіка*. 2019. Вип. 3–4. С. 10–17.

51. Волощук К.Б., Лісевич Н.А. Реалії стратегічних напрямків інноваційно-інвестиційного розвитку виробництва продукції птахівництва. *Сталий розвиток економіки*. 2019. № 2 (43). С.55–62.

52. Волощук М. Д., Косар В. І. Трагедія деградації земель: шляхи відновлення їх родючості та охорони. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/vpnu_biol/2008_12/12-42.pdf. (дата звернення: 12.10.2020).

53. Гайдучкий А. Класифікація чинників інвестиційної привабливості економіки. *Ринок цінних паперів України*. 2004. № 9–10. С. 9–14.

54. Гайдучкий А. П. Інвестиційна ємність і особливості залучення іноземного капіталу в аграрний сектор. *Економіка та держава*. 2005. С. 39–44.

55. Гештальти соціально-економічних систем : монографія / Мосієнко О. В., Ходаківський Є. І., Вольська В. В. та ін. ; Житомир. ПП «Рута». 2016. 226 с.

56. Гмиря В. П. Фінансові механізми регулювання інвестиційної діяльності аграрного виробництва регіону. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. Харків : ХНТУСГ, 2010. Вип. 105. С. 160–164.

57. Гринишин Г.М., Балаш Л. Я. Динаміка інвестиційних процесів в аграрний сектор. *Економічні науки : зб. наук. пр. Таврійського держ. агротехнологічного університету*. 2012. № 2(18), т. 5. С. 101–107.

58. Гриньова В.М. Проблеми розвитку інвестиційної діяльності: монографія / За ред. Гриньової В.М. Харків: Вид ХДЄУ. 2002. 464с.

59. Грідасов В.М., Кривченко С.В., Ісаєва О.Є. Інвестування. К.: Центр навч. літ-ри, 2004. 164 с.

60. Гитман Л. Дж. Основы инвестирования / Л. Дж Гитман, М. Д. Джонк; пер. с англ. О.В. Буклемишев и др. 1999. 991 с.
61. Гунич О. В. Запровадження інноваційних технологій в підприємствах Черкаської області : монографія. К. : Вид-во «Лебідь». 345 с.
62. Гуторов О. І., Крамаренко К. М. Оцінка інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/e_apk/2009_10/09_10_15.pdf. (дата звернення: 12.10.2020).
63. Гудзь О.Є. Джерела формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств. *Облік і фінанси АПК*. 2007. №3/5. С. 100.
64. Дадашев Б. А. Інвестиційний розвиток сільського господарства України. *Агроінком*. 2013. № 4–6. С. 43–46.
65. Данкевич Є. М. Агроекологічні умови одержання екологічно безпечної продукції за вирощування ріпаку в зоні радіоактивного забруднення. *Агроекологічний журнал*. 2016. № 1. С. 44–50.
66. Данкевич Є. М., Данкевич В. Є. Екологічні особливості ведення сільськогосподарського виробництва на забруднених радіонуклідами територіях з використанням японського досвіду. *Вісн. ЖНАЕУ*. 2016. № 1 (55). т. 3. С. 24–37.
67. Деградація ґрунтів та земельних ресурсів. URL: <http://cd.greenpack.in.ua/degradatsiya-runtiv-ta-zemelnyh-resursiv>. (дата звернення: 12.10.2020).
68. Денисенко М.П., Гречан А. С. Основы інвестиційної діяльності. К.: Алерта, 2001. 338 с.
69. Державна служба статистики України : офіційний Інтернет-ресурс. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. (дата звернення: 12.10.2020).
70. Державна цільова програма сталого розвитку сільських територій на період 2020 року. *Економіка АПК*. 2010. № 7. С. 3–16.
71. Державне Агенство України з управління зоною відчуження: офіційний веб-сайт. URL: <http://dazv.gov.ua/>. (дата звернення: 11.11.2020).

72. Дорошенко Т. В. Сутність інвестицій як економічної категорії. *Фінанси України*. 2000. № 11. С. 114–118.
73. Дудчик О. Ю., Тищенко Ю. А., Чудік І. Ю. Аналіз капітального інвестування агропромислового комплексу України. *Глобальні і національні проблеми економіки*. 2015. № 4. С. 286–289. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/2068/1/%d0%94%d1%83%d0%b4%d1%87%d0%b8%d0%ba%2c%20%d0%a2%d0%b8%d1%89%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be%2c%20%d0%a7%d1%83%d0%b4%d0%b8%d0%ba.pdf>. (дата звернення: 12.10.2020).
74. Дука А. П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування : навч. посіб. К. : Каравела, 2007. 424 с
75. Дутчак В. Ф. Аналіз зарубіжного досвіду правового регулювання господарської діяльності на територіях радіаційного забруднення. *Держава та регіони*. 2013. № 1. С. 213–217. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drp_2013_1_46. (дата звернення: 12.10.2020).
76. Економічна енциклопедія: у 3 т, т. 1 / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. К.: Видавничий центр «Академія», 2000. 864 с.
77. Економічна статистика. URL: <http://www.zt.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 12.10.2020).
78. Економічний словник. За ред. П. І. Багрія, С. І. Дорогунцова. К.: Головна редакція УРЕ. 1973. 621 с.
79. Жарун О. В. Значення класифікація інвестицій для найбільш вдалого капіталовкладення. *Інвестиція: практика та досвід*. 2009. С. 9–11.
80. Зінчук Т. О. Органічне виробництво в системі еколого-освітнього і наукового простору. *Органічне виробництво і продовольча безпека*. Видавець О.О. Євенок, 2018. С. 33–37.
81. Иванов Г. И. Инвестиции: сущность, виды, механизмы функционирования Ростов-на-Дону : Феникс, 2002. 352 с.

82. Іванович І.Ю. Оптимізація інформаційного середовища інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. С. 228–236.

83. Івченко Н.М. Інвестування у галузі сільського господарства як пріоритетна сфера ефективного функціонування національної економіки України. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2013. № 1.

84. Інвестиційна діяльність в Житомирській області. URL: <http://www.oda.zt.gov.ua/investicijna-diyalnist-v-zhitomirskij-oblasti.html>. (дата звернення: 25.10.2019).

85. Інвестиційний клімат України: проблеми та заходи поліпшення. URL: <http://old.niss.gov.ua/MONITOR/Marrch/12.htm/> (дата звернення: 12.10.2020).

86. Інвестиційний портал Житомира. URL: <https://investinzhytomyr.com/>. (дата звернення: 12.10.2020).

87. Каленська В. П. Інноваційне інвестування як імператив розвитку сільського господарства на територіях підвищеної екологічної напруги інвестицій. *Інтелектуальна економіка: глобальні тенденції та національні перспективи*: Матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конфер. з міжн. участю, 15 трав. 2015 р. Київ, 2015. С.175–179.

88. Каленська В. П. Можливості розвитку сільських територій в зоні радіаційного забруднення на основі покращення інвестиційного забезпечення кооперативного руху. *Кооперативні читання – 2015 рік*: Матер. Всеукр. наук.-практ. конф., м. Житомир, 3 квіт. 2015 р. Житомир: ЖНАЕУ, 2015. С. 160–165.

89. Каленська В. П. Напрямки удосконалення державного регулювання інвестиційного забезпечення підприємств–виробників сільськогосподарської продукції радіаційно забруднених територій. *Актуальні питання сучасної науки* (частина I): Матер. III Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 15–16 трав. 2017 р., Київ. : МЦНД, 2017. С. 19–20.

90. Каленська В. П. Організаційне управління аграрними підприємствами в рамках системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій. *Трансформаційні процеси національної економіки: теоретичні і практичні аспекти*: Матер. Міжнар. наук.-практ. конф. Львів, 30 січ. 2021 р., Львів, 2021. С. 65–67.

91. Каленська В. П. Основні етапи моделювання гештальтів онтологічної системи інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств на територіях радіаційного забруднення. *Інфраструктура фінансового ринку: формування та перспективи розвитку в умовах інноваційної економіки*: Зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 12–13 трав. 2017 р., К.: ГО «Київський економічний науковий центр», 2017. С. 31–33.

92. Каленська В. П. Рейтингова оцінка інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств радіаційно – забруднених територій як складова їх інвестиційної діяльності. *Бізнес та його розвиток в умовах ринкової економіки: проблеми та перспективи*: Зб. тез наук. роб. учасників Всеукр. наук.-практ. конф., м. Одеса, 12–13 трав. 2017 р., ГО «Центр економічних досліджень та розвитку». О. : ЦЕДР, 2017. С. 43–45.

93. Каленська В. П. Формування системи гештальт інвестицій. *Європейські перспективи*. 2015. № 4. С. 177–185.

94. Каленська В. П. Чинники інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях. *Вісник Одеського національного університету*. Сер.: Економіка. 2015. № 20 (6). С. 153–157.

95. Каленська В. П. Альтернативні варіанти відродження сільських територій в регіоні радіаційного забруднення. *Формування стратегії розвитку аграрного сектора регіону*: Матер. десятої міжфакульт. наук.-практ. конф. молодих вчених, 14 трав. 2014 р. Житомир: ЖНАЕУ, 2014. С. 15–18.

96. Каленська В.П. Інвестиційне забезпечення сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій: проблеми та шляхи оптимізації. *Інтелект XXI* : наук. журн. 2017. 5. С.78–83.

97. Каленська В.П. Механізми стимулювання розвитку агропромислового сектору на радіаційно забруднених територіях. *Вісник ЖНАЕУ*. 2016. Т. 3, 1 (55). 2016. С.381–389.

98. Каленська В.П. Шляхи підвищення ефективності державного регулювання інвестиційного забезпечення сільськогосподарських виробників на радіаційно – забруднених територіях України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Сер.: Економічні науки. 2017. 26 (1). С.86–89.

99. Каленська В. П. Інвестиційна діяльність сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Економіка і менеджмент 2015. №14. С. 214–217.

100. Каленська В. П. Використання моделювання у контексті удосконалення інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на територіях радіаційного забруднення. *Економіка і суспільство*. 2020. № 22. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-95>. (дата звернення: 12.01.2021).

101. Капітанець Ю.О. Інвестиційне забезпечення фермерських господарств. *Інноваційна економіка*. 2010. №5. С. 141–144.

102. Кісіль М.І., Ролінський О. В. Ефективність інвестицій сільськогосподарських виробничих кооперативів: Монографія. ННЦ ІАЕ, 2006. 227 с.

103. Ковтун Н. Теоретичні засади інвестиційного процесу та інвестиційної діяльності : співвідношення основних понять та категорій. *Вісник київського національного університету ім. Т. Шевченка*. 2008. № 101. С. 25–29.

104. Кожемякіна М.Ю. формування інвестицій в аграрній сфері економіки України. URL. http://archive.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/agroin/2011_10-12/KOZHEMYA.pdf. (дата звернення: 12.10.2020).

105. Козак О.А. Оцінювання інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств. *Вісник Хмельницького нац. університету. Економічні науки*. 2018. № 6. Том 3 (264). С. 83-90.

106. Козак О.А., Духницький Б.В. Особливості інвестування розвитку аграрних підприємств України. *Вісник Хмельницького нац. університету. Економічні науки*. 2019. № 6. Том 2 (276). С. 201–205.

107. Колмыков В. Ф., Панасенко С. М. Задачи, принципы, содержание организации использования радиоактивно-загрязненных земель и методика ее обоснования. *Вісник Харків. держ. аграрн. ун-ту: Сер. Економіка АПК і природокористування*. 1999. № 5. С. 72–76.

108. Коломієць Н.О. Оцінка інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств. URL: <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/spec2013/154.pdf>. (дата звернення: 12.10.2020).

109. Компанія «AgroGeneration». <http://www.agrogeneration.com/ua/about>. (дата звернення: 25.10.2019).

110. Конституція України : прийнята на п'ятій сес. Верхов. Ради України 28 черв. 1996 р. *Відом. Верхов. Ради України*. 1996. № 30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення: 04.02.2019).

111. Корчинська С.П., Снопко М.П. Економічне стимулювання власників землі та землекористувачів за зниження радіоактивного забруднення ґрунтів. *Економіка АПК*. 2006. № 5. С. 60–63.

112. Костюкевич Р.М. Інвестиційний менеджмент : навчальний посібник. Рівне: НУВГП, 2011. 270с.

113. Кравчук Н. І. Сучасний рівень інвестиційної активності сільськогосподарських підприємств. *Економіка. Управління. Інновації*. 2014.

№ 1. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2014_1_58. (дата звернення: 12.10.2020).

114. Кравчук Н., Кільницька О., Тарасович Л. Біоекономіка: генезис та сучасні імперативи. *Бізнес Інформ*. 2018. № 2 С. 8–18.

115. Краківська В. Я. Інвестиційна діяльність та інвестиційна політика в регіоні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2009. № 4. С. 8–10.

116. Кредити, надані депозитними корпораціями (крім Національного банку України) нефінансовим корпораціям, у розрізі регіонів і видів економічної діяльності. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27843415&cat_id=44578#1. (дата звернення: 25.10.2019).

117. Кривов В.М. Екологічно безпечне землекористування Лісостепу України. Проблема охорони ґрунтів : монографія ; 2-ге вид., доп. К. : Урожай, 2008. 304 с.

118. Кримінальний кодекс України в редакції від 11.07.2014 № 2341-14, URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/> (дата звернення: 12.10.2020).

119. Крупнейшие агрохолдинги и агрокомпании Украины. URL: <https://inventure.com.ua/analytics/articles/krupnejshie-agroholdingi-i-agrokompanii-ukrainy>. (дата звернення: 25.10.2020).

120. Кряжич О. О., Коваленко О. В. Моделювання події радіаційного забруднення локальних територій в умовах невизначеності. *Екологічна безпека та природокористування*. 2015. № 3. С. 100–112.

121. Кучер А. В. Упровадження бренда підприємства для підвищення конкурентоспроможності. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Uproz/2010_21/u1021ku2.pdf. (дата звернення: 12.10.2020).

122. Кучер А. В. Методичні засади оцінювання інвестиційної привабливості землекористувань аграрних підприємств. *Вісник економічної науки України*. 2018. № 1. С. 77–85.

123. Лаврук В.В. Формування інноваційної політики сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях.

URL: <http://www.udau.edu.ua/library.php?pid=1574>. (дата звернення: 12.10.2020).

124. Макконнелл Кэмпбелл Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика: учебник / Макконнелл К.Р., Брю С.Л. ; пер. с англ. 13-е изд. М. : ИНФРА-М, 1999. 974 с.

125. Малиновський А. С., Дідух М. І. Реабілітація радіоактивно забруднених земель внаслідок аварії на ЧАЕС шляхом вирощування ріпаку на біопаливо. *Вісник ЖНАЕУ*. 2011. № 1(28). С.3–9.

126. Малиновський А.С. Системне відродження сільських територій в регіоні радіаційного забруднення: монографія. К.: ННЦ ІАЕ, 2007. 604 с.

127. Манаєнко І. М. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку підприємств електроенергетики: монографія. Київ: НТУУ «КПІ», 2016. 157 с.

128. Микитюк В. М., Трофименко Н. В. Механізм формування інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Chem_Biol/Vkhnauekon/2011_7/pdf/14.pdf. (дата звернення: 12.10.2020).

129. Наукове забезпечення сталого розвитку сільського господарства в Лісостепу України. К. : Наук. думка Т.П. 2004. 298 с.

130. Національне акціонерна компанія «Укragролізинг»: офіційний Інтернет-ресурс. URL: <http://www.ukragroleasing.com.ua/>. (дата звернення: 12.10.2020).

131. Непогодіна Н. І. Інвестиційна стратегія в управлінні розвитком промислового підприємства (на прикладі машинобудівної галузі): автореф. дис ... канд. екон. наук / Н. І. Непогодіна . Хмельницький : Б. в., 2009. 19 с.

132. Новий словник іншомовних слів : близько 40000 сл. і словосполучень / Л. І. Шевченко, О. І. Ніка, О. І. Хом'як, А. А. Дем'янюк ; за ред. Л. І. Шевченко. К.: Арій, 2008. 672 с.

133. Орликовський М.О. Оцінка інвестиційної привабливості аграрного виробництва регіону. *Економіка АПК*. 2007. № 1. С. 94–98.

134. Палеха Ю.М. Економіко-географічні аспекти формування вартості територій населених пунктів. К. : Профі, 2006. 324 с.
135. Панчишин С. М. Макроекономіка: навч. посібник. К. : Либідь, 2001. 616 с.
136. ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК»: офіційний Інтернет-ресурс. URL: <https://credit-agricole.ua/>. (дата звернення: 07.02.2017).
137. Пересада А.Л. Управління інвестиційним процесом. К.: Лібра, 2002. 472с.
138. Підхомний О.М. Управління інвестиційними процесами на фінансових ринках: навч. посібник. К : Кондор, 2003. 184 с.
139. Погурельський С.П. Принципи організації ведення рослинництва на радіаційно забруднених поліських агроландшафтах. *Землепорядна наука, виробництво і освіта XXI століття* : матер. Міжнар. наук.- практ. конф. (м. Київ, 20 квіт. 2001 р.). К. : Ін-т землеустрою УААН, 2001. С. 182–184.
140. Податковий кодекс України в редакції від 07.09.2014 № 2755-17. URL: : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. (дата звернення: 07.02.2017).
141. Подолання наслідків Чорнобильської катастрофи : URL: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/podolannya-naslidkiv-chornobilskoyi-katastrofi>. (дата звернення: 12.01.2019).
142. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 5 лют. 2015 р. № 156-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19>. (дата звернення: 09.11.2018 р.).
143. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 серп. 2014 р. № 385. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>. (дата звернення: 20.09.2018 р.).
144. Про затвердження Допустимих рівнів вмісту радіонуклідів Cs-137 і Sr-90 у продуктах харчування та питній воді (ДР-97) : Наказ міністерства охорони здоров'я Україні від 19.08.1997 № 255 URL : <http://mozdocs.kiev.ua/view.php?id=1212>. (дата звернення: 15.11.2018).

145. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. №1560-XII зі змінами від № 3370-IV (3370-15) від 19.01.2006. Відомості Верховної Ради України. 2006. № 22. С. 184. (дата звернення: 15.11.2018).

146. Про організацію виконання Постанов Верховної Ради Української РСР про порядок введення в дію законів Української РСР «про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» та «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок чорнобильської катастрофи» : Постанова від 23 липня 1991 р. № 106. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106%D0%B0-91-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 25.01.2019).

147. Про правовий режим території, яка зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи : Закон України від 27.02.1991 № 791a-XII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/791%D0%B0-12>. (дата звернення: 15.11.2018).

148. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері розвитку діяльності в окремих зонах радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи. Розпорядження КМУ від 18 липня 2012 р. № 535-р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/535-2012-%D1%80>. (дата звернення: 15.11.2018).

149. Програма розвитку агропромислового комплексу Житомирської області на 2011–2015 роки. Рішення Житомирської обласної ради від 17.03.11 № 148. URL: http://zhitomir-region.gov.ua/doc_cil_progs/obl_progr_agro.pdf. (дата звернення: 15.11.2018).

150. Прямі інвестиції (акціонерний капітал) з України за видами економічної діяльності. Державна служба статистики України. URL: http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/11/zb_seu2017_u.pdf. (дата звернення: 25.10.2019).

151. Прямі інвестиції. URL: <http://www.zt.ukrstat.gov.ua/>. (дата звернення: 25.10.2019).

152. Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) з країн світу в економіці Житомирської області. URL: <http://www.zt.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 25.10.2019).

153. Політика України щодо подолання наслідків Чорнобильської катастрофи: історія формування, проблеми реалізації та перспективи підвищення її ефективності: аналітична доповідь / О.І. Насвіт. К. : НІСД, 2016. 45 с.

154. Радіологічний стан територій, віднесених до зон радіоактивного забруднення (у розрізі районів). URL: <http://www.rv.gov.ua/sitenew/data/upload/photo/table1.pdf/>. (дата звернення: 25.10.2019).

155. Ратошнюк Т. М., Мартинюк М. А. Інвестиційна привабливість аграрної сфери. *Вісник Сумського наці. аграрного ун-ту*. 2013. № 1. С. 88–93.

156. Регіони України – 2019: статистичний збірник / за ред. І. Є. Вернера. Державна служба статистики України, 2019. Ч.1. 309 с. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/12/zb_ru1ch2019.pdf. (дата звернення: 12.11.2020).

157. Результати програми розвитку бізнес-інкубаторів в Україні / В.О. Андреев, Т.О. Андрющенко та ін. *Розвиток науково-технологічних парків та інноваційних структур інших типів: Україна і світовий досвід*: матеріали Першої міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 3–5 лип. 2002 р.). Л.: ЛьВЦНТЕІ, 2002. С. 41–46.

158. Рекомендації щодо використання сільськогосподарських угідь населених пунктів, які за радіологічними показниками можуть бути виведені за межі II зони / Л. В. Калиненко, Г. П. Перепелятников, Т. М. Іванова та ін. К. : ВНДІ ЦЗ МНС України, 2008. 108 с.

159. Саблук П.Г. Основні напрями розробки стратегічного розвитку АПК в Україні. *Економіка АПК*. 2004. №12. С. 3–15.

160. Савіцька С.І. Інвестиційний розвиток сільського господарства в сучасних умовах. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. № 2. С. 16–19.

161. Самойлова Т.А. Інвестиції капіталу та інвестиційний клімат в Україні. *Галицький економічний вісник*. №1. 2009. С. 95–100.

161. Сирветник-Царій В.В., Дуляба Н.І. Таксономічний аналіз як інструмент виявлення можливостей забезпечення розвитку ефективності управління економічним потенціалом підприємств торгівлі споживчої кооперації. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 9. С. 419–423.

163. Сільське господарство України за 2010 рік : статистичний збірник / за ред. Ю.М. Остапчука. К.: Державний комітет статистики України, 2011. 384 с.

164. Скидан О.В., Шуляк Б.В. Екологічно орієнтований розвиток сільського підприємництва: *монографія*. Житомир: ЖНАЕУ, 2019. 176 с.

165. Сорока Р. Ю. Промислова політика та кластеризація економіки. URL : <http://www.dy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=104.>] (дата звернення: 25.10.2019).

166. Статистична інформація. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення: 25.10.2019).

167. Статистична інформація. Державна служба статистики України. Головне управління статистики у Житомирській області URL: <http://www.zt.ukrstat.gov.ua/>. (12.09.2020).

168. Статистичний щорічник Житомирської області за 2009 рік / Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Житомирській області. Ж.: [б.в.], 2010. 366 с.

169. Статистичний щорічник України за 2018 рік: довідкове видання / Державна служба статистики України; за ред. О.Г.Осауленка; відп. за випуск Н.П.Павленко. К.: ТОВ «Август Трейд», 2019. 591 с.

170. Статистичний щорічник Житомирської області за 2019 рік : статистичний збірник / Державна служба статистики України; Головне управління статистики у Житомирській області. Житомир, 2020. 1 електрон. опт. диск (CD-R).

171. Стефанович Є.А. Інвестиційна діяльність як економічне явище. *Економіка та держава*. 2010. № 11. С. 60–64.
172. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / за ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка; 2-е вид., перероб. і допов. К.: ННЦ ІАЕ, 2012. 218 с.
173. Стратегія подолання наслідків Чорнобильської катастрофи та відродження територій, що зазнали радіоактивного забруднення. URL: http://dazv.gov.ua/images/pdf/proekt_ukaza_28.09.2016.pdf. (дата звернення: 25.10.2019).
174. Супрун О. О. Розвиток інвестиційного забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2014. Вип. 2. С. 156–163.
175. Стратегія розвитку Житомирської області до 2027 року. URL: http://dfrr.minregion.gov.ua/foto/projt_reg_info_norm/2020/01/Strategiya-do-2027-roku.pdf. (дата звернення: 20.11.2020).
176. Тарасович Л. В., Ширма В. В. Кооперативний вектор розвитку сільських територіальних громад. Роль аграрних навчальних закладів у формуванні механізмів розвитку сільської кооперації сільських територій : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 23–24 жов. 2018 р. Київ, 2018. С. 4–6.
177. Татаренко Н.О., Поручник А.М. Теорії інвестицій: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2000. 160 с.
178. Ткачук В.І., Тарасович Л.В., Давидов Д.О. Диверсифікація як інструмент економічного зростання сільськогосподарських підприємств: теоретико-прикладний аспект. *Науковий вісник Київського інституту бізнесу і технологій*. 2019. № 3 (42). С. 89–94.
179. ТОВ «ПриватЛізинг»: офіційний Інтернет-ресурс. URL: <http://pleasing.com.ua/>. . (дата звернення: 01.03.2019).
180. Токарева Н. М. Можливості моделювання особистісних конструктів засобами діалогово-феноменологічної Гештальт-терапії. *Вісник*

Харківського нац. педагогічного ун-ту імені Г. С. Сковороди. 2013. Вип. 46(1). С. 196–204.

181. Триньова Я. О. Гештальт-підхід до біоетизації системи права України. *Право і суспільство*. 2014. № 3. С. 41–46.

182. У 2017 році Житомирщина за 9 місяців залучила майже 2 млн доларів іноземних інвестицій. URL:<http://oda.zt.gov.ua/u-2017-roczizhitomirshhina-za-9-misyacziv-zaluchila-majzhe-2-mln-dolariv-inozemnix-investiczij.html>. (дата звернення: 25.10.2019).

183. Українське об'єднання лізингодавців: офіційний Інтернет-ресурс. – URL: <http://www.uul.com.ua>. (дата звернення: 25.10.2019).

184. Утворення та поводження з відходами. URL: <http://www.zt.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення: 25.10.2019).

185. Федоренко В. Г. Інвестознавство: підручник. 3-тє вид., допов. К.: МАУП, 2004. 480 с.

186. Фінансові показники діяльності корпорації «Сварог Вест Груп». URL: <http://svarog-agro.com/uk/finansovi-pokazniki/finansovi-pokazniki>. (дата звернення: 25.10.2020).

187. Харазішвілі Ю.М., Любіч О. О. Теоретичні засади моделювання соціально- економічного розвитку регіонів. *Формування ринкових відносин в Україні*. К., 2005. 162 с.

188. Ходаківський В. М. Інвестиції у відродження агропромислових формувань Житомирської області. *Розвиток агробізнесу в Україні: проблеми, пріоритети, перспективи* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 10-річчю ф-ту аграр. менеджменту, 25–27 берез. 2010 р. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. С. 176–178.

189. Череп А. В., Рурка Г. І. Інвестиційна діяльність в Україні: стан та шляхи її активізації. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво : науково-виробничий журнал*. 2011. № 3. С.48–52.

190. Чикало І. В. Управління ресурсоефективністю об'єднаної територіальної громади. *Держава і регіони*. 2017. № 2 (58). С. 144–151.

191. Шарп У. Инвестиции / Уильям Ф. Шарп, Гордон Дж. Александер, Джеффри В. Бэйли ; пер. с англ. А. Н. Буренина, А. А. Васина. Москва : ИНФРА-М, 2016. 1027 с.
192. Шелухін П. Г. Моделювання оптимального співвідношення інтегральних значень в системі гештальтів. Економічні інновації. 2013. Вип. 54. С. 363–373.
193. Эти невероятные японцы. Принципы японского управления : монография / К. Норткоут Паркинсон, М. К. Растомджи, С. А. Сапре, В. Вахрушев ; Технологическая школа бизнеса. М. : Фонд защиты от безработицы, 1992. 208 с.
194. Яремко Л. А. Сучасні проблеми сільського господарства України та шляхи їх подолання. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. Вип. 21.6. С. 327–329.
195. Annual report Astarta, 31 of December 2017. URL: https://astartaholding.com/modules/pages/files/astarta_holding_nv_report_for_2017.pdf. (дата звернення: 25.10.2019).
196. Consolidated Financial Statements as of December 31, 2017. http://www.agrogeneration.com/files/reports/regular/AGG%20Conso%20FS_31_12_2017%20ENG%2030042018.pdf. (дата звернення: 25.10.2019).
197. Dankevych Y. Economic, ecological and social consequences of using natural resources by the agricultural business. Sustainable development of rural areas: monograph / ed. Zinchuk, T. and Y. Ramanauskas, Klaipeda: Klaipeda University, Kyiv, Centre of Educational Literature, 2019. p. 155–168
198. Dema D., Abramova I., Nedilska L. Financial and economic conditions of rural development in Ukraine. *Eastern Journal of European Studies*, vol. 10, Issue 1, June 2019, p.199–220 .
199. Fedulova I., Yakymchuk T. Ecological direction of investments in Ukrainian economy. *Наукові праці Національного університету харчових технологій*. 2015. Т. 21, № 4. С. 71–80.

200. Fedun I. L. Features innovative software development investment in agricultural production. *Економіка АПК*. 2015. № 10. С. 54–58.
201. Gasanov Z. M. About Optimizing of Investments Volume to Improve the Basic Indicators of the Enterprise Effectiveness. *Наука та прогрес транспорту. Вісник Дніпропетровського нац. університету ім. академіка В. Лазаряна*. 2015. № 1. С. 122–128.
202. Gutkevych S., Zavadskyh A. Investment strategy of agrarian sector. *Інтелект XXI*. 2015. № 1. С. 70–76.
203. Isai O., Romashko O., Semenov A., Sazonova T., Podik I., Hnatenko I., Rubezhanska V. Methods of multi-criteria evaluation of economic efficiency of investment projects. *Journal of Project Management*. 2021. Vol.6. P. 93–98.
204. Kalenska V. Formation of investment ontological provision of agricultural enterprises in the radioactive contamination. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2016. № 2 (4). P. 41–47.
205. Kalenska V. Modern trends in investment activity of agricultural enterprises in radioactively contaminated areas. *Innovative Solutions in Modern Science*. 2020. № 5 (41). p. 110–126.
206. Kisil M. I. Strategic investment directions for the development agriculture of Ukraine. *Економіка АПК*. 2015. № 8. С. 39–44.
207. Kozlovskyi, S., Khadzhynov, I., Lavrov, R., Skydan, O., Ivanyuta, N., Varshavska, N. Economic-mathematical modeling and forecasting of competitiveness level of agricultural sector of Ukraine by means of theory of fuzzy sets under conditions of integration into European market. *International Journal of Recent Technology and Engineering*. 2019. №8 (4), pp. 5316–5323.
208. Kucher A. Sustainable soil management in the formation of competitiveness of agricultural enterprises: monograph. Plovdiv: Academic publishing house «Talent», 2019. 444 p.
209. Kucher A. V., Lialina N. S., Kucher L. Yu. Investment attractive of land use of agricultural enterprises. *International Journal of Ecological Economics & Statistics*. 2019. Vol. 40. No. 1. P. 118–130.

210. Nykolyuk O. The multidimensional methods of assessing the competitiveness of farm enterprises. *Економіка АПК*. 2016. № 3. С. 51–56.
211. Odnorog M. A. Investment provision of agricultural enterprises. *Економіка та управління АПК*. 2015. № 1. С. 40–43.
212. Ramanauskas J., Stašys R., Contò F., Zinovchuk V.V. Новые решения для развития деятельности кооперативов. *International Security in the Frame of Modern Global Challenges: Collection of Scientific Works*. Mykolo Romerio Universitetas. Vilnius, 2018. P. 499–502.
213. Sakhno A., Polishchuk N., Salkova I., Kucher A. Impact of credit and investment resources on the productivity of agricultural sector. *European Journal of Sustainable Development*. 2019. Vol. 8. No. 2. Pp. 335–345.
214. Salkova I. Yu., Polishchuk N. V., Broyaka A. A., Kucher A. V. Cost effectiveness and attracting investments in crop sector. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2020. Vol. 1. No. 32. Pp. 176–186.
215. Tarasovych L., Yareмова M., A. Slobodyanyk. The development of the rural economy: convergence to European modernity. *Науковий вісник Полісся*. 2018. № 2 (14), ч. 1. С.117–123.
216. Tkachuk V., Yareмова M., Tarasovych L., Kozlovskyi V., Piliavoz T. Economic Strategy of the Development of Renewable Energy in Rural Areas of Ukraine. *Montenegrin journal of Economics*. 2019. Vol.15, No3. P. 71–82.
217. Tursunov O., Ibragimov G. Roles of investment and service system sector in agriculture. *Вісник Харківського нац. аграрного університету ім. В. В. Докучаєва*. Сер.: Економічні науки. 2013. № 3. С. 203–213.
218. Valinkevych N., Lehenchuk S., Vyhivska I. Accounting reserves in optimization of risks of innovatiive activity. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць*. Т. №2, №33. 2020. С.174–184.
219. Zinchuk T., Kutsmus N., Kovalchuk O., Dankevych V., Usjuk T. Institutional Transformation of Ukraine's Agricultural Sector / Review of Economic Perspectives. Vol. 17, Issue 1. 2017. pp. 57–80.

220. Zos-Kior M., Shkurupii O., Fedirets O., Shulzhenko I., Hnatenko I., Rubezhanska V. Modeling of the Investment Program Formation Process of Ecological Management of the Agrarian Cluster. *European Journal of Sustainable Development*. 2021. Vol.10. No.1. P. 571–583.

ДОДАТКИ

Додаток А

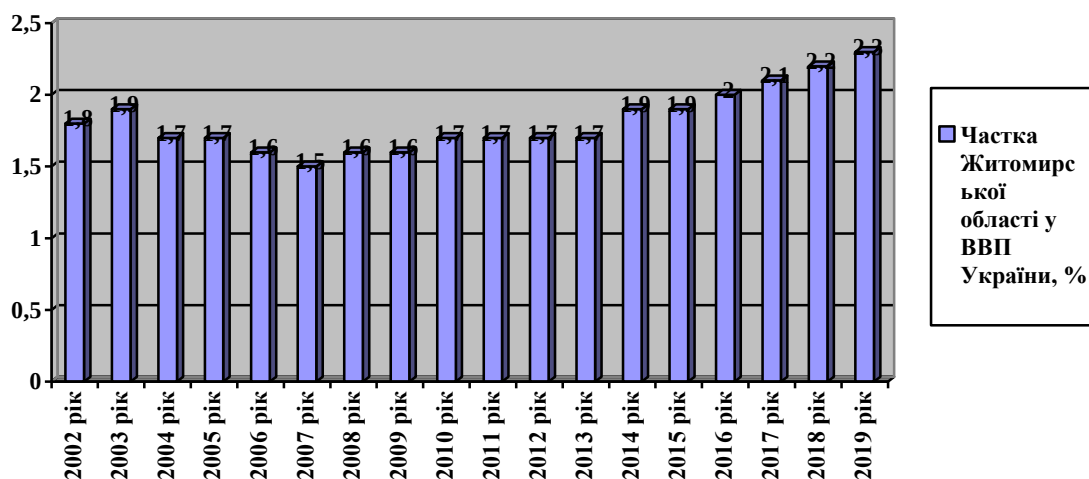


Рис. А.1. Динаміка частки Житомирської області у ВВП України, 2002–2019 рр., %

Джерело: побудовано на основі [166; 167].

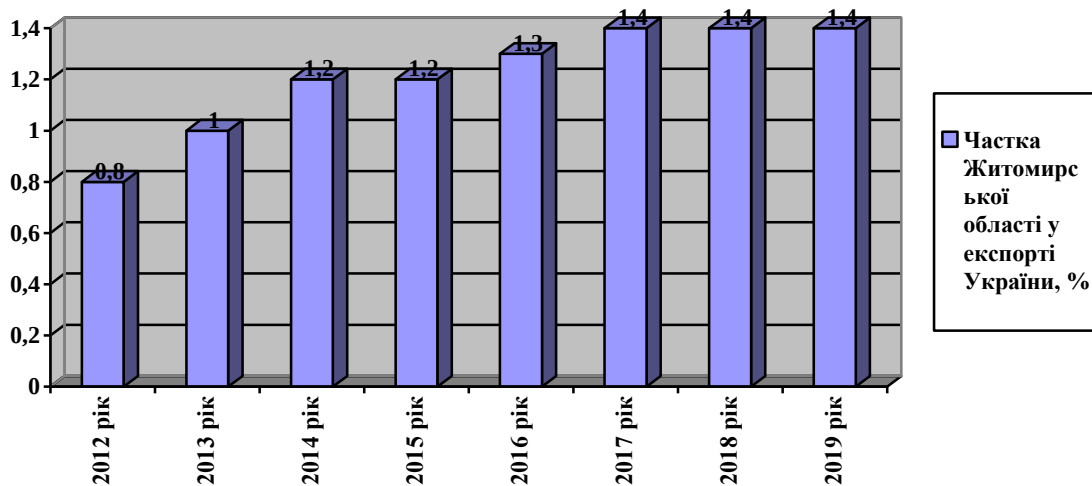


Рис. А.2. Динаміка частки Житомирської області у експорті України, 2012–2019 рр., %

Джерело: побудовано на основі [166; 167].

Продовження додатку А

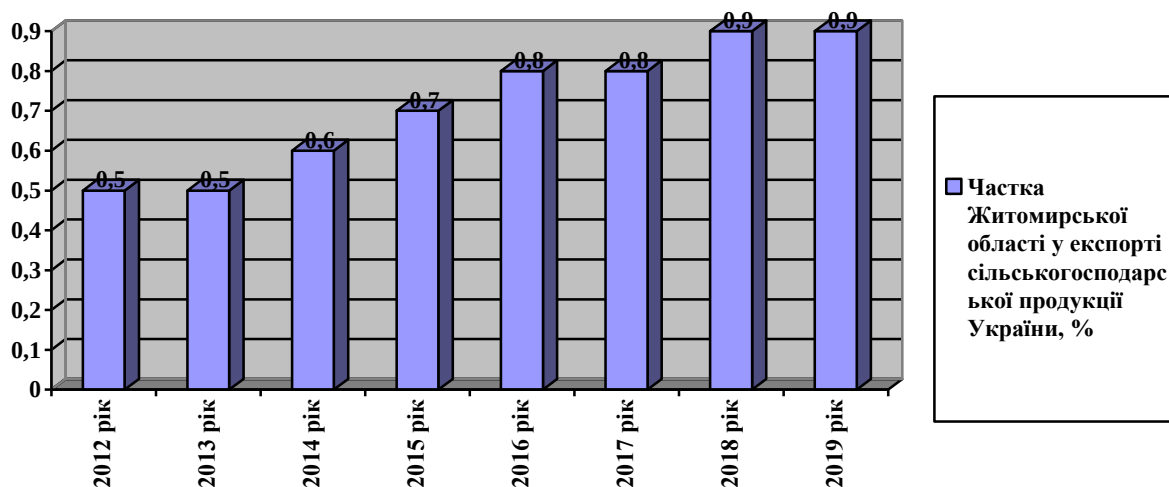


Рис. А.3. Динаміка частки Житомирської області у експорті сільськогосподарської продукції України, 2012–2019 рр., %

Джерело: побудовано на основі [166; 167].

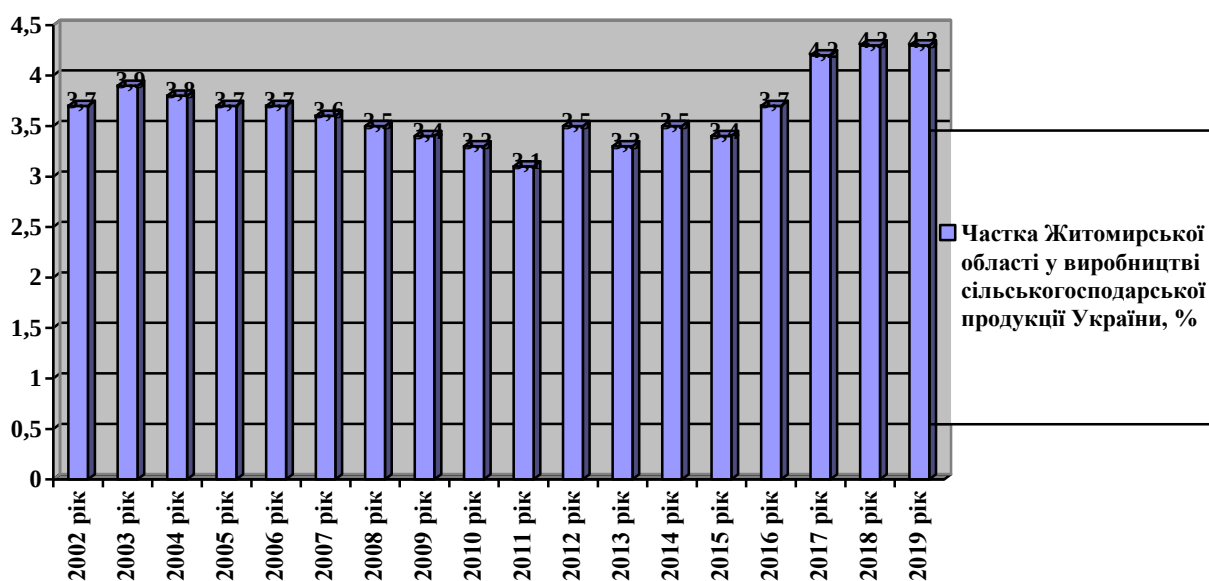


Рис. А.4. Динаміка частки Житомирської області у виробництві сільськогосподарської продукції України, 2002–2019 рр., %

Джерело: побудовано на основі [166; 167].

Додаток Б

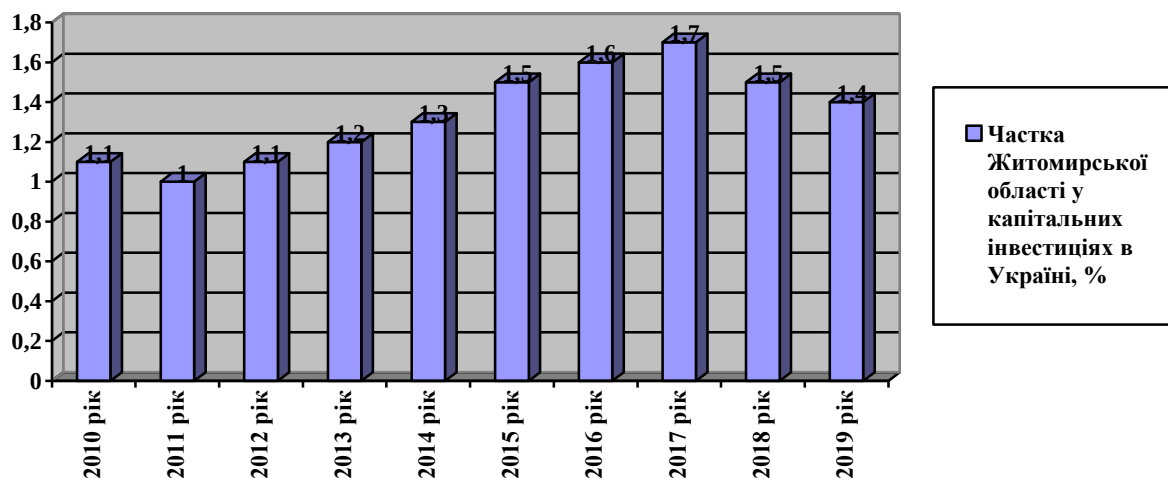


Рис. Б.1. Динаміка частки Житомирської області у капітальних інвестиціях в Україні, 2010–2019 рр., %

Джерело: побудовано на основі [166; 167].

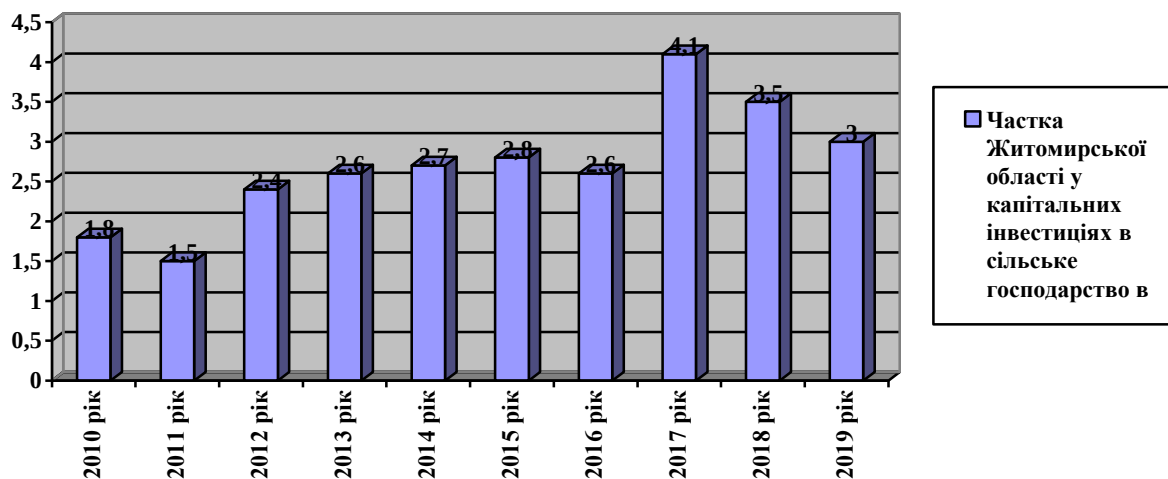


Рис. Б.2. Динаміка частки Житомирської області у капітальних інвестиціях в сільське господарство в Україні, 2010–2019 рр., %

Джерело: побудовано на основі [166; 167].

Продовження додатку Б

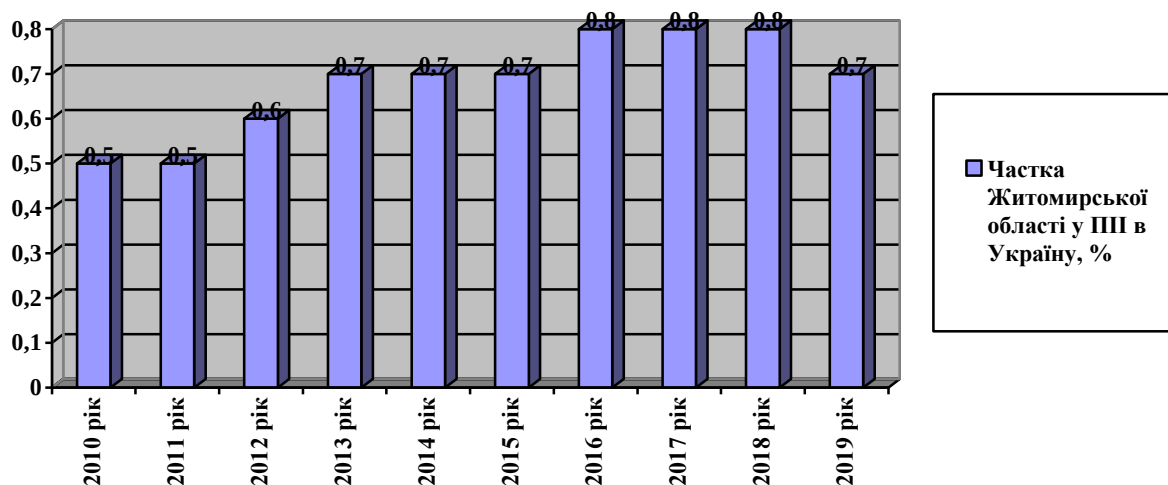


Рис. Б.3. Динаміка частки Житомирської області у ВВП в Україні, 2010–2019 рр., %

Джерело: побудовано на основі [166; 167].

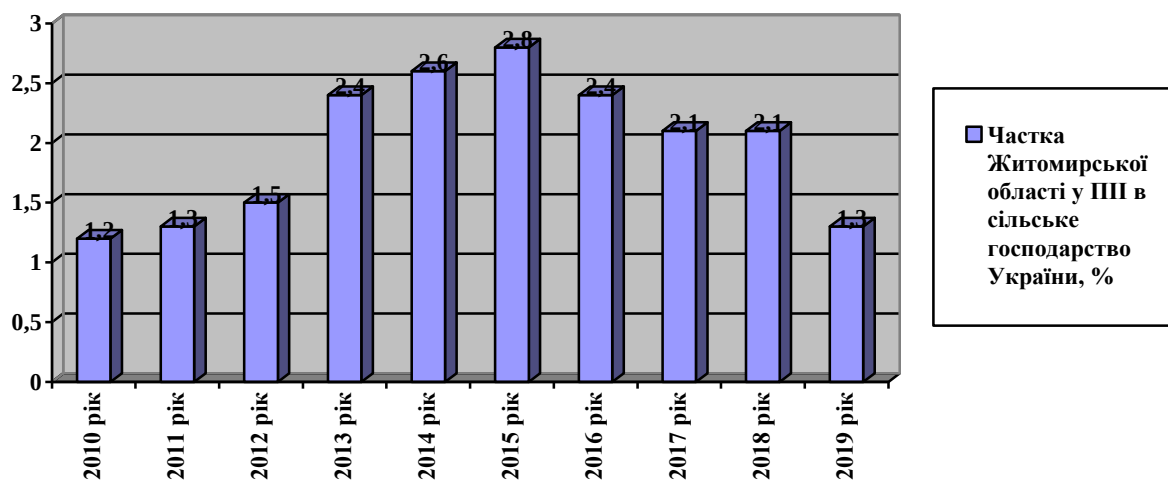


Рис. Б.4. Динаміка частки Житомирської області у ВВП в сільське господарство України, 2010–2019 рр., %

Джерело: побудовано на основі [166; 167].

Додаток В

Таблиця В.1

**Динаміка основних структурних показників діяльності
сільськогосподарських підприємств Житомирської області
за їх розмірами, 2002–2019 рр., %**

Показники	Рік	Кількість підприємств				
		усього, од	у т. ч., відсотків			
			великі підприємства	середні підприємства	малі підприємства	з них мікропідприємства
Сільське, лісове та рибне господарство	2002	1311	—	11,1	88,9	73,2
	2005	1348	—	11,3	88,7	72,8
	2010	1166	—	10,8	89,2	74,4
	2014	1192	—	8,5	91,5	78,1
	2015	1224	—	7,7	92,3	80,5
	2016	1116	—	8,5	91,5	78,3
	2017	1267	—	7,1	92,9	79,6
	2018	1255	—	7,2	92,8	80,1
	2019	1339	0,1	6,7	93,2	79,7

Джерело: розроблено на основі досліджень [167].

Продовження додатку В

Таблиця В.2

**Динаміка забезпеченості сільськогосподарських підприємств
Житомирської області основними видами техніки, 2012–2019 рр.**

(на кінець року; шт)

Показники	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Відхилення, +/-
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Трактори	4395	4098	4062	3733	3259	3015	3124	3147	-1248
Частка сільгосппідприємств з РЗТ, %	11	12	11	10	10	9	9	9	-2
Вантажні та вантажно-пасажирські автомобілі	3333	3071	3065	2861	2421	2213	2217	2318	-1015
Частка сільгосппідприємств з РЗТ, %	13	14	14	15	15	14	13	12	-1
Причепи та напівпричепи	2907	2661	2504	2260	1929	1740	1855	1849	-1058
Частка сільгосппідприємств з РЗТ, %	11	11	12	11	10	10	9	9	-2
Плуги	1335	1291	1259	1142	1075	1022	1058	1061	-274
Частка сільгосппідприємств з РЗТ, %	10	12	11	10	9	9	8	7	-3
Культиватори	1362	1319	1272	1217	1128	1115	1176	1174	-188
Частка сільгосппідприємств з РЗТ, %	9	10	10	9	8	8	7	7	-2
Борони	5917	5707	5195	4039	3804	3590	3625	3704	-2213
Частка сільгосппідприємств з РЗТ, %	8	8	9	10	9	9	9	9	1
Машини посівні та для садіння	1895	1718	1695	1526	1448	1369	1435	1440	-455
Частка сільгосппідприємств з РЗТ, %	6	7	7	7	6	6	5	5	-1
Розкидачі гною і добрив	816	789	806	764	723	684	712	715	-101
Частка сільгосппідприємств з РЗТ, %	5	5	6	5	5	4	4	4	-1
Машини і пристрої для поливу	14	13	24	25	29	30	35	35	21
Частка сільгосппідприємств з РЗТ, %	3	3	4	4	3	3	3	3	0
Машини для захисту сільгоспкультур	325	347	370	378	367	360	389	397	72
Частка сільгосппідприємств з РЗТ, %	7	7	8	8	7	6	6	6	-1
Сінокосарки	656	609	614	558	505	448	458	466	-190
Частка сільгосппідприємств з РЗТ, %	5	5	6	6	5	5	4	4	-1
Жатки валкові	391	353	349	323	288	259	294	299	-92
Частка сільгосппідприємств з РЗТ, %	5	6	6	7	6	6	5	5	0

Продовження додатку В

Продовження табл. В.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Комбайни	1956	1750	1636	1441	1230	1124	1084	1073	-883
Частка сільгосппідприємств з РЗТ, %	8	9	10	11	11	9	9	7	-1
Техніка для післяурожайних робіт	560	544	542	538	522	514	529	527	-33
Частка сільгосппідприємств з РЗТ, %	6	8	8	9	9	8	7	7	1
Доїльні установки та апарати	611	613	653	592	516	488	520	516	-95
Частка сільгосппідприємств з РЗТ, %	8	9	10	9	8	8	8	8	0
Машини і механізми для приготування кормів	108	104	97	115	110	130	145	155	47
Частка сільгосппідприємств з РЗТ, %	10	11	11	12	12	11	10	9	-1
Роздавачі кормів	139	149	219	1248	1223	1218	940	911	772
Частка сільгосппідприємств з РЗТ, %	3	5	7	6	6	6	5	5	2
Транспортери для прибирання гною	1103	1016	968	844	744	632	640	622	-481
Частка сільгосппідприємств з РЗТ, %	8	8	7	7	7	6	6	6	-2

Джерело: розроблено на основі [167]; власні дослідження на основі фінансової звітності підприємств.

Продовження додатку В

Таблиця В.3

**Динаміка кількості сільськогосподарських тварин за категоріями
господарств Житомирської області, 2012–2019 рр.**

(на кінець року; тис. гол.)

Показники	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Відхилення, +/-
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<i>Господарства усіх категорій</i>									
Велика рогата худоба	224,6	214,7	223,5	207,6	183,8	167,3	184,1	180,4	-44,2
Частка сільгосп підприємств з РЗТ, %	8	8	9	9	8	8	7	6	-2
у тому числі корови	142,4	137,2	134,4	128,2	119,1	111,5	109,3	102,1	-40,3
Частка сільгосп підприємств з РЗТ, %	8	8	9	9	8	8	7	6	-2
Свині	217,8	187,2	192,5	192,8	179,6	175,7	137	147,7	-70,1
Частка сільгосп підприємств з РЗТ, %	9	9	10	11	10	9	9	9	0
Вівці та кози	24,6	26,3	27,6	26,5	25,2	27	27	24,8	0,2
Частка сільгосп підприємств з РЗТ, %	10	11	10	10	9	8	8	7	-3
Коні	40,6	38,7	37,1	34,5	31,1	28,4	28,7	26,5	-14,1
Частка сільгосп підприємств з РЗТ, %	12	12	11	11	11	10	8	8	-4
Птиця	5546	5661	5845	6175	6378	6691	6961	7805	2259
Частка сільгосп підприємств з РЗТ, %	10	11	11	12	11	11	11	11	1
<i>Сільськогосподарські підприємства</i>									
Велика рогата худоба	87	83,5	81,1	72,7	62,7	57,4	56,3	52,9	-34,1
Частка сільгосп підприємств з РЗТ, %	6	7	7	7	6	6	5	5	-1
у тому числі корови	35,6	34,5	33,8	31,8	27,7	24,8	24,7	23,6	-12
Частка сільгосп підприємств з РЗТ, %	6	7	7	7	6	6	5	6	0
Свині	59,8	48,8	52,8	53,9	52	57	52,4	41,7	-18,1
Частка сільгосп підприємств з РЗТ, %	10	10	10	9	9	9	9	8	-2
Вівці та кози	5,2	5,6	6,1	4,9	4,4	5	4,2	3,4	-1,8
Частка сільгосп підприємств з РЗТ, %	7	7	7	6	6	6	6	6	-1
Коні	4	3,3	2,9	2,4	1,9	1,5	1,4	1,1	-2,9
Частка сільгосп підприємств з РЗТ, %	8	9	9	9	9	9	9	8	0
Птиця	518,3	281,6	394,4	429,9	526,8	548,9	705,4	558,7	40,4
Частка сільгосп підприємств з РЗТ, %	9	10	9	9	8	8	8	8	-1

Продовження додатку В

Продовження табл. В.3

Показник	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Відхилення, +/-
<i>у тому числі фермерські господарства</i>									
Велика рогата худоба	8,9	8,1	7,9	7,9	7,4	7	6,8	8,2	-0,7
Частка сільгосп підприємств з РЗТ, %	9	9	10	11	11	11	12	12	3
у тому числі корови	3,5	3,2	3,4	3,4	3,2	3,1	3,3	3,9	0,4
Частка сільгосп підприємств з РЗТ, %	8	8	9	9	10	11	11	11	3
Свині	15,4	12	12,9	12,8	14,8	18,4	18,3	20,6	5,2
Частка сільгосп підприємств з РЗТ, %	11	11	12	12	13	13	12	12	1
Вівці та кози	1	1,1	1,1	0,8	0,6	0,6	0,7	1,1	0,1
Частка сільгосп підприємств з РЗТ, %	8	8	9	8	8	8	8	8	0
Коні	0,5	0,4	0,4	0,3	0,3	0,2	0,2	0,4	-0,1
Частка сільгосп підприємств з РЗТ, %	9	9	9	8	6	6	7	8	-1
Птиця	80,5	83,1	85	85	75,1	70	92,1	186,5	106
Частка сільгосп підприємств з РЗТ, %	8	8	7	8	9	9	10	10	2
<i>Господарства населення</i>									
Велика рогата худоба	137,6	131,2	142,4	134,9	121,1	109,9	127,8	127,5	-10,1
Частка сільгосп підприємств з РЗТ, %	8	8	9	9	8	8	7	7	-1
у тому числі корови	106,8	102,7	100,6	96,4	91,4	86,7	84,6	78,5	-28,3
Частка сільгосп підприємств з РЗТ, %	8	8	9	9	8	8	8	7	-1
Свині	158	138,4	139,7	138,9	127,6	118,7	84,6	106,0	-52
Частка сільгосп підприємств з РЗТ, %	7	7	8	8	8	8	7	8	1
Вівці та кози	19,4	20,7	21,5	21,6	20,8	22	22,8	21,4	2
Частка сільгосп підприємств з РЗТ, %	9	9	10	9	9	8	8	7	-2
Коні	36,6	35,4	34,2	32,1	29,2	26,9	27,3	25,4	-11,2
Частка сільгосп підприємств з РЗТ, %	10	11	11	11	10	9	9	9	-1
Птиця	5028	5379	5451	5745	5851	6142	6256	7246	2218
Частка сільгосп підприємств з РЗТ, %	8	8	9	10	11	11	11	11	3

Джерело: розроблено на основі [167]; власні дослідження на основі фінансової звітності підприємств.

Додаток Г

Таблиця Г.1

Динаміка кредитів, надані депозитними корпораціями (банками, крім Національного банку України) нефінансовим корпораціям, за видами економічної діяльності Житомирської області, 2015–2019 рр.

(за даними веб-сайту Національного банку України; залишки коштів на кінець року; млн грн)

Показник	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Відхилення, +/-
Усього	1613	1818	1608	1637	1800	187
у тому числі						
Сільське, лісове та рибне господарство	71	103	103	149	131	60
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	21	30	32	44	52	31
Переробна промисловість	672	755	961	1148	1096	424
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	86	141	210	0	155	69
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	21	20	13	1	10	-11
Будівництво	63	22	13	12	15	-48
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	646	714	253	255	308	-338
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	19	18	10	9	12	-7
Тимчасове розміщування й організація харчування	1	3	2	3	2	1
Інформація та телекомунікації	3	2	2	0	2	-1
Операції з нерухомим майном	5	5	4	10	12	7
Професійна, наукова та технічна діяльність	3	2	2	2	2	-1
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	1	2	1	3	2	1
Освіта	1	1	1	1	1	0
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	0	0	0	0	0	0
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	0	0	0	0	0	0

Джерело: розроблено на основі [116].

Додаток Д

Таблиця Д.1

Перелік 116 підприємств Житомирської області, основна виробнича діяльність яких розміщена на радіаційно забруднених територіях

№ з/п	Назва підприємства	Відповідна кодова назва підприємств	Чи є підприємство бюджето-утворюючим (так/ні)	Кількість працюючих	Сплачено податків до бюджету всього, тис. грн. (за 2019 рік)
1.	ТОВ СП «СПІКА»	Підприємство 1	Так	21	5606,5
2.	ТОВ «Укр Агро РТ	Підприємство 2	Так	88	9628,9
3.	ТОВ «Великофоснянське»	Підприємство 3	Так	157	7605,3
4.	ПОСП «Дружба»	Підприємство 4	Так	119	6195,8
5.	ТОВ СП «СПІКА»	Підприємство 5	Так	21	5606,5
6.	СТОВ «Урожай»	Підприємство 6	Так	59	6610,7
7.	ТОВ «Українська ягода»	Підприємство 7	Ні	25	654,9
8.	ПКП «ТЕМП»	Підприємство 8	Ні	58	3231
9.	ПП «Діабаз»	Підприємство 9	Ні	25	496,3
10.	СТОВ «Гладковицьке»	Підприємство 10	Так	182	10726
11.	ТОВ «Юка- Інвест»	Підприємство 11	Ні	298	8397
12.	ПНТП «Надія Алкон»	Підприємство 12	Ні	21	718,3
13.	ПП «ЖОРНЕЛІС»	Підприємство 13	Ні	38	1363,9
14.	ПП «Імперія трав»	Підприємство 14	Ні	1	122,78
15.	СТОВ «Ліщинське»	Підприємство 15	Ні	69	7282,8
16.	ВКФ ТОВ «Санрайз»	Підприємство 16	Ні	25	513,8
17.	ТОВ «Налтекс»	Підприємство 17	Так	49	1120,9
18.	ПП «Ренет»	Підприємство 18	Так	317	2448,5
19.	ТОВ АФ «Відродження»	Підприємство 19	Так	76	3989,2
20.	ПМП «Полісся»	Підприємство 20	Ні	137	1553,6
21.	ТОВ «Мегаліс- комплекс»	Підприємство 21	Ні	15	305,9
22.	ПП «Лівіна»	Підприємство 22	Ні	9	1765,3
23.	ТОВ «ЧНР»	Підприємство 23	Так	48	2254,3
24.	ПАТ «Новоград-Волинський льонозавод»	Підприємство 24	Ні	53	353,4
25.	ФГ «Азалія»	Підприємство 25	Так	87	11133,7
26.	ТОВ «Сігнет- Центр»	Підприємство 26	Так	792	Інформація відсутня
27.	Приватне сільськогосподарське підприємство «Сокільча»	Підприємство 27	Так	124	Інформація відсутня
28.	Приватне сільськогосподарське підприємство «Саверці»	Підприємство 28	Так	191	Інформація відсутня
29.	Приватна агрофірма «Єрчики»	Підприємство 29	Так	265	Інформація відсутня
30.	Товариство з обмеженою відповідальністю «Олімп- агро»	Підприємство 30	Так	98	Інформація відсутня
31.	ТОВ «Степанівське»	Підприємство 31	Так	518	11157,5
32.	ДП Ружин- молоко	Підприємство 32	Так	255	Інформація відсутня
33.	ПСП «Батьківщина»	Підприємство 33	Так	93	Інформація відсутня
34.	ТОВ «АВВ Стандарт»	Підприємство 34	Ні	8	413,3
35.	ПП «Тетяна»	Підприємство 35	Ні	25	638,8
36.	ПП «Рута»	Підприємство 36	Ні	20	474,1
37.	ПП «Іван»	Підприємство 37	Ні	14	424,6
38.	ПП «Берегиня»	Підприємство 38	Так	150	14212,8 (в т.ч. 7788,1

Продовження додатку Д

Продовження табл. Д.1

№ з/п	Назва підприємства	Відповідна кодова назва підприємств	Чи є підприємство бюджето-утворюючим (так/ні)	Кількість працюючих	Сплачено податків до бюджету всього, тис. грн. (за 2019 рік)
39.	ТОВ «Полат - Ліс»	Підприємство 39	Так	34	1341
40.	ПП «Реал ТП»	Підприємство 40	Так	30	2653
41.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "АГРОІНВЕСТ"	Підприємство 41	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
42.	ТОВ "НІТ ГРУП"	Підприємство 42	Ні	58	1337,2
43.	СГПП «Іскра»	Підприємство 43	Так	140	4573,8
44.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ОБЮ"	Підприємство 44	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
45.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ДАСТ"	Підприємство 45	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
46.	СФГ «Афіна-2007»	Підприємство 46	Так	511	12515,4
47.	ПРИВАТНО-ОРЕНДНЕ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ПІДПРИЄМСТВО "ПЕРЕМОГА"	Підприємство 47	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
48.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "АГРОСОЮЗ"	Підприємство 48	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
49.	СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ПТАХІВНИК"	Підприємство 49	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
50.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "КСАНТ-2"	Підприємство 50	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
51.	СЕЛЯНСЬКЕ (ФЕРМЕРСЬКЕ) ГОСПОДАРСТВО "ВАЛЕНТИНА"	Підприємство 51	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
52.	ПРИВАТНО-ОРЕНДНЕ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ПІДПРИЄМСТВО "ЗОЛЯ"	Підприємство 52	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
53.	СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ВІКТОРІЯ ПОЛІССЯ"	Підприємство 53	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
54.	ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "КАМ'ЯНОБРІДСЬКЕ"	Підприємство 54	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
55.	СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ПЛЕМЗАВОД КОРОСТИШІВСЬКИЙ"	Підприємство 55	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
56.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ВЕЛИКОХАЙЧАНСЬКЕ"	Підприємство 56	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
57.	ПРИВАТНЕ (ПРИВАТНО-ОРЕНДНЕ) СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ПІДПРИЄМСТВО "КИШИНСЬКЕ"	Підприємство 57	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
58.	ПРИВАТНЕ (ПРИВАТНО-ОРЕНДНЕ) СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ПІДПРИЄМСТВО "ЗОЛОТА НИВА"	Підприємство 58	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня

Продовження додатку Д

Продовження табл. Д.1

№ з/п	Назва підприємства	Відповідна кодова назва підприємств	Чи є підприємство бюджето-утворюючим (так/ні)	Кількість працюючих	Сплачено податків до бюджету всього, тис. грн. (за 2019 рік)
59.	ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "ЛАСКИ"	Підприємство 59	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
60.	ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО ІМЕНІ СМІКА	Підприємство 60	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
61.	ПРИВАТНЕ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ПІДПРИЄМСТВО З ОРЕНДНИМИ ВІДНОСИНАМИ "КРЕМНЯНСЬКЕ"	Підприємство 61	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
62.	ПРИВАТНЕ (ПРИВАТНО-ОРЕНДНЕ) СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ПІДПРИЄМСТВО "СКУРАТІВСЬКЕ"	Підприємство 62	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
63.	ТОВ "НИВА"	Підприємство 63	Так	52	5198,9
64.	ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "АЛІНА БАШИНСЬКА"	Підприємство 64	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
65.	ПРИВАТНО - ОРЕНДНЕ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ПІДПРИЄМСТВО "МЕДИНІВСЬКЕ"	Підприємство 65	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
66.	СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "СВІТАНОК"	Підприємство 66	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
67.	ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "ІМ.МІЧУРИНА"	Підприємство 67	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
68.	ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "ДОБРОБУТ - РАДЧИЦІ"	Підприємство 68	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
69.	СЕЛЯНСЬКЕ (ФЕРМЕРСЬКЕ) ГОСПОДАРСТВО "ЯЛИНКА"	Підприємство 69	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
70.	ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "ЗДВИЖ"	Підприємство 70	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
71.	ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "ВІЛІЯ"	Підприємство 71	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
72.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ВІДРОДЖЕННЯ"	Підприємство 72	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
73.	ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "ВІТА СТАНЧИК"	Підприємство 73	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
74.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "АГРОХОЛДІНГ "ХОРТИЦЯ"	Підприємство 74	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
75.	ПРИВАТНЕ-СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ПІДПРИЄМСТВО "АГРОФІРМА"СИМОНІ"	Підприємство 75	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
76.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЖИВЕНА"	Підприємство 76	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
77.	ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "НВ"	Підприємство 77	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня

Продовження додатку Д

Продовження табл. Д.1

№ з/п	Назва підприємства	Відповідна кодова назва підприємств	Чи є підприємство бюджето-утворюючим (так/ні)	Кількість працюючих	Сплачено податків до бюджету всього, тис. грн. (за 2019 рік)
78.	Товариство з обмеженою відповідальністю "Лугіни Агро"	Підприємство 78	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
79.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "СВЯТОВИТ - АГРО"	Підприємство 79	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
80.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "АГРОВІСТАТУР"	Підприємство 80	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
81.	ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "ЮРАН М"	Підприємство 81	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
82.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ПРОФІЛЕНД"	Підприємство 82	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
83.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "УКРАЇНКА АГРО"	Підприємство 83	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
84.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ПОЛІССЯ-СІЛЬГОСП-АГРО"	Підприємство 84	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
85.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ПІДПРИЄМСТВО "ОБРІЙ"	Підприємство 85	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
86.	ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ФЕРМАЦЕНТР"	Підприємство 86	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
87.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "БІЛЬКОВІЦІ"	Підприємство 87	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
88.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "АГРО-КОНТАКТ-1"	Підприємство 88	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
89.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ФІРМА "АСКО"	Підприємство 89	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
90.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ПЕГАС-АГРО"	Підприємство 90	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
91.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЛЕНДКОМ ЦЕНТР"	Підприємство 91	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
92.	ПРИВАТНО-ОРЕНДНЕ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ПІДПРИЄМСТВО "ВЕЛИКОЯБЛУНЕЦЬКЕ"	Підприємство 92	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
93.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "СМІЛЬЧИНО-ЛЬОН"	Підприємство 93	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
94.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ЧЕРВОНА ВОЛОКА"	Підприємство 94	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
95.	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "УКРЗЕРНОПРОМ - ІВАНКІВ"	Підприємство 95	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня

Продовження додатку Д

Продовження табл. Д.1

№ з/п	Назва підприємства	Відповідна кодова назва підприємств	Чи є підприємство бюджето-утворюючим (так/ні)	Кількість працюючих	Сплачено податків до бюджету всього, тис. грн. (за 2019 рік)
96.	Приватне сільськогосподарське підприємство "Бігунь "	Підприємство 96	Так	88	8965,1
97.	СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "УКРАЇНА"	Підприємство 97	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
98.	Приватне підприємство "Валентина"	Підприємство 98	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
99.	Сільськогосподарське Товариство з обмеженою відповідальністю "Поліська нива"	Підприємство 99	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
100.	Селянське (фермерське) господарство "Володимирське"	Підприємство 100	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
101.	ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "ВЕСЕЛІВСЬКЕ"	Підприємство 101	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
102.	Товариство з обмеженою відповідальністю "Гранум Плюс"	Підприємство 102	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
103.	Поліська дослідна станція імені О.М. Засухіна Інституту картоплярства Національної академії аграрних наук України	Підприємство 103	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
104.	Товариство з обмеженою відповідальністю "Агро Мрія МСС"	Підприємство 104	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
105.	ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ВЕЛІДНИЦЬКЕ"	Підприємство 105	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
106.	СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "НОВЕ ЖИТТЯ "	Підприємство 106	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
107.	ПРИВАТНЕ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ПІДПРИЄМСТВО "АГРОФІРМА "РАНОК"	Підприємство 107	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
108.	Сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю "Дуга"	Підприємство 108	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
109.	СЕЛЯНСЬКЕ (ФЕРМЕРСЬКЕ) ГОСПОДАРСТВО "ЛЮДМИЛА"	Підприємство 109	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
110.	Товариство з обмеженою відповідальністю "Торчинське"	Підприємство 110	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
111.	СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ДРУЖБА"	Підприємство 111	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
112.	Товариство з обмеженою відповідальністю "Укрбелпродукт"	Підприємство 112	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
113.	СЕЛЯНСЬКЕ (ФЕРМЕРСЬКЕ) ГОСПОДАРСТВО "СУЗІР'Я"	Підприємство 113	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
114.	ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "АГРОСИЛА"	Підприємство 114	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
115.	Приватне сільськогосподарське підприємство "Явір"	Підприємство 115	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня
116.	Сільськогосподарське Товариство з обмеженою відповідальністю "Альянс-Бекон"	Підприємство 116	Ні	Інформація відсутня	Інформація відсутня

Джерело: сформовано на основі фінансової звітності підприємств.

Продовження додатку Д

Таблиця Д.2

Інвестиційні вкладення у підприємства-респонденти у 2019 році, тис. грн

Підприємство	Капітальні інвестиції	Інвестиції у матеріальні активи	Інвестиції в основний капітал	Капітальне будівництво	Машини, обладнання та транспортні засоби	Земля	Існуючі будівлі та споруди	Довгострокові біологічні активи	Інші необоротні матеріальні активи
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Підприємство 1	76,3	36,0	-	-	40,3	-	-	-	-
Підприємство 2	81,4	20,0	40,0	-	20,0	-	-	-	1,4
Підприємство 3	109,5	9,5	50,0	-	-	-	50,0	-	-
Підприємство 4	111,6	11,3	-	80	-	-	-	-	20,3
Підприємство 5	5,8	-	-	-	-	-	5,8	-	-
Підприємство 6	9,1	-	-	-	-	-	-	-	9,1
Підприємство 7	15,6	15,6	-	-	-	-	-	-	-
Підприємство 8	21,2	-	-	-	21,2	-	-	-	-
Підприємство 9	101,2	-	51,2	-	-	-	-	50,0	-
Підприємство 10	143,5	100,0	-	-	-	-	-	-	43,5
Підприємство 11	44,0	-	-	-	-	44,0	-	-	-
Підприємство 12	31,8	-	-	-	31,8	-	-	-	-
Підприємство 13	55,9	-	55,9	-	-	-	-	-	-
Підприємство 14	88,9	-	-	-	80,0	-	8,9	-	-
Підприємство 15	13,2	-	-	-	13,2	-	-	-	-
Підприємство 16	3,2	-	-	-	-	-	-	-	3,2
Підприємство 17	7,7	-	-	-	-	7,7	-	-	-
Підприємство 18	10,8	-	10,8	-	-	-	-	-	-
Підприємство 19	56,7	56,7	-	-	-	-	-	-	-
Підприємство 20	44,2	-	-	-	-	-	44,2	-	-
Підприємство 21	6,6	-	-	-	6,6	-	-	-	-
Підприємство 22	2,0	-	-	-	-	-	-	-	2,0
Підприємство 23	27,7	-	27,7	-	-	-	-	-	-
Підприємство 24	38,9	-	-	-	38,9	-	-	-	-
Підприємство 25	84,2	-	-	-	84,2	-	-	-	-
Підприємство 26	69,3	-	-	-	-	-	69,3	-	-
Підприємство 27	122,7	62,7	-	-	30,0	30,0	-	-	-
Підприємство 28	158,6	55,3	-	103,3	-	-	-	-	-
Підприємство 29	209,5	-	-	209,5	-	-	-	-	-
Підприємство 30	13,8	-	-	-	-	13,8	-	-	-
Підприємство 31	99,1	-	-	-	-	31,1	-	65,0	8,0
Підприємство 32	188,5	108,0	-	-	-	-	-	-	80,5
Підприємство 33	12,6	-	-	-	12,6	-	-	-	-

Продовження додатку Д

Продовження табл. Д.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Підприємство 34	7,8	-	-	-	-	7,8	-	-	-
Підприємство 35	86,0	-	86,0	-	-	-	-	-	-
Підприємство 36	106,1	-	-	-	106,1	-	-	-	-
Підприємство 37	224,8	120,4	-	-	-	-	64,3	-	60,1
Підприємство 38	131,7	-	131,7	-	-	-	-	-	-
Підприємство 39	67,9	-	-	-	67,9	-	-	-	-
Підприємство 40	58,7	58,7	-	-	-	-	-	-	-
Підприємство 41	45,9	-	-	-	-	-	-	-	45,9
Підприємство 42	8,4	-	-	-	-	-	8,4	-	-
Підприємство 43	9,5	-	-	-	-	9,5	-	-	-
Підприємство 44	4,0	-	-	-	-	-	-	-	4,0
Підприємство 45	133,2	-	-	133,2					
Підприємство 46	339,8	129,2	110,4	-	-	-	-	-	100,2
Підприємство 47	150,2	-	150,2	-	-	-	-	-	-
Підприємство 48	63,6	-	63,6	-	-	-	-	-	-
Підприємство 49	47,0	-	-	-	47,0	-	-	-	-
Підприємство 50	58,5	40,4	-	-	-	-	18,1	-	-
Підприємство 51	115,7	55,2	-	-	60,2	-	-	-	0,3
Підприємство 52	142,2	-	-	142,2	-	-	-	-	-
Підприємство 53	139,0	112,0	-	-	-	-	27,0	-	-
Підприємство 54	67,5	-	-	-	-	-	-	-	67,5
Підприємство 55	62,1	32,0	-	-	30,1	-	-	-	-
Підприємство 56	58,8	58,8	-	-	-	-	-	-	-
Підприємство 57	6,8	-	-	-	-	6,8	-	-	-
Підприємство 58	12,9	-	-	-	-	-	-	-	12,9
Підприємство 59	9,1	-	-	-	-	-	9,1	-	-
Підприємство 60	22,9	-	-	-	-	-	-	22,9	-
Підприємство 61	177,0	117,0	-	-	35,0	-	-	25,0	-
Підприємство 62	190,4	-	-	189,2	-	-	-	-	1,2
Підприємство 63	156,9	56,3	-	-	-	-	100,3	-	-
Підприємство 64	170,2	70,1	100,1	-	-	-	-	-	-
Підприємство 65	16,3	-	-	-	-	16,3	-	-	-
Підприємство 66	11,1	-	-	-	-	-	11,1	-	-
Підприємство 67	18,3	-	18,3	-	-	-	-	-	-
Підприємство 68	199,4	-	119,0	-	-	-	-	78,2	2,2
Підприємство 69	243,0	103,5	139,5	-	-	-	-	-	-
Підприємство 70	215,1	-	-	214,0	-	-	-	-	1,1
Підприємство 71	155,4	55,1	50,2	-	-	-	50,1	-	-
Підприємство 72	7,3	-	-	-	-	7,3	-	-	-
Підприємство 73	8,6	-	-	-	-	-	-	-	8,6
Підприємство 74	9,9	-	9,9	-	-	-	-	-	-
Підприємство 75	25,6	25,6	-	-	-	-	-	-	-

Продовження додатку Д
Продовження табл. Д.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Підприємство 76	147,1	47,1	60,0	-	-	40,0	-	-	-
Підприємство 77	222,8	-	-	212,0	-	-	12,8	-	-
Підприємство 78	317,6	215,6	98,0	-	-	-	4,0	-	-
Підприємство 79	46,3	-	-	-	-	-	-	46,3	-
Підприємство 80	33,0	-	33,0	-	-	-	-	-	-
Підприємство 81	19,0	-	-	-	-	-	14,0	-	5,0
Підприємство 82	5,1	-	-	-	5,1	-	-	-	-
Підприємство 83	3,2	-	-	-	-	-	-	-	3,2
Підприємство 84	7,4	-	7,4	-	-	-	-	-	-
Підприємство 85	87,5	40,0	-	-	32,3	-	-	-	15,2
Підприємство 86	67,4	-	67,4	-	-	-	-	-	-
Підприємство 87	65,3	-	-	65,3	-	-	-	-	-
Підприємство 88	113,0	100,5	-	-	-	12,0	-	-	0,5
Підприємство 89	7,7	-	-	-	-	-	-	-	7,7
Підприємство 90	9,4	-	-	-	-	-	-	-	9,4
Підприємство 91	3,0	-	-	-	-	-	-	-	3,0
Підприємство 92	58,5	-	50,4	-	-	-	-	8,1	-
Підприємство 93	17,9	-	-	-	17,9	-	-	-	-
Підприємство 94	41,8	-	41,8	-	-	-	-	-	-
Підприємство 95	111,8	51,0	50,4	-	-	-	10,4	-	-
Підприємство 96	67,0	-	-	-	-	-	33,0	-	34,0
Підприємство 97	6,6	-	-	-	-	-	6,6	-	-
Підприємство 98	17,4	-	-	-	-	-	-	-	17,4
Підприємство 99	19,0	19,0	-	-	-	-	-	-	-
Підприємство 100	95,1	45,0	-	-	47,1	-	-	-	3,0
Підприємство 101	5,7	-	-	-	-	-	-	-	5,7
Підприємство 102	56,3	56,3	-	-	-	-	-	-	-
Підприємство 103	88,2	-	-	-	78,1	-	-	-	10,1
Підприємство 104	112,9	-	62,4	-	50,2	-	-	-	0,3
Підприємство 105	146,3	100,3	42,0	-	-	-	4,0	-	-
Підприємство 106	227,0	-	-	224,0	-	-	-	-	3,0
Підприємство 107	98,0	44,0	-	-	-	-	50,5	-	3,5
Підприємство 108	75,4	34,4	41,0	-	-	-	-	-	-
Підприємство 109	8,9	-	8,9	-	-	-	-	-	-
Підприємство 110	6,4	-	-	-	-	-	-	-	6,4
Підприємство 111	9,2	-	-	-	-	-	-	-	9,2
Підприємство 112	24,8	24,8	-	-	-	-	-	-	-
Підприємство 113	57,0	33,0	-	-	24,0	-	-	-	-
Підприємство 114	5,0	-	-	-	-	-	-	-	5,0
Підприємство 115	198,6	98,2	55,4	-	-	-	-	45,0	-
Підприємство 116	19,5	-	-	-	-	-	19,5	-	-

Джерело: розроблено на основі [5; 69; 84; 166]; власні дослідження на основі фінансової звітності підприємств.

Продовження додатку Д

Таблиця Д.3

**Прямі іноземні інвестиції у підприємства-респонденти,
2019 р., тис. дол. США**

Підприємство	Іноземні інвестиції у підприємство тис. дол. США	Приріст, тис. дол. США	Освоєно інвестицій в основний капітал, тис. дол. США
1	2	3	4
Підприємства 1-2	-	-	-
Підприємство 3	50	120	40
Підприємство 4	30	30	26
Підприємство 5	100	100	98
Підприємство 6	-	-	-
Підприємство 7	65	65	63
Підприємство 8	70	70	69
Підприємство 9	-	-	-
Підприємство 10	150	500	145
Підприємства 11 - 24	-	-	-
Підприємство 25	70	200	69
Підприємство 26-28	-	-	-
Підприємство 29	30	30	30
Підприємство 30	-	-	-
Підприємство 31	50	250	49
Підприємство 32-37	-	-	-
Підприємство 38	120	120	120
Підприємство 39-42	-	-	-
Підприємство 43	90	90	88
Підприємство 44-45	-	-	-
Підприємство 46	50	170	46
Підприємство 47-62	-	-	-
Підприємство 63	50	50	50
Підприємство 64- 95	-	-	-
Підприємство 96	90	90	85
Підприємство 97 - 116	-	-	-

Джерело: розроблено на основі [5; 69; 84; 166]; власні дослідження на основі фінансової звітності підприємств.

Додаток Е

Таблиця Е.1

**Структура земельних ресурсів Житомирської області
на 1 січня 2020 року**

Показники	Площа, тис.га	Відсотків до загальної площі
Усього земель	3019,6	100
землі сільськогосподарського призначення	1616,7	54
ліси та лісовкриті площі	1125,3	37
забудовані землі	90,2	3
землі під водою	47,5	2
відкриті заболочені землі	99,8	3
інші землі	40,1	1

Джерело: розроблено на основі [167].



Рис. Е.1. Посівні площі сільськогосподарських культур у Житомирській області у 2019 році, тис. га

Джерело: розроблено на основі [167].

Продовження додатку Е

Таблиця Е.2

**Питома вага капітальних інвестицій в розрізі міст та районів
Житомирської області у 2019 році, %**

Показники	Капітальні інвестиції	
	відсотків	рейтинг (місце регіону)
м. Житомир	30,2	1
м. Бердичів	3,4	7–8
м. Коростень	2,6	10
м. Малин	2,8	9
м. Нов.-Волинський	3,6	6
райони		
Андрушівський	2,4	14
Баранівський	0,7	22–24
Бердичівський	1,9	15
Брусилівський	0,6	25
Ємільчинський	0,5	22–24
Житомирський	11,5	3
Коростенський	2,9	5
Коростишівський	1,7	17–18
Лугинський	0,2	28
Любарський	2,2	13
Малинський	0,7	22–24
Народицький	0,5	26–27
Нов.-Волинський	6,2	4
Овруцький	1,4	17–18
Олевський	0,7	20–21
Попільнянський	11,1	2
Пулинський	0,2	26–27
Радомишльський	3,0	7–8
Романівський	2,0	11–12
Ружинський	2,0	16
Хорошівський	1,5	19
Черняхівський	1,1	20–21
Чуднівський	2,4	11–12

Джерело: розроблено на основі [167].

Додаток Ж

Таблиця Ж.1

Викиди забруднюючих речовин та діоксиду вуглецю в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення за видами економічної діяльності, 2019 р.

Показник	Обсяги викидів			
	забруднюючих речовин		діоксиду вуглецю	
	т	відсотків до підсумку	т	відсотків до підсумку
Усі види економічної діяльності	9272,5	100	656281,4	100
Сільське, лісове та рибне господарство	2576,8	27,8	57134,5	8,7
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	1006,2	10,9	14593,3	2,2
добування металевих руд	249,5	2,7	13207,4	2
добування інших корисних копалин і розроблення кар'єрів	756,7	8,2	1385,9	0,2
Переробна промисловість	2745,1	29,6	264311,8	40,3
у тому числі				
виробництво харчових продуктів	459,8	5	46862,8	7,1
виробництво напоїв	26,9	0,3	6165,8	0,9
виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	31,6	0,3	2461,7	0,4
виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	949	10,2	90885,1	13,8
виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	132,9	1,4	3210,7	0,5
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	433,9	4,7	217748,7	33,2
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	26	0,3	6176,2	0,9
Будівництво	31,7	0,3	747,4	0,1
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	1615,1	17,4	52636,3	8
Тимчасове розміщування й організація харчування, інформація та телекомунікації; фінансова та страхова діяльність; операції з нерухомим майном; діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	40,6	0,4	6122,9	0,9
Професійна, наукова та технічна діяльність; освіта	137,5	1,5	3800,3	0,6
Державне управління і оборона; обов'язкове соціальне страхування	396,7	4,3	24616,2	3,8
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги; мистецтво, спорт, розваги та відпочинок; надання видів послуг	89,1	0,9	3899,1	0,6
Інші види економічної діяльності	173,8	1,9	4494,7	0,7

Джерело: розроблено на основі [167].

Продовження додатку Ж

Таблиця Ж.2

**Динаміка утворення відходів за видами економічної діяльності
підприємств та домогосподарств в Житомирській області,
2017–2019 рр., т**

Показник	2017		2018		2019	
	I–IV класів небезпеки	у тому числі I–III класів небезпеки	I–IV класів небезпеки	у тому числі I–III класів небезпеки	I–IV класів небезпеки	у тому числі I–III класів небезпеки
Усього	671879,3	1414,9	518307,5	664,5	550432,8	887,1
Сільське, лісове та рибне господарство	230900,7	74,1	67786,9	66,4	71534,4	100,6
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	83871,7	146,2	127537,8	146,3	141564,3	101,7
у тому числі						
добування металевих руд	157,2	23,1	661,7	14,7	1236,1	33
добування інших корисних копалин і розроблення кар'єрів	83714,5	123,1	126782,2	131	140231,7	67,8
Переробна промисловість	230644,1	1014,6	211884,6	296,2	150634,5	452,3
у тому числі						
виробництво харчових продуктів	145037,5	67,3	118642,8	27,3	39582,9	26,5
виробництво напоїв	19947,2	3,2	27400,9	2,8	19206,1	2,8
виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	652,5	23,7	367,4	1,8	176,9	2,8
виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	43460,8	637,2	36615,5	30,8	40173,9	35,9
виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	1056,3	3,1	3152,4	196,7	3386,5	287,6
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	6686,8	18,8	757,9	8,9	762,4	12,6
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	5741	3,6	5429,5	3,9	5849,8	5,8
Будівництво	353,9	5,4	407,7	4,1	75,2	3,1
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	5317,3	142,2	3724,6	118	2371,8	145,3
Інші види економічної діяльності	6071,1	10	8510,5	20,7	72691,1	65,7
Домогосподарства	102292,7	–	92268	–	104949,3	–

Джерело: розроблено на основі [167].

Додаток И

Таблиця И.1

**Оцінка сільськогосподарських підприємств Житомирської області за
показником абсолютної ліквідності, 2002–2019 рр.**

Підприємство	2002	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2019/ 2002	2019/2015
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Підприємство 1	0,03	0,01	0,01	0,01	0,01	0	0,01	0,04	0,01	0,03
Підприємство 2	0,07	0	0	0	0	0	0	0,01	-0,06	0,01
Підприємство 3	0	0	0	0	0	0	0	0,01	0,01	0,01
Підприємство 4	0	0	0,06	0	0	0	0	0,03	0,03	0,03
Підприємство 5	0,12	0,1	0,01	0	0	0	0	0	-0,12	0
Підприємство 6	0,06	0	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,09	0,03	0,06
Підприємство 7	0,07	0,09	0,09	0,09		0	0	0,02	-0,05	-0,07
Підприємство 8	0,03	0,07	0,03	0,03	0,03	0	0	0,03	0	0
Підприємство 9	0,09	0,07	0,03	0,03	0,03	0	0	0	-0,09	-0,03
Підприємство 10	0	0,07	0,03	0,03	0,03	0	0	0,07	0,07	0,04
Підприємство 11	0	0,07	0,03	0,03	0,03	0	0	0,06	0,06	0,03
Підприємство 12	0	0,07	0,03	0,03	0,03	0	0	0,10	0,1	0,07
Підприємство 13	0	0,07	0,03	0,03	0,03	0	0	0,11	0,11	0,08
Підприємство 14	0,8	0,09	0,09	0,09	0,06	0,06	0,06	0,02	-0,78	-0,07
Підприємство 15	0,15	0,1	0,08	0,14	0,15	0,13	0,11	0,04	-0,11	-0,1
Підприємство 16	0,12	0,08	0,01	0	0	0	0	0,01	-0,11	0,01
Підприємство 17	0,03	0,01	0,22	0,02	0,04	0,03	0,02	0,10	0,07	0,08
Підприємство 18	0,25	0,28	0,31	0,48	0,5	0,4	0,35	0,41	0,16	-0,07
Підприємство 19	0,11	0,09	0,19	0	0,05	0,01	0,02	0,11	0	0,11
Підприємство 20	0,15	0,09	0,01	0,07	0,03	0,06	0,12	0,19	0,04	0,12
Підприємство 21	0,04	0,06	0,16	0,13	0,1	0,11	0,1	0,20	0,16	0,07
Підприємство 22	0,02	0,03	0,12	0,09	0,08	0,12	0,13	0,21	0,19	0,12
Підприємство 23	0,03	0,01	0,01	0,01	0,01	0	0,01	0,03	0	0,02
Підприємство 24	0	0	0	0	0	0	0	0,01	0,01	0,01
Підприємство 25	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Підприємство 26	0	0	0,06	0	0	0	0	0,03	0,03	0,03
Підприємство 27	0,15	0,1	0,01	0	0	0	0	0,09	-0,06	0,09
Підприємство 28	0,01	0	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,13	0,12	0,1
Підприємство 29	0,10	0,09	0,09	0,09	0	0	0	0	-0,1	-0,09
Підприємство 30	0,09	0,07	0,03	0,03	0,03	0	0	0	-0,09	-0,03
Підприємство 31	0,12	0,07	0,03	0,03	0,03	0	0	0,01	-0,11	-0,02
Підприємство 32	0,17	0,07	0,03	0,03	0,03	0	0	0,05	-0,12	0,02
Підприємство 33	0,21	0,07	0,03	0,03	0,03	0	0	0,13	-0,08	0,1
Підприємство 34	0,11	0,07	0,03	0,03	0,03	0	0	0	-0,11	-0,03
Підприємство 35	0,05	0,07	0,03	0,03	0,03	0	0	0,04	-0,01	0,01
Підприємство 36	0,08	0,09	0,09	0,09	0,06	0,06	0,06	0,01	-0,07	-0,08
Підприємство 37	0,16	0,1	0,08	0,14	0,15	0,13	0,11	0,01	-0,15	-0,13

Продовження додатку И

Продовження табл. И.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Підприємство 38	0,20	0,08	0,01	0	0	0	0	0,13	-0,07	0,13
Підприємство 39	0,02	0,01	0,22	0,02	0,04	0,03	0,02	0,21	0,19	0,19
Підприємство 40	0,30	0,28	0,31	0,48	0,5	0,4	0,35	0,32	0,02	-0,16
Підприємство 41	0,15	0,09	0,19	0	0,05	0,01	0,02	0,10	-0,05	0,1
Підприємство 42	0,07	0,09	0,01	0,07	0,03	0,06	0,12	0,11	0,04	0,04
Підприємство 43	0,21	0,06	0,16	0,13	0,1	0,11	0,1	0,07	-0,14	-0,06
Підприємство 44	0,01	0,03	0,12	0,09	0,08	0,12	0,13	0,19	0,18	0,1
Підприємство 45	0	0,01	0,01	0,01	0,01	0	0,01	0,07	0,07	0,06
Підприємство 46	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Підприємство 47	0	0	0	0	0	0	0	0,15	0,15	0,15
Підприємство 48	0,02	0	0,06	0	0	0	0	0,11	0,09	0,11
Підприємство 49	0,19	0,1	0,01	0	0	0	0	0,02	-0,17	0,02
Підприємство 50	0,02	0	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0	-0,02	-0,03
Підприємство 51	0,19	0,09	0,09	0,09	0	0	0	0	-0,19	-0,09
Підприємство 52	0,04	0,07	0,03	0,03	0,03	0	0	0	-0,04	-0,03
Підприємство 53	0,02	0,07	0,03	0,03	0,03	0	0	0,11	0,09	0,08
Підприємство 54	0,13	0,07	0,03	0,03	0,03	0	0	0,02	-0,11	-0,01
Підприємство 55	0,15	0,07	0,03	0,03	0,03	0	0	0,01	-0,14	-0,02
Підприємство 56	0,07	0,07	0,03	0,03	0,03	0	0	0,22	0,15	0,19
Підприємство 57	0,08	0,07	0,03	0,03	0,03	0	0	0,01	-0,07	-0,02
Підприємство 58	0,18	0,09	0,09	0,09	0,06	0,06	0,06	0,05	-0,13	-0,04
Підприємство 59	0,21	0,1	0,08	0,14	0,15	0,13	0,11	0,16	-0,05	0,02
Підприємство 60	0,16	0,08	0,01	0	0	0	0	0,03	-0,13	0,03
Підприємство 61	0,03	0,01	0,22	0,02	0,04	0,03	0,02	0	-0,03	-0,02
Підприємство 62	0,34	0,28	0,31	0,48	0,5	0,4	0,35	0,29	-0,05	-0,19
Підприємство 63	0,12	0,09	0,19	0	0,05	0,01	0,02	0	-0,12	0
Підприємство 64	0,14	0,09	0,01	0,07	0,03	0,06	0,12	0,21	0,07	0,14
Підприємство 65	0,10	0,06	0,16	0,13	0,1	0,11	0,1	0,07	-0,03	-0,06
Підприємство 66	0,11	0,03	0,12	0,09	0,08	0,12	0,13	0,19	0,08	0,1
Підприємство 67	0,03	0,01	0,01	0,01	0,01	0	0,01	0	-0,03	-0,01
Підприємство 68	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Підприємство 69	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Підприємство 70	0,05	0	0,06	0	0	0	0	0,13	0,08	0,13
Підприємство 71	0,19	0,1	0,01	0	0	0	0	0,01	-0,18	0,01
Підприємство 72	0,13	0	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,05	-0,08	0,02
Підприємство 73	0,18	0,09	0,09	0,09		0	0	0,03	-0,15	-0,06
Підприємство 74	0,02	0,07	0,03	0,03	0,03	0	0	0	-0,02	-0,03
Підприємство 75	0,04	0,07	0,03	0,03	0,03	0	0	0	-0,04	-0,03
Підприємство 76	0,16	0,07	0,03	0,03	0,03	0	0	0,03	-0,13	0
Підприємство 77	0,21	0,07	0,03	0,03	0,03	0	0	0	-0,21	-0,03
Підприємство 78	0,08	0,07	0,03	0,03	0,03	0	0	0	-0,08	-0,03
Підприємство 79	0,07	0,07	0,03	0,03	0,03	0	0	0,14	0,07	0,11

Продовження додатку И

Продовження табл. И.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Підприємство 80	0,13	0,09	0,09	0,09	0,06	0,06	0,06	0,19	0,06	0,1
Підприємство 81	0,18	0,1	0,08	0,14	0,15	0,13	0,11	0,17	-0,01	0,03
Підприємство 82	0,11	0,08	0,01	0	0	0	0	0,04	-0,07	0,04
Підприємство 83	0	0,01	0,22	0,02	0,04	0,03	0,02	0	0	-0,02
Підприємство 84	0,21	0,28	0,31	0,48	0,5	0,4	0,35	0,36	0,15	-0,12
Підприємство 85	0,20	0,09	0,19	0	0,05	0,01	0,02	0	-0,2	0
Підприємство 86	0,14	0,09	0,01	0,07	0,03	0,06	0,12	0,01	-0,13	-0,06
Підприємство 87	0,20	0,06	0,16	0,13	0,1	0,11	0,1	0,20	0	0,07
Підприємство 88	0	0,03	0,12	0,09	0,08	0,12	0,13	0,09	0,09	0
Підприємство 89	0,07	0,01	0,01	0,01	0,01	0	0,01	0,11	0,04	0,1
Підприємство 90	0	0	0	0	0	0	0	0,10	0,1	0,1
Підприємство 91	0,03	0	0	0	0	0	0	0	-0,03	0
Підприємство 92	0	0	0,06	0	0	0	0	0,07	0,07	0,07
Підприємство 93	0,22	0,1	0,01	0	0	0	0	0	-0,22	0
Підприємство 94	0,07	0	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,15	0,08	0,12
Підприємство 95	0,04	0,09	0,09	0,09	0	0	0	0	-0,04	-0,09
Підприємство 96	0,11	0,07	0,03	0,03	0,03	0	0	0,10	-0,01	0,07
Підприємство 97	0,24	0,07	0,03	0,03	0,03	0	0	0,07	-0,17	0,04
Підприємство 98	0,13	0,07	0,03	0,03	0,03	0	0	0,04	-0,09	0,01
Підприємство 99	0,05	0,07	0,03	0,03	0,03	0	0	0,01	-0,04	-0,02
Підприємство 100	0,08	0,07	0,03	0,03	0,03	0	0	0	-0,08	-0,03
Підприємство 101	0,09	0,07	0,03	0,03	0,03	0	0	0,01	-0,08	-0,02
Підприємство 102	0,15	0,09	0,09	0,09	0,06	0,06	0,06	0,12	-0,03	0,03
Підприємство 103	0,18	0,1	0,08	0,14	0,15	0,13	0,11	0,11	-0,07	-0,03
Підприємство 104	0,20	0,08	0,01	0	0	0	0	0,09	-0,11	0,09
Підприємство 105	0	0,01	0,22	0,02	0,04	0,03	0,02	0,02	0,02	0
Підприємство 106	0,21	0,28	0,31	0,48	0,5	0,4	0,35	0,38	0,17	-0,1
Підприємство 107	0,19	0,09	0,19	0	0,05	0,01	0,02	0,03	-0,16	0,03
Підприємство 108	0,06	0,09	0,01	0,07	0,03	0,06	0,12	0,23	0,17	0,16
Підприємство 109	0,09	0,06	0,16	0,13	0,1	0,11	0,1	0,03	-0,06	-0,1
Підприємство 110	0,10	0,03	0,12	0,09	0,08	0,12	0,13	0	-0,1	-0,09
Підприємство 111	0,10	0,06	0,16	0,13	0,1	0,11	0,1	0	-0,1	-0,13
Підприємство 112	0,01	0,03	0,12	0,09	0,08	0,12	0,13	0,25	0,24	0,16
Підприємство 113	0,09	0,01	0,01	0,01	0,01	0	0,01	0,14	0,05	0,13
Підприємство 114	0,06	0	0	0	0	0	0	0,01	-0,05	0,01
Підприємство 115	0,09	0	0	0	0	0	0	0,01	-0,08	0,01
Підприємство 116	0,12	0	0,06	0	0	0	0	0	-0,12	0

Джерело: власні дослідження на основі фінансової звітності підприємств.

Продовження додатку И

Таблиця И.2

Оцінка сільськогосподарських підприємств Житомирської області за
показником фондівдачі, 2002–2019 рр.

Підприємство	2002	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2019/2002	2019/2015
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Підприємство 1	2,02	2,25	3,25	5,25	6,25	7,25	8,25	4,78	2,76	-0,47
Підприємство 2	3,59	3,56	4,56	6,56	7,56	8,56	9,56	10,02	6,43	3,46
Підприємство 3	3,44	3,56	3,89	5,89	6,89	7,89	8,89	10,35	6,91	4,46
Підприємство 4	3,01	3,56	6,37	8,37	9,37	10,37	11,37	9,17	6,16	0,8
Підприємство 5	2,97	3,56	7,37	6,98	7,98	8,98	9,98	9,95	6,98	2,97
Підприємство 6	6,98	7,12	8,37	2,47	3,55	4,55	5,55	6,06	-0,92	3,59
Підприємство 7	7,19	8,12	9,37	3,81	4,23	5,81	6,81	6,90	-0,29	3,09
Підприємство 8	9,44	9,12	10,37	4,47	4,23	4,12	4,81	4,72	-4,72	0,25
Підприємство 9	9,15	10,12	11,37	5,47	4,23	5,12	5,12	5,89	-3,26	0,42
Підприємство 10	8,66	11,12	12,37	6,47	4,23	6,12	6,12	6,01	-2,65	-0,46
Підприємство 11	10,15	12,12	13,37	7,47	4,23	7,12	7,12	7,11	-3,04	-0,36
Підприємство 12	11,09	13,12	14,37	8,47	4,23	8,12	8,12	6,43	-4,66	-2,04
Підприємство 13	10,98	14,12	15,37	9,47	4,23	9,12	9,12	10,26	-0,72	0,79
Підприємство 14	11,22	15,12	16,37	10,47	4,23	10,12	10,12	10,37	-0,85	-0,1
Підприємство 15	10,09	7,12	8,37	2,47	3,55	4,55	5,55	7,09	-3	4,62
Підприємство 16	8,77	8,12	9,37	3,81	4,23	5,81	6,81	7,65	-1,12	3,84
Підприємство 17	8,12	9,12	10,37	4,47	4,23	4,12	4,81	3,11	-5,01	-1,36
Підприємство 18	11,33	10,12	11,37	5,47	4,23	5,12	5,12	5,15	-6,18	-0,32
Підприємство 19	11,13	11,12	12,37	6,47	4,23	6,12	6,12	5,46	-5,67	-1,01
Підприємство 20	10,99	12,12	13,37	7,47	4,23	7,12	7,12	4,17	-6,82	-3,3
Підприємство 21	7,67	13,12	14,37	8,47	4,23	8,12	8,12	9,08	1,41	0,61
Підприємство 22	5,16	2,25	3,25	5,25	6,25	7,25	8,25	8,27	3,11	3,02
Підприємство 23	4,32	2,25	3,25	5,25	6,25	7,25	8,25	7,22	2,9	1,97
Підприємство 24	4,11	3,56	4,56	6,56	7,56	8,56	9,56	7,80	3,69	1,24
Підприємство 25	3,69	3,56	3,89	5,89	6,89	7,89	8,89	8,92	5,23	3,03
Підприємство 26	3,10	3,56	6,37	8,37	9,37	10,37	11,37	10,57	7,47	2,2
Підприємство 27	4,14	3,56	7,37	6,98	7,98	8,98	9,98	9,97	5,83	2,99
Підприємство 28	6,43	7,12	8,37	2,47	3,55	4,55	5,55	7,10	0,67	4,63
Підприємство 29	6,90	8,12	9,37	3,81	4,23	5,81	6,81	7,32	0,42	3,51
Підприємство 30	8,27	9,12	10,37	4,47	4,23	4,12	4,81	4,88	-3,39	0,41
Підприємство 31	9,85	10,12	11,37	5,47	4,23	5,12	5,12	4,90	-4,95	-0,57
Підприємство 32	7,15	11,12	12,37	6,47	4,23	6,12	6,12	7,04	-0,11	0,57
Підприємство 33	9,88	12,12	13,37	7,47	4,23	7,12	7,12	7,15	-2,73	-0,32
Підприємство 34	14,45	13,12	14,37	8,47	4,23	8,12	8,12	9,01	-5,44	0,54
Підприємство 35	14,13	14,12	15,37	9,47	4,23	9,12	9,12	9,18	-4,95	-0,29
Підприємство 36	16,09	15,12	16,37	10,47	4,23	10,12	10,12	10,33	-5,76	-0,14
Підприємство 37	9,46	7,12	8,37	2,47	3,55	4,55	5,55	8,35	-1,11	5,88
Підприємство 38	9,04	8,12	9,37	3,81	4,23	5,81	6,81	5,93	-3,11	2,12

Продовження додатку И

Продовження табл. И.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Підприємство 39	9,11	9,12	10,37	4,47	4,23	4,12	4,81	5,39	-3,72	0,92
Підприємство 40	7,48	10,12	11,37	5,47	4,23	5,12	5,12	5,25	-2,23	-0,22
Підприємство 41	8,68	11,12	12,37	6,47	4,23	6,12	6,12	4,14	-4,54	-2,33
Підприємство 42	13,08	12,12	13,37	7,47	4,23	7,12	7,12	6,56	-6,52	-0,91
Підприємство 43	13,16	13,12	14,37	8,47	4,23	8,12	8,12	8,77	-4,39	0,3
Підприємство 44	5,57	2,25	3,25	5,25	6,25	7,25	8,25	9,13	3,56	3,88
Підприємство 45	6,03	3,56	4,56	6,56	7,56	8,56	9,56	7,84	1,81	1,28
Підприємство 46	6,46	3,56	3,89	5,89	6,89	7,89	8,89	7,54	1,08	1,65
Підприємство 47	1,22	3,56	6,37	8,37	9,37	10,37	11,37	6,09	4,87	-2,28
Підприємство 48	2,69	3,56	7,37	6,98	7,98	8,98	9,98	10,36	7,67	3,38
Підприємство 49	3,78	7,12	8,37	2,47	3,55	4,55	5,55	7,04	3,26	4,57
Підприємство 50	9,32	8,12	9,37	3,81	4,23	5,81	6,81	6,89	-2,43	3,08
Підприємство 51	9,33	9,12	10,37	4,47	4,23	4,12	4,81	5,72	-3,61	1,25
Підприємство 52	6,46	10,12	11,37	5,47	4,23	5,12	5,12	5,14	-1,32	-0,33
Підприємство 53	10,55	11,12	12,37	6,47	4,23	6,12	6,12	5,33	-5,22	-1,14
Підприємство 54	9,76	12,12	13,37	7,47	4,23	7,12	7,12	8,27	-1,49	0,8
Підприємство 55	12,31	13,12	14,37	8,47	4,23	8,12	8,12	8,02	-4,29	-0,45
Підприємство 56	11,89	14,12	15,37	9,47	4,23	9,12	9,12	7,86	-4,03	-1,61
Підприємство 57	12,89	15,12	16,37	10,47	4,23	10,12	10,12	11,05	-1,84	0,58
Підприємство 58	10,67	7,12	8,37	2,47	3,55	4,55	5,55	7,09	-3,58	4,62
Підприємство 59	11,07	8,12	9,37	3,81	4,23	5,81	6,81	6,86	-4,21	3,05
Підприємство 60	12,03	9,12	10,37	4,47	4,23	4,12	4,81	4,89	-7,14	0,42
Підприємство 61	10,24	10,12	11,37	5,47	4,23	5,12	5,12	3,77	-6,47	-1,7
Підприємство 62	10,02	11,12	12,37	6,47	4,23	6,12	6,12	6,10	-3,92	-0,37
Підприємство 63	10,86	12,12	13,37	7,47	4,23	7,12	7,12	9,09	-1,77	1,62
Підприємство 64	14,34	13,12	14,37	8,47	4,23	8,12	8,12	7,67	-6,67	-0,8
Підприємство 65	4,62	2,25	3,25	5,25	6,25	7,25	8,25	8,28	3,66	3,03
Підприємство 66	3,01	3,56	4,56	6,56	7,56	8,56	9,56	8,88	5,87	2,32
Підприємство 67	3,68	3,56	3,89	5,89	6,89	7,89	8,89	7,02	3,34	1,13
Підприємство 68	5,11	3,56	6,37	8,37	9,37	10,37	11,37	12,11	7	3,74
Підприємство 69	5,20	3,56	7,37	6,98	7,98	8,98	9,98	8,15	2,95	1,17
Підприємство 70	8,96	7,12	8,37	2,47	3,55	4,55	5,55	4,13	-4,83	1,66
Підприємство 71	4,56	8,12	9,37	3,81	4,23	5,81	6,81	5,83	1,27	2,02
Підприємство 72	10,36	9,12	10,37	4,47	4,23	4,12	4,81	4,18	-6,18	-0,29
Підприємство 73	9,88	10,12	11,37	5,47	4,23	5,12	5,12	3,65	-6,23	-1,82
Підприємство 74	9,35	11,12	12,37	6,47	4,23	6,12	6,12	6,07	-3,28	-0,4
Підприємство 75	13,00	12,12	13,37	7,47	4,23	7,12	7,12	7,01	-5,99	-0,46
Підприємство 76	12,97	13,12	14,37	8,47	4,23	8,12	8,12	8,85	-4,12	0,38
Підприємство 77	12,78	14,12	15,37	9,47	4,23	9,12	9,12	8,15	-4,63	-1,32
Підприємство 78	11,85	15,12	16,37	10,47	4,23	10,12	10,12	9,08	-2,77	-1,39
Підприємство 79	8,15	7,12	8,37	2,47	3,55	4,55	5,55	7,03	-1,12	4,56
Підприємство 80	8,76	8,12	9,37	3,81	4,23	5,81	6,81	7,37	-1,39	3,56

Продовження додатку И

Продовження табл. И.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Підприємство 81	8,90	9,12	10,37	4,47	4,23	4,12	4,81	5,11	-3,79	0,64
Підприємство 82	11,22	10,12	11,37	5,47	4,23	5,12	5,12	5,00	-6,22	-0,47
Підприємство 83	8,90	11,12	12,37	6,47	4,23	6,12	6,12	6,90	-2	0,43
Підприємство 84	13,01	12,12	13,37	7,47	4,23	7,12	7,12	6,42	-6,59	-1,05
Підприємство 85	13,29	13,12	14,37	8,47	4,23	8,12	8,12	5,87	-7,42	-2,6
Підприємство 86	4,29	2,25	3,25	5,25	6,25	7,25	8,25	8,27	3,98	3,02
Підприємство 87	3,37	3,56	4,56	6,56	7,56	8,56	9,56	9,04	5,67	2,48
Підприємство 88	3,48	3,56	3,89	5,89	6,89	7,89	8,89	9,37	5,89	3,48
Підприємство 89	3,10	3,56	6,37	8,37	9,37	10,37	11,37	12,09	8,99	3,72
Підприємство 90	3,91	3,56	7,37	6,98	7,98	8,98	9,98	11,25	7,34	4,27
Підприємство 91	9,02	7,12	8,37	2,47	3,55	4,55	5,55	5,50	-3,52	3,03
Підприємство 92	9,37	8,12	9,37	3,81	4,23	5,81	6,81	6,99	-2,38	3,18
Підприємство 93	8,96	9,12	10,37	4,47	4,23	4,12	4,81	6,18	-2,78	1,71
Підприємство 94	8,77	10,12	11,37	5,47	4,23	5,12	5,12	3,67	-5,1	-1,8
Підприємство 95	7,17	11,12	12,37	6,47	4,23	6,12	6,12	7,14	-0,03	0,67
Підприємство 96	12,17	12,12	13,37	7,47	4,23	7,12	7,12	7,47	-4,7	0
Підприємство 97	12,89	13,12	14,37	8,47	4,23	8,12	8,12	6,39	-6,5	-2,08
Підприємство 98	10,27	14,12	15,37	9,47	4,23	9,12	9,12	9,02	-1,25	-0,45
Підприємство 99	11,98	15,12	16,37	10,47	4,23	10,12	10,12	9,19	-2,79	-1,28
Підприємство 100	10,03	7,12	8,37	2,47	3,55	4,55	5,55	7,09	-2,94	4,62
Підприємство 101	9,31	8,12	9,37	3,81	4,23	5,81	6,81	3,65	-5,66	-0,16
Підприємство 102	9,88	9,12	10,37	4,47	4,23	4,12	4,81	7,17	-2,71	2,7
Підприємство 103	8,17	10,12	11,37	5,47	4,23	5,12	5,12	8,47	0,3	3
Підприємство 104	8,02	11,12	12,37	6,47	4,23	6,12	6,12	6,03	-1,99	-0,44
Підприємство 105	9,48	12,12	13,37	7,47	4,23	7,12	7,12	5,49	-3,99	-1,98
Підприємство 106	14,11	13,12	14,37	8,47	4,23	8,12	8,12	8,23	-5,88	-0,24
Підприємство 107	4,89	2,25	3,25	5,25	6,25	7,25	8,25	7,99	3,1	2,74
Підприємство 108	5,11	3,56	4,56	6,56	7,56	8,56	9,56	7,46	2,35	0,9
Підприємство 109	7,42	3,56	3,89	5,89	6,89	7,89	8,89	10,34	2,92	4,45
Підприємство 110	5,43	3,56	6,37	8,37	9,37	10,37	11,37	12,56	7,13	4,19
Підприємство 111	5,89	3,56	7,37	6,98	7,98	8,98	9,98	10,21	4,32	3,23
Підприємство 112	6,77	7,12	8,37	2,47	3,55	4,55	5,55	7,18	0,41	4,71
Підприємство 113	8,77	8,12	9,37	3,81	4,23	5,81	6,81	5,44	-3,33	1,63
Підприємство 114	9,15	9,12	10,37	4,47	4,23	4,12	4,81	5,76	-3,39	1,29
Підприємство 115	10,42	10,12	11,37	5,47	4,23	5,12	5,12	5,02	-5,4	-0,45
Підприємство 116	10,90	11,12	12,37	6,47	4,23	6,12	6,12	7,26	-3,64	0,79

Джерело: власні дослідження на основі фінансової звітності підприємств.

Продовження додатку И

Таблиця И.3

**Оцінка сільськогосподарських підприємств Житомирської області за
показником рівня зношеності основних засобів, 2002–2019 рр.**

Підприємство	2002	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2019/2002	2019/2015
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Підприємство 1	0,22	0,15	0,21	0,27	0,3	0,36	0,41	0,52	0,3	0,25
Підприємство 2	0,11	0,16	0,19	0,22	0,3	0,35	0,42	0,54	0,43	0,32
Підприємство 3	0,30	0,26	0,28	0,35	0,35	0,39	0,46	0,56	0,26	0,21
Підприємство 4	0,27	0,25	0,3	0,35	0,38	0,41	0,45	0,47	0,2	0,12
Підприємство 5	0,15	0,25	0,26	0,33	0,35	0,38	0,41	0,45	0,3	0,12
Підприємство 6	0,11	0,15	0,18	0,25	0,28	0,31	0,38	0,44	0,33	0,19
Підприємство 7	0,31	0,19	0,22	0,29	0,29	0,35	0,4	0,51	0,2	0,22
Підприємство 8	0,44	0,15	0,18	0,25	0,3	0,36	0,39	0,48	0,04	0,23
Підприємство 9	0,12	0,15	0,2	0,29	0,36	0,39	0,42	0,49	0,37	0,2
Підприємство 10	0,27	0,3	0,32	0,36	0,39	0,41	0,46	0,56	0,29	0,2
Підприємство 11	0,22	0,15	0,18	0,25	0,3	0,36	0,39	0,51	0,29	0,26
Підприємство 12	0,32	0,3	0,32	0,36	0,39	0,41	0,46	0,48	0,16	0,12
Підприємство 13	0,27	0,26	0,28	0,35	0,35	0,39	0,46	0,54	0,27	0,19
Підприємство 14	0,20	0,27	0,3	0,36	0,39	0,43	0,45	0,55	0,35	0,19
Підприємство 15	0,29	0,25	0,26	0,33	0,35	0,38	0,41	0,43	0,14	0,1
Підприємство 16	0,10	0,15	0,18	0,25	0,28	0,31	0,38	0,40	0,3	0,15
Підприємство 17	0,23	0,19	0,22	0,29	0,29	0,35	0,40	0,37	0,14	0,08
Підприємство 18	0,11	0,15	0,18	0,25	0,3	0,36	0,39	0,35	0,24	0,1
Підприємство 19	0,19	0,15	0,2	0,29	0,36	0,39	0,42	0,48	0,29	0,19
Підприємство 20	0,25	0,3	0,32	0,36	0,39	0,41	0,46	0,54	0,29	0,18
Підприємство 21	0,19	0,15	0,18	0,25	0,3	0,36	0,39	0,35	0,16	0,1
Підприємство 22	0,31	0,3	0,32	0,36	0,39	0,41	0,46	0,57	0,26	0,21
Підприємство 23	0,20	0,15	0,21	0,27	0,3	0,36	0,41	0,43	0,23	0,16
Підприємство 24	0,15	0,16	0,19	0,22	0,3	0,35	0,42	0,40	0,25	0,18
Підприємство 25	0,18	0,26	0,28	0,35	0,35	0,39	0,46	0,54	0,36	0,19
Підприємство 26	0,22	0,25	0,3	0,35	0,38	0,41	0,45	0,46	0,24	0,11
Підприємство 27	0,17	0,25	0,26	0,33	0,35	0,38	0,41	0,49	0,32	0,16
Підприємство 28	0,15	0,15	0,18	0,25	0,28	0,31	0,38	0,41	0,26	0,16
Підприємство 29	0,20	0,19	0,22	0,29	0,29	0,35	0,43	0,47	0,27	0,18
Підприємство 30	0,14	0,15	0,18	0,25	0,3	0,36	0,39	0,38	0,24	0,13
Підприємство 31	0,17	0,15	0,2	0,29	0,36	0,39	0,42	0,42	0,25	0,13
Підприємство 32	0,22	0,3	0,32	0,36	0,39	0,41	0,46	0,44	0,22	0,08
Підприємство 33	0,16	0,15	0,18	0,25	0,3	0,36	0,39	0,42	0,26	0,17
Підприємство 34	0,33	0,3	0,32	0,36	0,39	0,41	0,46	0,52	0,19	0,16
Підприємство 35	0,30	0,26	0,28	0,35	0,35	0,39	0,46	0,51	0,21	0,16
Підприємство 36	0,32	0,27	0,3	0,36	0,39	0,43	0,45	0,54	0,22	0,18
Підприємство 37	0,24	0,25	0,26	0,33	0,35	0,38	0,41	0,41	0,17	0,08
Підприємство 38	0,21	0,15	0,18	0,25	0,28	0,31	0,38	0,39	0,18	0,14

Продовження додатку И

Продовження табл. И.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Підприємство 39	0,25	0,19	0,22	0,29	0,29	0,35	0,42	0,43	0,18	0,14
Підприємство 40	0,15	0,15	0,18	0,25	0,3	0,36	0,39	0,33	0,18	0,08
Підприємство 41	0,23	0,15	0,2	0,29	0,36	0,39	0,42	0,51	0,28	0,22
Підприємство 42	0,21	0,3	0,32	0,36	0,39	0,41	0,46	0,45	0,24	0,09
Підприємство 43	0,18	0,15	0,18	0,25	0,3	0,36	0,39	0,46	0,28	0,21
Підприємство 44	0,36	0,30	0,32	0,36	0,39	0,41	0,46	0,44	0,08	0,08
Підприємство 45	0,21	0,15	0,21	0,27	0,3	0,36	0,41	0,51	0,3	0,24
Підприємство 46	0,11	0,16	0,19	0,22	0,3	0,35	0,42	0,50	0,39	0,28
Підприємство 47	0,38	0,26	0,28	0,35	0,35	0,39	0,46	0,57	0,19	0,22
Підприємство 48	0,26	0,25	0,3	0,35	0,38	0,41	0,45	0,59	0,33	0,24
Підприємство 49	0,21	0,25	0,26	0,33	0,35	0,38	0,41	0,31	0,1	-0,02
Підприємство 50	0,22	0,15	0,18	0,25	0,28	0,31	0,38	0,36	0,14	0,11
Підприємство 51	0,19	0,19	0,22	0,29	0,29	0,35	0,45	0,51	0,32	0,22
Підприємство 52	0,19	0,15	0,18	0,25	0,3	0,36	0,39	0,43	0,24	0,18
Підприємство 53	0,10	0,15	0,2	0,29	0,36	0,39	0,42	0,49	0,39	0,2
Підприємство 54	0,28	0,31	0,32	0,36	0,39	0,41	0,46	0,57	0,29	0,21
Підприємство 55	0,20	0,14	0,18	0,25	0,3	0,36	0,39	0,45	0,25	0,2
Підприємство 56	0,33	0,34	0,32	0,36	0,39	0,41	0,46	0,44	0,11	0,08
Підприємство 57	0,21	0,26	0,28	0,35	0,35	0,39	0,46	0,53	0,32	0,18
Підприємство 58	0,29	0,27	0,3	0,36	0,39	0,43	0,45	0,51	0,22	0,15
Підприємство 59	0,17	0,25	0,26	0,33	0,35	0,38	0,41	0,50	0,33	0,17
Підприємство 60	0,14	0,15	0,18	0,25	0,28	0,31	0,38	0,48	0,34	0,23
Підприємство 61	0,22	0,19	0,22	0,29	0,29	0,35	0,41	0,38	0,16	0,09
Підприємство 62	0,17	0,16	0,18	0,25	0,3	0,36	0,39	0,50	0,33	0,25
Підприємство 63	0,13	0,15	0,2	0,29	0,36	0,39	0,42	0,47	0,34	0,18
Підприємство 64	0,32	0,39	0,32	0,36	0,39	0,41	0,46	0,56	0,24	0,2
Підприємство 65	0,12	0,14	0,18	0,25	0,3	0,36	0,39	0,48	0,36	0,23
Підприємство 66	0,25	0,35	0,32	0,36	0,39	0,41	0,46	0,59	0,34	0,23
Підприємство 67	0,11	0,19	0,21	0,27	0,3	0,36	0,41	0,36	0,25	0,09
Підприємство 68	0,16	0,16	0,19	0,22	0,3	0,35	0,42	0,51	0,35	0,29
Підприємство 69	0,26	0,26	0,28	0,35	0,35	0,39	0,46	0,49	0,23	0,14
Підприємство 70	0,30	0,25	0,3	0,35	0,38	0,41	0,45	0,51	0,21	0,16
Підприємство 71	0,27	0,25	0,26	0,33	0,35	0,38	0,41	0,40	0,13	0,07
Підприємство 72	0,17	0,11	0,18	0,25	0,28	0,31	0,38	0,45	0,28	0,2
Підприємство 73	0,15	0,19	0,22	0,29	0,29	0,35	0,48	0,54	0,39	0,25
Підприємство 74	0,21	0,15	0,18	0,25	0,3	0,36	0,39	0,39	0,18	0,14
Підприємство 75	0,18	0,14	0,2	0,29	0,36	0,39	0,42	0,43	0,25	0,14
Підприємство 76	0,29	0,31	0,32	0,36	0,39	0,41	0,46	0,41	0,12	0,05
Підприємство 77	0,16	0,15	0,18	0,25	0,3	0,36	0,39	0,51	0,35	0,26
Підприємство 78	0,28	0,33	0,32	0,36	0,39	0,41	0,46	0,57	0,29	0,21
Підприємство 79	0,29	0,26	0,28	0,35	0,35	0,39	0,46	0,53	0,24	0,18
Підприємство 80	0,31	0,27	0,3	0,36	0,39	0,43	0,45	0,43	0,12	0,07

Продовження додатку И

Продовження табл. И.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Підприємство 81	0,23	0,25	0,26	0,33	0,35	0,38	0,41	0,53	0,3	0,2
Підприємство 82	0,20	0,15	0,18	0,25	0,28	0,31	0,38	0,50	0,3	0,25
Підприємство 83	0,17	0,19	0,22	0,29	0,29	0,35	0,40	0,43	0,26	0,14
Підприємство 84	0,17	0,15	0,18	0,25	0,3	0,36	0,49	0,60	0,43	0,35
Підприємство 85	0,14	0,15	0,2	0,29	0,36	0,39	0,42	0,54	0,4	0,25
Підприємство 86	0,25	0,34	0,32	0,36	0,39	0,41	0,46	0,59	0,34	0,23
Підприємство 87	0,20	0,19	0,18	0,25	0,3	0,36	0,39	0,49	0,29	0,24
Підприємство 88	0,22	0,37	0,32	0,36	0,39	0,41	0,46	0,60	0,38	0,24
Підприємство 89	0,23	0,15	0,21	0,27	0,3	0,36	0,41	0,42	0,19	0,15
Підприємство 90	0,19	0,13	0,19	0,22	0,3	0,35	0,42	0,40	0,21	0,18
Підприємство 91	0,21	0,24	0,28	0,35	0,35	0,39	0,46	0,57	0,36	0,22
Підприємство 92	0,27	0,21	0,3	0,35	0,38	0,41	0,45	0,52	0,25	0,17
Підприємство 93	0,25	0,25	0,26	0,33	0,35	0,38	0,41	0,50	0,25	0,17
Підприємство 94	0,24	0,15	0,18	0,25	0,28	0,31	0,38	0,47	0,23	0,22
Підприємство 95	0,21	0,14	0,22	0,29	0,29	0,35	0,46	0,49	0,28	0,2
Підприємство 96	0,11	0,15	0,18	0,25	0,3	0,36	0,39	0,52	0,41	0,27
Підприємство 97	0,10	0,16	0,2	0,29	0,36	0,39	0,42	0,54	0,44	0,25
Підприємство 98	0,35	0,32	0,32	0,36	0,39	0,41	0,46	0,61	0,26	0,25
Підприємство 99	0,10	0,12	0,18	0,25	0,3	0,36	0,39	0,29	0,19	0,04
Підприємство 100	0,38	0,37	0,32	0,36	0,39	0,41	0,46	0,44	0,06	0,08
Підприємство 101	0,30	0,25	0,28	0,35	0,35	0,39	0,46	0,53	0,23	0,18
Підприємство 102	0,32	0,27	0,3	0,36	0,39	0,43	0,45	0,51	0,19	0,15
Підприємство 103	0,32	0,25	0,26	0,33	0,35	0,38	0,41	0,50	0,18	0,17
Підприємство 104	0,17	0,15	0,18	0,25	0,28	0,31	0,38	0,47	0,3	0,22
Підприємство 105	0,19	0,19	0,22	0,29	0,29	0,35	0,43	0,41	0,22	0,12
Підприємство 106	0,16	0,15	0,18	0,25	0,3	0,36	0,39	0,45	0,29	0,2
Підприємство 107	0,18	0,14	0,2	0,29	0,36	0,39	0,42	0,41	0,23	0,12
Підприємство 108	0,20	0,28	0,32	0,36	0,39	0,41	0,46	0,56	0,36	0,2
Підприємство 109	0,21	0,19	0,18	0,25	0,3	0,36	0,39	0,45	0,24	0,2
Підприємство 110	0,26	0,30	0,32	0,36	0,39	0,41	0,46	0,52	0,26	0,16
Підприємство 111	0,26	0,25	0,26	0,33	0,35	0,38	0,41	0,51	0,25	0,18
Підприємство 112	0,17	0,15	0,18	0,25	0,28	0,31	0,38	0,37	0,2	0,12
Підприємство 113	0,24	0,19	0,22	0,29	0,29	0,35	0,45	0,54	0,3	0,25
Підприємство 114	0,20	0,13	0,18	0,25	0,3	0,36	0,39	0,44	0,24	0,19
Підприємство 115	0,13	0,15	0,23	0,29	0,36	0,39	0,42	0,50	0,37	0,21
Підприємство 116	0,29	0,31	0,31	0,36	0,39	0,41	0,46	0,57	0,28	0,21

Джерело: власні дослідження на основі фінансової звітності підприємств.

Продовження додатку И

Таблиця И.4

**Оцінка сільськогосподарських підприємств Житомирської області за
коефіцієнтом оновлення основних засобів, 2002–2019 рр.**

Підприємство	2002	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2019/2002	2019/2015
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Підприємство 1	0,05	0,03	0,04	0,06	0,06	0,04	0,03	0,01	-0,04	-0,05
Підприємство 2	0,02	0,01	0,06	0,05	0,05	0,04	0,04	0,03	0,01	-0,02
Підприємство 3	0,11	0,12	0,01	0	0	0	0	0,01	-0,1	0,01
Підприємство 4	0,03	0,01	0	0	0	0	0	0,02	-0,01	0,02
Підприємство 5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Підприємство 6	0	0	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0	0	-0,03
Підприємство 7	0,04	0,09	0,09	0,09	0,01	0	0	0,02	-0,02	-0,07
Підприємство 8	0,02	0,07	0,05	0,03	0,07	0	0	0,02	0	-0,01
Підприємство 9	0,08	0,07	0,04	0,03	0,02	0	0,01	0	-0,08	-0,03
Підприємство 10	0,07	0,07	0,06	0,03	0,02	0	0	0,01	-0,06	-0,02
Підприємство 11	0,08	0,06	0,03	0,03	0,03	0,04	0,01	0	-0,08	-0,03
Підприємство 12	0,11	0,07	0,03	0,03	0,03	0,04	0,05	0,04	-0,07	0,01
Підприємство 13	0,02	0,04	0,03	0,06	0,01	0	0,02	0,04	0,02	-0,02
Підприємство 14	0,06	0,17	0,02	0,12	0,12	0,04	0,06	0,09	0,03	-0,03
Підприємство 15	0,01	0,11	0,15	0,12	0,12	0,11	0,09	0,04	0,03	-0,08
Підприємство 16	0	0,02	0,11	0,12	0,08	0,02	0,05	0,08	0,08	-0,04
Підприємство 17	0,13	0,14	0,14	0,15	0,15	0,14	0,11	0,05	-0,08	-0,1
Підприємство 18	0,06	0,09	0,05	0,02	0,02	0,01	0,03	0,05	-0,01	0,03
Підприємство 19	0,10	0,09	0,01	0,07	0,03	0,06	0,12	0,08	-0,02	0,01
Підприємство 20	0,03	0,06	0,16	0,13	0,10	0,11	0,10	0,04	0,01	-0,09
Підприємство 21	0,05	0,03	0,12	0,09	0,08	0,12	0,13	0,02	-0,03	-0,07
Підприємство 22	0,02	0,08	0,01	0,02	0	0,05	0,02	0,01	-0,01	-0,01
Підприємство 23	0	0,01	0,06	0,05	0,05	0,04	0,04	0,02	0,02	-0,03
Підприємство 24	0,05	0,10	0,01	0,04	0,07	0,01	0,01	0,01	-0,04	-0,03
Підприємство 25	0,02	0,01	0	0	0	0	0	0	-0,02	0
Підприємство 26	0	0	0	0	0	0	0	0,03	0,03	0,03
Підприємство 27	0,02	0,06	0,03	0,05	0,03	0,08	0,03	0,02	0	-0,03
Підприємство 28	0,05	0,09	0,09	0,09	0,05	0	0	0,03	-0,02	-0,06
Підприємство 29	0,08	0,07	0,03	0,09	0,09	0,07	0,02	0,01	-0,07	-0,08
Підприємство 30	0,07	0,07	0,03	0,03	0,03	0,02	0,03	0	-0,07	-0,03
Підприємство 31	0,09	0,07	0,05	0,03	0,08	0,09	0,03	0,10	0,01	0,07
Підприємство 32	0	0,07	0,03	0,03	0,03	0	0	0	0	-0,03
Підприємство 33	0,05	0,02	0,03	0,04	0,01	0,01	0	0,01	-0,04	-0,03
Підприємство 34	0,10	0,07	0,09	0,13	0,03	0,01	0	0	-0,1	-0,13
Підприємство 35	0,01	0,03	0,02	0,02	0,12	0,14	0,16	0,05	0,04	0,03
Підприємство 36	0,08	0,11	0,05	0,12	0,02	0,10	0,09	0,02	-0,06	-0,1
Підприємство 37	0,01	0,02	0,11	0,20	0,02	0,01	0,03	0,03	0,02	-0,17
Підприємство 38	0,02	0,04	0,06	0,05	0,05	0,04	0,01	0,07	0,05	0,02

Продовження додатку И

Продовження табл. И.4

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Підприємство 39	0,09	0,09	0,05	0,20	0,05	0,01	0,02	0,04	-0,05	-0,16
Підприємство 40	0,03	0,09	0,01	0,07	0,03	0,06	0,12	0,06	0,03	-0,01
Підприємство 41	0	0,06	0,16	0,13	0,14	0,11	0,12	0,08	0,08	-0,05
Підприємство 42	0,06	0,03	0,12	0,09	0,08	0,02	0,13	0,09	0,03	0
Підприємство 43	0,07	0,05	0,10	0,17	0,15	0,08	0,02	0,04	-0,03	-0,13
Підприємство 44	0,10	0,01	0,06	0,05	0,09	0,02	0,02	0,01	-0,09	-0,04
Підприємство 45	0,03	0,10	0,11	0,05	0,01	0,05	0,05	0,03	0	-0,02
Підприємство 46	0	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0
Підприємство 47	0,03	0	0,02	0,01	0	0	0	0,03	0	0,02
Підприємство 48	0,05	0,06	0,03	0,07	0,13	0,07	0,03	0,03	-0,02	-0,04
Підприємство 49	0	0,09	0,11	0,09	0,11	0,06	0,06	0,02	0,02	-0,07
Підприємство 50	0,09	0,07	0,05	0,14	0,02	0,07	0,07	0,08	-0,01	-0,06
Підприємство 51	0,06	0,02	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,02	-0,04	-0,01
Підприємство 52	0,13	0,01	0,02	0,03	0,06	0,08	0,09	0,11	-0,02	0,08
Підприємство 53	0,04	0,06	0,07	0,04	0,03	0	0	0	-0,04	-0,04
Підприємство 54	0,07	0,05	0,03	0,04	0,03	0,02	0,08	0,03	-0,04	-0,01
Підприємство 55	0,08	0,07	0,08	0,03	0,02	0,08	0,09	0,12	0,04	0,09
Підприємство 56	0,17	0,07	0,03	0,05	0,02	0,04	0,05	0,05	-0,12	0
Підприємство 57	0,13	0,21	0,25	0,12	0,12	0,01	0,09	0,05	-0,08	-0,07
Підприємство 58	0,04	0,02	0,11	0,02	0,12	0,05	0,05	0,07	0,03	0,05
Підприємство 59	0,14	0,14	0,06	0,05	0,05	0,04	0,01	0,03	-0,11	-0,02
Підприємство 60	0,09	0,09	0,05	0,02	0,02	0,01	0,03	0,03	-0,06	0,01
Підприємство 61	0,03	0,09	0,01	0,07	0,03	0,06	0,12	0,06	0,03	-0,01
Підприємство 62	0,06	0,06	0,16	0,13	0,10	0,11	0,12	0,01	-0,05	-0,12
Підприємство 63	0,10	0,03	0,12	0,09	0,08	0,12	0,13	0,03	-0,07	-0,06
Підприємство 64	0,06	0,09	0,11	0,17	0,15	0,13	0,02	0	-0,06	-0,17
Підприємство 65	0	0,01	0,06	0,05	0,05	0,04	0,04	0,04	0,04	-0,01
Підприємство 66	0,01	0,12	0,11	0,07	0,07	0,02	0	0	-0,01	-0,07
Підприємство 67	0	0,01	0	0	0	0	0	0	0	0
Підприємство 68	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Підприємство 69	0	0	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0	0	-0,03
Підприємство 70	0,13	0,09	0,04	0,08	0,01	0,05	0,04	0,07	-0,06	-0,01
Підприємство 71	0,09	0,02	0,03	0,04	0,01	0,01	0,01	0	-0,09	-0,04
Підприємство 72	0	0,07	0,01	0,09	0,03	0,01	0,08	0,04	0,04	-0,05
Підприємство 73	0,03	0,07	0,03	0,05	0,02	0,07	0,04	0	-0,03	-0,05
Підприємство 74	0	0,04	0,03	0,03	0,03	0,03	0,02	0,08	0,08	0,05
Підприємство 75	0,10	0,07	0,07	0,04	0,03	0,03	0,02	0,03	-0,07	-0,01
Підприємство 76	0,12	0,17	0,13	0,03	0,07	0,03	0,06	0	-0,12	-0,03
Підприємство 77	0	0,03	0,02	0,05	0,02	0,04	0,06	0,09	0,09	0,04
Підприємство 78	0,06	0,01	0,05	0,12	0,02	0,10	0,04	0,12	0,06	0
Підприємство 79	0	0,02	0,11	0,02	0,12	0,22	0,05	0,02	0,02	0
Підприємство 80	0,12	0,04	0,04	0,05	0,05	0,04	0,01	0,06	-0,06	0,01

Продовження додатку И

Продовження табл. И.4

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Підприємство 81	0,06	0,19	0,15	0,12	0,02	0,01	0,03	0	-0,06	-0,12
Підприємство 82	0	0,09	0,01	0,07	0,03	0,06	0,12	0,15	0,15	0,08
Підприємство 83	0,14	0,06	0,16	0,13	0,01	0,01	0,10	0,09	-0,05	-0,04
Підприємство 84	0,06	0,03	0,12	0,09	0,08	0,12	0,15	0,01	-0,05	-0,08
Підприємство 85	0	0,08	0,01	0,17	0	0,15	0	0	0	-0,17
Підприємство 86	0,02	0,01	0	0	0,05	0,04	0,07	0,04	0,02	0,04
Підприємство 87	0	0	0	0,02	0,02	0,01	0,01	0,06	0,06	0,04
Підприємство 88	0,08	0,01	0	0	0,07	0,05	0,07	0,07	-0,01	0,07
Підприємство 89	0	0	0	0,01	0	0	0	0,02	0,02	0,01
Підприємство 90	0,05	0	0,02	0,03	0,01	0,03	0,03	0,04	-0,01	0,01
Підприємство 91	0,10	0,19	0,09	0,07	0,11	0,08	0,10	0,08	-0,02	0,01
Підприємство 92	0,06	0,07	0,06	0,07	0,05	0,07	0,04	0,07	0,01	0
Підприємство 93	0,09	0,07	0,01	0,03	0,04	0,04	0,03	0,05	-0,04	0,02
Підприємство 94	0,08	0,05	0,03	0,03	0,05	0,04	0,05	0,06	-0,02	0,03
Підприємство 95	0,10	0,17	0,13	0,04	0,04	0,06	0,06	0,09	-0,01	0,05
Підприємство 96	0,01	0	0	0	0,03	0,02	0,03	0,03	0,02	0,03
Підприємство 97	0	0,04	0,03	0,02	0,05	0	0,01	0	0	-0,02
Підприємство 98	0	0,07	0,02	0,02	0,02	0,04	0,06	0,01	0,01	-0,01
Підприємство 99	0,20	0,21	0,03	0	0	0,01	0,09	0,09	-0,11	0,09
Підприємство 100	0	0,02	0,11	0,12	0,20	0,02	0,05	0,02	0,02	-0,1
Підприємство 101	0	0	0	0,05	0,05	0,04	0,01	0,01	0,01	-0,04
Підприємство 102	0,07	0,09	0,05	0,02	0,12	0,10	0,03	0,03	-0,04	0,01
Підприємство 103	0,10	0,09	0,01	0,07	0,03	0,06	0,12	0,11	0,01	0,04
Підприємство 104	0,02	0,06	0,16	0,13	0,10	0,11	0,12	0,09	0,07	-0,04
Підприємство 105	0,10	0,03	0,12	0,09	0,08	0,02	0,03	0	-0,1	-0,09
Підприємство 106	0,06	0	0	0	0	0	0	0,01	-0,05	0,01
Підприємство 107	0	0,01	0,06	0,05	0,05	0,04	0,04	0,05	0,05	0
Підприємство 108	0,10	0,12	0,01	0,09	0,08	0,09	0,07	0,09	-0,01	0
Підприємство 109	0	0,01	0	0	0	0	0	0	0	0
Підприємство 110	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Підприємство 111	0	0	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,04	0,04	0,01
Підприємство 112	0,12	0,09	0,07	0,06	0,09	0,06	0,03	0,10	-0,02	0,04
Підприємство 113	0,09	0,02	0,03	0,02	0,01	0	0	0	-0,09	-0,02
Підприємство 114	0,03	0,07	0,06	0,06	0,07	0,09	0,10	0,11	0,08	0,05
Підприємство 115	0	0,07	0,03	0,03	0,03	0	0	0,12	0,12	0,09
Підприємство 116	0,12	0,06	0,07	0,09	0,03	0,07	0,09	0,04	-0,08	-0,05

Джерело: власні дослідження на основі фінансової звітності підприємств.

Продовження додатку И

Таблиця И.5

**Оцінка сільськогосподарських підприємств Житомирської області
за рівнем доходів від реалізації на одного працівника, 2002-2019 рр.,**

тис. грн

Підприємство	2002	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2019/2002	2019/2015
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Підприємство 1	4,10	3,50	3,60	1,01	2,60	1,80	2,90	3,10	-1	2,09
Підприємство 2	3,14	2,56	3,56	5,56	6,56	7,56	8,56	5,66	2,52	0,1
Підприємство 3	2,12	1,23	3,56	4,89	5,89	6,89	7,89	4,23	2,11	-0,66
Підприємство 4	3,05	2,23	3,56	7,37	8,37	9,37	10,37	9,14	6,09	1,77
Підприємство 5	5,90	3,23	3,56	5,98	6,98	7,98	8,98	7,17	1,27	1,19
Підприємство 6	4,25	4,23	7,12	1,55	2,47	3,55	4,55	7,11	2,86	5,56
Підприємство 7	6,03	5,23	8,12	1,55	3,81	4,23	5,81	6,01	-0,02	4,46
Підприємство 8	7,20	6,23	9,12	1,55	4,47	4,23	4,12	5,44	-1,76	3,89
Підприємство 9	5,45	7,23	10,12	1,55	5,47	4,23	5,12	5,19	-0,26	3,64
Підприємство 10	8,01	8,23	11,12	1,55	6,47	4,23	6,12	6,08	-1,93	4,53
Підприємство 11	6,23	9,23	12,12	1,55	7,47	4,23	7,12	8,65	2,42	7,1
Підприємство 12	9,87	10,23	13,12	1,55	8,47	4,23	8,12	9,80	-0,07	8,25
Підприємство 13	10,23	11,23	14,12	1,55	9,47	4,23	9,12	10,53	0,3	8,98
Підприємство 14	10,11	12,23	15,12	1,55	10,47	4,23	10,12	10,02	-0,09	8,47
Підприємство 15	2,22	3,52	3,63	1,11	2,67	1,89	2,90	3,67	1,45	2,56
Підприємство 16	2,55	2,56	3,56	5,56	6,56	7,56	8,56	8,14	5,59	2,58
Підприємство 17	1,33	1,23	3,56	4,89	5,89	6,89	7,89	7,91	6,58	3,02
Підприємство 18	2,25	2,23	3,56	7,37	8,37	9,37	10,37	10,52	8,27	3,15
Підприємство 19	3,08	3,23	3,56	5,98	6,98	7,98	8,98	9,33	6,25	3,35
Підприємство 20	4,21	4,23	7,12	1,55	2,47	3,55	4,55	4,34	0,13	2,79
Підприємство 21	1,14	5,23	8,12	1,55	3,81	4,23	5,81	4,05	2,91	2,5
Підприємство 22	4,85	6,23	9,12	1,55	4,47	4,23	4,12	6,24	1,39	4,69
Підприємство 23	2,11	3,50	3,61	1,12	2,61	1,86	2,92	3,90	1,79	2,78
Підприємство 24	1,98	2,56	3,56	5,56	6,56	7,56	8,56	9,16	7,18	3,6
Підприємство 25	1,17	1,23	3,56	4,89	5,89	6,89	7,89	7,47	6,3	2,58
Підприємство 26	2,31	2,23	3,56	7,37	8,37	9,37	10,37	9,65	7,34	2,28
Підприємство 27	2,99	3,23	3,56	5,98	6,98	7,98	8,98	8,97	5,98	2,99
Підприємство 28	3,11	4,23	7,12	1,55	2,47	3,55	4,55	5,23	2,12	3,68
Підприємство 29	4,08	5,23	8,12	1,55	3,81	4,23	5,81	4,89	0,81	3,34
Підприємство 30	5,31	6,23	9,12	1,55	4,47	4,23	4,12	4,03	-1,28	2,48
Підприємство 31	3,27	7,23	10,12	1,55	5,47	4,23	5,12	7,18	3,91	5,63
Підприємство 32	4,22	8,23	11,12	1,55	6,47	4,23	6,12	7,67	3,45	6,12
Підприємство 33	5,34	9,23	12,12	1,55	7,47	4,23	7,12	4,88	-0,46	3,33
Підприємство 34	7,10	10,23	13,12	1,55	8,47	4,23	8,12	8,24	1,14	6,69
Підприємство 35	4,06	11,23	14,12	1,55	9,47	4,23	9,12	10,04	5,98	8,49
Підприємство 36	11,07	12,23	15,12	1,55	10,47	4,23	10,12	14,07	3	12,52
Підприємство 37	3,44	3,52	3,61	1,16	2,63	1,89	2,99	3,65	0,21	2,49
Підприємство 38	2,11	2,56	3,56	5,56	6,56	7,56	8,56	8,87	6,76	3,31

Продовження додатку И

Продовження табл. И.5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Підприємство 39	1,34	1,23	3,56	4,89	5,89	6,89	7,89	7,92	6,58	3,03
Підприємство 40	3,04	2,23	3,56	7,37	8,37	9,37	10,37	11,12	8,08	3,75
Підприємство 41	3,09	3,23	3,56	5,98	6,98	7,98	8,98	9,06	5,97	3,08
Підприємство 42	2,96	4,23	7,12	1,55	2,47	3,55	4,55	5,13	2,17	3,58
Підприємство 43	3,84	5,23	8,12	1,55	3,81	4,23	5,81	6,24	2,4	4,69
Підприємство 44	4,99	6,23	9,12	1,55	4,47	4,23	4,12	5,31	0,32	3,76
Підприємство 45	2,05	3,50	3,63	1,17	2,63	1,85	2,91	4,32	2,27	3,15
Підприємство 46	2,16	2,56	3,56	5,56	6,56	7,56	8,56	7,54	5,38	1,98
Підприємство 47	1,17	1,23	3,56	4,89	5,89	6,89	7,89	8,18	7,01	3,29
Підприємство 48	2,22	2,23	3,56	7,37	8,37	9,37	10,37	10,36	8,14	2,99
Підприємство 49	2,87	3,23	3,56	5,98	6,98	7,98	8,98	9,15	6,28	3,17
Підприємство 50	4,05	4,23	7,12	1,55	2,47	3,55	4,55	5,11	1,06	3,56
Підприємство 51	3,58	5,23	8,12	1,55	3,81	4,23	5,81	7,24	3,66	5,69
Підприємство 52	4,77	6,23	9,12	1,55	4,47	4,23	4,12	5,54	0,77	3,99
Підприємство 53	6,07	7,23	10,12	1,55	5,47	4,23	5,12	6,56	0,49	5,01
Підприємство 54	7,24	8,23	11,12	1,55	6,47	4,23	6,12	7,56	0,32	6,01
Підприємство 55	5,85	9,23	12,12	1,55	7,47	4,23	7,12	8,01	2,16	6,46
Підприємство 56	8,95	10,23	13,12	1,55	8,47	4,23	8,12	8,97	0,02	7,42
Підприємство 57	5,09	11,23	14,12	1,55	9,47	4,23	9,12	10,74	5,65	9,19
Підприємство 58	10,03	12,23	15,12	1,55	10,47	4,23	10,12	10,35	0,32	8,8
Підприємство 59	3,55	3,50	3,60	1,41	2,36	1,89	2,19	4,14	0,59	2,73
Підприємство 60	1,97	2,56	3,56	5,56	6,56	7,56	8,56	8,77	6,8	3,21
Підприємство 61	2,05	1,23	3,56	4,89	5,89	6,89	7,89	5,14	3,09	0,25
Підприємство 62	3,35	2,23	3,56	7,37	8,37	9,37	10,37	6,22	2,87	-1,15
Підприємство 63	5,02	3,23	3,56	5,98	6,98	7,98	8,98	7,06	2,04	1,08
Підприємство 64	4,13	4,23	7,12	1,55	2,47	3,55	4,55	5,06	0,93	3,51
Підприємство 65	3,65	5,23	8,12	1,55	3,81	4,23	5,81	5,78	2,13	4,23
Підприємство 66	4,11	6,23	9,12	1,55	4,47	4,23	4,12	4,33	0,22	2,78
Підприємство 67	3,11	3,15	3,16	5,10	6,60	7,81	7,90	8,04	4,93	2,94
Підприємство 68	2,25	2,56	3,56	5,56	6,56	7,56	8,56	7,13	4,88	1,57
Підприємство 69	1,44	1,23	3,56	4,89	5,89	6,89	7,89	8,03	6,59	3,14
Підприємство 70	2,25	2,23	3,56	7,37	8,37	9,37	10,37	11,18	8,93	3,81
Підприємство 71	3,17	3,23	3,56	5,98	6,98	7,98	8,98	6,07	2,9	0,09
Підприємство 72	2,13	4,23	7,12	1,55	2,47	3,55	4,55	1,06	-1,07	-0,49
Підприємство 73	3,22	5,23	8,12	1,55	3,81	4,23	5,81	6,79	3,57	5,24
Підприємство 74	4,40	6,23	9,12	1,55	4,47	4,23	4,12	4,61	0,21	3,06
Підприємство 75	2,88	7,23	10,12	1,55	5,47	4,23	5,12	7,25	4,37	5,7
Підприємство 76	3,72	8,23	11,12	1,55	6,47	4,23	6,12	7,02	3,3	5,47
Підприємство 77	9,01	9,23	12,12	1,55	7,47	4,23	7,12	9,23	0,22	7,68
Підприємство 78	7,55	10,23	13,12	1,55	8,47	4,23	8,12	7,90	0,35	6,35
Підприємство 79	6,07	11,23	14,12	1,55	9,47	4,23	9,12	8,92	2,85	7,37
Підприємство 80	7,77	12,23	15,12	1,55	10,47	4,23	10,12	8,49	0,72	6,94

Продовження додатку И

Продовження табл. И.5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Підприємство 81	2,50	3,50	4,60	3,10	3,62	5,87	6,19	6,53	4,03	3,43
Підприємство 82	3,13	2,56	3,56	5,56	6,56	7,56	8,56	4,47	1,34	-1,09
Підприємство 83	1,97	1,23	3,56	4,89	5,89	6,89	7,89	5,14	3,17	0,25
Підприємство 84	3,05	2,23	3,56	7,37	8,37	9,37	10,37	12,07	9,02	4,7
Підприємство 85	3,46	3,23	3,56	5,98	6,98	7,98	8,98	10,15	6,69	4,17
Підприємство 86	4,04	4,23	7,12	1,55	2,47	3,55	4,55	6,43	2,39	4,88
Підприємство 87	5,20	5,23	8,12	1,55	3,81	4,23	5,81	5,92	0,72	4,37
Підприємство 88	5,11	6,23	9,12	1,55	4,47	4,23	4,12	6,24	1,13	4,69
Підприємство 89	2,20	3,32	3,76	4,11	2,64	6,83	6,93	7,12	4,92	3,01
Підприємство 90	2,44	2,56	3,56	5,56	6,56	7,56	8,56	8,99	6,55	3,43
Підприємство 91	1,09	1,23	3,56	4,89	5,89	6,89	7,89	8,06	6,97	3,17
Підприємство 92	3,08	2,23	3,56	7,37	8,37	9,37	10,37	9,77	6,69	2,4
Підприємство 93	3,12	3,23	3,56	5,98	6,98	7,98	8,98	7,99	4,87	2,01
Підприємство 94	3,24	4,23	7,12	1,55	2,47	3,55	4,55	3,96	0,72	2,41
Підприємство 95	4,21	5,23	8,12	1,55	3,81	4,23	5,81	5,90	1,69	4,35
Підприємство 96	4,44	6,23	9,12	1,55	4,47	4,23	4,12	4,81	0,37	3,26
Підприємство 97	6,23	7,23	10,12	1,55	5,47	4,23	5,12	6,77	0,54	5,22
Підприємство 98	5,77	8,23	11,12	1,55	6,47	4,23	6,12	7,02	1,25	5,47
Підприємство 99	6,11	9,23	12,12	1,55	7,47	4,23	7,12	8,64	2,53	7,09
Підприємство 100	7,09	10,23	13,12	1,55	8,47	4,23	8,12	7,88	0,79	6,33
Підприємство 101	8,46	11,23	14,12	1,55	9,47	4,23	9,12	9,10	0,64	7,55
Підприємство 102	6,66	12,23	15,12	1,55	10,47	4,23	10,12	11,08	4,42	9,53
Підприємство 103	3,22	3,15	3,63	4,10	4,62	4,88	4,93	5,41	2,19	1,31
Підприємство 104	2,41	2,56	3,56	5,56	6,56	7,56	8,56	9,01	6,6	3,45
Підприємство 105	1,32	1,23	3,56	4,89	5,89	6,89	7,89	7,97	6,65	3,08
Підприємство 106	3,16	2,23	3,56	7,37	8,37	9,37	10,37	11,03	7,87	3,66
Підприємство 107	3,54	3,23	3,56	5,98	6,98	7,98	8,98	8,96	5,42	2,98
Підприємство 108	4,21	4,23	7,12	1,55	2,47	3,55	4,55	4,62	0,41	3,07
Підприємство 109	5,20	5,23	8,12	1,55	3,81	4,23	5,81	6,14	0,94	4,59
Підприємство 110	5,32	6,23	9,12	1,55	4,47	4,23	4,12	7,17	1,85	5,62
Підприємство 111	2,08	3,52	3,62	3,11	2,68	2,85	2,99	2,32	0,24	-0,79
Підприємство 112	2,42	2,56	3,56	5,56	6,56	7,56	8,56	4,14	1,72	-1,42
Підприємство 113	2,01	1,23	3,56	4,89	5,89	6,89	7,89	6,43	4,42	1,54
Підприємство 114	2,24	2,23	3,56	7,37	8,37	9,37	10,37	13,06	10,82	5,69
Підприємство 115	3,44	3,23	3,56	5,98	6,98	7,98	8,98	9,03	5,59	3,05
Підприємство 116	3,79	4,23	7,12	1,55	2,47	3,55	4,55	6,35	2,56	4,8

Джерело: власні дослідження на основі фінансової звітності підприємств.

Продовження додатку И

Таблиця И.6

**Оцінка сільськогосподарських підприємств Житомирської області за
рівнем рентабельності за чистим прибутком, 2002–2019 рр., %**

Підприємство	2002	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2019/2002	2019/2015
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Підприємство 1	0,04	0,16	0,23	76,41	64,2	44,57	42,15	21,06	21,02	-55,35
Підприємство 2	-4,28	-4,55	1,73	2,34	2,54	2,61	2,78	-3,78	0,5	-6,12
Підприємство 3	3,19	-0,52	-1,92	12,29	18,3	14,51	11,12	13,24	10,05	0,95
Підприємство 4	-13,33	-20,29	0	-6,99	-4,11	-2,05	-1,59	-0,93	12,4	6,06
Підприємство 5	2,01	1,93	1,65	0	0	0,01	0,8	0,91	-1,1	0,91
Підприємство 6	0,06	0	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,07	0,01	0,04
Підприємство 7	0,07	0,09	0,07	0,09	0,04	0	0	1,25	1,18	1,16
Підприємство 8	0,03	0,07	0,05	0,02	0,03	0,02	0	0,47	0,44	0,45
Підприємство 9	0,09	0,07	0,03	0,03	0,09	0,12	0,44	2,59	2,5	2,56
Підприємство 10	0	0,08	0,06	0,09	0,03	0	0,84	2,33	2,33	2,24
Підприємство 11	0,66	0,09	0,13	0,23	0,37	0,62	1,08	1,72	1,06	1,49
Підприємство 12	0,44	0,05	0,10	0,13	0,33	0,89	2,06	4,09	3,65	3,96
Підприємство 13	0,26	0,07	0,03	0,08	0,30	0,47	0,91	1,12	0,86	1,04
Підприємство 14	0,8	0,09	0,09	0,09	0,06	0,06	0,06	0,88	0,08	0,79
Підприємство 15	3,44	3,6	4,2	2,12	2,22	2,89	3,06	7,15	3,71	5,03
Підприємство 16	1,07	0,9	0,32	-1,86	-1,85	-1,64	-1,23	4,25	3,18	6,11
Підприємство 17	-3,25	-0,99	1,79	-1,74	-1,88	-1,44	-0,95	-2,17	1,08	-0,43
Підприємство 18	0,84	1,11	1,93	2,03	2,13	2,44	2,89	3,69	2,85	1,66
Підприємство 19	-0,13	2,01	3,51	-0,32	0,1	0,15	0,22	-0,16	-0,03	0,16
Підприємство 20	0,03	0,09	0,01	0,07	0,03	0,06	0,12	0,87	0,84	0,8
Підприємство 21	0,04	0,06	0,16	0,13	0,18	0,11	0,15	0,35	0,31	0,22
Підприємство 22	0,05	0,03	0,12	0,09	0,08	0,12	0,13	0,86	0,81	0,77
Підприємство 23	1,47	0,16	0,23	76,41	64,2	44,57	42,15	12,32	10,85	-64,09
Підприємство 24	3,45	-4,55	1,73	2,34	2,54	2,61	2,78	5,70	2,25	3,36
Підприємство 25	0,66	-0,52	-1,92	12,29	18,3	14,51	11,12	13,74	13,08	1,45
Підприємство 26	-10,17	-20,29	0	-6,99	-4,11	-2,05	-1,59	-3,46	6,71	3,53
Підприємство 27	2,97	1,93	1,65	0	0	0,01	0,8	1,90	-1,07	1,9
Підприємство 28	0,48	0,11	0,03	0,07	0,04	0,03	0,13	0,25	-0,23	0,18
Підприємство 29	0,28	0,09	0,29	0,38	0,97	1,06	3,09	5,21	4,93	4,83
Підприємство 30	0,49	0,37	0,31	0,38	0,89	1,07	3,05	2,98	2,49	2,6
Підприємство 31	-0,02	0,08	0,06	0,12	-0,03	-0,98	-1,03	-2,15	-2,13	-2,27
Підприємство 32	0,98	0,87	0,53	2,03	4,04	2,02	5,07	4,35	3,37	2,32
Підприємство 33	0	-0,07	-0,03	0,01	0,07	0	0,20	-0,32	-0,32	-0,33
Підприємство 34	1,06	0,09	0,06	0,03	0,0	0,0	0,74	1,23	0,17	1,2
Підприємство 35	0,03	0,08	0,01	0,06	0,03	0,13	0,48	0,67	0,64	0,61
Підприємство 36	0,73	0,09	0,06	0,09	0,16	0,46	0,65	2,14	1,41	2,05
Підприємство 37	5,18	3,63	4,21	2,12	2,22	2,89	3,06	4,89	-0,29	2,77
Підприємство 38	-0,57	0,91	0,32	-1,86	-1,85	-1,64	-1,23	-2,18	-1,61	-0,32

Продовження додатку И

Продовження табл. И.6

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Підприємство 39	-0,03	-0,99	1,79	-1,74	-1,88	-1,44	-0,95	-0,16	-0,13	1,58
Підприємство 40	2,37	1,11	1,93	2,03	2,13	2,44	2,89	4,72	2,35	2,69
Підприємство 41	1,86	2,01	3,51	-0,32	0,1	0,15	0,22	0,95	-0,91	1,27
Підприємство 42	0,03	0,09	0,01	0,07	0,03	0,06	0,12	0,79	0,76	0,72
Підприємство 43	-0,02	0,06	0,16	0,13	0,14	0,11	0,18	-0,34	-0,32	-0,47
Підприємство 44	0,96	0,03	0,12	0,09	0,08	0,12	0,13	3,84	2,88	3,75
Підприємство 45	7,28	0,16	0,23	76,41	64,2	44,57	42,15	15,22	7,94	-61,19
Підприємство 46	0,93	-4,55	1,73	2,34	2,54	2,61	2,78	4,01	3,08	1,67
Підприємство 47	0,28	-0,52	-1,92	12,29	18,3	14,51	11,12	10,57	10,29	-1,72
Підприємство 48	-10,23	-20,29	0	-6,99	-4,11	-2,05	-1,59	-2,68	7,55	4,31
Підприємство 49	3,08	1,93	1,65	0	0,05	0,01	0,89	2,10	-0,98	2,1
Підприємство 50	0,34	0,55	0,03	0,03	0,03	0,08	0,03	0,26	-0,08	0,23
Підприємство 51	0,37	0,39	0,93	0,19	0,74	1,03	1,40	2,04	1,67	1,85
Підприємство 52	0,26	0,37	1,03	2,13	1,33	2,30	2,05	3,87	3,61	1,74
Підприємство 53	0,01	0,03	0,13	0,63	0,88	1,07	-0,31	0,09	0,08	-0,54
Підприємство 54	3,16	0,79	0,37	0,44	1,22	0,93	0,91	1,32	-1,84	0,88
Підприємство 55	-0,15	0,07	-0,03	-0,08	-0,21	0,04	0,19	-1,04	-0,89	-0,96
Підприємство 56	-2,18	-1,07	-1,52	0,03	0,03	0,09	-0,73	-1,46	0,72	-1,49
Підприємство 57	5,25	0,09	0,06	0,02	0,01	0,01	0,03	0,46	-4,79	0,44
Підприємство 58	1,24	0,09	0,09	0,09	0,06	0,06	0,06	1,21	-0,03	1,12
Підприємство 59	3,48	3,62	4,24	2,12	2,22	2,89	3,06	3,03	-0,45	0,91
Підприємство 60	-1,37	0,91	0,32	-1,86	-1,85	-1,64	-1,23	-3,45	-2,08	-1,59
Підприємство 61	-0,48	-0,99	1,79	-1,74	-1,88	-1,44	-0,95	-3,47	-2,99	-1,73
Підприємство 62	6,92	1,11	1,93	2,03	2,13	2,44	2,89	5,84	-1,08	3,81
Підприємство 63	1,46	2,01	3,51	-0,32	0,1	0,15	0,22	7,63	6,17	7,95
Підприємство 64	-0,67	0,09	0,01	0,07	0,03	0,06	0,12	-2,78	-2,11	-2,85
Підприємство 65	0,84	0,06	0,16	0,13	0,17	0,11	0,13	2,01	1,17	1,88
Підприємство 66	3,77	0,03	0,12	0,09	0,08	0,12	0,13	0,02	-3,75	-0,07
Підприємство 67	17,24	0,16	0,23	76,41	64,2	44,57	42,15	43,55	26,31	-32,86
Підприємство 68	2,17	-4,55	1,73	2,34	2,54	2,61	2,78	4,89	2,72	2,55
Підприємство 69	7,98	-0,52	-1,92	12,29	18,3	14,51	11,12	12,99	5,01	0,7
Підприємство 70	-4,25	-20,29	0	-6,99	4,11	-2,05	-1,59	-3,56	0,69	3,43
Підприємство 71	3,66	1,93	1,65	0,29	0	0,07	0,85	1,21	-2,45	0,92
Підприємство 72	0,88	0,24	0,03	0,13	0,03	0,38	0,03	1,48	0,6	1,35
Підприємство 73	0,95	0,91	0,89	1,09	2,14	0,76	0,56	2,13	1,18	1,04
Підприємство 74	2,72	2,04	3,03	4,31	2,45	3,01	2,80	3,11	0,39	-1,2
Підприємство 75	10,86	10,07	10,32	8,03	5,05	7,96	8,12	4,35	-6,51	-3,68
Підприємство 76	8,93	7,17	5,26	3,73	1,04	0,92	0,31	0,07	-8,86	-3,66
Підприємство 77	0,01	0,02	0,03	0,05	0,02	0,01	0,03	0,05	0,04	0
Підприємство 78	-0,95	-0,09	-0,35	0,04	0,08	-0,13	-0,87	-0,26	0,69	-0,3
Підприємство 79	0,36	0,27	1,46	0,03	0,08	0,94	1,08	2,14	1,78	2,11
Підприємство 80	1,87	0,09	0,04	0,19	0,06	0,09	0,03	0,06	-1,81	-0,13

Продовження додатку И

Продовження табл. И.6

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Підприємство 81	4,27	3,65	4,29	2,12	2,22	2,89	3,06	4,88	0,61	2,76
Підприємство 82	-0,85	0,95	0,32	-1,86	-1,85	-1,64	-1,23	-0,68	0,17	1,18
Підприємство 83	-0,74	-0,99	1,79	-1,74	-1,88	-1,44	-0,95	-1,16	-0,42	0,58
Підприємство 84	2,08	1,11	1,93	2,03	2,13	2,44	2,89	3,11	1,03	1,08
Підприємство 85	5,89	2,01	3,51	-0,32	0,1	0,15	0,22	0,86	-5,03	1,18
Підприємство 86	1,09	0,09	0,01	0,07	0,03	0,06	0,12	3,45	2,36	3,38
Підприємство 87	-0,26	0,06	0,16	0,13	0,16	0,11	0,10	-0,30	-0,04	-0,43
Підприємство 88	-0,77	0,03	0,12	0,09	0,08	0,12	0,13	-0,48	0,29	-0,57
Підприємство 89	2,12	0,16	0,23	76,41	64,2	44,57	42,15	16,27	14,15	-60,14
Підприємство 90	3,11	-4,55	1,73	2,34	2,54	2,61	2,78	3,16	0,05	0,82
Підприємство 91	0,04	-0,52	-1,92	12,29	18,3	14,51	11,12	7,73	7,69	-4,56
Підприємство 92	-3,17	-20,29	0	-6,99	4,11	2,05	-1,59	-2,37	0,8	4,62
Підприємство 93	8,92	1,93	1,65	0,74	0,90	0,81	0,84	1,26	-7,66	0,52
Підприємство 94	0,79	0,36	0,03	0,31	0,17	0,08	0,03	0,01	-0,78	-0,3
Підприємство 95	0,28	1,09	0,96	0,76	3,11	3,56	3,09	4,18	3,9	3,42
Підприємство 96	4,28	3,51	2,38	1,17	0,93	0,71	0,52	0,16	-4,12	-1,01
Підприємство 97	0,03	0,07	0,03	0,05	0,09	0,03	0,05	0,07	0,04	0,02
Підприємство 98	0,90	2,09	2,21	7,83	0,66	10,13	11,08	12,33	11,43	4,5
Підприємство 99	-0,22	0,07	0,03	0,09	0,01	0,01	0,01	-0,13	0,09	-0,22
Підприємство 100	-0,01	-0,02	-0,04	0,03	0,01	0,07	0,12	-0,03	-0,02	-0,06
Підприємство 101	0,93	0,87	3,04	5,11	7,48	0,97	0,62	0,24	-0,69	-4,87
Підприємство 102	0,45	0,09	0,09	0,09	0,06	0,56	0,61	1,05	0,6	0,96
Підприємство 103	5,89	3,67	4,20	2,12	2,22	2,89	3,06	6,61	0,72	4,49
Підприємство 104	-0,04	0,9	0,32	-1,86	-1,85	-1,64	-1,23	-0,98	-0,94	0,88
Підприємство 105	-3,11	-0,99	1,79	-1,74	-1,88	-1,44	-0,95	-0,17	2,94	1,57
Підприємство 106	2,21	1,11	1,93	2,03	2,13	2,44	2,89	3,86	1,65	1,83
Підприємство 107	1,99	2,01	3,51	-0,32	0,1	0,15	0,22	3,45	1,46	3,77
Підприємство 108	0,03	0,09	0,01	0,07	0,03	0,06	0,12	0,76	0,73	0,69
Підприємство 109	0,12	0,06	0,16	0,13	0,19	0,11	0,19	0,24	0,12	0,11
Підприємство 110	2,12	0,03	0,12	0,09	0,08	0,12	1,13	2,67	0,55	2,58
Підприємство 111	-0,03	0,09	0,01	0,07	0,03	0,06	0,12	-0,84	-0,81	-0,91
Підприємство 112	-0,16	0,06	0,16	0,13	-0,01	0,11	-0,16	-0,24	-0,08	-0,37
Підприємство 113	2,46	0,03	0,12	0,09	0,08	0,12	0,13	0,02	-2,44	-0,07
Підприємство 114	0,35	0,16	0,23	76,41	64,2	44,57	42,15	20,09	19,74	-56,32
Підприємство 115	-3,15	-4,55	1,73	2,34	2,54	2,61	2,78	-0,45	2,7	-2,79
Підприємство 116	-0,11	-0,52	-1,92	12,29	18,3	14,51	11,12	-0,01	0,1	-12,3

Джерело: власні дослідження на основі фінансової звітності підприємств.

Продовження додатку И

Таблиця И.7

**Оцінка сільськогосподарських підприємств Житомирської області за
рівнем коефіцієнта ROA, 2002–2019 рр.**

Підприємство	2002	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2019/2002	2019/2015
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Підприємство 1	0,002	0,005	0,004	0,003	0,003	0,003	0,004	0,001	-0,001	-0,002
Підприємство 2	-0,11	0,094	0,045	0,034	0,031	0,035	0,037	-0,045	0,065	-0,079
Підприємство 3	0,028	0,042	0,083	0,057	0,044	0,049	0,051	0,055	0,027	-0,002
Підприємство 4	-0,004	0,004	0,073	0,027	0,03	0,031	0,033	-0,034	-0,03	-0,061
Підприємство 5	0,01	0,009	0,007	0,028	0,028	0,029	0,028	0,033	0,023	0,005
Підприємство 6	0,0003	0,0002	0,0001	0,0007	0,0006	0,0005	0,0003	0,001	0,0007	0,0003
Підприємство 7	0,1633	0,098	0,07	0,4453	0,3768	0,3265	0,1633	0,171	0,0077	-0,2743
Підприємство 8	0,1048	0,0629	0,0449	0,2858	0,2418	0,2096	0,1048	0,1121	0,0073	-0,1737
Підприємство 9	0,0252	0,0151	0,0108	0,0687	0,0582	0,0504	0,0252	0,030	0,0048	-0,0387
Підприємство 10	0,0345	0,0207	0,0148	0,094	0,0795	0,0689	0,0345	0,044	0,0095	-0,05
Підприємство 11	0,4969	0,8981	0,6415	0,0824	0,4543	0,0993	0,4969	0,2107	-0,2862	0,1283
Підприємство 12	0,0538	0,0323	0,0231	0,1467	0,1242	0,1076	0,0538	0,0637	0,0099	-0,083
Підприємство 13	0,0845	0,0507	0,0362	0,2304	0,1949	0,1689	0,0845	0,1109	0,0264	-0,1195
Підприємство 14	0,004	0,004	0,073	0,027	0,03	0,031	0,033	0,021	0,017	-0,006
Підприємство 15	0,281	0,309	0,365	0,310	0,343	0,356	0,361	0,312	0,031	0,002
Підприємство 16	0,42	0,37	0,39	0,005	0,006	0,007	0,009	0,007	-0,413	0,002
Підприємство 17	-0,018	0,015	0,012	0,009	0,008	0,008	0,007	-0,004	0,014	-0,013
Підприємство 18	0,045	0,075	0,101	0,034	0,034	0,033	0,031	0,043	-0,002	0,009
Підприємство 19	-0,006	0,003	0,011	0,005	0,005	0,007	0,011	-0,019	-0,013	-0,024
Підприємство 20	0,0478	0,0287	0,0205	0,1304	0,1103	0,0956	0,0478	0,3356	0,2878	0,2052
Підприємство 21	0,0003	0,0002	0,0001	0,0007	0,0006	0,0005	0,0003	0,0007	0,0004	0
Підприємство 22	0,0147	0,0088	0,0063	0,04	0,0338	0,0293	0,0147	0,0249	0,0102	-0,0151
Підприємство 23	0,0073	0,005	0,004	0,003	0,003	0,003	0,004	0,0116	0,0043	0,0086
Підприємство 24	0,0774	0,094	0,045	0,034	0,031	0,035	0,037	0,0458	-0,0316	0,0118
Підприємство 25	0,0598	0,042	0,083	0,057	0,044	0,049	0,051	0,0633	0,0035	0,0063
Підприємство 26	-0,0012	0,004	0,073	0,027	0,03	0,031	0,033	-0,0008	0,0004	-0,0278
Підприємство 27	0,0013	0,009	0,007	0,028	0,028	0,029	0,028	0,0275	0,0262	-0,0005
Підприємство 28	0,0006	0,0002	0,0001	0,0007	0,0006	0,0005	0,0003	0,0044	0,0038	0,0037
Підприємство 29	0,0134	0,098	0,07	0,4453	0,3768	0,3265	0,1633	0,1127	0,0993	-0,3326
Підприємство 30	0,0729	0,0629	0,0449	0,2858	0,2418	0,2096	0,1048	0,1233	0,0504	-0,1625
Підприємство 31	-0,0112	0,0151	0,0108	0,0687	0,0582	0,0504	0,0252	-0,003	0,0082	-0,0717
Підприємство 32	0,0415	0,0207	0,0148	0,094	0,0795	0,0689	0,0345	0,1032	0,0617	0,0092
Підприємство 33	0,0371	0,8981	0,6415	0,0824	0,4543	0,9937	0,4969	0,0011	-0,036	-0,0813
Підприємство 34	0,0458	0,0323	0,0231	0,1467	0,1242	0,1076	0,0538	0,0726	0,0268	-0,0741
Підприємство 35	0,0892	0,0507	0,0362	0,2304	0,1949	0,1689	0,0845	0,1093	0,0201	-0,1211
Підприємство 36	0,0336	0,0448	0,0087	0,1015	0,219	0,0557	0,0673	0,0947	0,0611	-0,0068
Підприємство 37	0,0983	0,3010	0,1609	0,1107	0,1413	0,1504	0,1684	0,1720	0,0737	0,0613
Підприємство 38	-0,0041	0,37	0,39	0,005	0,006	0,007	0,009	-0,003	0,0011	-0,008

Продовження додатку И

Продовження табл. И.7

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Підприємство 39	-0,001	0,015	0,012	0,009	0,008	0,008	0,007	-0,008	-0,007	-0,017
Підприємство 40	0,066	0,075	0,101	0,034	0,034	0,033	0,031	0,048	-0,018	0,014
Підприємство 41	0,0218	0,003	0,011	0,005	0,005	0,007	0,011	0,0338	0,012	0,0288
Підприємство 42	0,0677	0,0287	0,0205	0,1304	0,1103	0,0956	0,0478	0,0457	-0,022	-0,0847
Підприємство 43	-0,0012	0,0002	0,0001	0,0007	0,0006	0,0005	0,0003	-0,004	-0,0028	-0,0047
Підприємство 44	0,0912	0,0088	0,0063	0,04	0,0338	0,0293	0,0147	0,0074	-0,0838	-0,0326
Підприємство 45	0,0033	0,005	0,004	0,003	0,003	0,003	0,004	0,0026	-0,0007	-0,0004
Підприємство 46	0,1017	0,094	0,045	0,034	0,031	0,035	0,037	0,1143	0,0126	0,0803
Підприємство 47	0,0677	0,042	0,083	0,057	0,044	0,049	0,051	0,0506	-0,0171	-0,0064
Підприємство 48	-0,0036	0,004	0,073	0,027	0,03	0,031	0,033	-0,0214	-0,0178	-0,0484
Підприємство 49	0,007	0,009	0,007	0,028	0,028	0,029	0,028	0,031	0,024	0,003
Підприємство 50	0,0032	0,0002	0,0001	0,0007	0,0006	0,0005	0,0003	0,0011	-0,0021	0,0004
Підприємство 51	0,097	0,098	0,07	0,4453	0,3768	0,3265	0,1633	0,142	0,045	-0,3033
Підприємство 52	0,0731	0,0629	0,0449	0,2858	0,2418	0,2096	0,1048	0,1125	0,0394	-0,1733
Підприємство 53	0,0152	0,0151	0,0108	0,0687	0,0582	0,0504	0,0252	0,0323	0,0171	-0,0364
Підприємство 54	0,0321	0,0207	0,0148	0,094	0,0795	0,0689	0,0345	0,0447	0,0126	-0,0493
Підприємство 55	-0,0325	0,0981	0,0015	0,0024	0,0043	0,0037	0,0069	-0,009	0,0235	-0,0114
Підприємство 56	-0,0056	0,0323	0,0231	0,1467	0,1242	0,1076	0,0538	-0,003	0,0026	-0,1497
Підприємство 57	0,1099	0,0507	0,0362	0,2304	0,1949	0,1689	0,0845	0,0988	-0,0111	-0,1316
Підприємство 58	0,0342	0,0207	0,0148	0,094	0,0795	0,0689	0,0345	0,041	0,0068	-0,053
Підприємство 59	0,003	0,3008	0,306	0,031	0,0304	0,0305	0,0311	0,4891	0,4861	0,4581
Підприємство 60	-0,0021	0,37	0,39	0,005	0,006	0,007	0,009	-0,0002	0,0019	-0,0052
Підприємство 61	-0,0017	0,015	0,012	0,009	0,008	0,008	0,007	-0,026	-0,0243	-0,035
Підприємство 62	0,2854	0,075	0,101	0,034	0,034	0,033	0,031	0,0203	-0,2651	-0,0137
Підприємство 63	0,0768	0,003	0,011	0,005	0,005	0,007	0,011	0,019	-0,0578	0,014
Підприємство 64	-0,0385	0,0287	0,0205	0,1304	0,1103	0,0956	0,0478	0,0312	0,0697	-0,0992
Підприємство 65	0,0932	0,0002	0,0001	0,0007	0,0006	0,0005	0,0003	0,0142	-0,079	0,0135
Підприємство 66	0,0113	0,0088	0,0063	0,04	0,0338	0,0293	0,0147	0,0056	-0,0057	-0,0344
Підприємство 67	0,0114	0,005	0,004	0,003	0,003	0,003	0,004	0,0087	-0,0027	0,0057
Підприємство 68	0,0361	0,094	0,045	0,034	0,031	0,035	0,037	0,2308	0,1947	0,1968
Підприємство 69	0,0241	0,042	0,083	0,057	0,044	0,049	0,051	0,0377	0,0136	-0,0193
Підприємство 70	-0,002	0,004	0,073	0,027	0,03	0,031	0,033	-0,027	-0,025	-0,054
Підприємство 71	0,002	0,009	0,007	0,028	0,028	0,029	0,028	0,0346	0,0326	0,0066
Підприємство 72	0,0237	0,0002	0,0001	0,0007	0,0006	0,0005	0,0003	0,0006	-0,0231	-0,0001
Підприємство 73	0,095	0,098	0,07	0,4453	0,3768	0,3265	0,1633	0,1623	0,0673	-0,283
Підприємство 74	0,0793	0,0629	0,0449	0,2858	0,2418	0,2096	0,1048	0,1184	0,0391	-0,1674
Підприємство 75	0,0143	0,0151	0,0108	0,0687	0,0582	0,0504	0,0252	0,0325	0,0182	-0,0362
Підприємство 76	0,0306	0,0207	0,0148	0,094	0,0795	0,0689	0,0345	0,0769	0,0463	-0,0171
Підприємство 77	0,7751	0,0985	0,0415	0,0824	0,0543	0,0937	0,0969	0,0624	-0,7127	-0,02
Підприємство 78	-0,0211	0,0323	0,0231	0,1467	0,1242	0,1076	0,0538	-0,043	-0,0219	-0,1897
Підприємство 79	0,0495	0,0507	0,0362	0,2304	0,1949	0,1689	0,0845	0,0713	0,0218	-0,1591
Підприємство 80	0,0348	0,098	0,07	0,4453	0,3768	0,3265	0,1633	0,1947	0,1599	-0,2506

Продовження додатку И

Продовження табл. И.7

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Підприємство 81	0,0093	0,0303	0,0366	0,0311	0,0344	0,0305	0,0369	0,0411	0,0318	0,01
Підприємство 82	-0,0098	0,372	0,396	0,005	0,006	0,1071	0,1093	-0,004	0,0058	-0,009
Підприємство 83	-0,014	0,015	0,012	0,009	0,008	0,008	0,007	-0,001	0,013	-0,01
Підприємство 84	0,077	0,075	0,101	0,034	0,034	0,033	0,031	0,065	-0,012	0,031
Підприємство 85	0,0132	0,003	0,011	0,005	0,005	0,007	0,011	0,0214	0,0082	0,0164
Підприємство 86	0,0334	0,0287	0,0205	0,1304	0,1103	0,0956	0,0478	0,0545	0,0211	-0,0759
Підприємство 87	-0,0013	0,0002	0,0001	0,0007	0,0006	0,0005	0,0003	-0,0007	0,0006	-0,0014
Підприємство 88	0,0156	0,0088	0,0063	0,04	0,0338	0,0293	0,0147	0,0217	0,0061	-0,0183
Підприємство 89	0,004	0,005	0,004	0,003	0,003	0,003	0,004	0,007	0,003	0,004
Підприємство 90	0,092	0,094	0,045	0,034	0,031	0,035	0,037	0,0451	-0,0469	0,0111
Підприємство 91	0,0512	0,042	0,083	0,057	0,044	0,049	0,051	0,0557	0,0045	-0,0013
Підприємство 92	-0,001	0,004	0,073	0,027	0,03	0,031	0,033	-0,008	-0,007	-0,035
Підприємство 93	0,003	0,009	0,007	0,028	0,028	0,029	0,028	0,009	0,006	-0,019
Підприємство 94	0,0011	0,0002	0,0001	0,0007	0,0006	0,0005	0,0003	0,0033	0,0022	0,0026
Підприємство 95	0,0198	0,098	0,07	0,4453	0,3768	0,3265	0,1633	0,1708	0,151	-0,2745
Підприємство 96	0,0045	0,0629	0,0449	0,2858	0,2418	0,2096	0,1048	0,0626	0,0581	-0,2232
Підприємство 97	0,0258	0,0151	0,0108	0,0687	0,0582	0,0504	0,0252	0,0344	0,0086	-0,0343
Підприємство 98	0,0344	0,0207	0,0148	0,094	0,0795	0,0689	0,0345	0,0352	0,0008	-0,0588
Підприємство 99	-0,0298	0,0981	0,0015	0,0824	0,0543	0,0037	0,0012	-0,0031	0,0267	-0,0855
Підприємство 100	-0,0041	0,0323	0,0231	0,1467	0,1242	0,1076	0,0538	-0,0005	0,0036	-0,1472
Підприємство 101	0,0106	0,0507	0,0362	0,2304	0,1949	0,1689	0,0845	0,0008	-0,0098	-0,2296
Підприємство 102	0,0764	0,098	0,07	0,4453	0,3768	0,3265	0,1633	0,0979	0,0215	-0,3474
Підприємство 103	0,0032	0,0012	0,0006	0,0002	0,0014	0,0035	0,0015	0,0162	0,013	0,016
Підприємство 104	-0,0088	0,0373	0,0309	0,005	0,006	0,007	0,009	-0,001	0,0078	-0,006
Підприємство 105	-0,0014	0,015	0,012	0,009	0,008	0,008	0,007	-0,002	-0,0006	-0,011
Підприємство 106	0,0341	0,075	0,101	0,034	0,034	0,033	0,031	0,3312	0,2971	0,2972
Підприємство 107	0,009	0,003	0,011	0,005	0,005	0,007	0,011	0,0343	0,0253	0,0293
Підприємство 108	0,0299	0,0287	0,0205	0,1304	0,1103	0,0956	0,0478	0,0955	0,0656	-0,0349
Підприємство 109	0,0016	0,0002	0,0001	0,0007	0,0006	0,0005	0,0003	0,0001	-0,0015	-0,0006
Підприємство 110	0,0009	0,0088	0,0063	0,04	0,0338	0,0293	0,0147	0,0227	0,0218	-0,0173
Підприємство 111	-0,001	0,005	0,004	0,003	0,003	0,003	0,004	-0,0032	-0,0022	-0,0062
Підприємство 112	0,0653	0,094	0,045	0,034	0,031	0,035	0,037	0,0455	-0,0198	0,0115
Підприємство 113	0,0075	0,042	0,083	0,057	0,044	0,049	0,051	0,0411	0,0336	-0,0159
Підприємство 114	0,0144	0,004	0,073	0,027	0,03	0,031	0,033	0,0316	0,0172	0,0046
Підприємство 115	-0,0016	0,009	0,007	0,028	0,028	0,029	0,028	-0,0004	0,0012	-0,0284
Підприємство 116	-0,0033	0,0002	0,0001	0,0007	0,0006	0,0005	0,0003	-0,0001	0,0032	-0,0008

Джерело: власні дослідження на основі фінансової звітності підприємств.

Продовження додатку И

Таблиця И.8

**Оцінка сільськогосподарських підприємств Житомирської області за
рівнем коефіцієнта ROE, 2002–2019 рр., %**

Підприємство	2002	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2019/2002	2019/2015
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Підприємство 1	3,48	3,37	5,16	7,87	9,39	10,23	11,48	8,91	5,43	1,04
Підприємство 2	-0,11	0,23	0,26	-0,04	-0,11	-0,37	0,32	-0,44	-0,33	-0,4
Підприємство 3	2,15	7,88	4,23	9,07	6,34	8,65	7,11	6,54	4,39	-2,53
Підприємство 4	-7,45	-7,53	8,98	9,22	6,26	-8,06	8,95	-9,02	-1,57	-18,24
Підприємство 5	0,01	0,06	0,13	0,43	0,56	0,32	0,33	0,17	0,16	-0,26
Підприємство 6	7,54	3,21	2,95	5,23	3,11	4,47	2,23	3,86	-3,68	-1,37
Підприємство 7	2,11	1,24	1,76	2,24	2,68	3,08	2,95	3,63	1,52	1,39
Підприємство 8	12,44	13,42	13,02	11,96	7,25	14,99	15,27	14,76	2,32	2,8
Підприємство 9	0,75	0,57	0,63	0,13	0,06	0,39	1,16	1,03	0,28	0,9
Підприємство 10	0,12	0,67	6,77	8,19	8,24	9,36	5,12	3,88	3,76	-4,31
Підприємство 11	6,75	5,14	5,73	6,21	6,02	3,49	3,87	5,42	-1,33	-0,79
Підприємство 12	2,86	2,17	1,85	1,42	4,05	4,86	4,23	5,47	2,61	4,05
Підприємство 13	12,35	13,08	13,44	14,19	14,35	11,28	12,33	15,07	2,72	0,88
Підприємство 14	7,89	7,17	6,84	5,33	4,12	4,03	3,98	3,56	-4,33	-1,77
Підприємство 15	6,77	8,91	5,87	4,13	9,63	7,86	9,88	9,92	3,15	5,79
Підприємство 16	1,42	3,15	0,87	2,66	3,11	0,65	2,43	1,29	-0,13	-1,37
Підприємство 17	-0,44	-1,25	0,21	0,30	0,97	-0,32	-1,47	-2,74	-2,3	-3,04
Підприємство 18	0,42	0,77	1,13	3,42	0,15	0,84	1,95	2,26	1,84	-1,16
Підприємство 19	-1,54	-2,88	-0,78	0,12	0,26	-0,84	-2,14	-1,45	0,09	-1,57
Підприємство 20	4,39	3,86	3,95	4,07	8,44	7,74	4,30	3,52	-0,87	-0,55
Підприємство 21	2,13	3,18	2,96	3,03	4,35	2,19	1,96	1,94	-0,19	-1,09
Підприємство 22	10,45	9,31	9,11	8,28	7,17	10,04	11,22	11,86	1,41	3,58
Підприємство 23	0,87	0,95	0,54	0,77	1,09	1,27	0,13	0,42	-0,45	-0,35
Підприємство 24	1,29	7,54	3,12	5,86	6,39	7,85	7,63	8,02	6,73	2,16
Підприємство 25	3,43	3,56	3,13	3,47	4,05	4,01	3,99	4,12	0,69	0,65
Підприємство 26	-2,16	0,02	0,14	0,33	-0,08	-1,25	0,03	-0,16	2	-0,49
Підприємство 27	7,89	9,04	9,44	9,90	10,54	11,07	11,24	12,04	4,15	2,14
Підприємство 28	5,25	8,12	7,88	6,52	8,97	8,81	9,20	9,42	4,17	2,9
Підприємство 29	0,74	0,65	0,89	0,43	0,22	0,10	0,03	0,01	-0,73	-0,42
Підприємство 30	5,16	3,48	3,37	9,39	10,23	11,48	8,91	7,87	2,71	-1,52
Підприємство 31	-0,26	-0,11	0,23	-0,11	-0,37	0,32	-0,44	-0,04	0,22	0,07
Підприємство 32	4,23	2,15	7,88	6,34	8,65	7,11	6,54	9,07	4,84	2,73
Підприємство 33	8,98	-7,45	-7,53	6,26	-8,06	8,95	-9,02	9,22	0,24	2,96
Підприємство 34	0,13	0,01	0,06	0,56	0,32	0,33	0,17	0,43	0,3	-0,13
Підприємство 35	2,95	7,54	3,21	3,11	4,47	2,23	3,86	5,23	2,28	2,12
Підприємство 36	1,76	2,11	1,24	2,68	3,08	2,95	3,63	2,24	0,48	-0,44
Підприємство 37	13,02	12,44	13,42	7,25	14,99	15,27	14,76	11,96	-1,06	4,71
Підприємство 38	-0,63	0,75	0,57	-0,06	0,39	1,16	1,03	-0,13	0,5	-0,07

Продовження додатку И

Продовження табл. И.8

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Підприємство 39	-6,77	0,12	0,67	-8,24	9,36	5,12	3,88	-8,19	-1,42	0,05
Підприємство 40	5,73	6,75	5,14	6,02	3,49	3,87	5,42	6,21	0,48	0,19
Підприємство 41	1,85	2,86	2,17	4,05	4,86	4,23	5,47	1,42	-0,43	-2,63
Підприємство 42	13,44	12,35	13,08	14,35	11,28	12,33	15,07	14,19	0,75	-0,16
Підприємство 43	-6,84	7,89	7,17	4,12	4,03	-3,98	3,56	-5,33	1,51	-9,45
Підприємство 44	5,87	6,77	8,91	9,63	7,86	9,88	9,92	4,13	-1,74	-5,5
Підприємство 45	0,87	1,42	3,15	3,11	0,65	2,43	1,29	2,66	1,79	-0,45
Підприємство 46	0,21	-0,44	-1,25	0,97	-0,32	-1,47	-2,74	0,30	0,09	-0,67
Підприємство 47	1,13	0,42	0,77	0,15	0,84	1,95	2,26	3,42	2,29	3,27
Підприємство 48	-0,78	-1,54	-2,88	0,26	-0,84	-2,14	-1,45	-0,12	0,66	-0,38
Підприємство 49	3,95	4,39	3,86	8,44	7,74	4,30	3,52	4,07	0,12	-4,37
Підприємство 50	2,96	2,13	3,18	4,35	2,19	1,96	1,94	3,03	0,07	-1,32
Підприємство 51	9,11	10,45	9,31	7,17	10,04	11,22	11,86	8,28	-0,83	1,11
Підприємство 52	0,54	0,87	0,95	1,09	1,27	0,13	0,42	0,77	0,23	-0,32
Підприємство 53	3,12	1,29	7,54	6,39	7,85	7,63	8,02	5,86	2,74	-0,53
Підприємство 54	3,13	3,43	3,56	4,05	4,01	3,99	4,12	3,47	0,34	-0,58
Підприємство 55	-0,14	-2,16	0,02	-0,08	-1,25	0,03	-0,16	-0,33	-0,19	-0,25
Підприємство 56	-9,44	-7,89	9,04	10,54	11,07	-11,24	-12,04	-9,90	-0,46	-20,44
Підприємство 57	7,88	5,25	8,12	8,97	8,81	9,20	9,42	6,52	-1,36	-2,45
Підприємство 58	0,89	0,74	0,65	0,22	0,10	0,03	0,01	0,43	-0,46	0,21
Підприємство 59	9,39	3,37	5,16	7,87	3,48	8,91	11,48	10,23	0,84	2,36
Підприємство 60	-0,11	0,23	0,26	-0,04	-0,11	-0,44	0,32	-0,37	-0,26	-0,33
Підприємство 61	-6,34	7,88	-4,23	9,07	2,15	6,54	-7,11	-8,65	-2,31	-17,72
Підприємство 62	6,26	-7,53	8,98	9,22	-7,45	-9,02	8,95	-8,06	-14,32	-17,28
Підприємство 63	0,56	0,06	0,13	0,43	0,01	0,17	0,33	0,32	-0,24	-0,11
Підприємство 64	-3,11	3,21	-2,95	5,23	7,54	3,86	2,23	-4,47	-1,36	-9,7
Підприємство 65	2,68	1,24	1,76	2,24	2,11	3,63	2,95	3,08	0,4	0,84
Підприємство 66	7,25	13,42	13,02	11,96	12,44	14,76	15,27	14,99	7,74	3,03
Підприємство 67	0,06	0,57	0,63	0,13	0,75	1,03	1,16	0,39	0,33	0,26
Підприємство 68	8,24	0,67	6,77	8,19	0,12	3,88	5,12	9,36	1,12	1,17
Підприємство 69	6,02	5,14	5,73	6,21	6,75	5,42	3,87	3,49	-2,53	-2,72
Підприємство 70	-4,05	2,17	1,85	1,42	2,86	-5,47	-4,23	-4,86	-0,81	-6,28
Підприємство 71	14,35	13,08	13,44	14,19	12,35	15,07	12,33	11,28	-3,07	-2,91
Підприємство 72	4,12	7,17	6,84	5,33	7,89	3,56	3,98	4,03	-0,09	-1,3
Підприємство 73	9,63	8,91	5,87	4,13	6,77	9,92	9,88	7,86	-1,77	3,73
Підприємство 74	3,11	3,15	0,87	2,66	1,42	1,29	2,43	0,65	-2,46	-2,01
Підприємство 75	0,97	-1,25	0,21	0,30	-0,44	-2,74	-1,47	0,32	-0,65	0,02
Підприємство 76	0,15	0,77	1,13	3,42	0,42	2,26	1,95	0,84	0,69	-2,58
Підприємство 77	0,26	-2,88	-0,78	0,12	-1,54	-1,45	-2,14	0,84	0,58	0,72
Підприємство 78	-8,44	3,86	3,95	4,07	4,39	3,52	4,30	-7,74	0,7	-11,81
Підприємство 79	4,35	3,18	2,96	3,03	2,13	1,94	1,96	2,19	-2,16	-0,84
Підприємство 80	7,17	9,31	9,11	8,28	10,45	11,86	11,22	10,04	2,87	1,76

Продовження додатку И

Продовження табл. И.8

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Підприємство 81	0,77	0,95	0,54	0,87	0,42	1,27	0,13	1,09	0,32	0,22
Підприємство 82	-5,86	7,54	3,12	1,29	8,02	-7,85	-7,63	-6,39	-0,53	-7,68
Підприємство 83	-3,47	3,56	3,13	3,43	4,12	4,01	3,99	-4,05	-0,58	-7,48
Підприємство 84	0,33	0,02	0,14	-2,16	-0,16	-1,25	0,03	0,08	-0,25	2,24
Підприємство 85	9,90	9,04	9,44	7,89	12,04	11,07	11,24	10,54	0,64	2,65
Підприємство 86	6,52	8,12	7,88	5,25	9,42	8,81	9,20	8,97	2,45	3,72
Підприємство 87	-0,43	0,65	-0,89	0,74	0,01	0,10	0,03	-0,22	0,21	-0,96
Підприємство 88	-9,39	-3,48	5,16	7,87	8,91	10,23	11,48	-3,37	6,02	-11,24
Підприємство 89	0,11	-0,11	0,26	-0,04	-0,44	-0,37	0,32	0,23	0,12	0,27
Підприємство 90	6,34	2,15	4,23	9,07	6,54	8,65	7,11	7,88	1,54	-1,19
Підприємство 91	6,26	-7,45	8,98	9,22	-9,02	-8,06	8,95	-7,53	-13,79	-16,75
Підприємство 92	-0,56	0,01	0,13	0,43	0,17	0,32	-0,33	-0,06	0,5	-0,49
Підприємство 93	3,11	7,54	2,95	5,23	3,86	4,47	2,23	3,21	0,1	-2,02
Підприємство 94	2,68	2,11	1,76	2,24	3,63	3,08	2,95	1,24	-1,44	-1
Підприємство 95	7,25	12,44	13,02	11,96	14,76	14,99	15,27	13,42	6,17	1,46
Підприємство 96	0,06	0,75	0,63	0,13	1,03	0,39	1,16	0,57	0,51	0,44
Підприємство 97	8,24	0,12	6,77	8,19	3,88	9,36	5,12	0,67	-7,57	-7,52
Підприємство 98	6,02	6,75	5,73	6,21	5,42	3,49	3,87	5,14	-0,88	-1,07
Підприємство 99	-4,05	2,86	1,85	1,42	5,47	4,86	4,23	-2,17	1,88	-3,59
Підприємство 100	-14,35	12,35	13,44	14,19	15,07	11,28	12,33	-13,08	1,27	-27,27
Підприємство 101	4,12	7,89	6,84	5,33	3,56	4,03	3,98	7,17	3,05	1,84
Підприємство 102	9,63	6,77	5,87	4,13	9,92	7,86	9,88	8,91	-0,72	4,78
Підприємство 103	3,11	1,42	0,87	2,66	1,29	0,65	2,43	3,15	0,04	0,49
Підприємство 104	-0,97	-0,44	0,21	0,30	-2,74	-0,32	-1,47	-1,25	-0,28	-1,55
Підприємство 105	-0,15	-0,42	1,13	3,42	2,26	0,84	1,95	-0,77	-0,62	-4,19
Підприємство 106	0,26	-1,54	-0,78	0,12	-1,45	-0,84	-2,14	-2,88	-3,14	-3
Підприємство 107	8,44	4,39	3,95	4,07	3,52	7,74	4,30	3,86	-4,58	-0,21
Підприємство 108	4,35	2,13	2,96	3,03	1,94	2,19	1,96	3,18	-1,17	0,15
Підприємство 109	7,17	10,45	9,11	8,28	11,86	10,04	11,22	9,31	2,14	1,03
Підприємство 110	1,09	0,87	0,54	0,77	0,42	1,27	0,13	0,95	-0,14	0,18
Підприємство 111	-6,39	1,29	3,12	5,86	8,02	7,85	7,63	-7,54	-1,15	-13,4
Підприємство 112	-4,05	3,43	3,13	3,47	4,12	4,01	-3,99	-3,56	0,49	-7,03
Підприємство 113	0,08	-2,16	0,14	0,33	-0,16	-1,25	0,03	0,02	-0,06	-0,31
Підприємство 114	10,54	7,89	9,44	9,90	12,04	11,07	11,24	9,04	-1,5	-0,86
Підприємство 115	-8,97	5,25	7,88	-6,52	9,42	8,81	9,20	-8,12	0,85	-1,6
Підприємство 116	-0,22	0,74	0,89	0,43	0,01	0,10	-0,03	-0,65	-0,43	-1,08

Джерело: власні дослідження на основі фінансової звітності підприємств.

Продовження додатку И

Таблиця И.9

**Оцінка сільськогосподарських підприємств Житомирської області за
рівнем коефіцієнта рентабельності інвестицій, 2002–2019 рр.**

Підприємство	2002	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2019/2002	2019/2015
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Підприємство 1	0,003	0,005	0,002	0,003	0,003	0,003	0,004	0,004	0,001	0,001
Підприємство 2	0,038	0,094	0,11	0,034	0,031	0,035	0,037	0,045	0,007	0,011
Підприємство 3	0,117	0,042	0,028	0,057	0,044	0,049	0,051	0,083	-0,034	0,026
Підприємство 4	0,019	0,004	0,004	0,027	0,03	0,031	0,033	0,073	0,054	0,046
Підприємство 5	0,013	0,009	0,01	0,028	0,028	0,029	0,028	0,007	-0,006	-0,021
Підприємство 6	0,0009	0,0002	0,0003	0,0007	0,0006	0,0005	0,0003	0,0001	-0,0008	-0,0006
Підприємство 7	0,5442	0,098	0,1633	0,4453	0,3768	0,3265	0,1633	0,07	-0,4742	-0,3753
Підприємство 8	0,3493	0,0629	0,1048	0,2858	0,2418	0,2096	0,1048	0,0449	-0,3044	-0,2409
Підприємство 9	0,084	0,0151	0,0252	0,0687	0,0582	0,0504	0,0252	0,0108	-0,0732	-0,0579
Підприємство 10	0,1149	0,0207	0,0345	0,094	0,0795	0,0689	0,0345	0,0148	-0,1001	-0,0792
Підприємство 11	0,9896	0,8981	0,4969	0,0824	0,4543	0,9937	0,4969	0,6415	-0,3481	-0,4409
Підприємство 12	0,1793	0,0323	0,0538	0,1467	0,1242	0,1076	0,0538	0,0231	-0,1562	-0,1236
Підприємство 13	0,2816	0,0507	0,0845	0,2304	0,1949	0,1689	0,0845	0,0362	-0,2454	-0,1942
Підприємство 14	0,019	0,004	0,004	0,027	0,03	0,031	0,033	0,073	0,054	0,046
Підприємство 15	0,336	0,308	0,281	0,311	0,345	0,353	0,369	0,364	0,028	0,053
Підприємство 16	0,008	0,37	0,42	0,005	0,006	0,007	0,009	0,39	0,382	0,385
Підприємство 17	0,011	0,015	0,018	0,009	0,008	0,008	0,007	0,012	0,001	0,003
Підприємство 18	0,058	0,075	0,045	0,034	0,034	0,033	0,031	0,101	0,043	0,067
Підприємство 19	0,006	0,003	0,006	0,005	0,005	0,007	0,011	0,011	0,005	0,006
Підприємство 20	0,1593	0,0287	0,0478	0,1304	0,1103	0,0956	0,0478	0,0205	-0,1388	-0,1099
Підприємство 21	0,0009	0,0002	0,0003	0,0007	0,0006	0,0005	0,0003	0,0001	-0,0008	-0,0006
Підприємство 22	0,0489	0,0088	0,0147	0,04	0,0338	0,0293	0,0147	0,0063	-0,0426	-0,0337
Підприємство 23	0,003	0,005	0,002	0,003	0,003	0,003	0,004	0,004	0,001	0,001
Підприємство 24	0,038	0,094	0,11	0,034	0,031	0,035	0,037	0,045	0,007	0,011
Підприємство 25	0,117	0,042	0,028	0,057	0,044	0,049	0,051	0,083	-0,034	0,026
Підприємство 26	0,019	0,004	0,004	0,027	0,03	0,031	0,033	0,073	0,054	0,046
Підприємство 27	0,013	0,009	0,01	0,028	0,028	0,029	0,028	0,007	-0,006	-0,021
Підприємство 28	0,0009	0,0002	0,0003	0,0007	0,0006	0,0005	0,0003	0,0001	-0,0008	-0,0006
Підприємство 29	0,5442	0,098	0,1633	0,4453	0,3768	0,3265	0,1633	0,07	-0,4742	-0,3753
Підприємство 30	0,1048	0,0629	0,3493	0,2858	0,0449	0,2096	0,1048	0,2418	0,137	-0,044
Підприємство 31	0,0252	0,0151	0,084	0,0687	0,0108	0,0504	0,0252	0,0582	0,033	-0,0105
Підприємство 32	0,0345	0,0207	0,1149	0,094	0,0148	0,0689	0,0345	0,0795	0,045	-0,0145
Підприємство 33	0,4969	0,8981	0,9896	0,0824	0,6415	0,9937	0,4969	0,4543	0,9574	-0,6281
Підприємство 34	0,0538	0,0323	0,1793	0,1467	0,0231	0,1076	0,0538	0,1242	0,0704	-0,0225
Підприємство 35	0,0845	0,0507	0,2816	0,2304	0,0362	0,1689	0,0845	0,1949	0,1104	-0,0355
Підприємство 36	0,2290	0,4589	0,2291	0,3210	0,0097	0,0875	0,0115	0,1911	-0,0379	-0,1299
Підприємство 37	0,128	0,136	0,337	0,131	0,366	0,315	0,316	0,134	0,006	0,003
Підприємство 38	0,42	0,37	0,008	0,005	0,39	0,007	0,009	0,006	-0,414	0,001

Продовження додатку И

Продовження табл. И.9

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Підприємство 39	0,018	0,015	0,011	0,009	0,012	0,008	0,007	0,008	-0,01	-0,001
Підприємство 40	0,045	0,075	0,058	0,034	0,101	0,033	0,031	0,034	-0,011	0
Підприємство 41	0,006	0,003	0,006	0,005	0,011	0,007	0,011	0,005	-0,001	0
Підприємство 42	0,0478	0,0287	0,1593	0,1304	0,0205	0,0956	0,0478	0,1103	0,0625	-0,0201
Підприємство 43	0,0003	0,0002	0,0009	0,0007	0,0001	0,0005	0,0003	0,0006	0,0003	-0,0001
Підприємство 44	0,0147	0,0088	0,0489	0,04	0,0063	0,0293	0,0147	0,0338	0,0191	-0,0062
Підприємство 45	0,002	0,005	0,003	0,003	0,004	0,003	0,004	0,003	0,001	0
Підприємство 46	0,11	0,094	0,038	0,034	0,045	0,035	0,037	0,031	-0,079	-0,003
Підприємство 47	0,028	0,042	0,117	0,057	0,083	0,049	0,051	0,044	0,016	-0,013
Підприємство 48	0,004	0,004	0,019	0,027	0,073	0,031	0,033	0,03	0,026	0,003
Підприємство 49	0,01	0,009	0,013	0,028	0,007	0,029	0,028	0,028	0,018	0
Підприємство 50	0,0003	0,0002	0,0009	0,0007	0,0001	0,0005	0,0003	0,0006	0,0003	-0,0001
Підприємство 51	0,1633	0,098	0,5442	0,4453	0,07	0,3265	0,1633	0,3768	0,2135	-0,0685
Підприємство 52	0,1048	0,0629	0,3493	0,2858	0,0449	0,2096	0,1048	0,2418	0,137	-0,044
Підприємство 53	0,0252	0,0151	0,084	0,0687	0,0108	0,0504	0,0252	0,0582	0,033	-0,0105
Підприємство 54	0,0345	0,0207	0,1149	0,094	0,0148	0,0689	0,0345	0,0795	0,045	-0,0145
Підприємство 55	0,4969	0,8981	0,9896	0,0824	0,6415	0,9937	0,4969	0,4543	0,9574	-0,6281
Підприємство 56	0,0538	0,0323	0,1793	0,1467	0,0231	0,1076	0,0538	0,1242	0,0704	-0,0225
Підприємство 57	0,0845	0,0507	0,2816	0,2304	0,0362	0,1689	0,0845	0,1949	0,1104	-0,0355
Підприємство 58	0,0774	0,0872	0,0987	0,0643	0,0217	0,0332	0,0331	0,0545	-0,0229	-0,0098
Підприємство 59	0,046	0,068	0,087	0,112	0,034	0,039	0,033	0,036	-0,01	-0,076
Підприємство 60	0,009	0,39	0,42	0,005	0,006	0,007	0,008	0,37	0,361	0,365
Підприємство 61	0,007	0,012	0,018	0,009	0,008	0,008	0,011	0,015	0,008	0,006
Підприємство 62	0,031	0,101	0,045	0,034	0,034	0,033	0,058	0,075	0,044	0,041
Підприємство 63	0,011	0,011	0,006	0,005	0,005	0,007	0,006	0,003	-0,008	-0,002
Підприємство 64	0,0478	0,0205	0,0478	0,1304	0,1103	0,0956	0,1593	0,0287	-0,0191	-0,1017
Підприємство 65	0,0003	0,0001	0,0003	0,0007	0,0006	0,0005	0,0009	0,0002	-0,0001	-0,0005
Підприємство 66	0,0147	0,0063	0,0147	0,04	0,0338	0,0293	0,0489	0,0088	-0,0059	-0,0312
Підприємство 67	0,004	0,004	0,002	0,003	0,003	0,003	0,003	0,005	0,001	0,002
Підприємство 68	0,037	0,045	0,11	0,034	0,031	0,035	0,038	0,094	0,057	0,06
Підприємство 69	0,051	0,083	0,028	0,057	0,044	0,049	0,117	0,042	-0,009	-0,015
Підприємство 70	0,033	0,073	0,004	0,027	0,03	0,031	0,019	0,004	-0,029	-0,023
Підприємство 71	0,028	0,007	0,01	0,028	0,028	0,029	0,013	0,009	-0,019	-0,019
Підприємство 72	0,0003	0,0001	0,0003	0,0007	0,0006	0,0005	0,0009	0,0002	-0,0001	-0,0005
Підприємство 73	0,1633	0,07	0,1633	0,4453	0,3768	0,3265	0,5442	0,098	-0,0653	-0,3473
Підприємство 74	0,1048	0,0449	0,1048	0,2858	0,2418	0,2096	0,3493	0,0629	-0,0419	-0,2229
Підприємство 75	0,0252	0,0108	0,0252	0,0687	0,0582	0,0504	0,084	0,0151	-0,0101	-0,0536
Підприємство 76	0,0345	0,0148	0,0345	0,094	0,0795	0,0689	0,1149	0,0207	-0,0138	-0,0733
Підприємство 77	0,4969	0,6415	0,4969	0,0824	0,4543	0,9937	0,9896	0,8981	-0,5988	-0,1843
Підприємство 78	0,0538	0,0231	0,0538	0,1467	0,1242	0,1076	0,1793	0,0323	-0,0215	-0,1144
Підприємство 79	0,0845	0,0362	0,0845	0,2304	0,1949	0,1689	0,2816	0,0507	-0,0338	-0,1797
Підприємство 80	0,1633	0,07	0,1633	0,4453	0,3768	0,3265	0,5442	0,098	-0,0653	-0,3473

Продовження додатку И

Продовження табл. И.9

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Підприємство 81	0,136	0,262	0,022	0,031	0,058	0,035	0,035	0,030	-0,106	-0,001
Підприємство 82	0,009	0,39	0,42	0,005	0,006	0,007	0,008	0,37	0,361	0,365
Підприємство 83	0,007	0,012	0,018	0,009	0,008	0,008	0,011	0,015	0,008	0,006
Підприємство 84	0,031	0,101	0,045	0,034	0,034	0,033	0,058	0,075	0,044	0,041
Підприємство 85	0,011	0,011	0,006	0,005	0,005	0,007	0,006	0,003	-0,008	-0,002
Підприємство 86	0,0478	0,0205	0,0478	0,1304	0,1103	0,0956	0,1593	0,0287	-0,0191	-0,1017
Підприємство 87	0,0003	0,0001	0,0003	0,0007	0,0006	0,0005	0,0009	0,0002	-0,0001	-0,0005
Підприємство 88	0,0063	0,0088	0,0489	0,04	0,0338	0,0293	0,0147	0,0147	0,0084	-0,0253
Підприємство 89	0,004	0,005	0,003	0,003	0,003	0,003	0,004	0,002	-0,002	-0,001
Підприємство 90	0,045	0,094	0,038	0,034	0,031	0,035	0,037	0,11	0,065	0,076
Підприємство 91	0,083	0,042	0,117	0,057	0,044	0,049	0,051	0,028	-0,055	-0,029
Підприємство 92	0,073	0,004	0,019	0,027	0,03	0,031	0,033	0,004	-0,069	-0,023
Підприємство 93	0,007	0,009	0,013	0,028	0,028	0,029	0,028	0,01	0,003	-0,018
Підприємство 94	0,0001	0,0002	0,0009	0,0007	0,0006	0,0005	0,0003	0,0003	0,0002	-0,0004
Підприємство 95	0,07	0,098	0,5442	0,4453	0,3768	0,3265	0,1633	0,1633	0,0933	-0,282
Підприємство 96	0,0449	0,0629	0,3493	0,2858	0,2418	0,2096	0,1048	0,1048	0,0599	-0,181
Підприємство 97	0,0108	0,0151	0,084	0,0687	0,0582	0,0504	0,0252	0,0252	0,0144	-0,0435
Підприємство 98	0,0148	0,0207	0,1149	0,094	0,0795	0,0689	0,0345	0,0345	0,0197	-0,0595
Підприємство 99	0,0641	0,0898	0,0896	0,0824	0,0543	0,0937	0,0969	0,0969	0,0554	-0,0855
Підприємство 100	0,0231	0,0323	0,1793	0,1467	0,1242	0,1076	0,0538	0,0538	0,0307	-0,0929
Підприємство 101	0,0362	0,0507	0,2816	0,2304	0,1949	0,1689	0,0845	0,0845	0,0483	-0,1459
Підприємство 102	0,07	0,098	0,5442	0,4453	0,3768	0,3265	0,1633	0,1633	0,0933	-0,282
Підприємство 103	0,016	0,023	0,013	0,018	0,014	0,025	0,063	0,023	0,007	0,005
Підприємство 104	0,39	0,37	0,008	0,005	0,006	0,007	0,009	0,42	0,03	0,415
Підприємство 105	0,012	0,015	0,011	0,009	0,008	0,008	0,007	0,018	0,006	0,009
Підприємство 106	0,101	0,075	0,058	0,034	0,034	0,033	0,031	0,045	-0,056	0,011
Підприємство 107	0,011	0,003	0,006	0,005	0,005	0,007	0,011	0,006	-0,005	0,001
Підприємство 108	0,0205	0,0287	0,1593	0,1304	0,1103	0,0956	0,0478	0,0478	0,0273	-0,0826
Підприємство 109	0,0001	0,0002	0,0009	0,0007	0,0006	0,0005	0,0003	0,0003	0,0002	-0,0004
Підприємство 110	0,0063	0,0088	0,0489	0,04	0,0338	0,0293	0,0147	0,0147	0,0084	-0,0253
Підприємство 111	0,004	0,005	0,003	0,003	0,003	0,003	0,004	0,002	-0,002	-0,001
Підприємство 112	0,045	0,094	0,038	0,034	0,031	0,035	0,037	0,11	0,065	0,076
Підприємство 113	0,083	0,042	0,117	0,057	0,044	0,049	0,051	0,028	-0,055	-0,029
Підприємство 114	0,073	0,004	0,019	0,027	0,03	0,031	0,033	0,004	-0,069	-0,023
Підприємство 115	0,007	0,009	0,013	0,028	0,028	0,029	0,028	0,01	0,003	-0,018
Підприємство 116	0,0001	0,0002	0,0009	0,0007	0,0006	0,0005	0,0003	0,0003	0,0002	-0,0004

Джерело: власні дослідження на основі фінансової звітності підприємств.

Продовження додатку И

Таблиця И.10

**Оцінка сільськогосподарських підприємств Житомирської області за
рівнем коефіцієнта реінвестування прибутку, 2002–2019 рр.**

Підприємство	2002	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2019/2002	2019/2015
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Підприємство 1	0,009	0,005	0,004	0,002	0,003	0,004	0,003	0,005	-0,004	0,003
Підприємство 2	0,138	0,094	0,045	0,1135	0,034	0,037	0,035	0,037	-0,101	-0,0765
Підприємство 3	0,119	0,042	0,083	0,0287	0,057	0,0518	0,049	0,049	-0,07	0,0203
Підприємство 4	0,019	0,004	0,073	0,004	0,0276	0,0337	0,031	0,03	0,011	0,026
Підприємство 5	0,013	0,009	0,007	0,0105	0,028	0,028	0,029	0,028	0,015	0,0175
Підприємство 6	0,0009	0,0002	0,0001	0,0003	0,0007	0,0003	0,0005	0,0006	-0,0003	0,0003
Підприємство 7	0,5442	0,098	0,07	0,1633	0,4453	0,1633	0,3265	0,3768	-0,1674	0,2135
Підприємство 8	0,3493	0,0629	0,0449	0,1048	0,2858	0,1048	0,2096	0,2418	-0,1075	0,137
Підприємство 9	0,084	0,0151	0,0108	0,0252	0,0687	0,0252	0,0504	0,0582	-0,0258	0,033
Підприємство 10	0,1149	0,0207	0,0148	0,0345	0,094	0,0345	0,0689	0,0795	-0,0354	0,045
Підприємство 11	0,9896	0,8981	0,6415	0,4969	0,0824	0,4969	0,9937	0,4543	-0,5353	0,9574
Підприємство 12	0,1793	0,0323	0,0231	0,0538	0,1467	0,0538	0,1076	0,1242	-0,0551	0,0704
Підприємство 13	0,2816	0,0507	0,0362	0,0845	0,2304	0,0845	0,1689	0,1949	-0,0867	0,1104
Підприємство 14	0,0192	0,0041	0,0731	0,0042	0,0271	0,0335	0,0317	0,0345	0,0153	0,0303
Підприємство 15	0,3308	0,3205	0,3623	0,2808	0,1662	0,3390	0,3574	0,4422	0,1114	0,1614
Підприємство 16	0,008	0,37	0,39	0,42	0,005	0,009	0,007	0,006	-0,002	-0,414
Підприємство 17	0,011	0,015	0,012	0,018	0,009	0,007	0,008	0,008	-0,003	-0,01
Підприємство 18	0,058	0,075	0,101	0,045	0,034	0,031	0,033	0,034	-0,024	-0,011
Підприємство 19	0,006	0,003	0,011	0,006	0,005	0,011	0,007	0,005	-0,001	-0,001
Підприємство 20	0,1593	0,0287	0,0205	0,0478	0,1304	0,0478	0,0956	0,1103	-0,049	0,0625
Підприємство 21	0,0009	0,0002	0,0001	0,0003	0,0007	0,0003	0,0005	0,0006	-0,0003	0,0003
Підприємство 22	0,0489	0,0088	0,0063	0,0147	0,04	0,0147	0,0293	0,0338	-0,0151	0,0191
Підприємство 23	0,004	0,003	0,005	0,002	0,004	0,003	0,003	0,003	-0,001	0,001
Підприємство 24	0,045	0,038	0,094	0,11	0,037	0,035	0,031	0,034	-0,011	-0,076
Підприємство 25	0,083	0,117	0,042	0,028	0,051	0,049	0,044	0,057	-0,026	0,029
Підприємство 26	0,073	0,019	0,004	0,004	0,033	0,031	0,03	0,027	-0,046	0,023
Підприємство 27	0,007	0,013	0,009	0,0113	0,028	0,029	0,028	0,0289	0,0219	0,0176
Підприємство 28	0,0001	0,0009	0,0002	0,0003	0,0003	0,0005	0,0006	0,0007	0,0006	0,0004
Підприємство 29	0,07	0,5442	0,098	0,1633	0,1633	0,3265	0,3768	0,4453	0,3753	0,282
Підприємство 30	0,0449	0,3493	0,0629	0,1048	0,1048	0,2096	0,2418	0,2858	0,2409	0,181
Підприємство 31	0,0108	0,084	0,0151	0,0252	0,0252	0,0504	0,0582	0,0687	0,0579	0,0435
Підприємство 32	0,0148	0,1149	0,0207	0,0345	0,0345	0,0689	0,0795	0,094	0,0792	0,0595
Підприємство 33	0,6415	0,9896	0,8981	0,4969	0,4969	0,9937	0,4543	0,0824	0,4409	0,5855
Підприємство 34	0,0231	0,1793	0,0323	0,0538	0,0538	0,1076	0,1242	0,1467	0,1236	0,0929
Підприємство 35	0,0362	0,2816	0,0507	0,0845	0,0845	0,1689	0,1949	0,2304	0,1942	0,1459
Підприємство 36	0,003	0,004	0,002	0,136	0,225	0,338	0,124	0,137	0,134	0,001
Підприємство 37	0,044	0,019	0,021	0,028	0,023	0,035	0,034	0,037	-0,007	0,009
Підприємство 38	0,3902	0,008	0,3709	0,4233	0,009	0,007	0,006	0,005	-0,3852	-0,4183

Продовження додатку И

Продовження табл. И.10

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Підприємство 39	0,012	0,011	0,015	0,018	0,007	0,008	0,008	0,009	-0,003	-0,009
Підприємство 40	0,101	0,058	0,075	0,045	0,031	0,033	0,034	0,034	-0,067	-0,011
Підприємство 41	0,011	0,006	0,003	0,006	0,011	0,007	0,005	0,005	-0,006	-0,001
Підприємство 42	0,0205	0,1593	0,0287	0,0478	0,0478	0,0956	0,1103	0,1304	0,1099	0,0826
Підприємство 43	0,0001	0,0009	0,0002	0,0003	0,0003	0,0005	0,0006	0,0007	0,0006	0,0004
Підприємство 44	0,0063	0,0489	0,0088	0,0147	0,0147	0,0293	0,0338	0,04	0,0337	0,0253
Підприємство 45	0,003	0,003	0,005	0,004	0,002	0,003	0,003	0,004	0,001	0
Підприємство 46	0,035	0,038	0,094	0,045	0,11	0,034	0,031	0,037	0,002	-0,008
Підприємство 47	0,049	0,117	0,042	0,083	0,028	0,057	0,044	0,051	0,002	-0,032
Підприємство 48	0,031	0,019	0,004	0,073	0,004	0,027	0,03	0,033	0,002	-0,04
Підприємство 49	0,029	0,013	0,009	0,007	0,01	0,028	0,028	0,028	-0,001	0,021
Підприємство 50	0,0005	0,0009	0,0002	0,0001	0,0003	0,0007	0,0006	0,0003	-0,0002	0,0002
Підприємство 51	0,3265	0,5442	0,098	0,07	0,1633	0,4453	0,3768	0,1633	-0,1632	0,0933
Підприємство 52	0,2096	0,3493	0,0629	0,0449	0,1048	0,2858	0,2418	0,1048	-0,1048	0,0599
Підприємство 53	0,0504	0,084	0,0151	0,0108	0,0252	0,0687	0,0582	0,0252	-0,0252	0,0144
Підприємство 54	0,0689	0,1149	0,0207	0,0148	0,0345	0,094	0,0795	0,0345	-0,0344	0,0197
Підприємство 55	0,9937	0,0896	0,8981	0,6415	0,0969	0,0824	0,0023	0,4969	-0,4968	0,8554
Підприємство 56	0,1076	0,1793	0,0323	0,0231	0,0538	0,1467	0,1242	0,0538	-0,0538	0,0307
Підприємство 57	0,1689	0,2816	0,0507	0,0362	0,0845	0,2304	0,1949	0,0845	-0,0844	0,0483
Підприємство 58	0,1154	0,3890	0,0121	0,0963	0,7851	0,0217	0,2537	0,0335	-0,0819	-0,0628
Підприємство 59	0,3511	0,1267	0,1303	0,2209	0,2081	0,1407	0,4427	0,0665	-0,2846	-0,1544
Підприємство 60	0,007	0,008	0,37	0,39	0,42	0,005	0,006	0,009	0,002	-0,381
Підприємство 61	0,008	0,011	0,015	0,012	0,018	0,009	0,008	0,007	-0,001	-0,005
Підприємство 62	0,033	0,058	0,075	0,101	0,045	0,034	0,034	0,031	-0,002	-0,07
Підприємство 63	0,007	0,006	0,003	0,011	0,006	0,005	0,005	0,011	0,004	0
Підприємство 64	0,0956	0,1593	0,0287	0,0205	0,0478	0,1304	0,1103	0,0478	-0,0478	0,0273
Підприємство 65	0,0005	0,0009	0,0002	0,0001	0,0003	0,0007	0,0006	0,0003	-0,0002	0,0002
Підприємство 66	0,0293	0,0489	0,0088	0,0063	0,0147	0,04	0,0338	0,0147	-0,0146	0,0084
Підприємство 67	0,004	0,003	0,004	0,002	0,003	0,003	0,003	0,005	0,001	0,003
Підприємство 68	0,037	0,038	0,045	0,11	0,034	0,035	0,031	0,094	0,057	-0,016
Підприємство 69	0,051	0,117	0,083	0,028	0,057	0,049	0,044	0,042	-0,009	0,014
Підприємство 70	0,033	0,019	0,073	0,004	0,027	0,031	0,03	0,004	-0,029	0
Підприємство 71	0,028	0,013	0,007	0,01	0,028	0,029	0,028	0,009	-0,019	-0,001
Підприємство 72	0,0003	0,0009	0,0001	0,0003	0,0007	0,0005	0,0006	0,0002	-0,0001	-0,0001
Підприємство 73	0,1633	0,5442	0,07	0,1633	0,4453	0,3265	0,3768	0,098	-0,0653	-0,0653
Підприємство 74	0,1048	0,3493	0,0449	0,1048	0,2858	0,2096	0,2418	0,0629	-0,0419	-0,0419
Підприємство 75	0,0252	0,084	0,0108	0,0252	0,0687	0,0504	0,0582	0,0151	-0,0101	-0,0101
Підприємство 76	0,0345	0,1149	0,0148	0,0345	0,094	0,0689	0,0795	0,0207	-0,0138	-0,0138
Підприємство 77	0,0969	0,9896	0,6415	0,4969	0,0824	0,9937	0,0543	0,0981	-0,0988	-0,0988
Підприємство 78	0,0538	0,1793	0,0231	0,0538	0,1467	0,1076	0,1242	0,0323	-0,0215	-0,0215
Підприємство 79	0,0845	0,2816	0,0362	0,0845	0,2304	0,1689	0,1949	0,0507	-0,0338	-0,0338
Підприємство 80	0,1633	0,5442	0,07	0,1633	0,4453	0,3265	0,3768	0,098	-0,0653	-0,0653

Продовження додатку И

Продовження табл. И.10

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Підприємство 81	0,3611	0,0033	0,3605	0,2807	0,3109	0,3533	0,3424	0,0306	-0,3305	-0,2501
Підприємство 82	0,0092	0,008	0,3934	0,4257	0,0054	0,0073	0,0065	0,3707	0,3615	-0,055
Підприємство 83	0,007	0,011	0,012	0,018	0,009	0,008	0,008	0,015	0,008	-0,003
Підприємство 84	0,031	0,058	0,101	0,045	0,034	0,033	0,034	0,075	0,044	0,03
Підприємство 85	0,011	0,006	0,011	0,006	0,005	0,007	0,005	0,003	-0,008	-0,003
Підприємство 86	0,0478	0,1593	0,0205	0,0478	0,1304	0,0956	0,1103	0,0287	-0,0191	-0,0191
Підприємство 87	0,0003	0,0009	0,0001	0,0003	0,0007	0,0005	0,0006	0,0002	-0,0001	-0,0001
Підприємство 88	0,0147	0,0489	0,0063	0,0147	0,04	0,0293	0,0338	0,0088	-0,0059	-0,0059
Підприємство 89	0,003	0,005	0,004	0,002	0,003	0,004	0,003	0,003	0	0,001
Підприємство 90	0,031	0,094	0,037	0,11	0,034	0,045	0,035	0,038	0,007	-0,072
Підприємство 91	0,044	0,042	0,051	0,028	0,057	0,083	0,049	0,117	0,073	0,089
Підприємство 92	0,03	0,004	0,033	0,004	0,027	0,073	0,031	0,019	-0,011	0,015
Підприємство 93	0,028	0,009	0,028	0,01	0,028	0,007	0,029	0,013	-0,015	0,003
Підприємство 94	0,0006	0,0002	0,0003	0,0003	0,0007	0,0001	0,0005	0,0009	0,0003	0,0006
Підприємство 95	0,3768	0,098	0,1633	0,1633	0,4453	0,07	0,3265	0,5442	0,1674	0,3809
Підприємство 96	0,2418	0,0629	0,1048	0,1048	0,2858	0,0449	0,2096	0,3493	0,1075	0,2445
Підприємство 97	0,0582	0,0151	0,0252	0,0252	0,0687	0,0108	0,0504	0,084	0,0258	0,0588
Підприємство 98	0,0795	0,0207	0,0345	0,0345	0,094	0,0148	0,0689	0,1149	0,0354	0,0804
Підприємство 99	0,4543	0,8981	0,4969	0,4969	0,0824	0,6415	0,9937	0,9896	0,5353	0,4927
Підприємство 100	0,1242	0,0323	0,0538	0,0538	0,1467	0,0231	0,1076	0,1793	0,0551	0,1255
Підприємство 101	0,1949	0,0507	0,0845	0,0845	0,2304	0,0362	0,1689	0,2816	0,0867	0,1971
Підприємство 102	0,3768	0,098	0,1633	0,1633	0,4453	0,07	0,3265	0,5442	0,1674	0,3809
Підприємство 103	0,2044	0,3320	0,1625	0,1426	0,1136	0,1897	0,1908	0,2128	0,0084	0,0702
Підприємство 104	0,0068	0,3799	0,0094	0,4267	0,0058	0,3907	0,0072	0,0086	0,0018	-0,4181
Підприємство 105	0,008	0,015	0,007	0,018	0,009	0,012	0,008	0,011	0,003	-0,007
Підприємство 106	0,034	0,075	0,031	0,045	0,034	0,101	0,033	0,058	0,024	0,013
Підприємство 107	0,005	0,003	0,011	0,006	0,005	0,011	0,007	0,006	0,001	0
Підприємство 108	0,1103	0,0287	0,0478	0,0478	0,1304	0,0205	0,0956	0,1593	0,049	0,1115
Підприємство 109	0,0006	0,0002	0,0003	0,0003	0,0007	0,0001	0,0005	0,0009	0,0003	0,0006
Підприємство 110	0,0338	0,0088	0,0147	0,0147	0,04	0,0063	0,0293	0,0489	0,0151	0,0342
Підприємство 111	0,007	0,0023	0,004	0,0021	0,003	0,004	0,003	0,003	-0,004	0,0009
Підприємство 112	0,0941	0,038	0,045	0,11	0,034	0,037	0,035	0,031	-0,0631	-0,079
Підприємство 113	0,042	0,1171	0,083	0,028	0,057	0,051	0,049	0,044	0,002	0,016
Підприємство 114	0,004	0,019	0,0731	0,004	0,027	0,033	0,031	0,03	0,026	0,026
Підприємство 115	0,009	0,013	0,007	0,0111	0,028	0,028	0,029	0,028	0,019	0,0169
Підприємство 116	0,0012	0,0009	0,0001	0,0003	0,0017	0,0003	0,0005	0,0016	0,0004	0,0013

Джерело: власні дослідження на основі фінансової звітності підприємств.

Продовження додатку И

Таблиця И.11

**Рейтингова оцінка ринкової привабливості діяльності
сільськогосподарських підприємств Житомирської області
з РЗТ за показником частки ринку, 2002–2019 рр., %**

Підприємство	2002	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2019/2002	2019/2015
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Підприємство 1	0,08	0,12	0,09	0,05	0,05	0,04	0,04	0,07	-0,01	0,02
Підприємство 2	0,04	0,04	0,07	0,02	0,04	0,03	0,03	0,03	-0,01	0,01
Підприємство 3	0,02	0,02	0,01	0,03	0,05	0,06	0,07	0,02	0	-0,01
Підприємство 4	0,01	0,01	0,03	0,02	0,04	0,06	0,06	0,03	0,02	0,01
Підприємство 5	0,013	0,013	0,015	0,007	0,008	0,01	0,02	0,009	-0,004	0,002
Підприємство 6	0,006	0,013	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,024	0
Підприємство 7	0,007	0,09	0,09	0,09	0,012	0,03	0,03	0,09	0,083	0
Підприємство 8	0,003	0,09	0,13	0,22	0,09	0,08	0,06	0,02	0,017	-0,2
Підприємство 9	0,009	0,07	0,03	0,03	0,003	0,03	0,03	0,03	0,021	0
Підприємство 10	0	0,08	0,04	0,04	0,05	0,03	0,07	0,01	0,01	-0,03
Підприємство 11	0,04	0,07	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	-0,01	0
Підприємство 12	0,01	0,07	0,03	0,05	0,03	0,03	0,02	0,03	0,02	-0,02
Підприємство 13	0	0,07	0,03	0,03	0,07	0,03	0,03	0,04	0,04	0,01
Підприємство 14	0,09	0,09	0,12	0,31	0,31	0,11	0,11	0,21	0,12	-0,1
Підприємство 15	0,07	0,07	0,09	0,04	0,04	0,03	0,03	0,04	-0,03	0
Підприємство 16	0,003	0,005	0,02	0,005	0,04	0,03	0,03	0,007	0,004	0,002
Підприємство 17	0,12	0,12	0,15	0,15	0,15	0,16	0,15	0,15	0,03	0
Підприємство 18	0,007	0,007	0,01	0,005	0,004	0,003	0,003	0,007	0	0,002
Підприємство 19	0,06	0,09	0,01	0,07	0,03	0,06	0,12	0,08	0,02	0,01
Підприємство 20	0,04	0,06	0,16	0,13	0,11	0,14	0,16	0,12	0,08	-0,01
Підприємство 21	0,05	0,03	0,12	0,09	0,08	0,12	0,13	0,03	-0,02	-0,06
Підприємство 22	0,11	0,07	0,12	0,06	0,09	0,03	0,08	0,06	-0,05	0
Підприємство 23	0,07	0,04	0,04	0,02	0,03	0,03	0,03	0,04	-0,03	0,02
Підприємство 24	0,01	0,02	0,02	0,03	0,06	0,07	0,02	0,05	0,04	0,02
Підприємство 25	0,03	0,01	0,01	0,02	0,06	0,06	0,03	0,04	0,01	0,02
Підприємство 26	0,015	0,013	0,013	0,007	0,01	0,02	0,009	0,008	-0,007	0,001
Підприємство 27	0,03	0,006	0,013	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0	0
Підприємство 28	0,09	0,007	0,09	0,09	0,03	0,03	0,09	0,012	-0,078	-0,078
Підприємство 29	0,03	0,003	0,07	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0	0
Підприємство 30	0,03	0,009	0,07	0,03	0,03	0,06	0,03	0,005	-0,025	-0,025
Підприємство 31	0,03	0,004	0,07	0,03	0,13	0,03	0,03	0,03	0	0
Підприємство 32	0,03	0,021	0,07	0,03	0,03	0,13	0,03	0,03	0	0
Підприємство 33	0,03	0,011	0,09	0,31	0,33	0,29	0,31	0,37	0,34	0,06
Підприємство 34	0,03	0,002	0,07	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0	0
Підприємство 35	0,12	0,09	0,09	0,011	0,11	0,11	0,22	0,24	0,12	0,229
Підприємство 36	0,09	0,07	0,07	0,04	0,03	0,03	0,04	0,04	-0,05	0
Підприємство 37	0,02	0,003	0,005	0,005	0,03	0,03	0,007	0,04	0,02	0,035

Продовження додатку И

Продовження табл. И.11

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Підприємство 38	0,15	0,13	0,12	0,15	0,16	0,15	0,15	0,19	0,04	0,04
Підприємство 39	0,01	0,008	0,007	0,005	0,003	0,003	0,007	0,004	-0,006	-0,001
Підприємство 40	0,01	0,06	0,09	0,07	0,06	0,12	0,08	0,03	0,02	-0,04
Підприємство 41	0,16	0,04	0,06	0,13	0,14	0,14	0,12	0,17	0,01	0,04
Підприємство 42	0,12	0,05	0,03	0,09	0,12	0,13	0,03	0,08	-0,04	-0,01
Підприємство 43	0,09	0,15	0,08	0,05	0,09	0,07	0,05	0,04	-0,05	-0,01
Підприємство 44	0,03	0,07	0,04	0,03	0,07	0,03	0,04	0,03	0	0
Підприємство 45	0,07	0,02	0,02	0,03	0,01	0,02	0,05	0,06	-0,01	0,03
Підприємство 46	0,06	0,01	0,01	0,02	0,03	0,03	0,04	0,06	0	0,04
Підприємство 47	0,02	0,013	0,013	0,007	0,015	0,009	0,008	0,01	-0,01	0,003
Підприємство 48	0,03	0,013	0,006	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0	0
Підприємство 49	0,03	0,09	0,007	0,09	0,09	0,09	0,012	0,03	0	-0,06
Підприємство 50	0,03	0,08	0,003	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0	0
Підприємство 51	0,03	0,07	0,009	0,03	0,03	0,03	0,003	0,03	0	0
Підприємство 52	0,03	0,07	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0	0
Підприємство 53	0,03	0,09	0,32	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0	0
Підприємство 54	0,38	0,27	0,12	0,03	0,03	0,03	0,13	0,07	-0,31	0,04
Підприємство 55	0,03	0,17	0,47	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0	0
Підприємство 56	0,11	0,09	0,09	0,12	0,12	0,15	0,15	0,11	0	-0,01
Підприємство 57	0,03	0,07	0,07	0,04	0,09	0,04	0,04	0,03	0	-0,01
Підприємство 58	0,03	0,005	0,003	0,005	0,02	0,007	0,04	0,03	0	0,025
Підприємство 59	0,15	0,12	0,12	0,15	0,15	0,17	0,15	0,16	0,01	0,01
Підприємство 60	0,003	0,007	0,007	0,005	0,01	0,007	0,004	0,003	0	-0,002
Підприємство 61	0,12	0,09	0,06	0,07	0,01	0,08	0,03	0,06	-0,06	-0,01
Підприємство 62	0,16	0,06	0,04	0,13	0,16	0,12	0,1	0,1	-0,06	-0,03
Підприємство 63	0,13	0,03	0,05	0,09	0,12	0,03	0,08	0,12	-0,01	0,03
Підприємство 64	0,14	0,18	0,19	0,15	0,19	0,14	0,17	0,13	-0,01	-0,02
Підприємство 65	0,13	0,24	0,17	0,12	0,14	0,13	0,13	0,14	0,01	0,02
Підприємство 66	0,06	0,02	0,01	0,03	0,05	0,07	0,02	0,02	-0,04	-0,01
Підприємство 67	0,06	0,01	0,03	0,02	0,04	0,06	0,03	0,01	-0,05	-0,01
Підприємство 68	0,01	0,013	0,015	0,007	0,008	0,02	0,009	0,013	0,003	0,006
Підприємство 69	0,03	0,006	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,013	-0,017	-0,017
Підприємство 70	0,03	0,007	0,09	0,09	0,012	0,03	0,09	0,09	0,06	0
Підприємство 71	0,03	0,003	0,03	0,03	0,03	0,06	0,03	0,07	0,04	0,04
Підприємство 72	0,03	0,009	0,03	0,03	0,003	0,03	0,03	0,07	0,04	0,04
Підприємство 73	0,03	0,01	0,05	0,03	0,03	0,03	0,03	0,07	0,04	0,04
Підприємство 74	0,09	0,12	0,03	0,03	0,04	0,03	0,03	0,07	-0,02	0,04
Підприємство 75	0,06	0,09	0,03	0,07	0,03	0,09	0,03	0,08	0,02	0,01
Підприємство 76	0,05	0,02	0,03	0,03	0,08	0,03	0,13	0,07	0,02	0,04
Підприємство 77	0,11	0,09	0,12	0,11	0,13	0,11	0,15	0,09	-0,02	-0,02
Підприємство 78	0,03	0,07	0,09	0,04	0,04	0,03	0,04	0,07	0,04	0,03
Підприємство 79	0,03	0,003	0,02	0,005	0,04	0,03	0,007	0,005	-0,025	0

Продовження додатку И

Продовження табл. И.11

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Підприємство 80	0,16	0,12	0,15	0,15	0,15	0,15	0,15	0,12	-0,04	-0,03
Підприємство 81	0,003	0,007	0,01	0,005	0,004	0,003	0,007	0,007	0,004	0,002
Підприємство 82	0,06	0,06	0,01	0,07	0,03	0,12	0,08	0,09	0,03	0,02
Підприємство 83	0,11	0,04	0,16	0,13	0,17	0,19	0,12	0,06	-0,05	-0,07
Підприємство 84	0,12	0,05	0,12	0,09	0,08	0,13	0,03	0,03	-0,09	-0,06
Підприємство 85	0,07	0,12	0,09	0,05	0,05	0,04	0,04	0,08	0,01	0,03
Підприємство 86	0,03	0,04	0,07	0,02	0,04	0,03	0,03	0,04	0,01	0,02
Підприємство 87	0,02	0,02	0,01	0,03	0,05	0,06	0,07	0,02	0	-0,01
Підприємство 88	0,03	0,01	0,03	0,02	0,04	0,06	0,06	0,01	-0,02	-0,01
Підприємство 89	0,009	0,013	0,015	0,007	0,008	0,01	0,02	0,013	0,004	0,006
Підприємство 90	0,03	0,013	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,006	-0,024	-0,024
Підприємство 91	0,09	0,09	0,09	0,09	0,012	0,03	0,03	0,007	-0,083	-0,083
Підприємство 92	0,03	0,07	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,003	-0,027	-0,027
Підприємство 93	0,03	0,07	0,03	0,03	0,003	0,03	0,03	0,009	-0,021	-0,021
Підприємство 94	0,03	0,07	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,11	0,08	0,08
Підприємство 95	0,13	0,17	0,43	0,31	0,23	0,20	0,23	0,22	0,09	-0,09
Підприємство 96	0,03	0,07	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,08	0,05	0,05
Підприємство 97	0,03	0,07	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,01	-0,02	-0,02
Підприємство 98	0,18	0,09	0,12	0,19	0,18	0,11	0,11	0,09	-0,09	-0,1
Підприємство 99	0,04	0,07	0,09	0,04	0,04	0,03	0,03	0,07	0,03	0,03
Підприємство 100	0,007	0,005	0,02	0,005	0,04	0,03	0,03	0,003	-0,004	-0,002
Підприємство 101	0,15	0,12	0,15	0,15	0,15	0,16	0,15	0,12	-0,03	-0,03
Підприємство 102	0,007	0,007	0,01	0,005	0,004	0,003	0,003	0,007	0	0,002
Підприємство 103	0,08	0,09	0,01	0,07	0,03	0,06	0,12	0,06	-0,02	-0,01
Підприємство 104	0,12	0,06	0,16	0,13	0,1	0,1	0,1	0,04	-0,08	-0,09
Підприємство 105	0,03	0,03	0,12	0,09	0,08	0,12	0,13	0,05	0,02	-0,04
Підприємство 106	0,18	0,12	0,18	0,25	0,23	0,24	0,25	0,21	0,03	-0,04
Підприємство 107	0,07	0,04	0,04	0,02	0,03	0,03	0,04	0,03	-0,04	0,01
Підприємство 108	0,01	0,02	0,02	0,03	0,06	0,07	0,05	0,02	0,01	-0,01
Підприємство 109	0,03	0,01	0,01	0,02	0,06	0,06	0,04	0,03	0	0,01
Підприємство 110	0,015	0,013	0,013	0,007	0,01	0,02	0,008	0,009	-0,006	0,002
Підприємство 111	0,03	0,013	0,006	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0	0
Підприємство 112	0,09	0,09	0,007	0,09	0,03	0,03	0,012	0,09	0	0
Підприємство 113	0,03	0,07	0,003	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0	0
Підприємство 114	0,03	0,07	0,009	0,03	0,03	0,03	0,003	0,03	0	0
Підприємство 115	0,03	0,07	0,11	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0	0
Підприємство 116	0,03	0,07	0,15	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0	0

Джерело: власні дослідження на основі фінансової звітності підприємств.

Продовження додатку И

Таблиця И.12

**Оцінка сільськогосподарських підприємств Житомирської області за
рівнем інвестиційної привабливості, 2002–2019 рр.**

Підприємство	2002	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2019/2002	2019/2015
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Підприємство 1	0,004	0,005	0,004	0,002	0,004	0,004	0,004	0,004	0	0,002
Підприємство 2	0,048	0,094	0,045	0,11	0,044	0,041	0,045	0,047	-0,001	-0,063
Підприємство 3	0,117	0,042	0,084	0,028	0,057	0,044	0,049	0,051	-0,066	0,023
Підприємство 4	0,019	0,004	0,074	0,004	0,027	0,04	0,041	0,044	0,025	0,04
Підприємство 5	0,014	0,009	0,007	0,01	0,028	0,028	0,029	0,028	0,014	0,018
Підприємство 6	0,0009	0,0002	0,0001	0,0004	0,0007	0,0006	0,0005	0,0004	-0,0005	0
Підприємство 7	0,5442	0,098	0,07	0,1644	0,4454	0,4768	0,4265	0,1644	-0,3798	0
Підприємство 8	0,4494	0,0629	0,0449	0,1048	0,2858	0,2418	0,2096	0,1048	-0,3446	0
Підприємство 9	0,084	0,0151	0,0108	0,0252	0,0687	0,0582	0,0504	0,0252	-0,0588	0
Підприємство 10	0,1149	0,0207	0,0148	0,0445	0,094	0,0795	0,0689	0,0445	-0,0704	0
Підприємство 11	0,0896	0,0981	0,0415	0,0969	0,0824	0,0544	0,0947	0,0969	0,0073	0
Підприємство 12	0,1794	0,0424	0,0241	0,0548	0,1467	0,1242	0,1076	0,0548	-0,1246	0
Підприємство 13	0,2816	0,0507	0,0462	0,0845	0,2404	0,1949	0,1689	0,0845	-0,1971	0
Підприємство 14	0,019	0,004	0,074	0,004	0,027	0,04	0,041	0,044	0,025	0,04
Підприємство 15	0,44	0,4	0,46	0,28	0,41	0,44	0,45	0,46	0,02	0,18
Підприємство 16	0,008	0,47	0,49	0,42	0,005	0,006	0,007	0,009	0,001	-0,411
Підприємство 17	0,011	0,015	0,012	0,018	0,009	0,008	0,008	0,007	-0,004	-0,011
Підприємство 18	0,058	0,075	0,101	0,045	0,044	0,044	0,044	0,041	-0,017	-0,004
Підприємство 19	0,006	0,004	0,011	0,006	0,005	0,005	0,007	0,011	0,005	0,005
Підприємство 20	0,1594	0,0287	0,0205	0,0478	0,1404	0,1104	0,0956	0,0478	-0,1116	0
Підприємство 21	0,0009	0,0002	0,0001	0,0004	0,0007	0,0006	0,0005	0,0004	-0,0005	0
Підприємство 22	0,0489	0,0088	0,0064	0,0147	0,04	0,0448	0,0294	0,0147	-0,0342	0
Підприємство 23	0,007	0,005	0,004	0,001	0,003	0,003	0,003	0,009	0,002	0,008
Підприємство 24	0,038	0,094	0,042	0,11	0,034	0,031	0,032	0,037	-0,001	-0,073
Підприємство 25	0,117	0,042	0,083	0,028	0,027	0,044	0,049	0,021	-0,096	-0,007
Підприємство 26	0,019	0,004	0,073	0,004	0,027	0,03	0,031	0,033	0,014	0,029
Підприємство 27	0,013	0,009	0,007	0,01	0,028	0,028	0,029	0,028	0,015	0,018
Підприємство 28	0,0109	0,0102	0,0101	0,0103	0,0117	0,0106	0,0122	0,0103	-0,0006	0
Підприємство 29	0,2442	0,098	0,07	0,1633	0,4423	0,3768	0,3262	0,1633	-0,0809	0
Підприємство 30	0,3493	0,0629	0,0449	0,1048	0,2828	0,2418	0,2096	0,1048	-0,2445	0
Підприємство 31	0,084	0,0121	0,0108	0,0222	0,0687	0,0282	0,0204	0,0222	-0,0618	0
Підприємство 32	0,1149	0,0207	0,0148	0,0342	0,094	0,0792	0,0689	0,0342	-0,0807	0
Підприємство 33	0,0896	0,0881	0,0612	0,0469	0,0624	0,0443	0,0737	0,0469	-0,0427	0
Підприємство 34	0,1793	0,0323	0,0231	0,0238	0,1467	0,1242	0,1076	0,0238	-0,1555	0
Підприємство 35	0,2816	0,0207	0,0362	0,0842	0,2304	0,1949	0,1689	0,0842	-0,1974	0
Підприємство 36	0,199	0,212	0,197	0,219	0,183	0,186	0,187	0,166	-0,033	-0,053
Підприємство 37	0,334	0,313	0,368	0,281	0,319	0,342	0,321	0,362	0,028	0,081
Підприємство 38	0,008	0,374	0,392	0,423	0,002	0,006	0,007	0,009	0,001	-0,414

Продовження додатку И

Продовження табл. И.12

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Підприємство 39	0,011	0,012	0,012	0,018	0,009	0,008	0,008	0,007	-0,004	-0,011
Підприємство 40	0,028	0,072	0,101	0,042	0,034	0,034	0,033	0,031	0,003	-0,011
Підприємство 41	0,006	0,003	0,011	0,006	0,002	0,002	0,007	0,011	0,005	0,005
Підприємство 42	0,1293	0,0287	0,0202	0,0478	0,1304	0,1103	0,0926	0,0478	-0,0815	0
Підприємство 43	0,0009	0,0002	0,0001	0,0003	0,0007	0,0006	0,0002	0,0003	-0,0006	0
Підприємство 44	0,0489	0,0088	0,0063	0,0147	0,04	0,0338	0,0293	0,0147	-0,0342	0
Підприємство 45	0,116	0,005	0,004	0,002	0,006	0,006	0,006	0,004	-0,112	0,002
Підприємство 46	0,068	0,094	0,045	0,11	0,064	0,061	0,065	0,067	-0,001	-0,043
Підприємство 47	0,117	0,042	0,086	0,028	0,057	0,044	0,049	0,051	-0,066	0,023
Підприємство 48	0,019	0,004	0,076	0,004	0,027	0,06	0,061	0,066	0,047	0,062
Підприємство 49	0,016	0,009	0,007	0,01	0,028	0,028	0,029	0,028	0,012	0,018
Підприємство 50	0,0009	0,0002	0,0001	0,0006	0,0007	0,0006	0,0005	0,0006	-0,0003	0
Підприємство 51	0,5442	0,098	0,07	0,1666	0,4456	0,6768	0,6265	0,1666	-0,3776	0
Підприємство 52	0,6496	0,0629	0,0449	0,1048	0,2858	0,2418	0,2096	0,1048	-0,5448	0
Підприємство 53	0,084	0,0151	0,0108	0,0252	0,0687	0,0582	0,0504	0,0252	-0,0588	0
Підприємство 54	0,1149	0,0207	0,0148	0,0645	0,094	0,0795	0,0689	0,0645	-0,0504	0
Підприємство 55	0,0796	0,0681	0,0015	0,0369	0,0524	0,0346	0,0267	0,0369	-0,0427	0
Підприємство 56	0,1796	0,0626	0,0261	0,0568	0,1467	0,1242	0,1076	0,0568	-0,1228	0
Підприємство 57	0,2816	0,0507	0,0662	0,0845	0,2604	0,1949	0,1689	0,0845	-0,1971	0
Підприємство 58	0,177	0,187	0,198	0,116	0,122	0,110	0,144	0,142	-0,035	0,026
Підприємство 59	0,66	0,62	0,66	0,28	0,61	0,64	0,65	0,66	0	0,38
Підприємство 60	0,008	0,67	0,69	0,42	0,005	0,006	0,007	0,009	0,001	-0,411
Підприємство 61	0,011	0,015	0,012	0,018	0,009	0,008	0,008	0,007	-0,004	-0,011
Підприємство 62	0,058	0,075	0,101	0,045	0,064	0,064	0,066	0,061	0,003	0,016
Підприємство 63	0,006	0,006	0,011	0,006	0,005	0,005	0,007	0,011	0,005	0,005
Підприємство 64	0,1596	0,0287	0,0205	0,0478	0,1604	0,1106	0,0956	0,0478	-0,1118	0
Підприємство 65	0,0009	0,0002	0,0001	0,0006	0,0007	0,0006	0,0005	0,0006	-0,0003	0
Підприємство 66	0,0489	0,0088	0,0066	0,0147	0,04	0,0668	0,0296	0,0147	-0,0342	0
Підприємство 67	0,001	0,005	0,004	0,002	0,015	0,011	0,001	0,004	0,003	0,002
Підприємство 68	0,018	0,094	0,045	0,114	0,014	0,011	0,015	0,017	-0,001	-0,097
Підприємство 69	0,117	0,042	0,081	0,028	0,057	0,044	0,049	0,051	-0,066	0,023
Підприємство 70	0,019	0,004	0,071	0,004	0,027	0,01	0,011	0,011	-0,008	0,007
Підприємство 71	0,011	0,009	0,007	0,016	0,028	0,028	0,029	0,028	0,017	0,012
Підприємство 72	0,0009	0,0002	0,0001	0,0001	0,0007	0,0006	0,0005	0,0001	-0,0008	0
Підприємство 73	0,5442	0,098	0,071	0,1611	0,4451	0,1768	0,1265	0,1611	-0,3831	0
Підприємство 74	0,1491	0,0629	0,0449	0,1048	0,2858	0,2418	0,2096	0,1048	-0,0443	0
Підприємство 75	0,084	0,0151	0,0108	0,0252	0,0687	0,0582	0,0504	0,0252	-0,0588	0
Підприємство 76	0,1149	0,0207	0,0148	0,0145	0,094	0,0795	0,0689	0,0145	-0,1004	0
Підприємство 77	0,0095	0,0071	0,0015	0,0063	0,0024	0,0041	0,0017	0,0069	-0,0026	0,0006
Підприємство 78	0,1791	0,0121	0,0211	0,0518	0,1467	0,1242	0,1076	0,0518	-0,1273	0
Підприємство 79	0,2816	0,0507	0,0162	0,0845	0,2104	0,1949	0,1689	0,0845	-0,1971	0
Підприємство 80	0,5442	0,098	0,07	0,1611	0,4451	0,1768	0,1265	0,1611	-0,3831	0

Продовження додатку И

Продовження табл. И.12

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Підприємство 81	0,112	0,191	0,164	0,283	0,1198	0,1445	0,1507	0,1609	0,0489	-0,1221
Підприємство 82	0,0081	0,1701	0,1902	0,4224	0,0051	0,0063	0,0071	0,0092	0,0011	-0,4132
Підприємство 83	0,011	0,015	0,012	0,018	0,009	0,008	0,008	0,007	-0,004	-0,011
Підприємство 84	0,058	0,075	0,101	0,045	0,014	0,014	0,011	0,011	-0,047	-0,034
Підприємство 85	0,006	0,001	0,011	0,006	0,005	0,005	0,007	0,011	0,005	0,005
Підприємство 86	0,1591	0,0287	0,0205	0,0478	0,1104	0,1101	0,0956	0,0478	-0,1113	0
Підприємство 87	0,0009	0,0012	0,0001	0,0011	0,0007	0,0006	0,0005	0,0001	-0,0008	-0,001
Підприємство 88	0,0489	0,0088	0,0061	0,0147	0,04	0,0118	0,0291	0,0147	-0,0342	0
Підприємство 89	0,005	0,005	0,004	0,002	0,005	0,005	0,005	0,004	-0,001	0,002
Підприємство 90	0,058	0,094	0,045	0,11	0,054	0,051	0,055	0,057	-0,001	-0,053
Підприємство 91	0,117	0,042	0,085	0,028	0,057	0,044	0,049	0,051	-0,066	0,023
Підприємство 92	0,019	0,004	0,075	0,004	0,027	0,05	0,051	0,055	0,036	0,051
Підприємство 93	0,015	0,009	0,007	0,01	0,028	0,028	0,029	0,028	0,013	0,018
Підприємство 94	0,0014	0,0006	0,0003	0,0005	0,0009	0,0013	0,0016	0,0017	0,0003	0,0012
Підприємство 95	0,5442	0,098	0,07	0,1655	0,4455	0,5768	0,5265	0,1655	-0,3787	0
Підприємство 96	0,5495	0,0629	0,0449	0,1048	0,2858	0,2418	0,2096	0,1048	-0,4447	0
Підприємство 97	0,084	0,0151	0,0108	0,0252	0,0687	0,0582	0,0504	0,0252	-0,0588	0
Підприємство 98	0,1149	0,0207	0,0148	0,0545	0,094	0,0795	0,0689	0,0545	-0,0604	0
Підприємство 99	0,0006	0,0001	0,0016	0,0009	0,0004	0,0005	0,0007	0,0009	0,0003	0
Підприємство 100	0,1795	0,0525	0,0251	0,0558	0,1467	0,1242	0,1076	0,0558	-0,1237	0
Підприємство 101	0,2816	0,0507	0,0562	0,0845	0,2504	0,1949	0,1689	0,0845	-0,1971	0
Підприємство 102	0,5442	0,098	0,07	0,1655	0,4455	0,5768	0,5265	0,1655	-0,3787	0
Підприємство 103	0,5511	0,5231	0,5687	0,2888	0,5156	0,5445	0,5534	0,5623	0,0112	0,2735
Підприємство 104	0,008	0,5703	0,5901	0,4221	0,0052	0,0063	0,0074	0,0091	0,0011	-0,413
Підприємство 105	0,011	0,015	0,012	0,018	0,009	0,008	0,008	0,007	-0,004	-0,011
Підприємство 106	0,058	0,075	0,101	0,045	0,054	0,054	0,055	0,051	-0,007	0,006
Підприємство 107	0,006	0,005	0,011	0,006	0,005	0,005	0,007	0,011	0,005	0,005
Підприємство 108	0,1595	0,0287	0,0205	0,0478	0,1504	0,1105	0,0956	0,0478	-0,1117	0
Підприємство 109	0,0009	0,0002	0,0001	0,0005	0,0007	0,0006	0,0005	0,0005	-0,0004	0
Підприємство 110	0,0489	0,0088	0,0065	0,0147	0,04	0,0558	0,0295	0,0147	-0,0342	0
Підприємство 111	0,005	0,005	0,004	0,002	0,005	0,005	0,005	0,004	-0,001	0,002
Підприємство 112	0,058	0,094	0,045	0,11	0,054	0,051	0,055	0,057	-0,001	-0,053
Підприємство 113	0,117	0,042	0,085	0,028	0,057	0,044	0,049	0,051	-0,066	0,023
Підприємство 114	0,0196	0,0041	0,0751	0,0043	0,027	0,0532	0,0512	0,0554	0,0358	0,0511
Підприємство 115	0,015	0,009	0,007	0,01	0,028	0,028	0,029	0,028	0,013	0,018
Підприємство 116	0,0009	0,0002	0,0001	0,0005	0,0007	0,0006	0,0005	0,0005	-0,0004	0

Джерело: власні дослідження на основі фінансової звітності підприємств.

Додаток К

Таблиця К.1

**Матриця кореляцій факторів інвестиційної привабливості регіону та рівня інвестиційної активності
аграрних підприємств**

Correlations (Spreadsheet4) Marked correlations are significant at $p < ,05000$ N=10 (Casewise deletion of missing data)												
	Інвестиції в основний капітал, млнгрн	Динаміка інвестицій в основний капітал, %	Інвестиції в неатеріальні активи, млнгрн	Частка інвестицій в аграрну галузь, %	Іноземні інвестиції, тис.дол. США	Площа сільськогосподарських угідь, тис.га	Площа сільськогосподарських угідь на душу населення, тис.га	Частка сільського населення, %	Валова продукція сільського господарства, млнгрн	Валова продукція аграрних підприємств, млнгрн	Інтенсивність галузі тис.грн/100 га	Індекси продукції сільського господарства, %
Інвестиції в основний капітал, млнгрн	1,00	0,13	0,61	0,51	0,22	-0,61	-0,42	-0,55	0,80	0,69	0,62	0,62
Динаміка інвестицій в основний капітал, %	0,13	1,00	0,37	0,21	0,65	-0,38	-0,30	-0,53	0,29	0,14	0,24	0,01
Інвестиції в неатеріальні активи, млнгрн	0,61	0,37	1,00	0,90	0,43	-0,71	-0,57	-0,84	0,60	0,87	0,91	0,55
Частка інвестицій в аграрну галузь, %	0,51	0,21	0,90	1,00	0,50	-0,76	-0,66	-0,90	0,51	0,94	0,92	0,30
Іноземні інвестиції, тис.дол. США	0,22	0,65	0,43	0,50	1,00	-0,35	-0,32	-0,74	0,20	0,33	0,27	-0,07
Площа сільськогосподарських угідь, тис.га	-0,61	-0,38	-0,71	-0,76	-0,35	1,00	0,83	0,81	-0,87	-0,86	-0,88	-0,35
Площа сільськогосподарських угідь на душу населення, тис.га	-0,42	-0,30	-0,57	-0,66	-0,32	0,83	1,00	0,65	-0,70	-0,72	-0,73	-0,13
Частка сільського населення, %	-0,55	-0,53	-0,84	-0,90	-0,74	0,81	0,65	1,00	-0,59	-0,86	-0,84	-0,23
Валова продукція сільського господарства, млнгрн	0,80	0,29	0,60	0,51	0,20	-0,87	-0,70	-0,59	1,00	0,71	0,70	0,64
Валова продукція аграрних підприємств, млнгрн	0,69	0,14	0,87	0,94	0,33	-0,86	-0,72	-0,86	0,71	1,00	0,97	0,42
Інтенсивність галузі тис.грн/100 га	0,62	0,24	0,91	0,92	0,27	-0,88	-0,73	-0,84	0,70	0,97	1,00	0,42
Індекси продукції сільського господарства, %	0,62	0,01	0,55	0,30	-0,07	-0,35	-0,13	-0,23	0,64	0,42	0,42	1,00

Джерело: власні дослідження.

Продовження додатку К

Таблиця К.2

**Матриця кореляцій факторів інвестиційної привабливості галузі та рівня інвестиційної активності
аграрних підприємств**

Correlations (Spreadsheet1) Marked correlations are significant at $p < ,05000$ N=10 (Casewise deletion of missing data)										
	Інвестиції в основний капітал, млнгрн	Динаміка інвестицій в основний капітал, %	Інвестиції в нематеріальні активи, млнгрн	Частка інвестицій в аграрну галузь, %	Іноземні інвестиції, тис. дол.США	Частка аграрної галузі у ВДВ регіону, %	Оплата праці галузі, грн	Частка експорту галузі у експорту товарів, %	Частка імпорту галузі у імпорту товарів, %	Валова продукція аграрних підприємств тис.грн/100га
Інвестиції в основний капітал, млнгрн	1,00	0,13	0,61	0,51	0,22	-0,68	0,61	-0,04	0,57	0,66
Динаміка інвестицій в основний капітал, %	0,13	1,00	0,37	0,21	0,65	-0,43	0,14	-0,35	0,14	0,24
Інвестиції в нематеріальні активи, млнгрн	0,61	0,37	1,00	0,90	0,43	-0,71	0,91	0,45	0,56	0,90
Частка інвестицій в аграрну галузь, %	0,51	0,21	0,90	1,00	0,50	-0,75	0,93	0,43	0,77	0,95
Іноземні інвестиції, тис. дол.США	0,22	0,65	0,43	0,50	1,00	-0,45	0,23	-0,41	0,39	0,39
Частка аграрної галузі у ВДВ регіону, %	-0,68	-0,43	-0,71	-0,75	-0,45	1,00	-0,80	-0,01	-	-0,87
Оплата праці галузі, грн	0,61	0,14	0,91	0,93	0,23	-0,80	1,00	0,56	0,74	0,98
Частка експорту галузі у експорту товарів, %	-0,04	-0,35	0,45	0,43	-0,41	-0,01	0,56	1,00	0,04	0,40
Частка імпорту галузі у імпорту товарів, %	0,57	0,14	0,56	0,77	0,39	-0,85	0,74	0,04	1,00	0,80
Валова продукція аграрних підприємств тис.грн/100га	0,66	0,24	0,90	0,95	0,39	-0,87	0,98	0,40	0,80	1,00

Джерело: власні дослідження.

Продовження додатку К

Таблиця К.3

Матриця кореляцій внутрішньої інвестиційної привабливості аграрних підприємств та рівня інвестиційної активності аграрних підприємств

Correlations (Spreadsheet3) Marked correlations are significant at $p < ,05000$ N=10 (Casewise deletion of missing data)																		
	Інвестиції в основний капітал, млнгрн	Динаміка інвестицій в основний капітал, %	Інвестиції в нематеріальні активи, млнгрн	Частка інвестицій в аграрну галузь, %	Іноземні інвестиції, тис.дол. США	Коефіцієнт покриття (ліквідності)	Коефіцієнт швидкої ліквідності	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Частка прибутку від реалізації в загальній сумі	Фондовіддача	Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	Коефіцієнт оборотності майна	Рентабельність підприємств	Коефіцієнт ефективності використання власного капіталу	Ступінь зносу основних засобів, %	Частка ринку аграрних підприємств, %	Фінансування рекламної діяльності, %	Частка витрат на інновації, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Інвестиції в основний капітал, млнгрн	1,00	0,13	0,61	0,51	0,22	0,26	0,39	0,13	0,19	0,56	-0,28	0,81	0,51	0,27	-0,47	0,56	0,49	0,51
Динаміка інвестицій в основний капітал, %	0,13	1,00	0,37	0,21	0,65	0,52	0,67	-0,07	0,33	0,05	-0,27	0,03	0,14	0,31	-0,08	0,13	0,29	0,39
Інвестиції в нематеріальні активи, млнгрн	0,61	0,37	1,00	0,90	0,43	0,07	0,14	0,23	-0,09	0,90	-0,41	0,54	0,77	0,14	-0,86	0,89	0,33	0,56
Частка інвестицій в аграрну галузь, %	0,51	0,21	0,90	1,00	0,50	0,18	0,13	0,36	-0,26	0,94	-0,38	0,59	0,52	-0,03	-0,98	0,97	0,22	0,56
Іноземні інвестиції, тис.дол.США	0,22	0,65	0,43	0,50	1,00	0,56	0,51	-0,18	-0,19	0,23	-0,05	0,28	-0,09	-0,21	-0,49	0,32	-0,15	0,22
Коефіцієнт покриття (ліквідності)	0,26	0,52	0,07	0,18	0,56	1,00	0,89	-0,06	0,34	-0,05	-0,44	0,08	-0,21	0,24	-0,13	0,11	0,23	0,45

Продовження додатку К

Продовження табл. К.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,39	0,67	0,14	0,13	0,51	0,89	1,00	-0,14	0,47	-0,06	-0,53	0,17	-0,01	0,36	-0,02	0,10	0,45	0,66
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,13	-0,07	0,23	0,36	-0,18	-0,06	-0,14	1,00	0,17	0,51	-0,23	0,28	-0,04	0,39	-0,36	0,46	0,41	0,22
Частка прибутку від реалізації в загальній сумі	0,19	0,33	-0,09	-0,26	-0,19	0,34	0,47	0,17	1,00	-0,18	-0,27	-0,03	0,15	0,95	0,33	-0,12	0,31	0,24
Фондовіддача	0,56	0,05	0,90	0,94	0,23	-0,05	-0,06	0,51	-0,18	1,00	-0,34	0,64	0,63	0,09	-0,92	0,98	0,31	0,52
Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	-0,28	-0,27	-0,41	-0,38	-0,05	-0,44	-0,53	-0,23	-0,27	-0,34	1,00	0,09	-0,38	-0,37	0,30	-0,41	-0,77	-0,84
Коефіцієнт оборотності майна	0,81	0,03	0,54	0,59	0,28	0,08	0,17	0,28	-0,03	0,64	0,09	1,00	0,32	0,07	-0,56	0,65	0,17	0,36
Рентабельність підприємств	0,51	0,14	0,77	0,52	-0,09	-0,21	-0,01	-0,04	0,15	0,63	-0,38	0,32	1,00	0,31	-0,44	0,60	0,35	0,46
Коефіцієнт ефективності використання власного капіталу	0,27	0,31	0,14	-0,03	-0,21	0,24	0,36	0,39	0,95	0,09	-0,37	0,07	0,31	1,00	0,10	0,12	0,41	0,35
Ступінь зносу основних засобів, %	-0,47	-0,08	-0,86	-0,98	-0,49	-0,13	-0,02	-0,36	0,33	-0,92	0,30	-0,56	-0,44	0,10	1,00	-0,94	-0,10	-0,43
Частка ринку аграрних підприємств, %	0,56	0,13	0,89	0,97	0,32	0,11	0,10	0,46	-0,12	0,98	-0,41	0,65	0,60	0,12	-0,94	1,00	0,30	0,61
Фінансування рекламної діяльності, %	0,49	0,29	0,33	0,22	-0,15	0,23	0,45	0,41	0,31	0,31	-0,77	0,17	0,35	0,41	-0,10	0,30	1,00	0,75

Джерело: власні дослідження.

Продовження додатку К

Таблиця К.4

**Матриця вибору найбільш значимих кореляційних факторів впливу на
інвестування в сільське господарство Житомирщини протягом
досліджуваного періоду**

№ з/п	Показник Y	Рівняння	Коефіцієнт кореляції
1	Капітальні інвестиції в сільське господарство	$Y = -333E4 + 12,679 * \text{Інституційне середовище}$	$r=0,90$
2	Капітальні інвестиції в сільське господарство	$Y = 1280E2 + 44,974 * \text{Обсяг роздрібного товарообороту підприємств}$	$r=0,91$
3	Капітальні інвестиції в сільське господарство	$Y = 77254, + 393,23 * \text{Індекс сільськогосподарської продукції}$	$r=0,99$
4	Капітальні інвестиції в сільське господарство	$Y = 77347, + 16,135 * \text{ВРП}$	$r=0,98$
5	Капітальні інвестиції в сільське господарство	$Y = -946E2 + 8,5931 * \text{Витрати на інновації}$	$r=0,78$
6	Капітальні інвестиції в сільське господарство	$Y = 2144E2 + 36,357 * \text{Загальний обсяг відходів}$	$r=0,92$
7	Капітальні інвестиції в сільське господарство	$Y = -271E4 + 31,315 * \text{Витрати на охорону та раціональне використання природних ресурсів}$	$r=0,69$
8	Капітальні інвестиції в сільське господарство	$Y = 1869E3 - 135E2 * \text{Індекси промислової продукції}$	$r= 0,43$

Джерело: власні дослідження.

Таблиця К.5

Величина коефіцієнта кореляції і тіснота зв'язку за «Таблицею Чеддока»

Коефіцієнт кореляції (r)	Тіснота зв'язку
1,00	Зв'язок функціональний
0,90-0,99	Дуже сильний
0,70-0,89	Сильний
0,50-0,69	Значний
0,30-0,49	Помірний
0,10-0,29	Слабкий
0,00	Зв'язок відсутній

Джерело: розроблено на основі досліджень [19].

Матриця вибору найбільш значимих кореляційних факторів впливу на інвестування в СГ ПП «Бігунь» протягом досліджуваного періоду

№ з/п	Показники	Рівняння	Коефіцієнт кореляції
1	Капітальні інвестиції в СГ ПП «Бігунь»	$Y = 5,4776 + 501,49 * \text{Частка ринку підприємства}$	$r=0,76$
2	Капітальні інвестиції в СГ ПП «Бігунь»	$Y = -162,5 + 1,8548 * \text{Індекси промислової продукції}$	$r=0,64$
3	Капітальні інвестиції в ПАТ «Цукровий завод ім. Цюрупи»	$Y = 26,264 + ,00175 * \text{Інвестиції в матеріальні активи}$	$r=0,96$
4	Капітальні інвестиції в СГ ПП «Бігунь»	$Y = 42,008 + ,15102 * \text{Коефіцієнт реінвестування}$	$r=0,57$
5	Капітальні інвестиції в СГ ПП «Бігунь»	$Y = 41,974 + ,02028 * \text{ROA}$	$r=0,49$
6	Капітальні інвестиції в СГ ПП «Бігунь»	$Y = 57,675 - ,0835 * \text{ROE}$	$r=-0,88$
7	Капітальні інвестиції в СГ ПП «Бігунь»	$Y = 63,991 - ,0046 * \text{Загальний обсяг відходів}$	$r=-0,93$
8	Капітальні інвестиції в СГ ПП «Бігунь»	$Y = 75,488 - ,0017 * \text{ВРП}$	$r=-0,99$
9	Капітальні інвестиції в СГ ПП «Бігунь»	$Y = 134,49 - 1,134 * \text{Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря}$	$r=-0,73$
10	Капітальні інвестиції в СГ ПП «Бігунь»	$Y = 69,118 - ,0045 * \text{Обсяг роздрібного товарообороту підприємств}$	$r=-0,98$

Джерело: власні дослідження.

Таблиця Л.2

Матриця вибору найбільш значимих кореляційних факторів впливу на інвестування в ТОВ «Великофоснянське» протягом досліджуваного періоду

№ з/п	Показники	Рівняння	Коефіцієнт кореляції
1	Капітальні інвестиції в ТОВ «Великофоснянське»	$Y = -264,5 + 2,8318 * \text{Індекси промислової продукції}$	$r=0,88$
2	Капітальні інвестиції в ТОВ «Великофоснянське»	$Y = 46,750 + 575,00 * \text{Коефіцієнт абсолютної ліквідності}$	$r=0,95$
3	Капітальні інвестиції в ТОВ «Великофоснянське»	$Y = 167,24 - 1,451 * \text{Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря}$	$r=-0,85$
4	Капітальні інвестиції в ТОВ «Великофоснянське»	$Y = 506,98 - ,0046 * \text{Витрати на охорону та раціональне використання природних ресурсів}$	$r=-0,98$
5	Капітальні інвестиції в ТОВ «Великофоснянське»	$Y = 80,946 - ,0015 * \text{ВРП}$	$r=-0,81$
6	Капітальні інвестиції в ТОВ «Великофоснянське»	$Y = 75,376 - ,0041 * \text{Обсяг роздрібного товарообороту підприємств}$	$r=-0,81$
7	Капітальні інвестиції в ТОВ «Великофоснянське»	$Y = 46,995 - ,1181 * \text{ROE}$	$r=-0,80$

Джерело: власні дослідження.

Продовження додатку Л

Таблиця Л.3

Матриця вибору найбільш значимих кореляційних факторів впливу на інвестування в СФГ «Афіна-2007» протягом досліджуваного періоду

№ з/п	Показники	Рівняння	Коефіцієнт кореляції
1	Капітальні інвестиції в СФГ «Афіна-2007»	$Y = -93,93 + 1,8365 * \text{Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря}$	$r=0,76$
2	Капітальні інвестиції в СФГ «Афіна-2007»	$Y = 26,449 + ,00579 * \text{Загальний обсяг відходів}$	$r=0,75$
3	Капітальні інвестиції в СФГ «Афіна-2007»	$Y = -4,973 + ,00103 * \text{Витрати на інновації}$	$r=0,64$
4	Капітальні інвестиції в СФГ «Афіна-2007»	$Y = 13,300 + ,00206 * \text{ВРП}$	$r=0,77$
5	Капітальні інвестиції в СФГ «Афіна-2007»	$Y = 17,486 + ,04421 * \text{Кількість с/г підприємств}$	$r=0,76$
6	Капітальні інвестиції в СФГ «Афіна-2007»	$Y = 22,155 + ,00526 * \text{Обсяг роздрібного товарообороту підприємств}$	$r=0,73$
7	Капітальні інвестиції в СФГ «Афіна-2007»	$Y = 32,049 + 8,2330 * \text{Фондовіддача}$	$r=0,79$
8	Капітальні інвестиції в СФГ «Афіна-2007»	$Y = 35,322 + 1,6413 * \text{Рентабельність підприємства}$	$r=0,95$
9	Капітальні інвестиції в СФГ «Афіна-2007»	$Y = 26,454 + ,02990 * \text{Інвестиції в статутний капітал}$	$r=0,72$
10	Капітальні інвестиції в СФГ «Афіна-2007»	$Y = 35,528 + 67,039 * \text{Коефіцієнт стійкості економічного зростання}$	$r=0,90$
11	Капітальні інвестиції в СФГ «Афіна-2007»	$Y = 36,017 + 2,3241 * \text{ROA}$	$r=0,92$
12	Капітальні інвестиції в СФГ «Афіна-2007»	$Y = 33,422 + ,35832 * \text{ROE}$	$r=0,90$

Джерело: власні дослідження.

Таблиця Л.4

Матриця вибору найбільш значимих кореляційних факторів впливу на інвестування в ПОСП «Дружба» протягом досліджуваного періоду

№ з/п	Показники	Рівняння	Коефіцієнт кореляції
1	Капітальні інвестиції в ПОСП «Дружба»	$Y = 22,883 + 8,7815 * \text{Рентабельність підприємства}$	$r=0,88$
2	Капітальні інвестиції в ПОСП «Дружба»	$Y = -64,67 + 135,87 * \text{Коефіцієнт стійкості економічного зростання}$	$r=0,88$
3	Капітальні інвестиції в ПОСП «Дружба»	$Y = -16,81 + 3,5612 * \text{ROA}$	$r=0,95$
4	Капітальні інвестиції в ПОСП «Дружба»	$Y = -2,346 + 1,9287 * \text{ROE}$	$r=0,94$
5	Капітальні інвестиції в ПОСП «Дружба»	$Y = 80,000 - 250,0 * \text{Коефіцієнт абсолютної ліквідності}$	$r=-0,77$
6	Капітальні інвестиції в ПОСП «Дружба»	$Y = -61,86 + 377,91 * \text{Коефіцієнт фінансової стійкості}$	$r=-0,83$
7	Капітальні інвестиції в ПОСП «Дружба»	$Y = 279,75 - ,8E-3 * \text{Витрати на розвиток інфраструктури}$	$r=-0,85$
8	Капітальні інвестиції в ПОСП «Дружба»	$Y = 61,034 - ,0158 * \text{Кількість с/г підприємств}$	$r=-0,77$
9	Капітальні інвестиції в ПОСП «Дружба»	$Y = 75,684 - ,5E-3 * \text{Витрати на інновації}$	$r=-0,87$

Джерело: власні дослідження.

**Матриця вибору найбільш значимих кореляційних факторів впливу на
інвестування в ПП «Берегиня» протягом досліджуваного періоду**

№ з/п	Показники	Рівняння	Коефіцієнт кореляції
1	Капітальні інвестиції в ПП «Берегиня»	$Y = 139,66 - 46,43 * \text{Фондовіддача}$	$r=-0,58$
2	Капітальні інвестиції в ПП «Берегиня»	$Y = 118,02 - ,9E-3 * \text{Витрати на інновації}$	$r=-0,73$
3	Капітальні інвестиції в ПП «Берегиня»	$Y = 92,280 - ,0299 * \text{Кількість с/г підприємств}$	$r=-0,67$
4	Капітальні інвестиції в ПП «Берегиня»	$Y = 441,25 - ,0013 * \text{Витрати на розвиток інфраструктури}$	$r=-0,63$
5	Капітальні інвестиції в ПП «Берегиня»	$Y = 156,25 - 150,4 * \text{Коефіцієнт фінансової стійкості}$	$r=-0,78$

Джерело: власні дослідження.

Додаток М
Таблиця М.1

Структура інвестицій підприємств-респондентів у 2019 році, тис. грн

Підприємство	Інвестиції в матеріальні активи	Фінансові вкладення	Інвестиції в запаси	Інвестиції у статутний капітал	Сума загальних інвестицій майна підприємства	Основні засоби
1	2	3	4	5	6	7
Підприємство 1	36,0	40	0	789	3126	0
Підприємство 2	20,0	0	330	260	3606	40,0
Підприємство 3	9,5	0	558	1200	9355	50,0
Підприємство 4	11,3	0	6	327	782	0
Підприємство 5	0	0	75	259	1004	0
Підприємство 6	0	40	369	2514	27986	0
Підприємство 7	15,6	4	195	148	1351	0
Підприємство 8	0	8	274	277	1342	0
Підприємство 9	0	50	442	6985	2598	51,2
Підприємство 10	100,0	4	75	109	904	0
Підприємство 11	0	24	1	141,2	173,3	0
Підприємство 12	0	0	20	235,6	477,6	0
Підприємство 13	0	0	10,3	521	772,3	55,9
Підприємство 14	0	0	20,6	321,6	747,3	0
Підприємство 15	0	0	41	410,1	604,6	0
Підприємство 16	0	0	30,2	222,3	479,8	0
Підприємство 17	0	32	35,1	653,1	1014,5	0
Підприємство 18	0	35	32,3	222,3	646,6	10,8
Підприємство 19	56,7	40	11,2	541	993,2	0
Підприємство 20	0	21	12,1	210	587,1	0
Підприємство 21	0	5	14,5	220	961,5	0
Підприємство 22	0	0	16,3	321	694,3	0
Підприємство 23	0	430	0	41	0	27,7
Підприємство 24	0	88,2	0	0	34,5	0
Підприємство 25	0	0	17,9	0	77,1	0
Підприємство 26	0	57,8	11,6	0	10	0
Підприємство 27	62,7	0	0	3,0	0	0
Підприємство 28	55,3	0	0	0	0	0
Підприємство 29	0	79,0	0	18,4	0	0
Підприємство 30	0	0	39,6	0	22,8	0
Підприємство 31	0	20	40	0	90	0
Підприємство 32	108,0	0	0	0	112,1	0
Підприємство 33	0	60,7	33,8	0	0	0
Підприємство 34	0	45,8	0	0	89,4	0
Підприємство 35	0	0	50,5	0	80,9	86,0
Підприємство 36	0	40,3	0	88,2	0	0

Продовження додатку М

Продовження табл. М.1

1	2	3	4	5	6	7
Підприємство 37	120,4	0	0	0	90,5	0
Підприємство 38	0	67,4	31,6	0	0	131,7
Підприємство 39	0	100,4	0	75,1	0	0
Підприємство 40	58,7	7,0	0	0	95,2	0
Підприємство 41	0	9,5	0	0	73,1	0
Підприємство 42	0	0	18,6	0	15,8	0
Підприємство 43	0	33,0	0	85,4	0	0
Підприємство 44	0	20,0	79,0	0	0	0
Підприємство 45	0	0	0	0	135,0	0
Підприємство 46	129,2	11,0	0	0	0	110,4
Підприємство 47	0	0	56,6	0	0	150,2
Підприємство 48	0	7,5	0	0	80,9	63,6
Підприємство 49	0	0	88,9	32,3	0	0
Підприємство 50	40,4	17,9	0	0	90,5	0
Підприємство 51	55,2	30,0	12,1	0	0	0
Підприємство 52	0	0	134,1	0	0	0
Підприємство 53	112,0	5,0	0	0	92,1	0
Підприємство 54	0	2,5	83,3	0	0	0
Підприємство 55	32,0	0	0	0	107,7	0
Підприємство 56	58,8	10,8	23,1	0	0	0
Підприємство 57	0	34,5	19,3	0	0	0
Підприємство 58	0	8,7	0	0	67,8	0
Підприємство 59	0	35,9	0	88,6	0	0
Підприємство 60	0	0	49,8	0	90,0	0
Підприємство 61	117,0	0	0	0	52,9	0
Підприємство 62	0	25,0	89,7	0	0	0
Підприємство 63	56,3	0	0	0	40,8	0
Підприємство 64	70,1	30,7	0	0	99,9	100,1
Підприємство 65	0	10,7	77,7	0	0	0
Підприємство 66	0	19,0	56,6	0	97,9	0
Підприємство 67	0	9,2	0	0	10,8	18,3
Підприємство 68	0	3,0	0	0	205,8	119,0
Підприємство 69	103,5	0	0	0	0	139,5
Підприємство 70	0	42,0	0	0	0	0
Підприємство 71	55,1	0	0	0	0	50,2
Підприємство 72	0	12,0	0	0	0	0
Підприємство 73	0	0	30,6	74,3	0	0
Підприємство 74	0	0	57,5	0	80,0	9,9
Підприємство 75	25,6	0	0	0	20,7	0
Підприємство 76	47,1	14,0	0	0	0	60,0
Підприємство 77	0	55,1	47,8	0	0	0
Підприємство 78	215,6	5,5	0	0	0	98,0
Підприємство 79	0	0	20,9	0	0	0

Продовження додатку М

Продовження табл. М.1

1	2	3	4	5	6	7
Підприємство 80	0	7,6	0	0	38,6	33,0
Підприємство 81	0	21,1	44,9	0	13,6	0
Підприємство 82	0	12,0	0	0	40,5	0
Підприємство 83	0	0	89,3	0	0	0
Підприємство 84	0	9,9	98,9	0	44,2	7,4
Підприємство 85	40,0	0	0	32,5	0	0
Підприємство 86	0	15,6	0	0	0	67,4
Підприємство 87	0	0	8,2	0	13,4	0
Підприємство 88	100,5	0	0	99,7	0	0
Підприємство 89	0	80,7	12,5	0	0	0
Підприємство 90	0	0	90,6	0	0	0
Підприємство 91	0	70,6	55,3	0	0	0
Підприємство 92	0	32,2	0	0	99,4	50,4
Підприємство 93	0	0	76,1	89,4	0	-
Підприємство 94	0	20,8	0	0	0	41,8
Підприємство 95	51,0	0	0	0	0	50,4
Підприємство 96	0	0	0	0	105,4	0
Підприємство 97	0	0	0	0	34,6	0
Підприємство 98	0	0	0	0	59,5	0
Підприємство 99	19,0	0	0	17,1	0	0
Підприємство 100	45,0	0	80,3	0	30,1	0
Підприємство 101	0	77,6	0	99,4	0	0
Підприємство 102	56,3	0	50,9	0	0	0
Підприємство 103	0	18,2	0	0	122,4	0
Підприємство 104	0	0	63,1	0	0	62,4
Підприємство 105	100,3	0	0	38,0	0	42,0
Підприємство 106	0	29,4	0	0	0	0
Підприємство 107	44,0	0	0	88,2	0	0
Підприємство 108	34,4	0	0	0	0	41,0
Підприємство 109	0	0	30,9	0	0	8,9
Підприємство 110	0	40,8	0	0	0	0
Підприємство 111	0	0	0	0	49,3	0
Підприємство 112	24,8	0	0	14,0	0	0
Підприємство 113	33,0	0	0	0	57,7	0
Підприємство 114	0	0	80,6	0	0	0
Підприємство 115	98,2	0	0	39,2	0	55,4
Підприємство 116	0	4,0	0	0	35,5	0

Джерело: власні дослідження на основі фінансової звітності підприємств.

Продовження додатку М

Таблиця М.2

**Спрямування інвестицій у сільськогосподарські підприємства-
респонденти дослідження, 2002–2019 рр.**

Підприємство	Заміна застарілого та зношеного обладнання	Впровадження нової технології і застосування сучасної техніки та обладнання	Розширення виробництва сільськогосподарської продукції	Розвиток нових видів виробництв	Покращення екологічного стану продукції, що виробляється
1	2	3	4	5	6
Підприємство 1	+++	++	+++	+	+
Підприємство 2	++	+++	+++	++	+
Підприємство 3	+++	+++	++	++	++
Підприємство 4	+++	++	+++	++	+
Підприємство 5	++	+	++	++	+
Підприємство 6	+++	++	+++	+	+
Підприємство 7	+++	+	++	++	+
Підприємство 8	+	+	++	++	+
Підприємство 9	+++	+++	++	++	+
Підприємство 10	++	+	+	+	+
Підприємство 11	+++	++	+++	++	+
Підприємство 12	+++	++	+++	++	+
Підприємство 13	+++	++	+	++	+
Підприємство 14	+++	++	+++	++	+
Підприємство 15	+++	++	+++	++	+
Підприємство 16	+++	++	+	++	+
Підприємство 17	+++	++	+++	++	+
Підприємство 18	+++	++	+	++	+
Підприємство 19	+++	++	++	++	++
Підприємство 20	++	+++	+++	++	+
Підприємство 21	++	+++	+++	++	+
Підприємство 22	+	+++	+++	++	+
Підприємство 23	+++	++	+++	+	+
Підприємство 24	++	+++	+++	++	+
Підприємство 25	+++	+++	++	++	+
Підприємство 26	+++	++	+	++	+
Підприємство 27	++	+	++	+	+
Підприємство 28	+++	++	+++	+++	+
Підприємство 29	+++	+	++	++	++
Підприємство 30	++	+	++	++	+
Підприємство 31	+++	+++	++	++	+
Підприємство 32	++	+	+	+	+
Підприємство 33	+++	++	+++	++	+
Підприємство 34	+++	++	+++	++	+

Продовження додатку М

Продовження табл. М.2

1	2	3	4	5	6
Підприємство 35	+++	++	+++	+	+
Підприємство 36	+++	++	+++	++	+
Підприємство 37	+++	++	+	+++	+
Підприємство 38	+++	++	++	++	+
Підприємство 39	+++	++	+++	++	+
Підприємство 40	+++	++	+++	++	+
Підприємство 41	+++	++	+++	++	+
Підприємство 42	+	+++	+++	+	+
Підприємство 43	++	+++	+++	++	+
Підприємство 44	++	+++	+++	++	+
Підприємство 45	+++	++	+++	+	+
Підприємство 46	++	+++	+++	++	+
Підприємство 47	+++	+++	++	++	+
Підприємство 48	+++	++	+++	++	+
Підприємство 49	++	+	++	++	+
Підприємство 50	+++	++	+++	++	++
Підприємство 51	+++	+	++	++	+
Підприємство 52	+	+	++	++	+
Підприємство 53	+++	+++	++	+++	+
Підприємство 54	++	+	+	+	+
Підприємство 55	+++	++	+++	++	+
Підприємство 56	+++	++	+++	++	+
Підприємство 57	+++	++	+	++	+
Підприємство 58	+++	++	+++	++	+
Підприємство 59	+++	++	++	++	+
Підприємство 60	+++	++	+++	+	+
Підприємство 61	+++	++	+++	++	+
Підприємство 62	+++	++	+++	++	+
Підприємство 63	+++	++	+++	++	+
Підприємство 64	++	+++	+++	++	+
Підприємство 65	++	+++	+++	++	+
Підприємство 66	++	+++	+++	+	+
Підприємство 67	+++	++	+++	+	+
Підприємство 68	++	+++	+++	++	++
Підприємство 69	+++	+++	++	++	+
Підприємство 70	+++	++	+++	++	+
Підприємство 71	++	+	++	++	+
Підприємство 72	+++	++	+	+++	+
Підприємство 73	+++	+	++	++	+
Підприємство 74	++	+	++	+	+
Підприємство 75	+++	+++	++	++	+
Підприємство 76	++	+	+	+	+
Підприємство 77	+++	++	+++	++	++

Продовження додатку М

Продовження табл. М.2

1	2	3	4	5	6
Підприємство 78	+++	++	+++	++	+
Підприємство 79	+++	++	+	+	+
Підприємство 80	+++	++	++	++	+
Підприємство 81	+++	++	+++	+++	+
Підприємство 82	+++	++	+++	++	+
Підприємство 83	+++	++	+	+	+
Підприємство 84	+++	++	+++	++	+
Підприємство 85	+++	++	+++	++	+
Підприємство 86	++	+	++	++	+
Підприємство 87	++	+++	+++	++	+
Підприємство 88	++	+++	++	++	++
Підприємство 89	+++	++	+++	+	+
Підприємство 90	++	+++	+++	++	+
Підприємство 91	+++	+++	++	++	+
Підприємство 92	+++	++	+++	++	+
Підприємство 93	++	+	++	+++	+
Підприємство 94	+++	++	+++	++	++
Підприємство 95	+++	+	++	+	+
Підприємство 96	++	+	++	++	+
Підприємство 97	+	+++	++	++	+
Підприємство 98	++	+	+	+	+
Підприємство 99	+++	++	++	++	+
Підприємство 100	+++	++	++	++	+
Підприємство 101	+++	++	+++	++	+
Підприємство 102	+++	++	+	++	+
Підприємство 103	+++	++	+++	++	+
Підприємство 104	+	++	+	+	+
Підприємство 105	+++	++	++	+++	+
Підприємство 106	+++	++	++	++	+
Підприємство 107	+++	++	+++	++	+
Підприємство 108	++	+++	+++	+++	+
Підприємство 109	++	+	+	++	+
Підприємство 110	++	+++	+	++	+
Підприємство 111	+++	++	++	++	+
Підприємство 112	+++	++	++	+	++
Підприємство 113	+++	++	++	++	+
Підприємство 114	+++	++	+	++	+
Підприємство 115	+	++	+++	+	++
Підприємство 116	++	+++	+++	++	+

*- Примітка: +++ – висока інтенсивність спрямування інвестицій в сільськогосподарське підприємство; ++ – середня інтенсивність спрямування інвестицій в сільськогосподарське підприємство; + – низька інтенсивність спрямування інвестицій в сільськогосподарське підприємство.

Дослідження проводилось на основі експертної оцінки стану інвестування в діяльність досліджуваних підприємств за такими факторами як наявність впродовж останніх років інвестицій у визначені складові, їх обсяг.

Джерело: власні дослідження.

Додаток Н

Таблиця Н.1

Платіжний календар аграрного підприємства на ____ 20__р.

(зразок)

Показники	Період (дата)	Сума, грн
1. Початкове сальдо в касі та банківському рахунку		
Очікувані надходження:		
1.1. Аванси покупців		
1.2. Кредити банків		
1.3. Зниження дебіторської заборгованості		
1.4. Реалізація продукції		
1.5. Інші надходження		
2. Всього надходжень (1+2)		
Очікувані витрачання:		
2.1. Погашення банківських позичок		
2.2. Кредиторська заборгованість		
2.3. Податки		
2.4. Оплата сировини		
2.5. Оплата праці		
2.6. Аванси		
2.7. Інші витрачання		
3. Всього витрат		
4. Залишок на кінець		
5. Недостача коштів (за наявності)		

Джерело: власні дослідження.

Додаток П

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації:

1.1. Розділи у колективних монографіях:

1. Гештальти соціально-економічних систем : монографія / Мосієнко О. В., Ходаківський Є. І., Вольська В. В. та ін. ; Житомир. ПП «Рута». 2016. 226 с. (16,0 д. а.). (*Особистий внесок*: Розділ 2. Гештальт – інвестиції; С. 132–145; 0,71 д. а.).

1.2. Публікації у наукових фахових виданнях України:

2. Каленська В. П. Чинники інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях. *Вісник Одеського національного університету*. Сер.: Економіка. 2015. № 20 (6). С. 153–157. (0,47 д.а.)

3. Каленська В. П. Інвестиційна діяльність сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Економіка і менеджмент 2015. №14. С. 214–217. (0,27 д.а.).

4. Каленська В. П. Механізми стимулювання розвитку агропромислового сектору на радіаційно забруднених територіях. *Вісник ЖНАЕУ*. 2016. Т. 3, 1 (55). С.381–389. (0,32 д.а.).

5. * Каленська В. П. Інвестиційне забезпечення сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій: проблеми та шляхи оптимізації. *Інтелект XXI : науковий журнал*. 2017. № 5. С. 78–83. (0,42 д.а.).

6. * Каленська В. П. Шляхи підвищення ефективності державного регулювання інвестиційного забезпечення сільськогосподарських виробників на радіаційно забруднених територіях України. *Науковий вісник Херсонського держ. університету*. Сер.: Економічні науки. 2017. № 26 (1). С.86–89. (0,24 д.а.).

7. * Каленська В. П. Формування системи гештальт інвестицій. *Європейські перспективи: наук.-практ. журнал*. 2015. № 4. С. 177–185. (0,41 д.а.).

8. * Каленська В. П. Використання моделювання у контексті удосконалення інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на територіях радіаційного забруднення. *Економіка і суспільство*. 2020. № 22. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-95>. (дата звернення: 12.01.2021). (0,4 д. а.).

* Видання одночасно входить до МНБД.

1.3. Публікації у зарубіжних наукових періодичних виданнях:

9. * Kalenska V. Formation of investment ontological provision of agricultural enterprises in the radioactive contamination. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2016. № 2 (4). P. 41–47. (0,31 д.а.).

10. * Kalenska V. Modern trends in investment activity of agricultural enterprises in radioactively contaminated areas. *Innovative Solutions in Modern Science*. 2020. № 5 (41). p. 110–126. (0,62 д.а.).

2. Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

11. Каленська В. П. Альтернативні варіанти відродження сільських територій в регіоні радіаційного забруднення. *Формування стратегії розвитку аграрного сектора регіону*: матеріали десятої міжфакульт. наук.-практ. конф. молодих вчених, 14 трав. 2014 р. Житомир: ЖНАЕУ, 2014. С. 15–18. (0,2 д.а.).

12. Каленська В. П. Можливості розвитку сільських територій в зоні радіаційного забруднення на основі покращення інвестиційного забезпечення кооперативного руху. *Кооперативні читання – 2015 рік*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Житомир, 3 квіт. 2015 р. Житомир: ЖНАЕУ, 2015. С. 160–165. (0,24 д. а.).

13. Каленська В. П. Інноваційне інвестування як імператив розвитку сільського господарства на територіях підвищеної екологічної напруги інвестицій. *Інтелектуальна економіка: глобальні тенденції та національні перспективи*: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з міжн. участю, 15 трав. 2015 р. Київ, 2015. С.175–179. (0,23 д. а.).

14. Каленська В. П. Рейтингова оцінка інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств радіаційно – забруднених територій як складова їх інвестиційної діяльності. *Бізнес та його розвиток в умовах ринкової економіки: проблеми та перспективи*: збірник тез наук. роб. учасників Всеукр. наук.-практ. конф., м. Одеса, 12–13 трав. 2017 р., ГО «Центр економічних досліджень та розвитку». О. : ЦЕДР, 2017. С. 43–45. (0,17 д. а.).

15. Каленська В. П. Основні етапи моделювання гештальтів онтологічної системи інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств на територіях радіаційного забруднення. *Інфраструктура фінансового ринку: формування та перспективи розвитку в умовах інноваційної економіки*: збірник матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 12–13 трав. 2017 р., К.: ГО «Київський економічний науковий центр», 2017. С. 31–33. (0,15 д.а.).

16. Каленська В. П. Напрямки удосконалення державного регулювання інвестиційного забезпечення підприємств–виробників сільськогосподарської продукції радіаційно забруднених територій. *Актуальні питання сучасної науки* (частина I): матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 15–16 трав. 2017 р., Київ. : МЦНД, 2017. С. 19–20. (0,11 д.а.).

17. Каленська В. П. Організаційне управління аграрними підприємствами в рамках системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій. *Трансформаційні процеси національної економіки: теоретичні і практичні*

аспекти: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Львів, 30 січ. 2021 р., Львів, 2021. С. 65–67. (0,1 д.а.).

Апробація результатів дисертаційної роботи

№ п/п	Тип конференції	Назва конференції	Місце і дата проведення	Тип участі
1	X міжфакультетська науково-практична конференція молодих вчених	Формування стратегії розвитку аграрного сектора регіону	Житомир ЖНАЕУ 14 трав. 2014 р.	очна
2	Всеукраїнська науково-практична конференція	Кооперативні читання – 2015 рік	Житомир ЖНАЕУ 3 квіт. 2015 р.	очна
3	Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція з міжнародною участю	Інтелектуальна економіка: глобальні тенденції та національні перспективи	Київ 15 трав. 2015 р.	заочна
4	Всеукраїнська науково-практична конференція	Бізнес та його розвиток в умовах ринкової економіки: проблеми та перспективи:	Одеса ГО «Центр економічних досліджень та розвитку» 12–13 трав. 2017 р.	заочна
5	Всеукраїнська науково-практична конференція	Інфраструктура фінансового ринку: формування та перспективи розвитку в умовах інноваційної економіки	Київ «Київський економічний науковий центр», 12–13 трав. 2017 р.	заочна
6	III Міжнародна науково-практична конференція	Актуальні питання сучасної науки (частина I)	Київ 15–16 трав. 2017 р.	заочна
7	Міжнародна науково-практична конференція	Трансформаційні процеси національної економіки: теоретичні і практичні аспекти:	Львів 30 січ. 2021 р.	заочна

**ДОВІДКИ ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ
РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ**



ЖИТОМИРСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕПАРТАМЕНТ АГРОПРОМИСЛОВОГО РОЗВИТКУ
ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

вул. Мала Бердичівська, 25, м. Житомир, 10014, тел. (0412) 47-38-83
www.economy-zt.gov.ua E-mail: office@aprdep.zht.gov.ua, Код ЄДРПОУ 02741433

Від 01.02. 2021 № 68/198/02-21/50 На № від

Довідка

про впровадження результатів дослідження

Повідомляємо Спеціалізованій вченій раді, що наукові положення розроблені у дисертаційній роботі Каленської Віталіни Петрівни «Система інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях» на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності), які стосуються інвестиційного забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств на радіаційно-забруднених територіях має ряд особливостей, які пов'язані із пошуком можливостей нейтралізації шкідливого впливу радіоактивних елементів на вироблену продукцію та споживачів, мають наукову і практичну значимість та можуть бути використані департаментом агропромислового розвитку та економічної політики Житомирської обласної державної адміністрації для аналізу ситуації в області при розробці Програми економічного і соціального розвитку Житомирської області та Програми розвитку агропромислового комплексу Житомирської області на відповідні періоди.

Директор



Наталія АРЕНДАРЧУК



УКРАЇНА
ЖИТОМИРСЬКА МІСЬКА РАДА

Департамент економічного розвитку

майдан ім. С.П.Корольова, 4/2, м. Житомир, 10014, тел. 48-11-94

E-mail: der@zt-rada.gov.ua

№ _____
на № _____ від _____

Довідка

про впровадження результатів дослідження

Каленської В. П.

«Система інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на
радіаційно забруднених територіях».

Видана здобувачу ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) Каленській Віталіні Петрівні про те, що результати її дослідження в частині формування методики компаративного аналізу стану інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій (на прикладі підприємств рослинництва і тваринництва Житомирської області), сутність якого полягає у наданні порівняльної характеристики інвестиційної привабливості, що проведено в межах плану дослідницької роботи Житомирського національного агрологічного університету і використовуються департаментом економічного розвитку міської ради в рамках Програми розвитку малого і середнього підприємництва у місті Житомир.

В.о. директора департаменту

Тетяна ЗЯТІКОВА



Білоус 48-12-10

К

ЖИТОМИРСЬКА МІСЬКА РАДА
59/0/77-21 від 02.02.2021



СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ ДОЧІРНЕ ПІДПРИЄМСТВО
« ОБРІЙ »

11564, Україна, с. Білка, Коростенського району, ЄДРПОУ- 31143381

№ *24* від 19.04.2017 р.

У спеціалізовану вчену раду по
захисту дисертаційних робіт на
здобуття вченого ступеня
кандидата економічних наук

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Каленської Віталіни Петрівни

Доводимо до Вашого відома, що результати наукового дослідження Каленської В.П. на тему: « Система інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях » використані для забезпечення розвитку виробничих, соціальних і обслуговуючих структур; формування електронної бази даних та належне інформування зацікавлених суб'єктів про інвестиційне забезпечення сільськогосподарських підприємств; забезпечення розвитку співпраці виробників, органів влади та науковців; підтримка розвитку пріоритетних галузей сільськогосподарського виробництва у вигляді цільових виплат підприємствам

Директор



П.Ф. Максимчук

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

«ТЕРА РА»

11223, Житомирська обл., Ємільчинський р-н, с. Мала Глумча.

ЄДРПОУ – 40180523. Т. (067)9376555

«16» лютого 2017 р.
Вих. № 5

У спеціалізовану вчену раду по захисту
дисертаційних робіт на здобуття вченого
ступеня кандидата економічних наук

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Каленської Віталіни Петрівни

Результати дисертаційного дослідження Каленської Віталіни Петрівни за темою «Система інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях», можуть бути використані як елемент методологічної бази для створення ефективних механізмів функціонування інвестиційного забезпечення, також розроблено пропозиції по застосуванню системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств радіаційно забруднених територій на основі формування концептуальної моделі управління інвестиційним забезпеченням сільськогосподарських підприємств радіаційно-забруднених територій, що включає управління інвестуванням з метою залучення інвестиційного капіталу на підприємство.

Генеральний директор:



Ковальов Є. В.

Міністерство освіти і науки України
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

10008, м. Житомир, бульвар Старий, 7
тел. (0412) 41-37-22
факс: (0412) 47-13-56
e-mail: znau_dilovod@i.ua
www.znau.edu.ua
код ЄДРПОУ 00493681

Ministry of Education and Science of Ukraine
POLISSIA NATIONAL
UNIVERSITY

7, Staryi Blvd, Zhytomyr, 10008
phone: (0412) 41-37-22
fax: (0412) 47-13-56
e-mail: znau_dilovod@i.ua
www.znau.edu.ua
USREOU 00493681



Від 10.11.22 № 1894/01-12
на № _____ від _____

У спеціалізовану вчену раду
по захисту дисертаційних робіт
на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

ДОВІДКА

про упровадження результатів дисертаційного дослідження
Каленської Віталіни Петрівни
у навчальний процес

Поліський національний університет засвідчує, що результати наукових досліджень Каленської Віталіни Петрівни, присвячені інвестиційному забезпеченню сільськогосподарських підприємств на радіаційно забруднених територіях Житомирської області, використовуються в навчальному процесі при підготовці студентів економічних спеціальностей, а саме при викладанні дисциплін «Економіка підприємства», «Інвестування» та «Стратегії підприємства».

Керівник навчально-наукового центру
організації освітнього процесу



Т. В. Усюк